

รายงานการศึกษาวิจัย

เรื่อง

สิทธิชุมชนและผลกระทบจากโครงการพัฒนาคาใต้

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

รายงานการศึกษาวิจัย

เรื่อง

สิทธิชุมชน และผลกระทบจากโครงการพัฒนาภาคใต้

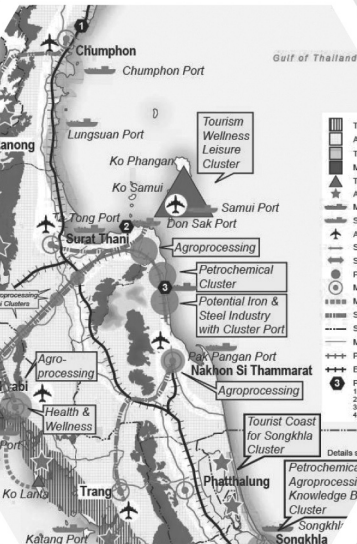
สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

รายงานการศึกษาวิจัย

เรื่อง

สิทธิชุมชนและผลกระทบจากโครงการพัฒนากาฬใต้

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

รายงานการศึกษาวิจัย เรื่อง สิทธิชุมชนและผลกระทบโครงการพัฒนาภาคใต้

ISBN 978-616-7213-34-7

พิมพ์ครั้งที่ 1 : สิงหาคม 2558

จำนวนพิมพ์ : 500 เล่ม

จัดพิมพ์โดย : สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา 5 ธันวาคม 2550 อาคารรัฐประศาสนภักดี
120 หมู่ที่ 3 ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง
เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร 10210
โทรศัพท์ 0 2141 3800 , 0 2141 3900 โทรสาร 0 2143 9564

พิมพ์ที่ : โรงพิมพ์ดอกเบ๊
โทรศัพท์ 0 2272 1169-72

คำนำ

แนวนโยบายและการบริหารแผนพัฒนาในระดับประเทศที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน ส่วนใหญ่ได้ถูกกำหนดมาจากหน่วยงานของรัฐและเอกชนในส่วนกลาง นับตั้งแต่ปี ๒๕๒๕ ที่รัฐได้กำหนดให้มีการพัฒนาอุตสาหกรรมปิโตรเคมีภายใต้แผนพัฒนาชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก ซึ่งมีส่วนขยายการพัฒนาอุตสาหกรรมปิโตรเคมีลงสู่พื้นที่ภาคใต้ ภายใต้โครงการแผนพัฒนาชายฝั่งทะเลภาคใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งโครงการที่มีขนาดใหญ่ได้ส่งผลกระทบต่อสิทธิมนุษยชนอย่างกว้างขวางและหลากหลายมิติ เช่น สิทธิชุมชน สิทธิในการกำหนดอนาคตและเจตจำนงของตนเอง เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น และสิทธิในการได้รับทราบและเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสาร เป็นต้น ดังจะเห็นได้จากสถิติเรื่องร้องเรียนที่มีการร้องเรียนมายังคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติที่มีจำนวนมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในพื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดสงขลา และจังหวัดสตูล ซึ่งเป็นพื้นที่เป้าหมายของการพัฒนาดังกล่าว

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในฐานะที่เป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๕๗ และตามพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๕ ในการเสนอแนะนโยบายและข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมายและกฎ ต่อรัฐสภาหรือคณะรัฐมนตรี เพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน รวมทั้งส่งเสริมการศึกษา การวิจัย และการเผยแพร่ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชน จึงเห็นควรดำเนินการศึกษาวิจัยผลกระทบต่อชุมชนในมิติสิทธิมนุษยชนที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการเหล่านี้ เพื่อให้เกิดการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

ด้วยเหตุดังกล่าว สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติจึงได้ดำเนินการโครงการศึกษาวิจัยเรื่อง **“สิทธิชุมชน และผลกระทบจากโครงการพัฒนาคาใต้”** โดยมี ศูนย์บริการวิชาการ มหาวิทยาลัยรังสิต เป็นที่ปรึกษา ทั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษานโยบายและการบริหารจัดการโครงการพัฒนาคาใต้ ผลกระทบที่เกิดขึ้น รวมทั้งเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อการบริหารจัดการโครงการพัฒนาคาใต้ เพื่อให้เกิดการคุ้มครองสิทธิชุมชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ โดยใช้กลุ่มเป้าหมายในการศึกษาวิจัยจากกรณีร้องเรียนของชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบจากแผนพัฒนาคาใต้ในพื้นที่ ๔ จังหวัดดังกล่าวข้างต้น

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ หวังเป็นอย่างยิ่งว่า รายงานการศึกษาวิจัยเรื่องนี้จะ เป็นประโยชน์สำหรับหน่วยงาน/ผู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งหน่วยงานระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการในพื้นที่ รวมถึงชุมชนที่ได้รับผลกระทบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคส่วนอื่นที่เกี่ยวข้อง จะได้ร่วมกันใช้องค์ความรู้จากการศึกษาวิจัยประกอบการพิจารณาทบทวน ปรับปรุง แก้ไข หรือกำหนดทิศทางการดำเนินโครงการดังกล่าว ให้สอดคล้องกับหลักกฎหมายและหลักการสิทธิมนุษยชน โดยคำนึงถึงผลกระทบและการมีส่วนร่วมของชุมชน

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

แนวนโยบายและการบริหารแผนพัฒนาในระดับประเทศที่ผ่านมาและในปัจจุบัน ส่วนใหญ่ยังถูกกำหนดมาจากหน่วยงานของรัฐและเอกชนในส่วนกลาง นับตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๕ รัฐได้กำหนดให้มีการพัฒนาอุตสาหกรรมปิโตรเคมีภายใต้แผนพัฒนาชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก จนถึงแผนพัฒนาอุตสาหกรรมปิโตรเคมีระยะที่สามในปัจจุบัน ซึ่งมีส่วนขยายการพัฒนาอุตสาหกรรมปิโตรเคมีลงสู่พื้นที่ภาคใต้ ภายใต้โครงการแผนพัฒนาชายฝั่งทะเลภาคใต้ โดยขณะนี้อยู่ในระยะเริ่มแรกของโครงการที่เป็นการเตรียมความพร้อมและก่อสร้างระบบสาธารณูปโภคและระบบโลจิสติกส์เพื่อที่จะรองรับการพัฒนาอุตสาหกรรมในอนาคต โครงการภายใต้กรอบคิดการพัฒนาอุตสาหกรรมในพื้นที่ชายฝั่งทะเลดังกล่าวข้างต้น ได้ก่อให้เกิดการคุกคามต่อสิทธิชุมชนอย่างกว้างขวาง ทั้งนี้จะเห็นได้จากสถิติเรื่องร้องเรียนจำนวนมากของคณะกรรมการสิทธิชุมชนในคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ โดยกรณีร้องเรียนส่วนใหญ่จะอยู่ในพื้นที่เป้าหมายของการพัฒนาอุตสาหกรรมในภาคใต้ ได้แก่ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดสงขลา และจังหวัดสตูล จึงมีความจำเป็นที่จะต้องดำเนินการศึกษาวิจัยผลกระทบต่อสิทธิชุมชนที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการภายใต้แผนพัฒนาชายฝั่งทะเลภาคใต้ดังกล่าว เพื่อศึกษาแนวนโยบายและการบริหารจัดการโครงการพัฒนาภาคใต้ และผลกระทบต่อสิทธิชุมชน รวมทั้งจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อการบริหารจัดการโครงการพัฒนาภาคใต้ เพื่อให้เกิดการคุ้มครองสิทธิชุมชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ โดยใช้กลุ่มเป้าหมายในการศึกษาวิจัยจากกรณีการร้องเรียนของชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบจากแผนพัฒนาภาคใต้ในพื้นที่ ๔ จังหวัด ต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

วิธีการศึกษาของโครงการเป็นการผสมผสานระเบียบวิธีวิจัย ทั้งวิธีการศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research) และวิธีการเชิงคุณภาพ (Qualitative analysis) ในการประเมินสถานการณ์การคุกคามสิทธิชุมชน และจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อทิศทางการพัฒนาภาคใต้ โดยรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแผนพัฒนาภาคใต้จากหน่วยงานในระดับประเทศและระดับจังหวัด การศึกษาข้อมูลเบื้องต้นจากเอกสารกรณีการร้องเรียน รายงานการประชุมและรายงานผลการตรวจสอบในกรณีร้องเรียนที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ ได้มีการจัดการสนทนากลุ่ม (Focus group) จังหวัดละ ๑ ครั้ง รวม ๔ ครั้ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินสถานการณ์สิทธิชุมชนกับผลกระทบจากโครงการพัฒนาภาคใต้ในแต่ละจังหวัด หลังจากนั้นจะจัดเวทีประชุมเชิงปฏิบัติการของผู้ร้องเรียนในแต่ละจังหวัด รวม ๔ ครั้ง โดยเป็นการร่วมกันระดมความคิดเห็น เพื่อจัดทำร่างข้อเสนอต่อแผนพัฒนาภาคใต้ในแต่ละจังหวัดแล้ว จึงจัดเวทีประชุมเชิงปฏิบัติการรวมของกรณีศึกษาทั้ง ๔ จังหวัดอีก ๑ ครั้ง เพื่อนำผลการประชุมเชิงปฏิบัติการในระดับจังหวัด มาร่วมกันสังเคราะห์ข้อมูลระดับภาค และจัดทำร่างข้อเสนอรวมต่อโครงการพัฒนาภาคใต้

การพัฒนาที่ผ่านมาเป็นการกระทำของรัฐที่ใช้อำนาจเข้ามาจัดการทรัพยากรของชุมชน โดยถือว่าชุมชนไม่มีตัวตนและสิทธิทางกฎหมาย และละเมิดสิทธิของชุมชนที่เคยมีอยู่เหนือทรัพยากรของชุมชน ทำให้ชุมชนท้องถิ่นต่าง ๆ ได้ลุกขึ้นมาเรียกร้องสิทธิของตนเองและสิทธิของชุมชน จนในที่สุดนำไปสู่การมีบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ และ พุทธศักราช ๒๕๕๐ ที่ได้มีการยอมรับสิทธิ

ของชุมชน ซึ่งเป็นสิทธิโดยธรรมชาติหรือสิทธิขั้นพื้นฐานของชุมชน รวมทั้งเป็นอำนาจอันชอบธรรมที่ชุมชนพึงมี พึงได้อย่างถูกต้องชอบธรรม ซึ่งผู้อื่นต้องยอมรับและจะละเมิดหรือลิดรอนมิได้ และยังหมายรวมถึง การให้ชุมชนชาวบ้านมีสิทธิในการเลือกอนาคตของตนเอง เป็นตัวของตัวเอง และเป็นอิสระโดยตัวเอง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้มีการยอมรับสิทธิชุมชนเหนือทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในชุมชนนั้นมากกว่า สิทธิของรัฐและสิทธิของเอกชนที่มีมาแต่เดิม รวมทั้งทำให้ประชาชนสามารถใช้สิทธิชุมชนได้โดยไม่ต้องรอให้มีการออกกฎหมายต่าง ๆ เสียก่อน นอกจากนี้ ยังมีการคุ้มครองสิทธิชุมชนโดยบัญญัติให้โครงการที่อาจก่อผลกระทบต่อชุมชนอย่างรุนแรง จะต้องมีการศึกษาผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ รวมทั้งจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของชุมชนและประชาชน ก่อนที่จะมีการดำเนินโครงการและรับรองสิทธิของชุมชนในการฟ้องร้องหน่วยงานรัฐ ให้ปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญ ดังรายละเอียดตามบทบัญญัติในส่วนที่ ๑๒ ว่าด้วยสิทธิชุมชน ตามมาตรา ๖๖ และมาตรา ๖๗

จากผลการศึกษาผลกระทบของโครงการพัฒนาภาคใต้ต่อสิทธิชุมชนเป็นชุดแผนงาน และโครงการขนาดใหญ่ที่มีผลกระทบกว้างขวางหลากหลายมิติ อันมีส่วนสัมพันธ์และเชื่อมโยงกับสิทธิมนุษยชนในมิติต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวเนื่องอย่างชัดเจนกับการพัฒนา อันประกอบไปด้วยสิทธิในการกำหนดอนาคตและเจตจำนงของตนเอง สิทธิในการพัฒนา สิทธิในมาตรฐานการครองชีพ สิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การแสดงออก และการรับหรือเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร รวมถึงสิทธิในการชุมนุมโดยสงบ ซึ่งได้มีการบัญญัติไว้ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้แก่ บทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิในการกำหนดอนาคตและเจตจำนงของตนเอง และสิทธิในการพัฒนาซึ่งไม่มีบทบัญญัติโดยตรง สิทธิเหล่านี้ได้รับการรับรองผนวกไว้กับสิทธิด้านอื่น ๆ ในมาตรา ๒๖ ไว้ว่าการใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐทุกองค์กรต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพ และมาตรา ๕๗ ที่ให้รัฐต้องจัดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนอย่างทั่วถึงก่อนดำเนินการวางแผนพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและวัฒนธรรม มาตรา ๗๘ ที่รัฐต้องการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพึ่งตนเองและตัดสินใจในกิจการของท้องถิ่นได้เอง ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการดำเนินการตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ พัฒนาเศรษฐกิจของท้องถิ่นและระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ มาตรา ๘๗ บัญญัติว่ารัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม และการจัดทำบริการสาธารณะ บทบัญญัติอื่น ๆ ว่าด้วยสิทธิด้านสิ่งแวดล้อม ที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งรวมถึงการอนุรักษ์ การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ทั้งยังมีบทบัญญัติที่ให้ความสำคัญแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยกำหนดให้ต้องกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดบริการสาธารณะด้านต่าง ๆ อันรวมถึงการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตามมาตรา ๘๕ (๑) (๔) และ (๕) บทบัญญัติว่าด้วยสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การแสดงออก และการรับหรือเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ในมาตรา ๕๖ และมาตรา ๕๗ บทบัญญัติว่าด้วยสิทธิในมาตรฐานการครองชีพ ในมาตรา ๔๓-๔๔ และมาตรา ๕๑-๕๒

แผนพัฒนาชายฝั่งทะเลภาคใต้มีลักษณะเป็นชุดโครงการขนาดใหญ่ ซึ่งการศึกษาและจัดทำแผนล้วนแต่ได้รับการสนับสนุนและศึกษาโดยต่างชาติ ซึ่งอยู่ภายใต้การขับเคลื่อนและผลักดันของสำนักงานคณะกรรมการ

พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยแผนพัฒนาภาคใต้ตอนบน ผู้ศึกษา คือ องค์การความร่วมมือระหว่างประเทศของญี่ปุ่น (JICA) และธนาคารพัฒนาเอเชีย (ADB) ถึงแม้ว่าที่ผ่านมาจะมีการชะลอและทบทวนการดำเนินการแผนพัฒนาภาคใต้หลายครั้ง แต่ก็ยังคงเป้าหมายเดิมที่จะพัฒนาคาใต้ให้เป็นศูนย์กลางด้านอุตสาหกรรมปิโตรเคมีและพลังงานของภูมิภาค โดยมีเป้าหมายจะพัฒนาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ให้เป็นเมืองศูนย์กลางอุตสาหกรรมเหล็กครบวงจรและศูนย์กลางพลังงานของประเทศ ด้วยโครงการโรงถลุงเหล็กต้นน้ำและอุตสาหกรรมต่อเนื่อง รวมทั้งโรงไฟฟ้าถ่านหิน ส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราชจะพัฒนาให้ศูนย์กลางอุตสาหกรรมปิโตรเคมีและพลังงาน ประกอบด้วยนิคมอุตสาหกรรมปิโตรเคมีและโรงไฟฟ้าถ่านหิน ในขณะที่จังหวัดสงขลาจะเป็นเมืองอุตสาหกรรมหนักชายแดนและสะพานเศรษฐกิจพลังงานฝั่งอ่าวไทย และจังหวัดสตูลเป็นประตูเมืองอุตสาหกรรมและสะพานเศรษฐกิจพลังงาน

ผลการศึกษาการละเมิดสิทธิของชุมชนต่าง ๆ ที่ได้รับผลกระทบจากการดำเนินการโครงการที่เกี่ยวข้องกับแผนพัฒนาภาคใต้ จากพื้นที่กรณีศึกษา ๔ จังหวัด พบว่ามีการละเมิดและละเลยความสำคัญของสิทธิของชุมชนในด้านต่าง ๆ ทั้งสิทธิในการกำหนดอนาคตและเจตจำนงของตนเองและสิทธิในการพัฒนา ซึ่งแผนพัฒนาภาคใต้ถูกกำหนดขึ้นจากรัฐส่วนกลางโดยที่ไม่มีประชาชน ชุมชนท้องถิ่นที่ได้รับผลกระทบโดยตรงเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดและจัดทำ จึงละเลยสิทธิของชาวบ้านและชุมชนในการกำหนดอนาคตและเจตจำนงของตนเองและสิทธิในการพัฒนา ส่งผลให้ชะตากรรมและชีวิตของท้องถิ่นถูกกำหนดมาจากองค์กรภายนอก ทั้งจากต่างประเทศและในประเทศ สิทธิในมาตรฐานการครองชีพ จากการประกอบอาชีพที่อิงอาศัยกับความอุดมสมบูรณ์และความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งบทเรียนผลกระทบจากพื้นที่อื่น ๆ ทำให้ชาวบ้านกังวลว่าโครงการต่าง ๆ ภายใต้แผนพัฒนาภาคใต้ จะเข้ามาทำลายถิ่นอาศัยและแหล่งทำมาหากินประกอบอาชีพของตนเอง นอกจากนี้ โครงการพัฒนาคาใต้เป็นชุดแผนงานโครงการขนาดใหญ่ ซึ่งได้มีการวางแผนกำหนดไว้เรียบร้อยแล้วและเจ้าของโครงการก็รู้ดีว่ามีผลกระทบ แต่ไม่ทำให้ประชาชนรับรู้ข้อมูล และไม่ยอมเปิดเผยรายละเอียดการดำเนินโครงการต่อสาธารณะ อันส่งผลต่อสิทธิในข้อมูลข่าวสารซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญที่จะส่งผลกระทบต่อสิทธิในด้านอื่น ๆ อีกทั้งพื้นที่ดำเนินโครงการมักจะทับซ้อนกับพื้นที่ฐานทรัพยากรของชุมชน การเข้ามาของโครงการจึงส่งผลกระทบต่อสิทธิชุมชนในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงการจัดกระบวนการรับฟังความคิดเห็นที่ผ่านมาก็ละเลยสิทธิของชุมชนในการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น

กระบวนการตรวจสอบเรื่องร้องเรียนของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ทั้งการลงพื้นที่ตรวจสอบข้อเท็จจริง การประชุมหรือการจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นจากชุมชน ตลอดจนการเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมประชุมตรวจสอบเรื่องร้องเรียน ทำให้ชุมชนได้เรียนรู้ เข้าใจและตระหนักถึงสิทธิชุมชนและสิทธิมนุษยชนของตนเองมากขึ้น และส่งผลให้ชุมชนมีการใช้สิทธิของชุมชนภายใต้รัฐธรรมนูญมากขึ้น ตั้งแต่การปกป้องสิทธิของตนเอง การเรียกร้องให้หน่วยงานรัฐดำเนินการกับผู้ที่มาละเมิดสิทธิของชุมชน ตลอดจนถึงการฟ้องร้องหน่วยงานรัฐในบางกรณี เช่น กรณีร้องเรียนของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการทำเหมืองหินเขาควหา และกรณีร้องเรียนการวางท่อก๊าซไทย-มาเลเซีย รวมถึงการให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเป็นกลไกหนุนเสริมกระบวนการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานรัฐ เช่น การจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ที่มีส่วนร่วมของภาคประชาชน โดยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเป็นผู้ประสานหน่วยงานรัฐ ทั้งระดับจังหวัดและส่วนกลาง

นอกจากนี้ การจัดทำเวทีของโครงการวิจัย ทั้งการสนทนากลุ่ม เวทีระดับจังหวัด และเวทีรวมของ ภูมิภาคใต้ให้มาประสานแลกเปลี่ยนกัน เช่น ชุมชนจากกรณีโครงการเขื่อนและอ่างเก็บน้ำต่าง ๆ ได้มาพบปะพูดคุยกับ ชุมชนประมงชายฝั่งจากกรณีโรงไฟฟ้าถ่านหิน ท่าเทียบเรือและนิคมอุตสาหกรรมในจังหวัดนครศรีธรรมราช ชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการที่ได้ดำเนินการไปแล้วในจังหวัดสงขลาได้มาแลกเปลี่ยนทุกข์และผลกระทบ จากโครงการพัฒนาที่เกิดขึ้นแล้ว รวมถึงชุมชนที่ได้รับผลกระทบในสี่จังหวัดก็ได้มีเวทีแลกเปลี่ยนร่วมกันเป็นครั้งแรก ทำให้เกิดการประสานความร่วมมือกันเพื่อที่จะผลักดันการพัฒนาภาคใต้ให้เป็นไปในทิศทางพัฒนาที่ตั้ง อยู่บนฐานทรัพยากรธรรมชาติและเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น ตลอดจนการพัฒนาที่คุ้มครองสิทธิชุมชน

ผลการศึกษาสรุปข้อเสนอแนะจากจากเวทีวิจัยต่อยุทธศาสตร์และแผนงานระดับชาติ โดยได้มีการทบทวน แผนพัฒนาภาคใต้ให้เป็นแผนพัฒนาที่คุ้มครองสิทธิชุมชน รวมทั้งประชาชนและชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการจัดทำ แผนตั้งแต่แรกเริ่ม และต้องคำนึงถึงสิทธิด้านอื่น ๆ รวมถึงให้มีการประกาศเขตพื้นที่ภาคใต้เป็นเขตคุ้มครองผลิต อาหารของประเทศ และจัดทำทางเลือกของนโยบายและแผนของแต่ละจังหวัดในเชิงรุก โดยการสร้างนโยบาย ยุทธศาสตร์และแผนพัฒนาระดับจังหวัดที่ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการกำหนดอนาคตของตนเองบนฐานทรัพยากร ตามแต่ละภูมิภาคของท้องถิ่น รวมถึงจัดทำการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพโดยชุมชน ในพื้นที่ เป้าหมายของโครงการภายใต้แผนพัฒนาภาคใต้ และควรให้มีการทบทวนรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบ สิ่งแวดล้อม (EIA) และรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ (EHIA) ของโครงการในภาคใต้ ให้ถูกต้องในเรื่องการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจโดยคำนึงถึงสิทธิชุมชนตามรัฐธรรมนูญ รวมถึงควรมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงกลไกในการพิจารณาอนุมัติรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมและ รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพโดยให้มืองค์กรอิสระในการจัดทำ และควรจัดให้มีกองทุน ให้ชาวบ้านศึกษาผลกระทบสุขภาพและสิ่งแวดล้อมคู่ขนานกับการศึกษาของบริษัทที่ปรึกษา

ส่วนข้อเสนอแนะต่อยุทธศาสตร์และแผนงานโครงการระดับจังหวัด กรณีศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ได้เสนอให้มีการทบทวนนโยบายการส่งเสริมอุตสาหกรรมเหล็กต้นน้ำ และพัฒนากรอบยุทธศาสตร์จังหวัด ประจวบคีรีขันธ์ตามกรอบแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๑ ด้านการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และเป็นธรรม การกระจายรายได้ การผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ความมั่นคงทางอาหารและพลังงาน และเป็น แผนอย่างยั่งยืนที่รับผิดชอบต่อกันรุ่นต่อไป โดยประสานความร่วมมือระหว่างจังหวัดและประชาชนในการวาง ยุทธศาสตร์และแผนพัฒนาจังหวัดร่วมกัน ด้วยทิศทางการพัฒนาจากศักยภาพและฐานทรัพยากรของชุมชน รวมทั้งขยายยุทธศาสตร์จังหวัดเรื่องประมง และประมงพื้นบ้าน ซึ่งเป็นประมงขนาดเล็กที่ทำมาหากินแถบชายฝั่ง ที่ใช้เรือขนาดเล็ก และเครื่องมือประมงง่าย ๆ ที่ไม่ทำลายล้าง ไม่ทำลายระบบนิเวศ และสร้างการมีส่วนร่วมของ ภาคประชาชนในการจัดการและดูแลทรัพยากรธรรมชาติ โดยร่วมกันยึดแนวทางการพัฒนาบนหลักการสิทธิชุมชน และการบริหารการจัดการสังคมที่มีการกระจายอำนาจและถ่ายโอนลงสู่ชุมชนท้องถิ่น

สำหรับกรณีศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช ต้องการมีสิทธิและมีส่วนร่วมในการกำหนดอนาคตของตนเอง ในการจัดทำแผนของชุมชน จังหวัด และกำหนดอนาคตของตนเองบนฐานทรัพยากร จารีต ประเพณี และวิถีชีวิต ของตนเอง และประกาศเขตคุ้มครองพื้นที่ผลิตอาหารชายฝั่งทะเลนครศรีธรรมราช พัฒนาเมืองที่พึ่งตนเองและ ยั่งยืน บนฐานเศรษฐกิจหลากหลายประเภท และการพัฒนาพลังงานหมุนเวียนเพื่อการพึ่งตนเองของเมือง

ส่วนกรณีศึกษาจังหวัดสงขลา เสนอแนะให้มีการศึกษาผลกระทบของโครงการที่ได้สร้างเสร็จและเปิดดำเนินการแล้วอย่างเป็นระบบ ครอบคลุมทุกมิติ และศึกษาเรื่องกลุ่มผลประโยชน์ในแผนพัฒนาภาคใต้ ที่เป็นการจูงใจออกแบบเพื่อให้ได้ประโยชน์แก่กลุ่มคนบางส่วน รวมถึงจัดทำประเด็นร่วมเรื่องอาหาร ที่ดิน ประมง และหยุดอุตสาหกรรม และมีส่วนร่วมในการจัดทำและกำหนดทิศทางการพัฒนาและแผนพัฒนาของชุมชนตนเองจังหวัดสงขลา

กรณีศึกษาจังหวัดสตูล เสนอแนะให้รัฐบาลทบทวนแผนพัฒนาชายฝั่งทะเลภาคใต้และโครงการขนาดใหญ่ที่กำลังจะเกิดขึ้นในจังหวัดสตูล และสนับสนุนการพัฒนาพื้นที่จังหวัดสตูลบนฐานต้นทุนทางสังคม ทรัพยากรธรรมชาติและศักยภาพของพื้นที่ โดยการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนอย่างแท้จริง ต้องจัดให้มีการสำรวจ และศึกษาพื้นที่คุ้มครองเฉพาะ เพื่อประกาศให้เป็นเขตอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งในระดับภูมิโนเวศ ส่งเสริมให้มีการการจัดตั้งเครือข่ายองค์กรชุมชนประมงพื้นบ้าน และสนับสนุนกลุ่มเหล่านั้นให้ดูแลรักษา และฟื้นฟูทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง สนับสนุนการท่องเที่ยวโดยชุมชน และส่งเสริมการศึกษาทางเลือก

ส่วนข้อเสนอแนะของผู้วิจัยต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ในเชิงนโยบายควรผลักดันให้มีการทบทวนแผนพัฒนาภาคใต้ โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพิจารณากำหนดอย่างแท้จริง และควรผลักดันให้เกิดการปฏิรูประบบในการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) และรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ (EHIA) ควรริเริ่มผลักดันพระราชบัญญัติสิทธิชุมชน และควรผลักดันให้มีการปรับปรุงกฎหมายและกฎกระทรวง และระเบียบของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำยุทธศาสตร์และแผนพัฒนาการพัฒนาสาธารณูปโภค การจัดตั้งพื้นที่อุตสาหกรรมและอื่น ๆ ให้สอดคล้องกับหลักการสิทธิชุมชนและสิทธิมนุษยชน ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ตามบทบัญญัติของมาตรา ๖๗ วรรค ๒

สำหรับข้อเสนอแนะต่อการดำเนินการเชิงรุก ควรผลักดันให้เกิดการปรับปรุงระบบ กระบวนการ และกลไก ในการจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมให้อนุวัตรตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ โดยการจัดเวทีให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องสิทธิชุมชนและระบบการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ประสานเครือข่ายนักวิชาการเพื่อปฏิรูประบบการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และทำให้เรื่องสิทธิชุมชนมีการสื่อสารต่อสาธารณะในวงกว้าง รวมถึงการใช้กระบวนการยุติธรรม โดยการฟ้องร้องในกรณีที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมต่อคณะกรรมการผู้ชำนาญการหรือหน่วยงานรัฐ ให้ปฏิบัติตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญควรส่งเสริมและขยายรูปแบบการประสานการมีส่วนร่วมกับหน่วยงานรัฐ ในการจัดทำยุทธศาสตร์และแผนพัฒนาจังหวัดโดยประชาชนมีส่วนร่วม และผลักดันให้เกิดการประกาศพื้นที่คุ้มครองแหล่งผลิตอาหารในภาคใต้ โดยใช้กลไกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการประกาศข้อบัญญัติตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	I
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	III
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาของโครงการ	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของโครงการ	๒
๑.๓ ขอบเขตงานของโครงการ	๒
๑.๓.๑ พื้นที่และกรณีศึกษา	๒
๑.๓.๒ ขอบเขตการดำเนินโครงการ	๒
บทที่ ๒ วิธีการศึกษาและขั้นตอนการดำเนินงาน	๓
๒.๑ วิธีการศึกษา	๓
๒.๑.๑ การรวบรวมข้อมูลเอกสาร	๓
๒.๑.๒ การจัดสนทนากลุ่ม	๔
๒.๑.๓ การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ	๔
๒.๒ ขั้นตอนการดำเนินงาน	๖
บทที่ ๓ สิทธิชุมชน และสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบจากโครงการพัฒนาภาคใต้	๗
๓.๑ สิทธิชุมชน	๗
๓.๑.๑ ชุมชนและสิทธิชุมชน	๗
๓.๑.๒ สิทธิชุมชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย	๘
๓.๒ สิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบโครงการพัฒนาภาคใต้	๙
๓.๒.๑ สิทธิในการกำหนดอนาคตและเจตจำนงของตนเอง	๑๐
๓.๒.๒ สิทธิในการพัฒนา	๑๑
๓.๒.๓ สิทธิในสิ่งแวดล้อมที่ดี	๑๑
๓.๒.๔ สิทธิในมาตรฐานการครองชีพ	๑๓

สารบัญ

	หน้า
๓.๒.๕ สิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การแสดงออก และการรับหรือเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร	๑๓
๓.๒.๖ สิทธิการชุมนุมโดยสงบ	๑๔
๓.๓ สิทธิมนุษยชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบจากโครงการพัฒนาภาคใต้	๑๔
๓.๓.๑ บทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิในการกำหนดอนาคตและเจตจำนงของตนเอง และสิทธิในการพัฒนา	๑๔
๓.๓.๒ บทบัญญัติอื่น ๆ ว่าด้วยสิทธิด้านสิ่งแวดล้อม	๑๕
๓.๓.๓ บทบัญญัติว่าด้วยสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การแสดงออก และการรับหรือเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร	๑๖
๓.๓.๔ บทบัญญัติว่าด้วยสิทธิในมาตรฐานการครองชีพ	๑๖
๓.๓.๕ บทบัญญัติว่าด้วยสิทธิในการชุมนุมอย่างสงบ	๑๗
๓.๓.๖ บทบัญญัติว่าด้วยสิทธิในการเสนอเรื่องราวร้องทุกข์ และการฟ้องร้องหน่วยงานของรัฐ	๑๗
บทที่ ๔ แผนพัฒนาภาคใต้ นโยบายที่เกี่ยวข้อง สถานการณ์ และกรณีร้องเรียน	๑๙
๔.๑ ยุทธศาสตร์และแผนงานระดับภูมิภาค	๑๙
๔.๑.๑ กรอบความร่วมมือในระดับภูมิภาค แรงผลักดันและการสนับสนุนแผนพัฒนาภาคใต้	๑๙
๔.๑.๒ แผนงานและโครงการภายใต้กรอบความร่วมมือภูมิภาคที่ส่งผลต่อการพัฒนาภาคใต้	๒๒
๑) แผนงานพัฒนาเขตเศรษฐกิจสามฝ่าย อินโดนีเซีย-มาเลเซีย-ไทย	๒๓
๒) แผนพัฒนาโครงการสะพานเศรษฐกิจปีนัง-สงขลา	๒๔
๔.๒ ยุทธศาสตร์ประเทศและแผนงานระดับชาติที่เป็นกลไกสำคัญในการ ผลักดันและสนับสนุนแผนพัฒนาภาคใต้	๒๕
๔.๒.๑ ผังประเทศ ปี พ.ศ. ๒๖๐๐	๒๗
๑) ยุทธศาสตร์ผังภาคใต้ ปี พ.ศ. ๒๖๐๐	๒๘
๒) นโยบายการสร้างความมั่นคงด้านพลังงาน ในผังภาคใต้ปี พ.ศ. ๒๖๐๐	๒๙
๓) ผังกลยุทธ์เพื่อการพัฒนาภาคใต้ ระยะ ๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๕๑-๒๕๕๕)	๓๐
๔.๒.๒ ยุทธศาสตร์และแผนงานการพัฒนาระบบโลจิสติกส์ไทย	๓๑
๔.๒.๓ แผนพัฒนาอุตสาหกรรมปิโตรเคมี ระยะที่ ๓	๓๓
๔.๒.๔ แผนพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคใต้	๓๕

สารบัญ

	หน้า
๑) ความเป็นมาของแผนพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคใต้ (พ.ศ. ๒๕๓๒-๒๕๔๙)	๓๕
๒) แผนพัฒนาชายฝั่งทะเลภาคใต้ (พ.ศ. ๒๕๕๐-ปัจจุบัน)	๔๐
๔.๓ แผนงานพัฒนาสาธารณูปโภคพื้นฐานต่าง ๆ เพื่อรองรับแผนพัฒนาภาคใต้	๔๒
๔.๓.๑ แผนพัฒนากำลังผลิตไฟฟ้าของประเทศไทยและ การสร้างโรงไฟฟ้าเพื่อรองรับนิคมอุตสาหกรรมในภาคใต้	๔๒
๑) โครงการโรงไฟฟ้าถ่านหินในภาคใต้	๔๔
๒) โครงการโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ในภาคใต้	๔๕
๔.๓.๒ แผนพัฒนาแหล่งน้ำในภาคใต้	๔๖
๔.๔ สถานการณ์ปัจจุบันของโครงการที่ส่งผลต่อการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคใต้	๔๙
๔.๔.๑ โครงการที่ได้ดำเนินการศึกษาแล้วเสร็จ	๔๙
๔.๔.๒ โครงการที่เป็นเพียงแนวคิดต้องมีการศึกษาในรายละเอียด	๕๔
๔.๔.๓ โครงการที่ยุติการดำเนินงาน	๕๔
๔.๕ กรณีร้องเรียนเรื่องแผนพัฒนาภาคใต้ต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ	๕๕
๔.๕.๑ กรณีร้องเรียนจังหวัดประจวบคีรีขันธ์	๕๕
๔.๕.๒ กรณีร้องเรียนจังหวัดนครศรีธรรมราช	๕๖
๔.๕.๓ กรณีร้องเรียนจังหวัดสงขลา	๕๘
๔.๕.๔ กรณีร้องเรียนจังหวัดสตูล	๖๐
๔.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแผนพัฒนาภาคใต้	๖๑
บทที่ ๕ ผลการศึกษา กรณีศึกษาสิทธิชุมชนกับผลกระทบโครงการพัฒนาภาคใต้	๖๓
๕.๑ กรณีศึกษาจากกรณีร้องเรียนจังหวัดประจวบคีรีขันธ์	๖๓
๕.๑.๑ ประจวบคีรีขันธ์ เมืองศูนย์กลางอุตสาหกรรมเหล็กสมบูรณ์แบบและพลังงาน	๖๓
๕.๑.๒ สถานการณ์การร้องเรียนและโครงการพัฒนาภาคใต้ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์	๖๖
๕.๑.๓ ประเด็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนจากกรณีศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์	๖๙
๕.๑.๔ ข้อเสนอของคนประจวบคีรีขันธ์ การมีส่วนร่วมของประชาชนในยุทธศาสตร์ และแผนพัฒนาจังหวัด	๗๒
๕.๒ กรณีศึกษาจากกรณีร้องเรียนจังหวัดนครศรีธรรมราช	๗๔
๕.๒.๑ นครศรีธรรมราช ศูนย์กลางอุตสาหกรรมปิโตรเคมีและพลังงาน	๗๔
๕.๒.๒ สถานการณ์การร้องเรียนและโครงการพัฒนาภาคใต้ในจังหวัดนครศรีธรรมราช	๗๗
๕.๒.๓ ประเด็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนจากกรณีศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช	๘๖

สารบัญ

	หน้า
๕.๒.๔ ข้อเสนอของคนนครศรีธรรมราช สิทธิชุมชนในการกำหนดอนาคตตนเอง และเขตพื้นที่คุ้มครองแหล่งผลิตอาหาร	๘๘
๕.๓ กรณีศึกษาจากกรณีร้องเรียนจังหวัดสงขลา	๘๙
๕.๓.๑ สงขลา เมืองอุตสาหกรรมหนักชายแดนและสะพานเศรษฐกิจพลังงานฝั่งอ่าวไทย	๘๙
๕.๓.๒ สถานการณ์การร้องเรียนและโครงการพัฒนาภาคใต้ในจังหวัดสงขลา	๙๒
๕.๓.๓ ประเด็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนจากกรณีศึกษาจังหวัดสงขลา	๙๙
๕.๓.๔ ข้อเสนอของคนสงขลา บทเรียนจากการพัฒนาโครงการพัฒนาภาคใต้	๑๐๐
๕.๔ กรณีศึกษาจากกรณีร้องเรียนจังหวัดสตูล	๑๐๑
๕.๔.๑ สตูล ประตูเมืองอุตสาหกรรมและสะพานเศรษฐกิจพลังงาน	๑๐๑
๕.๔.๒ สถานการณ์การร้องเรียนและโครงการพัฒนาภาคใต้ในจังหวัดสตูล	๑๐๓
๕.๔.๓ ประเด็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนจากกรณีศึกษาจังหวัดสตูล	๑๐๘
๕.๔.๔ ข้อเสนอของคนสตูล แผนพัฒนาประชาชนบนฐานศักยภาพของจังหวัดสตูล	๑๐๙
๕.๕ ข้อเสนอต่อนโยบายการพัฒนาภาคใต้	๑๑๒
บทที่ ๖ บทสรุปและข้อเสนอแนะ	๑๑๕
๖.๑ บทสรุป	๑๑๕
๖.๒ ข้อเสนอแนะ	๑๑๙
๖.๒.๑ ข้อเสนอแนะจากเวทีวิจัย	๑๑๙
๑) ข้อเสนอแนะต่อนโยบายและแผนงานระดับชาติ	๑๑๙
๒) ข้อเสนอแนะต่อนโยบายและแผนงานโครงการระดับจังหวัด	๑๒๐
๖.๒.๒ ข้อเสนอแนะของผู้วิจัย	๑๒๓
๑) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ	๑๒๓
๒) ข้อเสนอแนะต่อการดำเนินการเชิงรุกของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ	๑๒๔
บรรณานุกรม	๑๒๗

สารบัญตาราง

	หน้า
๑ ข้อมูลและหน่วยงานในการวิจัยเอกสารของโครงการ	๔
๒ กำลังการผลิตไฟฟ้าตามประเภทโรงไฟฟ้า ในแผน PDP 2010 (ฉบับปรับปรุงครั้งที่ ๓)	๔๔
๓ กรณีร่องเรียนเรื่องแผนพัฒนาคascade จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	๕๖
๔ กรณีร่องเรียนเรื่องแผนพัฒนาคascade จังหวัดนครศรีธรรมราช	๕๗
๕ กรณีร่องเรียนเรื่องแผนพัฒนาคascade จังหวัดสงขลา	๕๙
๖ กรณีร่องเรียนเรื่องแผนพัฒนาคascade จังหวัดสตูล	๖๐

สารบัญรูปภาพ

	หน้า
๑ กระบวนการและขั้นตอนการวิจัยโครงการสิทธิชุมชนและผลกระทบจากโครงการพัฒนาคascade	๖
๒ กรอบความร่วมมือของประเทศไทยและประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาค	๒๐
๓ เส้นทางเชื่อมโยงการค้าการลงทุนของประเทศต่าง ๆ ในอนุภาคลุ่มแม่น้ำโขง (GMS)	๒๒
๔ ภูมิศาสตร์ที่ตั้งของประเทศไทยในอาเซียนและโลก	๒๕
๕ ยุทธศาสตร์ระดับประเทศและแผนงานระดับชาติที่เป็นกลไกผลักดันโครงการพัฒนาคascade	๒๗
๖ ยุทธศาสตร์ผิงภาคใต้ ปี พ.ศ. ๒๖๐๐	๒๘
๗ แนวทางการพัฒนาความมั่นคงด้านพลังงาน ในผิงภาคใต้ พ.ศ. ๒๕๐๐-๒๖๐๐	๒๙
๘ การพัฒนาแนวระบบโลจิสติกส์ไทย ภายใต้กรอบความร่วมมือในภูมิภาค	๓๒
๙ โครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคใต้และยุทธศาสตร์พลังงาน ปี พ.ศ. ๒๕๔๗	๓๘
๑๐ แนวทางการพัฒนาพื้นที่สะพานเศรษฐกิจเชื่อมโยงอ่าวไทย-อันดามัน	๔๑
๑๑ พื้นที่ที่มีศักยภาพในการก่อสร้างโรงไฟฟ้านิวเคลียร์	๔๖
๑๒ สะพานเศรษฐกิจ (Land Bridge) และประตูขนส่งด้านอันดามัน	๕๓
๑๓ พื้นที่เป้าหมายของแผนพัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันตก	๖๔
๑๔ พื้นที่ที่มีศักยภาพในการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรม จังหวัดนครศรีธรรมราช	๗๕
๑๕ การผันน้ำดิบจากแม่น้ำพุมดวงจนถึงที่ตั้งโครงการ	๗๖
๑๖ การพัฒนาจังหวัดสงขลา ภายใต้แผนแม่บทและแผนปฏิบัติการ การพัฒนาเศรษฐกิจปีนัง-สงขลา โดยใช้ประโยชน์จากก๊าซธรรมชาติ	๙๑
๑๗ ยุทธศาสตร์การพัฒนาคascadeบนพื้นที่สะพานเศรษฐกิจพลังงาน สตูล-สงขลา	๑๐๓
๑๘ โครงการรถไฟเชื่อมโยงการขนส่งสินค้าระหว่างท่าเรืออันดามันและอ่าวไทย	๑๐๖

ภาคผนวก

หน้า

- ประกาศแต่งตั้งประธานกรรมการและกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ๑๓๑
- ที่มาของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ๑๓๓
- คำอธิบายความหมายของเครื่องหมายคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ๑๓๔

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาของโครงการ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้บัญญัติให้ความคุ้มครองสิทธิชุมชนตามมาตรา ๖๖ ซึ่งกำหนดให้บุคคลที่รวมตัวกันเป็นชุมชน ชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม รวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน และตามมาตรา ๖๗ ก็ได้กำหนดให้มีการคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมกับรัฐและชุมชนในการอนุรักษ์ บำรุงรักษา และการได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และความหลากหลายทางชีวภาพ และในการคุ้มครองส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ดำรงชีพได้อย่างปกติและต่อเนื่องในสิ่งแวดล้อมที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ หรือคุณภาพชีวิตของตน และยังกำหนดให้รัฐต้องดำเนินการให้มีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนา ทั้งระดับชาติและท้องถิ่น ตามมาตรา ๘๗ วรรค ๑ และ ๒ โดย (๑) ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น (๒) ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งการจัดทำบริการสาธารณะ

แนวนโยบายและการบริหารแผนพัฒนาในระดับประเทศที่ผ่านมาและในปัจจุบัน ส่วนใหญ่ยังถูกกำหนดมาจากหน่วยงานของรัฐและเอกชนในส่วนกลาง นับตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๕ ที่รัฐได้กำหนดให้มีแผนพัฒนาอุตสาหกรรมปิโตรเคมีและอุตสาหกรรมหนักในพื้นที่ภาคตะวันออก ภายใต้แผนพัฒนาชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก จนพัฒนาสู่ช่วงแผนพัฒนาอุตสาหกรรมปิโตรเคมีในระยะที่สามในปัจจุบัน การพัฒนาในพื้นที่ภาคตะวันออกเป็นระยะเวลากว่า ๓๐ ปี ดังกล่าว ได้นำไปสู่ผลกระทบต่อสิทธิชุมชนหลากหลายด้าน ปัจจุบันรัฐกำลังขยายโครงการพัฒนาอุตสาหกรรมปิโตรเคมีและอุตสาหกรรมหนักสู่พื้นที่ภาคใต้ ภายใต้โครงการแผนพัฒนาชายฝั่งทะเลภาคใต้ โดยใช้รูปแบบและชุดแผนพัฒนาจากพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก ซึ่งขณะนี้อยู่ในระยะเริ่มแรกของโครงการที่เป็นการเตรียมความพร้อมและก่อสร้างระบบสาธารณูปโภคและระบบโลจิสติกส์เพื่อที่จะรองรับการพัฒนาอุตสาหกรรมในอนาคต เช่น โครงการก่อสร้างท่าเรือน้ำลึกปากบาราและสงขลา โครงการก่อสร้างสะพานเศรษฐกิจด้วยระบบรถไฟขนส่งรางคู่ และท่อพลังงานที่จะเชื่อมการขนส่งระหว่างฝั่งอันดามัน (สตูล) และอ่าวไทย (สงขลา) โครงการก่อสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหินและนิวเคลียร์ในหลายจังหวัดของภาคใต้ รวมถึงโครงการก่อสร้างเขื่อน อ่างเก็บน้ำ การผันน้ำระหว่างลุ่มน้ำเพื่อที่จะรองรับความต้องการการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรม นอกจากนี้ ยังมีการดำเนินโครงการศึกษาและประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมปิโตรเคมีในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช รวมถึงความเป็นไปได้ในการสร้างโรงถลุงเหล็กในพื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์และสงขลา เป็นต้น โครงการภายใต้กรอบคิดการพัฒนาอุตสาหกรรมในพื้นที่ชายฝั่งทะเลดังกล่าวข้างต้น ได้ก่อให้เกิดการคุกคามต่อสิทธิชุมชนอย่างกว้างขวาง ทั้งนี้ จะเห็นได้จากสถิติของจำนวนเรื่องร้องเรียนภายใต้คณะกรรมการด้านสิทธิชุมชนและฐานทรัพยากรในคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ จากการดำเนินงานที่ผ่านมาพบว่า มีกรณี

ที่ชาวบ้านร้องเรียนเรื่องสิทธิชุมชนที่เกิดผลกระทบจากโครงการที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับแผนพัฒนาชายฝั่งทะเลภาคใต้กว่า ๖๐ กรณี ทั้งนี้ กรณีร้องเรียนส่วนใหญ่กว่า ๕๐ กรณี จะอยู่ในพื้นที่ที่เป็นเป้าหมายของการพัฒนาอุตสาหกรรมหนักในภาคใต้ ได้แก่ จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดสตูล จังหวัดสงขลา และจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องดำเนินการศึกษาผลกระทบต่อสิทธิชุมชนที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการภายใต้แผนพัฒนาชายฝั่งทะเลภาคใต้ดังกล่าว ทั้งนี้ เพื่อก่อให้เกิดการคุ้มครองสิทธิชุมชนตามรัฐธรรมนูญ

๑.๒ วัตถุประสงค์โครงการ

๑.๒.๑ เพื่อศึกษานโยบายและการบริหารจัดการโครงการพัฒนาภาคใต้ และผลกระทบต่อสิทธิชุมชน

๑.๒.๒ เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อการบริหารจัดการโครงการพัฒนาภาคใต้ เพื่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

๑.๓ ขอบเขตงานของโครงการ

๑.๓.๑ พื้นที่และกรณีศึกษา

โครงการจะดำเนินการศึกษาในพื้นที่ ๔ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดสงขลา และจังหวัดสตูล โดยศึกษาจากกรณีร้องเรียนที่มีต่อคณะกรรมการด้านสิทธิชุมชนและฐานทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับแผนพัฒนาภาคใต้

๑.๓.๒ ขอบเขตการดำเนินโครงการ

๑) ดำเนินการสำรวจและทบทวนเอกสารเกี่ยวกับพัฒนาการ ความเป็นมา หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รายละเอียดแผนงานโครงการ และนโยบายต่าง ๆ ในระดับชาติที่เกี่ยวข้องกับโครงการพัฒนาภาคใต้ ได้แก่ แผนพัฒนาชายฝั่งทะเลภาคใต้ แผนพัฒนาอุตสาหกรรมปิโตรเคมีและเหล็ก แผนพัฒนาพลังงาน นโยบายด้านผังเมือง โลจิสติกส์ และนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ

๒) ศึกษาและประเมินสถานการณ์ปัจจุบันในการดำเนินการของโครงการพัฒนาภาคใต้

๓) ศึกษาทบทวนและวิเคราะห์ผลกระทบของนโยบาย และโครงการพัฒนาภาคใต้ต่อสิทธิชุมชนจากเอกสาร รายงานการประชุม และรายงานผลตรวจสอบ จากกรณีร้องเรียนที่เกี่ยวข้องของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๔) จัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อวิเคราะห์สถานการณ์คุกคามสิทธิชุมชนที่เกิดขึ้น และรวบรวมข้อเสนอแนะของผู้ร้องเรียนต่อมาตรการต่าง ๆ ที่จะนำไปสู่แนวปฏิบัติในการคุ้มครองสิทธิชุมชน ในพื้นที่ ๔ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดสงขลา และจังหวัดสตูล

๕) จัดประชุมเวทีรวมของทั้งสี่จังหวัด เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการบริหารจัดการโครงการพัฒนาภาคใต้ เพื่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

บทที่ ๒

วิธีการศึกษาและขั้นตอนการดำเนินงาน

๒.๑ วิธีการศึกษา

วิธีการดำเนินการศึกษาวิจัย เรื่อง สิทธิชุมชนและผลกระทบจากโครงการพัฒนาภาคใต้ เป็นการผสมผสานระเบียบวิธีวิจัย ทั้งวิธีการเชิงเอกสาร (Documentary Research) และวิธีการเชิงคุณภาพ (Qualitative analysis) เพื่อทำการประเมินสถานการณ์การคุกคามสิทธิชุมชน และจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อทิศทางการพัฒนาภาคใต้ โดยรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแผนพัฒนาภาคใต้จากหน่วยงานในระดับประเทศและระดับจังหวัด การศึกษาข้อมูลเบื้องต้นจากเอกสารร่องเรียน รายงานการประชุมและรายงานผลการตรวจสอบในกรณีร่องเรียนที่เกี่ยวข้องของสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เพื่อนำมาประเมินประเด็นสถานการณ์ ที่จะนำไปดำเนินการจัดการสนทนากลุ่ม และจัดทำเวทีประชุมเชิงปฏิบัติการของผู้ร่องเรียนในพื้นที่ศึกษา ซึ่งประกอบไปด้วย ๓ ส่วน ดังนี้

๒.๑.๑ การรวบรวมข้อมูลเอกสาร

การรวบรวมข้อมูลเอกสาร เป็นการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องตลอดจนการสืบค้นข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ประกอบไปด้วย ๓ ส่วน คือ

๑) การสังเคราะห์ชุดข้อมูลโครงการพัฒนาภาคใต้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร เพื่อศึกษานโยบาย พัฒนาการความเป็นมา แผนงานรายละเอียดของโครงการ ตลอดจนสถานการณ์ปัจจุบันของการดำเนินงานโครงการพัฒนาภาคใต้ โดยจะมีการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ จากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังแสดงไว้ในตารางที่ ๑

๒) การประเมินสถานการณ์ปัจจุบันของโครงการพัฒนาภาคใต้ในแผนงานและโครงการระดับจังหวัด โดยทบทวนและรวบรวมเอกสารรายงานการศึกษา แผนการดำเนินโครงการจากหน่วยงานในระดับจังหวัดในพื้นที่กรณีศึกษา ๔ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดสตูล และจังหวัดสงขลา เช่น สำนักงานจังหวัด พลังงานจังหวัด โยธาธิการจังหวัด ฯลฯ รวมทั้งการวิเคราะห์ยุทธศาสตร์ในระดับจังหวัดที่มีส่วนในการสนับสนุนแผนพัฒนาภาคใต้

๓) การวิเคราะห์ข้อมูลกรณีร่องเรียนที่เกี่ยวข้องกับแผนพัฒนาภาคใต้ที่มีต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ จากเอกสารร่องเรียน รายงานการประชุม และรายงานการตรวจสอบจากกรณีร่องเรียนในพื้นที่ศึกษา

ตารางที่ ๑ ข้อมูลและหน่วยงานในการวิจัยเอกสารของโครงการ

	ข้อมูล	หน่วยงาน
๑	พัฒนาการความเป็นมาแผนพัฒนาภาคใต้	สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
๒	แผนพัฒนาพลังงานในภาคใต้	สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน/กระทรวงพลังงาน
๓	แผนพัฒนานิคมอุตสาหกรรมและ อุตสาหกรรมในภาคใต้	การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย/กรมธุรกิจพลังงาน/ สถาบันเหล็กและเหล็กกล้าแห่งประเทศไทย
๔	แผนพัฒนาโลจิสติกส์ในภาคใต้	กระทรวงคมนาคม/สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ
๕	แผนพัฒนาแหล่งน้ำในภาคใต้	กรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๖	ผังภาคใต้ในผังประเทศไทย ๒๖๐๐	กรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย

๒.๑.๒ การจัดสนทนากลุ่ม

การจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) ดำเนินการโดยคัดเลือกผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มย่อย ประกอบด้วย ผู้ร้องเรียนจากกรณีต่าง ๆ ในแต่ละจังหวัด และตัวแทนชาวบ้านจากหลากหลายอาชีพ เช่น เกษตรกร ประมง ท่องเที่ยว ฯลฯ ทั้งนี้ ประเด็นหลักในการสนทนากลุ่มย่อยจะเป็นการประเมินสถานการณ์สิทธิชุมชนกับผลกระทบจากโครงการพัฒนาภาคใต้ในแต่ละจังหวัด เพื่อจะนำไปสู่การวิเคราะห์ประเด็นสำคัญในการจัดเวทีประชุมเชิงปฏิบัติการในขั้นตอนต่อไป ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้ดำเนินการจัดสนทนากลุ่มย่อยในแต่ละจังหวัด จังหวัดละ ๑ ครั้ง รวมจำนวน ๔ กลุ่ม ดังนี้

๑) เวทีสนทนากลุ่มจังหวัดสตูล ระหว่างวันที่ ๒๔-๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕ ที่พญาบังสาโฮมสเตย์ อำเภอเมือง จังหวัดสตูล ผู้เข้าร่วมประชุม จำนวน ๓๖ คน

๒) เวทีสนทนากลุ่มจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ระหว่างวันที่ ๘ เมษายน ๒๕๕๕ ที่สมาคมรักทะเลไทย อำเภอเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผู้เข้าร่วมประชุม จำนวน ๒๕ คน

๓) เวทีสนทนากลุ่มจังหวัดนครศรีธรรมราช ระหว่างวันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๕๕๕ ที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่าศาลา อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้เข้าร่วมประชุม จำนวน ๓๐ คน

๔) เวทีสนทนากลุ่มจังหวัดสงขลา ระหว่างวันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๕๕ ที่ศูนย์เรียนรู้เพื่อรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ สวนสาธารณะเทศบาลนครหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ผู้เข้าร่วมประชุม จำนวน ๒๖ คน

๒.๑.๓ การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ

การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) จะเน้นการมีส่วนร่วม โดยเป็นการร่วมกันระดมความคิดเห็น และผู้เข้าประชุมทุกคนจะต้องมีส่วนร่วมลงมือปฏิบัติ (hands-on training) เพื่อจัดทำร่างข้อเสนอต่อแผนพัฒนาภาคใต้ ทั้งนี้ การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการจะดำเนินการใน ๒ ระดับ ดังนี้

๑) การประชุมเชิงปฏิบัติการระดับจังหวัด เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์สิทธิชุมชนกับผลกระทบจากโครงการพัฒนาภาคใต้ และจัดทำร่างข้อเสนอต่อแผนพัฒนาภาคใต้ในระดับจังหวัด ทั้งนี้ ผู้เข้าร่วมการประชุมประกอบด้วย ผู้ร้องเรียนและชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบจากการดำเนินโครงการแผนพัฒนาภาคใต้ โดยจัดประชุมในแต่ละจังหวัด จังหวัดละ ๑ ครั้ง รวมจำนวน ๔ ครั้ง ดังนี้

๑.๑) การประชุมเชิงปฏิบัติการจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เรื่อง ยุทธศาสตร์จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ความก้าวหน้าในการประสานส่วนร่วมของภาคประชาชน วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๕๕ ที่ศาลากลางจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ อำเภอเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผู้เข้าร่วมประชุม จำนวน ๑๗๔ คน

๑.๒) การประชุมเชิงปฏิบัติการจังหวัดสตูล เรื่อง แผนพัฒนาประชาชน การปฏิรูปบนฐานการพัฒนาศักยภาพจังหวัดสตูล วันที่ ๒๙ สิงหาคม ๒๕๕๕ ที่ศูนย์ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการท่องเที่ยว องค์การบริหารส่วนจังหวัดสตูล อำเภอเมือง จังหวัดสตูล ผู้เข้าร่วมประชุม จำนวน ๙๘ คน

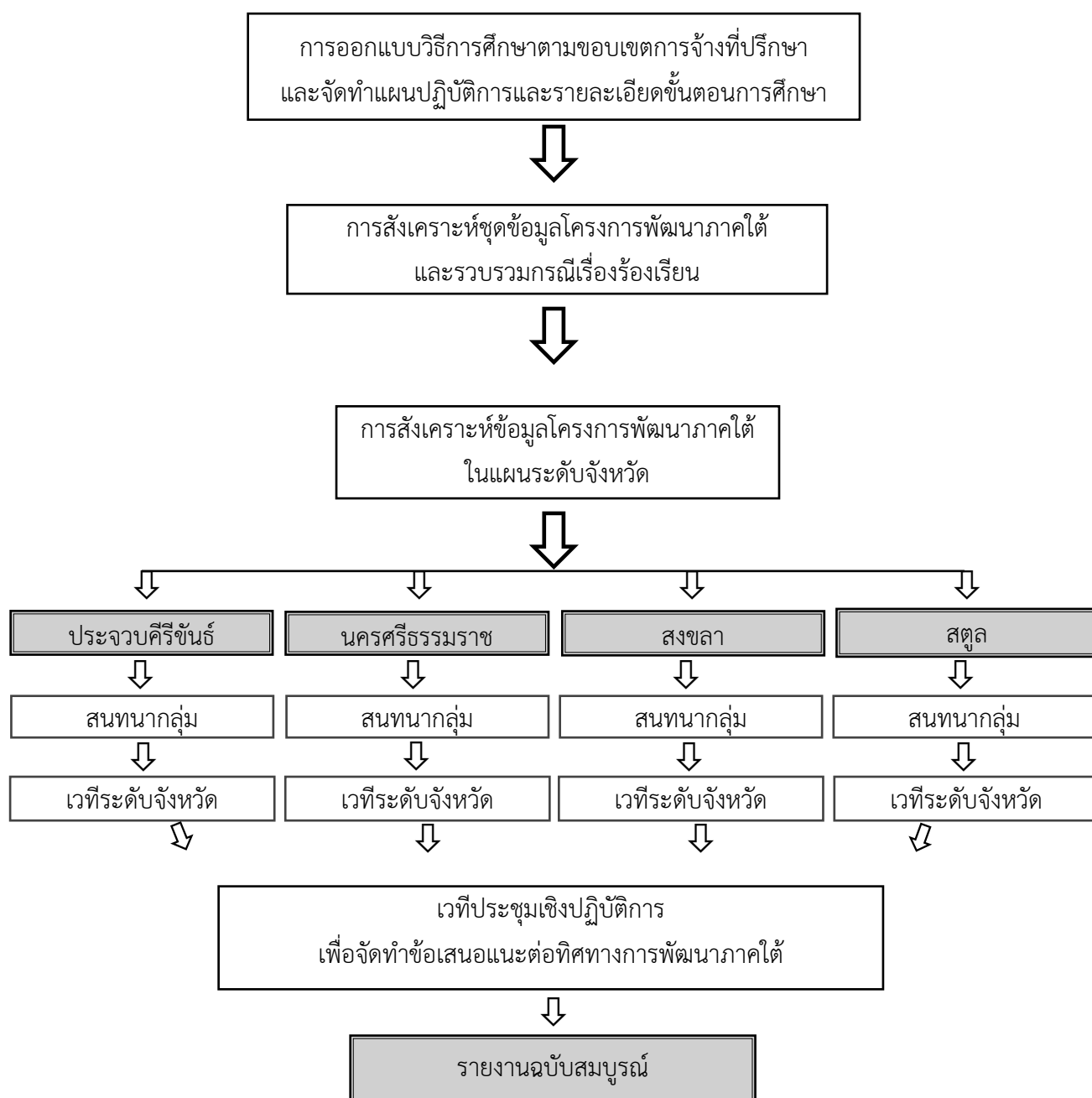
๑.๓) การประชุมเชิงปฏิบัติการจังหวัดสงขลา เรื่อง สิทธิในการพัฒนากับการพัฒนาจังหวัดสงขลา วันที่ ๓๑ ตุลาคม ๒๕๕๕ ณ โรงแรมวีเอล อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ผู้เข้าร่วมประชุม จำนวน ๔๒ คน

๑.๔) การประชุมเชิงปฏิบัติการจังหวัดนครศรีธรรมราช เรื่องการพัฒนานครศรีธรรมราชยั่งยืน วันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๕ ที่องค์การบริหารส่วนตำบลท่าศาลา อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้เข้าร่วมประชุม จำนวน ๔๐ คน

๒) เวทีประชุมเชิงปฏิบัติการรวมของทั้ง ๔ จังหวัด เป็นการประชุมร่วมกันของผู้ร้องเรียนและตัวแทนชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบในแต่ละจังหวัด เพื่อนำผลการประชุมเชิงปฏิบัติการในระดับจังหวัด มาร่วมกันสังเคราะห์ข้อมูลระดับภาค จัดทำร่างข้อเสนอรวมต่อโครงการพัฒนาภาคใต้ ผู้เข้าร่วมเวทีประกอบด้วย ตัวแทนผู้ร้องเรียนจาก ๔ จังหวัด โดยจัดขึ้นระหว่างวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน-๑ ธันวาคม ๒๕๕๕ ที่ปากน้ำรีสอร์ท อำเภอละงู จังหวัดสตูล ผู้เข้าร่วมประชุม จำนวน ๑๐๐ คน

๒.๒ ขั้นตอนการดำเนินงาน

เพื่อให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโครงการ จึงได้กำหนดกระบวนการวิจัยและขั้นตอนการศึกษา แสดงไว้ในรูปภาพที่ ๑

รูปภาพที่ ๑ กระบวนการและขั้นตอนการวิจัย
โครงการสิทธิชุมชน และผลกระทบจากโครงการพัฒนาภาคใต้

บทที่ ๓

สิทธิชุมชน และสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้องกับ ผลกระทบจากโครงการพัฒนาภาคใต้

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๔ ประเทศไทยได้มีการพัฒนาประเทศภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยมุ่งเน้นการขยายตามแนวทางระบบเศรษฐกิจทุนนิยม ก่อให้เกิดผลกระทบด้านต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง ทั้งด้านปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและชนชั้นทางสังคม ปัญหาความขัดแย้งระหว่างรัฐเอกชนและชุมชนท้องถิ่น ซึ่งที่ผ่านมา พบว่าการจัดทำแผนงานโครงการขนาดใหญ่ล้วนเป็นการวางแผนกำหนดมาจากรัฐและหน่วยงานส่วนกลาง โดยมิได้คำนึงถึงการมีส่วนร่วมและสิทธิของชุมชนท้องถิ่น ส่งผลให้โครงการต่าง ๆ จากรัฐที่เข้าสู่ชุมชน นอกจากจะทำลายฐานทรัพยากรที่ชุมชนเคยได้ใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตและประกอบอาชีพแล้วยังเป็นการดึงเอาทรัพยากรของชุมชนออกไปให้ภายนอกใช้ประโยชน์ การกระทำของรัฐที่ใช้อำนาจเข้าจัดการทรัพยากรของชุมชน โดยถือว่าชุมชนไม่มีตัวตนและสิทธิทางกฎหมายเช่นนี้ เป็นการลบเลือนสิทธิของชุมชนที่เคยมีอยู่เหนือทรัพยากรของชุมชน ทำให้ชุมชนท้องถิ่นต่าง ๆ ได้ลุกขึ้นมาเรียกร้องสิทธิของตนเองและสิทธิของชุมชน จนในที่สุดนำไปสู่การมีบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ และพุทธศักราช ๒๕๕๐ ที่ยอมรับสิทธิของชุมชน

๓.๑ สิทธิชุมชน

๓.๑.๑ ชุมชนและสิทธิชุมชน

ชุมชน (Community) เป็นหน่วยสังคมที่เกิดจากหมู่คณะที่ดำรงอยู่ร่วมกันในท้องที่ใดท้องที่หนึ่ง โดยแม้มิได้มีเป้าหมายเจาะจงหรือตกลงดำเนินกิจการอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน แต่มีความสัมพันธ์ผูกพันระหว่างกันทางสังคม ในลักษณะวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม จารีตประเพณี หรือการอยู่ร่วมกันตามธรรมชาติ โดยมิได้มีผู้ใจสร้างขึ้น แต่ก็มีองค์กรหรือกลไกของชุมชนในการตัดสินใจร่วมกันอย่างมีแบบแผนเป็นกิจจะลักษณะและเป็นที่รับรู้แก่สาธารณชนได้อย่างชัดเจน เกิดเป็นพลังในการคอยกำกับดูแลและพลังในการต่อต้าน การแทรกแซง การครอบงำจากอำนาจภายนอก การมีอยู่ของชุมชนตามธรรมชาตินี้ จึงไม่ต้องอิงอาศัยการรับรองโดยกฎหมายที่รัฐกำหนดขึ้น แต่มีฐานะตัวตนความเป็นชุมชนที่รับรู้รับรองกันว่ามีอยู่เองและย่อมมีสิทธิได้โดยสภาพ ไม่ว่าจะจัดตั้งขึ้นในรูปนิติบุคคลหรือตามธรรมชาติ และในแง่นี้ชุมชนจึงต่างจากหมู่คณะอื่น เช่น สมาคม ตรงที่ชุมชนเป็นการดำเนินชีวิตร่วมกันแบบเป็นไปเอง แต่สมาคมเป็นการรวมกันโดยมีวัตถุประสงค์ตามที่ตกลงกันหรือจัดตั้งขึ้นอย่างจงใจ และต่างจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นหน่วยปกครองที่เกิดขึ้นตามความเหมาะสมภายใต้กฎหมาย ซึ่งโดยทั่วไปมักมีขึ้นจากการกำหนดเขตปกครองท้องที่เพื่อประโยชน์ในการปกครองหรือการบริหารราชการของรัฐ (กิตติศักดิ์ ปรกติ ๒๕๕๐)

ส่วน “สิทธิ” หมายถึง การที่ชุมชนสามารถเป็นผู้กำหนดวิถีชีวิตของเขาได้เอง โดยที่สิทธินั้นจะต้องเกิดขึ้นภายใต้ความชอบธรรมที่ชุมชนหรือสังคมให้การยอมรับ ดังนั้น สิทธิจึงเป็นอำนาจที่ถูกกำกับด้วยความชอบธรรม อันหมายถึงอำนาจที่ถูกต้องตามหลักธรรม ตามหลักของคุณงามความดี ความถูกต้อง

ความยุติธรรม เช่น หลักศาสนา หลักกฎหมาย หรือกฎเกณฑ์ประเพณีและเกณฑ์คุณค่าที่คนในสังคมหนึ่ง ๆ ยึดถือร่วมกัน (วีระ สมบูรณ์ ๒๕๔๕)

“สิทธิชุมชน” จึงเป็นสิทธิโดยธรรมชาติหรือสิทธิขั้นพื้นฐานของชุมชน รวมทั้งเป็นอำนาจอันชอบธรรมที่ชุมชนพึงมีพึงได้อย่างถูกต้องชอบธรรม ซึ่งผู้อื่นต้องยอมรับและจะละเมิดหรือลิดรอนมิได้ และยังหมายรวมถึงการให้ชุมชนชาวบ้านมีสิทธิในการเลือกอนาคตของตนเอง เป็นตัวของตัวเอง และเป็นอิสระโดยตัวเอง โดยมีลักษณะดังนี้ (ยศ สันตสมบัติ ๒๕๔๒, เสน่ห์ จามริก ๒๕๔๙, กิตติศักดิ์ ปกรติ ๒๕๕๐, อคิน รพีพัฒน์ ๒๕๕๒)

๑) สิทธิชุมชนจะมีความเฉพาะเจาะจงแต่ละชุมชนท้องถิ่น ซึ่งจะกำหนดรูปแบบสิทธิอย่างไรรั้นก็เป็นไปตามบริบททางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของตนเอง ทั้งนี้ ไม่สามารถกำหนดสิทธิชุมชนให้เป็นมาตรฐานเดียวกันหรือเป็นรูปแบบตายตัวได้

๒) สิทธิชุมชนไม่ใช่สิทธิครอบครองเป็นเจ้าของอย่างเบ็ดเสร็จเหมือนสิทธิปัจเจกและสิทธิของรัฐที่เจ้าของสามารถใช้สิทธิของตนเองกีดกันการเกี่ยวข้องจากภายนอกได้อย่างสิ้นเชิง แต่สิทธิชุมชนให้ความสำคัญกับผู้ที่ยูกิน ดูแลทรัพยากรเพื่อความอยู่รอดของชุมชนเป็นอันดับแรก คนภายนอกจะมาอ้างสิทธิเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของชุมชนเมืองมาอยู่เหนือการมีชีวิตรอดของชุมชนไม่ได้ ระดับของการมีส่วนร่วมจึงลดหลั่นกันไปตามความจำเป็นพื้นฐานของชีวิตและสังคม

๓) สิทธิชุมชนเป็นสิทธิร่วมเหนือทรัพย์สินของชุมชนที่ให้ความสำคัญกับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรเพื่อส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน เช่น สมาชิกของชุมชนซึ่งทำหน้าที่ดูแลรักษาป่าเท่านั้น จึงจะมีสิทธิใช้และได้ประโยชน์จากป่า รวมถึงการที่ชุมชนก็สามารถใช้อำนาจออกกฎเกณฑ์โดยคำนึงถึงความเป็นธรรมในสังคมเป็นสำคัญ ตัวอย่างเช่น ชุมชนหลายแห่งมีกฎเกณฑ์อนุญาตให้แต่ละเฉพาะครัวเรือนที่แต่งงานใหม่และยากจนเท่านั้น จึงจะมีสิทธิตัดไม้เพื่อใช้ส่วนตัว ในขณะที่ครัวเรือนที่มีฐานะดีจะไม่ได้สิทธิอันนั้น

สิทธิชุมชนจึงเป็นทั้งความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ความชอบธรรม และฐานคิดในการแสดงตัวตนของชุมชนต่าง ๆ ในสังคมที่หลากหลายมิติซับซ้อนมีพลวัต และเป็นการเคลื่อนไหวทางสังคมที่สนับสนุนให้ชุมชนต่าง ๆ สามารถระดมความคิด ความร่วมมือในการพัฒนากฎเกณฑ์ของชุมชนอย่างมีความชอบธรรมในสังคม นอกจากนี้ลักษณะพลวัตของสิทธิก็มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นและการพัฒนาประชาธิปไตยในระดับรากหญ้าและประชาธิปไตยทางตรง เพราะช่วยเปิดพื้นที่ทางสังคมพร้อมกับลดพื้นที่ของภาครัฐลง โดยการให้สิทธิชุมชนแก่กลุ่มต่าง ๆ ในสังคมสามารถเข้าร่วมสร้างสรรค์ประชาสังคมและธรรมาภิบาลด้วยการพัฒนาอำนาจตรวจสอบและถ่วงดุลกันให้เกิดเป็นจริงได้ในรูปแบบต่าง ๆ (ทรงวุฒิ ศรีวิไล ๒๕๕๐, อานันท์ กาญจนพันธุ์ ๒๕๔๓, โสภารัตน์ จารุสมบัติ ๒๕๕๑, สวรินทร์ เบ็ญเด็มะเหลิ ๒๕๕๔)

๓.๑.๒ สิทธิชุมชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

คำว่า “สิทธิชุมชน” เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลซึ่งรวมตัวกันเป็นชุมชน ได้รับการบัญญัติรับรองขึ้นเป็นครั้งแรกในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญที่ให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดทำมากที่สุด ทั้งการเปิดรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน และการจัดประชาพิจารณ์ในจังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศ โดยบทบัญญัติมาตรา ๘๖ และ ๘๖ ได้ยอมรับสิทธิของบุคคลที่รวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ในการอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจาริตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ หรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและ

ของชาติ และใช้สิทธิในการมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน รวมทั้งได้รับรองสิทธิของบุคคลในการมีส่วนร่วมกับรัฐในหลาย ๆ ด้าน ได้แก่ การบำรุงรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและหลากหลายทางชีวภาพ การคุ้มครองส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม แต่รัฐธรรมนูญก็บัญญัติว่าสิทธิดังกล่าวนั้นจะต้องเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ ทำให้ยังมีปัญหาที่จะนำมาใช้ทางปฏิบัติในการรับรองสิทธิของชุมชน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้มีการยอมรับสิทธิชุมชนมากขึ้น โดยได้ตัดเงื่อนไขที่กำหนดให้ต้องมีกฎหมายมารองรับออกไป จึงเป็นการยอมรับสิทธิชุมชนเหนือทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในชุมชนนั้นมากกว่าสิทธิของรัฐและสิทธิของเอกชนที่มีมาแต่เดิม รวมทั้งทำให้ประชาชนสามารถใช้สิทธิชุมชนได้โดยไม่ต้องรอให้มีการออกกฎหมายต่าง ๆ เสียก่อน นอกจากนี้ ยังมีการคุ้มครองสิทธิชุมชนโดยบัญญัติให้โครงการที่อาจก่อผลกระทบต่อชุมชนอย่างรุนแรง จะต้องมีการศึกษาผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ รวมทั้งจัดรับฟังความคิดเห็นของชุมชนและประชาชน ก่อนที่จะมีการดำเนินโครงการและรับรองสิทธิของชุมชนในการฟ้องร้องหน่วยงานรัฐให้ปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญ ดังรายละเอียดตามบทบัญญัติในส่วนที่ ๑๒ ว่าด้วยสิทธิชุมชน ว่าด้วย มาตรา ๖๖ และ ๖๗ ดังนี้

มาตรา ๖๖ บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชน ชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ย่อมมีสิทธิอนุรักษหรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรม อันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม รวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน

มาตรา ๖๗ สิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมกับการรัฐและชุมชนในการอนุรักษ์ บำรุงรักษา และการได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและหลากหลายทางชีวภาพ และในการคุ้มครอง ส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ดำรงชีวิอยู่ได้อย่างปกติและต่อเนื่องในสิ่งแวดล้อมที่ไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ หรือคุณภาพชีวิตของตน ย่อมได้รับความคุ้มครองตามความเหมาะสม

การดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนอย่างรุนแรงทั้งทางด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ และสุขภาพ จะกระทำมิได้ เว้นแต่จะได้ศึกษาและประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนในชุมชน และจัดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียก่อน รวมทั้งได้ให้องค์การอิสระซึ่งประกอบด้วยผู้แทนองค์การเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ และผู้แทนสถาบันอุดมศึกษาที่จัดการการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากรธรรมชาติหรือด้านสุขภาพ ให้ความเห็นประกอบก่อนมีการดำเนินการดังกล่าว

สิทธิของชุมชนที่จะฟ้องหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นของรัฐที่เป็นนิติบุคคล เพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ตามบทบัญญัตินี้ย่อมได้รับความคุ้มครอง

๓.๒ สิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบโครงการพัฒนาภาคใต้

โครงการพัฒนาภาคใต้ในการศึกษารั้งนี้ เป็นชุดแผนงานและโครงการขนาดใหญ่ที่จัดทำโดยหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐ ภายใต้แผนพัฒนาฯ ยี่สิบห้าปีที่ผ่านมา อันจะส่งผลกระทบเป็นวงกว้างต่อการกำหนดทิศทางในการพัฒนาภาคใต้ จากการพัฒนาในปัจจุบันบนฐานทรัพยากรท้องถิ่นด้านเกษตร ประมงและท่องเที่ยว

ไปเป็นการพัฒนาพื้นฐานของพลังงานและอุตสาหกรรม ซึ่งจะมีส่วนที่สัมพันธ์และมีความเชื่อมโยงกับสิทธิมนุษยชน ในมิติต่าง ๆ โดยเฉพาะสิทธิที่สำคัญที่มีความเกี่ยวเนื่องอย่างชัดเจนกับการพัฒนา อันประกอบไปด้วยสิทธิในการกำหนดอนาคตและเจตจำนงของตนเอง สิทธิในการพัฒนา สิทธิในมาตรฐานการครองชีพ สิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นการแสดงออก และการรับหรือเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร รวมถึงสิทธิในการชุมนุมโดยสงบ ซึ่งจากการศึกษาของคณะอนุกรรมการด้านพลังงานและอุตสาหกรรมในคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (๒๕๔๕) สามารถสรุปสาระสำคัญของสิทธิในด้านต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ดังนี้

๓.๒.๑ สิทธิในการกำหนดอนาคตและเจตจำนงของตนเอง

แนวคิดในเรื่องสิทธิชุมชนเป็นผลมาจากการพัฒนาแนวคิดในเรื่อง “สิทธิในการกำหนดเจตจำนงของตนเอง” (Right to Self-Determination) ซึ่งเป็นสิทธิที่รองรับไว้โดยตราสารของกฎหมายระหว่างประเทศหลายฉบับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights : ICCPR) และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights : ICESCR) ซึ่งต่างก็มีการระบุสิทธินี้ไว้เป็นข้อแรกสุด โดยมีสถานะเป็นสิทธิเชิงกลุ่ม (Collective Rights) หรือสิทธิปวงชน (People Rights)

กติการะหว่างประเทศทั้งสองนี้ได้รับรองว่า ประชาชนทั้งปวงมีสิทธิในการกำหนดเจตจำนงของตนเอง โดยประชาชนจะกำหนดสถานะทางการเมืองของตนอย่างเสรี รวมทั้งการดำเนินการอย่างเสรีในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของตน อีกทั้งยังครอบคลุมไปถึงสิทธิในการจัดการเกี่ยวกับความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติและทรัพยากรของตนได้อย่างเสรี เพื่อที่จะบรรลุจุดหมายปลายทางที่กำหนด สิทธิในการกำหนดเจตจำนงดังกล่าวนี้อาจคล้ายกับสิทธิของปัจเจก (Individual) แต่หากพิจารณาถึงสิ่งที่กฎหมายระหว่างประเทศทั้งสองมุ่งหมายแล้ว กติกาทั้งสองต่างให้ความสำคัญกับคำว่า “ประชาชนทั้งปวง” (All peoples) ย่อมหมายความว่าสิทธิดังกล่าวมีลักษณะเป็นสิทธิร่วมกัน (Collective Rights) ของประชาชน และมีการนำเอาแนวคิดและหลักการในการกำหนดเจตจำนงของตนเองมาอธิบายสิทธิของชุมชนในการที่จะบริหารจัดการท้องที่ของตนเอง และการใช้สิทธิตัดสินใจในเรื่องสำคัญที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ของตนเอง

สิทธิของประชาชนในการกำหนดสถานะทางการเมืองและแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมนั้นสัมพันธ์โดยตรงกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และแนบแน่นกับสิทธิชุมชนและศักยภาพของชุมชนในการจัดการทรัพยากรด้วยกฎเกณฑ์ของตนเอง ทั้งนี้ ระบบสิทธิในทรัพย์สินที่กำหนดกฎเกณฑ์ควบคุมและบังคับใช้ โดยผู้ใช้ทรัพยากรเองจะมีประสิทธิภาพและยั่งยืนมากกว่าระบบที่ถูกกำหนดโดยอำนาจจากภายนอก เพราะระบบสิทธิในทรัพย์สินที่หลากหลายตามท้องถิ่นต่าง ๆ ไม่จำเป็นต้องหาหรือต้องการข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับธรรมชาติและโครงสร้างของทรัพยากร อีกทั้งยังเกี่ยวกับบรรทัดฐานและจารีตประเพณีของผู้ใช้ทรัพยากร เนื่องจากกฎเกณฑ์ที่หลากหลายตามท้องถิ่นของผู้ใช้ทรัพยากรนั้น ดำเนินมาด้วยประสบการณ์ของท้องถิ่นเองมาเป็นเวลาหลายปี หลายทศวรรษ มีการรับรู้และความผูกพันกับข้อมูลข่าวสารตลอดเวลาอยู่แล้ว ในขณะที่อำนาจจากภายนอกขาดข้อมูล ขาดความเข้าใจ รวมทั้งขาดความผูกพันกับการดำรงชีวิตอยู่ด้วยกับทรัพยากรนั้น ซึ่งยากที่จะ

สามารถออกแบบสถาบันเพื่อดูแลจัดการให้มีการใช้ทรัพยากรที่เต็มไปด้วยความหลากหลายในท้องถิ่นต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม จึงจำเป็นต้องยอมให้ท้องถิ่นจัดการทรัพยากรด้วยตนเองในลักษณะที่หลากหลายและเป็นขนาดย่อย สอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่นทั้งกายภาพและวัฒนธรรม

๓.๒.๒ สิทธิในการพัฒนา

สิทธิในการพัฒนา มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับสิทธิในการกำหนดอนาคตและเจตจำนงของตนเอง รวมทั้งมีพัฒนาการที่เป็นกระแสเดียวกัน ซึ่งสิทธิในการพัฒนาเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานที่ได้บัญญัติไว้ในกฎบัตรสหประชาชาติ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ทั้งนี้ องค์การสหประชาชาติได้ให้ความสำคัญเรื่องสิทธิมนุษยชนกับการพัฒนานับตั้งแต่มีการก่อตั้ง และในปี พ.ศ. ๒๕๒๙ สมัชชาทั่วไปสหประชาชาติ ได้มีมติรับรองปฏิญญาว่าด้วยสิทธิในการพัฒนาว่าเป็นสิทธิมนุษยชนด้านหนึ่งที่ไม่อาจเพิกถอนได้ ด้วยเหตุว่ามนุษย์ทุกคนและประชาชาติทั้งปวงมีสิทธิที่จะมีส่วนร่วมให้การสนับสนุน และได้รับประโยชน์จากการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมือง

กระบวนการเกี่ยวกับการพัฒนา โดยเฉพาะมิติของสิทธิมนุษยชนได้ก้าวมาสู่ด้านของการให้ความสำคัญกับสันติภาพ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความยั่งยืน ตลอดจนการคำนึงถึงความเป็นธรรมและมวลมนุษยชนต่อไป แนวทางของสิทธิในการพัฒนาจึงเป็นการพัฒนาโดยมีมนุษย์เป็นศูนย์กลาง และมีวัตถุประสงค์ให้เกิดความกินดีอยู่ดีของประชาชนและปัจเจกทุกคนอย่างต่อเนื่อง บนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมในการพัฒนา รวมถึงการได้รับการกระจายผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นอย่างเป็นธรรมเท่าเทียมกัน และการเพิ่มศักยภาพและทางเลือกให้กับมนุษย์ทุกคน

สิทธิในการพัฒนายังให้ความสำคัญอย่างมากกับการลดความยากจน คำนึงถึงผู้หญิงให้มีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา การพึ่งพาตนเอง สิทธิในการกำหนดเจตจำนงของประชาชนและรัฐบาล รวมถึงการปกป้องสิทธิต่าง ๆ ของชนพื้นเมืองดั้งเดิม ความหมายของสิทธิในการพัฒนาจึงก้าวพ้นไปจากการสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ แต่มุ่งเน้นเรื่องการกระจายความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ กล่าวคือจะต้องให้ความสำคัญแก่การเปิดโอกาสสำหรับความเป็นธรรม การมีสิทธิและมีมีส่วนร่วมของประชาชนที่จะตัดสินใจในสิ่งที่จะมีผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของพวกเขา ส่วนผลลัพธ์นั้นนอกจากต้องคำนึงถึงการตอบสนองต่อความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ เช่น การขจัดความอดอยากหิวโหย โรคภัยไข้เจ็บและความไม่รู้หนังสือ แต่ก็ยังต้องให้มีทรัพยากรเหลือเพียงพอต่อผู้คนในรุ่นหลังอีกด้วย ยิ่งความขัดแย้งในกระบวนการแย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติเข้มข้นขึ้น สิทธิในการพัฒนาก็ขยายตัวเชื่อมโยงเข้ากับบทบาทการต่อสู้ของชุมชนเพื่อพิทักษ์วิถีชีวิตและทรัพยากรธรรมชาติมากขึ้น ยิ่งอำนาจของทุนจากต่างแดนเข้ามาครอบงำทรัพยากรธรรมชาติของประเทศอื่น ๆ มากขึ้น สำนึกในกระแสความเป็นตัวของตัวเองที่จะเป็นอิสระจากการครอบงำก็ยิ่งเข้มข้นขึ้น

๓.๒.๓ สิทธิในสิ่งแวดล้อมที่ดี

แนวคิดในเรื่องสิทธิในสิ่งแวดล้อมที่ดี ปรากฏในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งได้รับรองสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ในอันที่จะแสวงประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ

ได้อย่างเสรีและเต็มที่ โดยที่ประชาชนจะต้องไม่ถูกลิดรอนวิธีการยังชีพของตนเอง การประชุมที่กรุงสต็อกโฮล์ม ในปี ค.ศ. ๑๙๗๒ มีการสร้างความร่วมมือระดับระหว่างประเทศในการคุ้มครองและรักษาสิ่งแวดล้อม โดยเกิดเป็น หลักการข้อ ๑ ของปฏิญญาสต็อกโฮล์มว่าด้วยสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ (The Stockholm Declaration on the Human Environment) รวมทั้งได้วางแนวทางว่ามนุษย์มีสิทธิขั้นพื้นฐานโดยเสรีในการใช้ชีวิตในสิ่งแวดล้อมที่ดี อย่างมีศักดิ์ศรีและเป็นสุข โดยทุกคนจะต้องได้รับสิทธิดังกล่าวอย่างเท่าเทียมและพอเพียง ทั้งนี้ มนุษย์มีหน้าที่ ในการปกป้องและเพิ่มพูนสภาวะแวดล้อมเพื่อการดำรงชีวิตในปัจจุบันและเพื่อประชากรในอนาคต

หลักการดังกล่าวยอมรับความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติและสิทธิของบุคคลที่จะ ได้ใช้ชีวิตในสิ่งแวดล้อมที่ดี โดยถือว่าบุคคลย่อมต้องมีทั้งสิทธิและหน้าที่ในเวลาเดียวกัน เพื่อให้การใช้ประโยชน์ ในสิ่งแวดล้อมนั้นเป็นไปโดยเอื้อประโยชน์ต่อมนุษย์ทุกคน นอกจากนี้ ยังให้รัฐมีหน้าที่ในการควบคุมการแสวง ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติภายในดินแดน และรัฐจะต้องให้ความคุ้มครองแก่ผู้ที่ได้รับผลเสียหายจาก มลภาวะและสภาพแวดล้อมที่ถูกทำลายไปด้วย

นอกจากแนวคิดในการคุ้มครองสิทธิในสิ่งแวดล้อมของประชากรแล้ว ในทางกฎหมายระหว่าง ประเทศยังมีแนวคิดที่สนับสนุนหลักสิทธิมนุษยชนในสิ่งแวดล้อมที่ดี ซึ่งแม้จะมีได้ปรากฏว่ามีความสัมพันธ์ เชื่อมโยงกันโดยตรง แต่ก็เป็นที่มาของหลายแนวคิดในการรักษาและคุ้มครองสิ่งแวดล้อมที่เชื่อมโยงกับสิทธิมนุษยชน ในสิ่งแวดล้อมที่ดี หลักการดังกล่าวที่ปรากฏในปัจจุบัน ได้แก่

- หลักมรดกร่วมกันของมนุษยชาติ (Common Heritage of Mankind) ที่ได้กล่าวอ้างถึงสิทธิ ในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรใต้ท้องทะเล โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแสวงประโยชน์จากสินแร่ต่าง ๆ ในทะเล ที่มีอยู่อย่างจำกัดและการแสวงประโยชน์โดยเสรี ซึ่งการใช้หลักผู้ใดมาก่อนย่อมแสวงประโยชน์ได้ก่อน ย่อมส่งผล ให้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดนั้นหมดไปอย่างรวดเร็ว และจะเป็นการส่งเสริมให้ “ผู้แข็งแกร่งยิ่งแข็งแกร่งยิ่งขึ้นไป ผู้ที่ร่ำรวยก็ยิ่งร่ำรวยขึ้นไป” ดังนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องมีการสงวนทรัพยากรดังกล่าวไว้เพื่อเป็นประโยชน์ ที่มนุษยชาติจะได้ใช้ร่วมกัน โดยคำนึงถึงความเป็นธรรมแก่ผู้ที่ยังไม่มีความสามารถเพียงพอที่จะแสวงประโยชน์ ดังกล่าว

- หลักการ Common Pool Resources เป็นแนวคิดที่ต้องการใช้กับการจัดการเรื่องทรัพยากร ป่าไม้ และมุ่งโดยตรงต่อการสงวนและรักษาไว้ซึ่งป่าไม้ทั้งระดับภายในประเทศและภูมิภาคว่า จะต้องมีการใช้ โดยการแบ่งปัน มีการควบคุมและบริหารจัดการ เพื่อให้การแสวงประโยชน์เป็นไปอย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ อันนำไปสู่การป้องกันมิให้ทรัพยากรป่าไม้ลดปริมาณลงมากเกินไปจนสมควร แนวคิดนี้ยังสนับสนุนให้ประชากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชากรที่อยู่ใกล้ชิดกับทรัพยากรธรรมชาตินั้น ๆ มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และมีส่วนร่วม ในการจัดการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรดังกล่าวด้วย เพื่อเป็นการรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ ต่อมนุษย์โดยตรง และเพื่อให้มนุษย์ทุกคนได้มีโอกาสเข้าถึงสิทธิในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ อย่างเท่าเทียมกัน

- หลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน แนวคิดนี้เกิดขึ้นจากคณะกรรมการแห่งโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อม และการพัฒนา ภายใต้องค์การสหประชาชาติ ในปี ค.ศ. ๑๙๘๗ โดยพยายามสร้างมาตรฐานในการรักษาไว้ซึ่ง สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมที่อาจสูญหายไปจากการพัฒนา ตามแนวคิดที่ว่าหากประชากรในยุคปัจจุบันใช้ประโยชน์ จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไปในทางที่เกิดประโยชน์ต่อคนในรุ่นตนเองมากเกินไป โดยไม่คำนึงถึงการ

ใช้ประโยชน์ในทรัพยากรของคนในรุ่นอนาคต ปัญหาที่จะเกิดขึ้น คือ ทรัพยากรจะไม่หลงเหลืออยู่ให้คนในอนาคตได้ใช้ในการดำรงชีวิต ดังนั้น ย่อมถือว่าคนในปัจจุบันได้ละเมิดต่อสิทธิในสิ่งแวดล้อมที่ดีของคนในอนาคต แนวคิดในเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืนจึงถูกสร้างขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อก่อให้เกิดความสมดุลในการใช้ประโยชน์ในทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่จะสามารถใช้ได้ในระยะยาวหรือตลอดไป ซึ่งถือว่าเป็นการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในการมีชีวิตในสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่ดีอีกประการหนึ่ง

๓.๒.๔ สิทธิในมาตรฐานการครองชีพ

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (The Universal Declaration of Human Rights : UDHR) ข้อ ๒๕ ได้บัญญัติไว้ว่า บุคคลมีสิทธิในมาตรฐานการครองชีพที่เพียงพอสำหรับสุขภาพและความอยู่ดีของตนและครอบครัว มาตรฐานดังกล่าว ได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย การรักษาพยาบาล บริการสังคมที่จำเป็น และหมายรวมถึงสิทธิในความมั่นคงจากกรณีว่างงาน เจ็บป่วย ทุพพลภาพ เป็นหม้าย ชราภาพ หรือขาดปัจจัยในการเลี้ยงชีพอื่นใด

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ก็ระบุชัดถึงการรับรองสิทธิของทุกคนในการมีมาตรฐานทางสุขภาพทั้งทางกายและทางใจให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ พร้อมกับระบุสิ่งที่รัฐจะต้องดำเนินการเพื่อเป็นหลักประกันให้สิทธินี้บรรลุผลไว้หลายประการ รวมถึงเรื่องการบำรุงอนามัยทุกๆ ด้านทางสิ่งแวดล้อมและอุตสาหกรรมให้ดีขึ้น ทำนองเดียวกันในส่วนของมาตรฐานการครองชีพก็มีการระบุอย่างชัดเจนถึงการปฏิรูประบบแบ่งปันที่ดินในทางที่จะก่อให้เกิดผลสำเร็จในการพัฒนา รวมทั้งการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพที่สุด

ด้วยหลักการอันกว้างขวางแห่งข้อบัญญัติข้างต้นนี้ ทำให้มีการตีความและจำแนกเป็นสิทธิด้านอื่น ๆ ตามมาอีกจำนวนมาก ที่สำคัญได้แก่ สิทธิในน้ำ (Rights to Water) สิทธิในที่ดิน (Rights to land) สิทธิในอากาศบริสุทธิ์ (Rights to clean air) สิทธิที่จะมีที่อยู่อาศัยที่เหมาะสม (Rights to adequate housing) และสิทธิที่จะมีอาหารที่เหมาะสม (Rights to adequate food) เป็นต้น ทั้งนี้ด้วยเหตุผลว่า ปัจจัยทั้งหลายเหล่านี้ล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ขาดไม่ได้ในการที่จะธำรงมาตรฐานการครองชีพที่ดี ขณะเดียวกัน การจะมีมาตรฐานทางสุขภาพที่ดีก็ย่อมขึ้นกับปัจจัยเหล่านี้ด้วย

๓.๒.๕ สิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การแสดงออกและการรับหรือเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร

ทั้งปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ต่างระบุถึงสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การแสดงออก และการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร โดยที่สิทธิดังกล่าวนี้รวมถึงเสรีภาพที่จะยึดมั่นในความเห็นโดยปราศจากการสอดแทรก ตลอดจนสิทธิที่จะแสวงหาหรือแจ้งข่าวและความคิดเห็น ทั้งด้วยวาจา ลายลักษณ์อักษร การตีพิมพ์ศิลปะหรือรูปแบบอื่นใดผ่านสื่อต่าง ๆ ได้อย่างมีต้องคำนึงถึงเขตแดนด้วย

ในรายงานการศึกษาเรื่องปัญหาการสื่อสาร “หลายเสียง โลกเดียวกัน” (Many Voices, One World 1980) ได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับสิทธินี้ไว้ว่า สิทธิในการสื่อสารเป็นการขยายขอบเขตของเสรีภาพและประชาธิปไตยในสังคมสมัยใหม่ ซึ่งมีความหมายกว้างกว่าเรื่องสิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารหรือการรับสาร ทั้งนี้ทุกยุคทุกสมัยที่ผ่านมา มนุษย์ได้ต่อสู้เพื่อเสรีภาพในการพูด เสรีภาพในหนังสือพิมพ์ ให้ได้การสื่อสารที่เป็น

ประชาธิปไตยมากยิ่งขึ้น ในแง่มุมใหม่นี้ก็คือส่วนหนึ่งของเรื่องการสื่อสารสองทาง ซึ่งเป็นการเปิดให้มีการเข้าถึงและมีส่วนร่วม

สิทธิในการสื่อสาร นับเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานในอันที่จะช่วยให้บุคคลและชุมชนสามารถเลือกที่จะคิดและเชื่อในเรื่องศาสนา การเมือง เศรษฐกิจ แบบอย่างการดำเนินชีวิต การรักษาเอกลักษณ์และความหลากหลายทางภาษาและศิลปวัฒนธรรม ฯลฯ ทั้งยังเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิทธิอันชอบธรรมที่จะดำรงความเชื่อของตนไว้ด้วยการสื่อสารถ่ายทอดความคิดความเชื่อของตนออกไป ซึ่งย่อมหมายความว่าต้องเข้าถึงทรัพยากรด้านการสื่อสารได้อย่างเสมอภาค คือ มีสิทธิเข้าถึง มีความรู้ความสามารถในการใช้ และมีโอกาสทางเศรษฐกิจเท่าเทียมกันที่จะใช้สื่อทั้งหลายเพื่อแสดงและยืนยันความคิดเห็นของตน หรือโต้แย้งแสดงเหตุผลกับฝ่ายที่เห็นแตกต่าง

๓.๒.๖ สิทธิการชุมนุมโดยสงบ

แม้ว่าการชุมนุมจะเป็นวิธีการหนึ่งในการแสดงออกซึ่งความคิดเห็น ความต้องการ หรือจุดยืนในเรื่องต่าง ๆ ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของสิทธิในการสื่อสารและเป็นรูปแบบหนึ่งของเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น แต่โดยเนื้อหาแล้วสิทธิการชุมนุมเป็นรูปแบบการแสดงออกที่เข้มข้นและมีนัยทางการเมืองสูง สิทธินี้จึงได้รับการระบุแยกออกมาเฉพาะเจาะจง ทั้งในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติและกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง โดยในส่วนของ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (UDHR) กำหนดให้มีการรับรองทั้งเสรีภาพในการชุมนุมและการสมาคมโดยสงบ ขณะเดียวกันก็ให้การคุ้มครองมิให้บุคคลต้องถูกบังคับเพื่อการดังกล่าว ส่วนในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) มีการกำหนดเพิ่มเติมในส่วนของเงื่อนไขที่จะจำกัดต่อนการใช้สิทธินี้ ในกรณีที่มีข้อกฎหมายและมีความจำเป็นเพื่อผลประโยชน์ทางความมั่นคงของชาติหรือความปลอดภัยสาธารณะ ความสงบเรียบร้อย การสาธารณสุข หรือศีลธรรม หรือการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น

๓.๓ สิทธิมนุษยชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบจากโครงการพัฒนาคาใต้

๓.๓.๑ บทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิในการกำหนดอนาคตและเจตจำนงของตนเอง และสิทธิในการพัฒนา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ไม่มีบทบัญญัติโดยตรงด้านสิทธิในการกำหนดอนาคตและเจตจำนงของตนเองและสิทธิในการพัฒนา แต่สิทธิเหล่านี้ได้รับการรับรองผนวกไว้กับสิทธิด้านอื่น ๆ ในมาตราต่าง ๆ ของรัฐธรรมนูญ ดังต่อไปนี้

มาตรา ๒๖ บัญญัติไว้ว่าการใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐทุกองค์กร ต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพ ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้

มาตรา ๕๗ บัญญัติให้รัฐต้องจัดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนอย่างทั่วถึง ก่อนดำเนินการวางแผนพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและวัฒนธรรม การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ การวางผังเมือง การกำหนดเขตการใช้ประโยชน์ที่ดิน และการออกกฎหมายที่อาจมีผลกระทบต่อส่วนได้เสียสำคัญของประชาชน

มาตรา ๖๖ กำหนดให้บุคคลซึ่งรวมตัวกันเป็นชุมชน ชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม มีสิทธิในการอนุรักษ์ พื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม รวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน

มาตรา ๖๗ กำหนดให้ในการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบ ต่อชุมชนอย่างรุนแรงทั้งทางด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติและสุขภาพ จะกระทำมิได้ เว้นแต่จะได้ ศึกษาและประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนในชุมชน และจัดให้มีกระบวนการ รับฟังความคิดเห็นของประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียก่อน

มาตรา ๗๘ รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านการบริหารราชการแผ่นดิน ด้วยการ กระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพึ่งตนเองและตัดสินใจในกิจการของท้องถิ่นได้เอง ส่งเสริมให้องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการดำเนินการตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ พัฒนาเศรษฐกิจของท้องถิ่นและ ระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ ตลอดทั้งโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศในท้องถิ่น ให้ทั่วถึงและเท่าเทียมกัน ทั่วประเทศ รวมทั้งพัฒนาจังหวัดที่มีความพร้อมให้เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ โดยคำนึงถึง เจตนารมณ์ของประชาชนในจังหวัดนั้น

มาตรา ๘๗ บัญญัติว่ารัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ทั้งในระดับชาติ และระดับท้องถิ่น ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจทางการเมือง การวางแผน พัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม และการจัดทำบริการสาธารณะ รวมทั้งสนับสนุนการดำเนินการของกลุ่มประชาชน ที่รวมตัวกันในลักษณะเครือข่ายทุกรูปแบบให้สามารถแสดงความคิดเห็นและเสนอความต้องการของชุมชนในพื้นที่

๓.๓.๒ บทบัญญัติอื่น ๆ ว่าด้วยสิทธิด้านสิ่งแวดล้อม

บทบัญญัติว่าด้วยสิทธิด้านสิ่งแวดล้อมมีหัวใจสำคัญที่สิทธิชุมชน ซึ่งได้บัญญัติไว้ในมาตรา ๖๖ และ ๖๗ ตามที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นแล้ว นอกจากนี้ ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ฉบับนี้ ก็ยังมีบทบัญญัติอีกหลายประการที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม ซึ่งรวมถึงการอนุรักษ์ การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ทั้งยังมีบทบัญญัติที่ ให้ ความสำคัญแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยกำหนดให้ต้องกระจายอำนาจใหแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการจัดบริการสาธารณะด้านต่าง ๆ อันรวมถึงการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังนี้

๑) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์ การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ในส่วนที่ ๘ ว่าด้วยแนวนโยบายด้านที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้บัญญัติให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วม ดังนี้

มาตรา ๘๕ (๑) ประชาชนต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดหลักเกณฑ์และมาตรฐาน การใช้ที่ดินอย่างยั่งยืน โดยให้คำนึงถึงความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ทั้งผืนดิน ผืนน้ำ วิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่นและการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรา ๘๕ (๔) รัฐต้องจัดให้มีแผนการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและทรัพยากรธรรมชาติอื่นอย่างเป็นระบบและเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม โดยต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสงวน บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล

มาตรา ๘๕ (๕) รัฐต้องดำเนินการส่งเสริม บำรุงรักษา และคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน ตลอดจนควบคุมและกำจัดการสะสมพิษที่มีผลต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ และคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยประชาชน ชุมชนท้องถิ่น และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการดำเนินงาน

๒) การกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมและรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รัฐธรรมนูญได้ให้ความสำคัญต่อการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการคุ้มครองดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมีบัญญัติไว้ในหมวด ๑๔ ว่าด้วยการปกครองส่วนท้องถิ่นในมาตรา ๒๕๐ ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ส่งเสริมและรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามที่กฎหมายบัญญัติ ทั้งในเขตพื้นที่และการเข้าไปมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาทรัพยากรสิ่งแวดล้อมและการพิจารณาโครงการนอกเขตพื้นที่ ซึ่งมีผลกระทบต่อการดำรงชีวิตคุณภาพสิ่งแวดล้อมหรือสุขภาพอนามัยของประชาชนในเขตพื้นที่นั้น โดยทั้งหมดนี้ต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน

๓.๓.๓ บทบัญญัติว่าด้วยสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การแสดงออกและการรับหรือเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร

๑) สิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การแสดงออก มาตรา ๔๕ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้มีการรับรองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น ๆ

๒) สิทธิของบุคคลในการได้รับข้อมูลข่าวสารจากรัฐ บัญญัติไว้ในมาตรา ๕๖ ว่า บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับทราบและเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น เว้นแต่การเปิดเผยข้อมูลหรือข่าวสารนั้นจะกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ความปลอดภัยของประชาชน หรือส่วนได้เสียอันพึงได้รับความคุ้มครองของบุคคลอื่น หรือเป็นข้อมูลส่วนบุคคล ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

๓) สิทธิในการได้รับข้อมูล คำชี้แจง และแสดงความคิดเห็นก่อนการอนุญาตโครงการ บัญญัติไว้ในมาตรา ๕๗ ว่า บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลจากหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ก่อนการอนุญาตหรือการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมใดที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใดที่เกี่ยวกับตนหรือชุมชนท้องถิ่น และมีสิทธิแสดงความคิดเห็นของตนต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปประกอบการพิจารณาในเรื่องดังกล่าว

๓.๓.๔ บทบัญญัติว่าด้วยสิทธิในมาตรฐานการครองชีพ

สิทธิในมาตรฐานการครองชีพได้มีการบัญญัติไว้ใน มาตรา ๔๓-๔๔ และมาตรา ๕๑-๕๒ รายละเอียด ดังนี้

มาตรา ๔๓ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพและการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม

มาตรา ๔๔ บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับหลักประกันความปลอดภัยและสวัสดิภาพในการทำงาน รวมทั้งหลักประกันในการดำรงชีพทั้งในระหว่างการทำงานและเมื่อพ้นภาวะการทำงาน ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา ๕๑ บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับบริการทางสาธารณสุขที่เหมาะสมและได้มาตรฐาน และผู้ยากไร้มีสิทธิได้รับการรักษาพยาบาลจากสถานบริการสาธารณสุขของรัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

มาตรา ๕๒ เด็กและเยาวชน มีสิทธิในการอยู่รอดและได้รับการพัฒนาด้านร่างกาย จิตใจและสติปัญญา ตามศักยภาพในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญ

๓.๓.๕ บทบัญญัติว่าด้วยสิทธิในการชุมนุมอย่างสงบ

หมวดที่ ๓ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ว่าด้วยสิทธิเสรีภาพของชนชาวไทย ในส่วนที่ ๑๑ ได้บัญญัติถึงเสรีภาพในการชุมนุมและสมาคมไว้ในมาตรา ๖๓ ว่าบุคคลย่อมมีเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ และในมาตรา ๖๔ ก็บัญญัติให้บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม สหภาพ สหพันธ์ สหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร องค์การเอกชน องค์การพัฒนาเอกชน หรือหมู่คณะอื่น ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐย่อมมีเสรีภาพในการรวมกลุ่มเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป

๓.๓.๖ บทบัญญัติว่าด้วยสิทธิในการเสนอเรื่องราวร้องทุกข์และการฟ้องร้องหน่วยงานของรัฐ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ยังให้สิทธิทั้งบุคคลและชุมชนในการเสนอเรื่องราวร้องทุกข์ ร้องเรียนและฟ้องร้องหน่วยงานของรัฐ โดยบุคคลและชุมชนซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้ สามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ เพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้ และบุคคลย่อมสามารถใช้สิทธิทางศาลเพื่อบังคับให้รัฐต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติในสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยนี้ได้โดยตรง หากการใช้สิทธิและเสรีภาพในเรื่องใดมีกฎหมายบัญญัติรายละเอียดแห่งการใช้สิทธิและเสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้แล้ว ให้การใช้สิทธิและเสรีภาพในเรื่องนั้นเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติดังนี้

สิทธิในข้อมูลข่าวสารและการร้องเรียน (ส่วนที่ ๑๐) ได้บัญญัติให้บุคคลย่อมมีสิทธิเสนอเรื่องราวร้องทุกข์และได้รับแจ้งผลการพิจารณาภายในเวลาอันรวดเร็ว (มาตรา ๕๙) และบุคคลย่อมมีสิทธิที่จะฟ้องหน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นของรัฐที่เป็นนิติบุคคล ให้รับผิดชอบเนื่องจากการกระทำหรือการละเว้นการกระทำของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยงานนั้น (มาตรา ๖๐) รวมทั้งบุคคลย่อมมีสิทธิติดตามและร้องขอให้มีการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง หน่วยงานของรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐ (มาตรา ๖๒)

นอกจากนี้ ในมาตรา ๖๗ ก็บัญญัติให้ชุมชนมีสิทธิชุมชนที่จะฟ้องหน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นของรัฐที่เป็นนิติบุคคล เพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ตามบทบัญญัตินี้ ย่อมได้รับความคุ้มครอง

บทที่ ๔

แผนพัฒนาภาคใต้ นโยบายที่เกี่ยวข้อง สถานการณ์ และกรณีร้องเรียน

แผนพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคใต้ หรือที่เรียกกันว่าแผนเซาเทิร์นซีบอร์ด (Southern Seaboard Development Plan : SSB) หรือแผนพัฒนาภาคใต้ เป็นแผนพัฒนาระดับภูมิภาคขนาดใหญ่ที่มีการผลักดันมาจากกลุ่มทุนอุตสาหกรรมขนาดใหญ่และรัฐมาตั้งแต่ก่อนปี พ.ศ. ๒๕๓๒ โดยมีแนวคิดสำคัญคือ การพัฒนาภาคใต้ให้เป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมปิโตรเลียมและพลังงานของภูมิภาค จากปัจจุบันที่เรือขนส่งปิโตรเลียมจากภูมิภาคตะวันออกกลางต้องไปอ้อมผ่านช่องแคบมะละกาเพื่อไปยังประเทศริมฝั่งมหาสมุทรแปซิฟิก ทั้งนี้ หากว่าประเทศไทยมีการสร้างสะพานยุทธศาสตร์เศรษฐกิจพลังงาน (Strategic Energy Land Bridge) ในภาคใต้ด้วยระบบขนส่งปิโตรเลียมทางท่อและระบบคมนาคมแบบผสมผสานเชื่อมโยงระหว่างฝั่งอันดามันและอ่าวไทย ก็จะเป็นการช่วยย่นระยะทางเดินทางและเวลาในการขนส่ง และจะส่งผลให้ภาคใต้ของประเทศไทยกลายเป็นศูนย์กลางขนส่งพลังงานในภูมิภาคนี้ อันจะต่อเนื่องกันมาก็คือการพัฒนาภาคใต้ให้เป็นฐานในการผลิตด้านน้ำมัน ก๊าซธรรมชาติ และปิโตรเคมีครบวงจร ตลอดจนเป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมต่อเนื่องด้านปิโตรเคมีและพลังงานของภูมิภาค นอกจากนี้ การเปิดสะพานเศรษฐกิจยังเป็นการเปิดประตูการค้า (Gateway) ที่ก่อให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างประเทศในเอเชียใต้ ตะวันออกกลางและยุโรป เข้ากับเอเชียตะวันออกและอินโดจีน

การศึกษาเรื่องแผนพัฒนาภาคใต้ จึงเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับยุทธศาสตร์ นโยบายและแผนพัฒนาทั้งระดับภูมิภาคและระดับประเทศ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

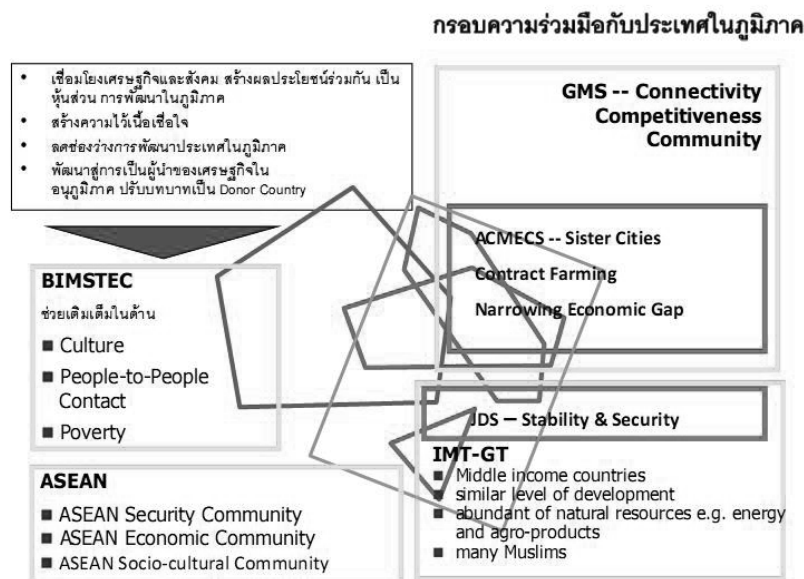
๔.๑ ยุทธศาสตร์และแผนงานระดับภูมิภาค

จากแนวคิดที่จะให้ภูมิภาคนี้เป็นศูนย์กลางที่สำคัญของโลก จึงทำให้ประเทศในภูมิภาคอาเซียนรวมกลุ่มกันทางเศรษฐกิจให้เป็นฐานการผลิตและตลาดเดียวกัน (Single Production Base and Market) เพื่อเปิดประตูการค้าของภูมิภาคร่วมกัน โดยสร้างข้อตกลงความร่วมมือภายในร่วมกัน ซึ่งในที่นี้จะขอกล่าวถึงกรอบความร่วมมือในระดับภูมิภาค และแผนงานโครงการสำคัญภายใต้กรอบความร่วมมือดังกล่าวที่ส่งผลต่อการกำหนดยุทธศาสตร์ของประเทศไทยในการพัฒนาภาคใต้ ดังนี้

๔.๑.๑ กรอบความร่วมมือในระดับภูมิภาค แรงผลักดันและสนับสนุนแผนพัฒนาภาคใต้

กรอบความร่วมมือในภูมิภาคเป็นการสร้างข้อตกลงภายในร่วมกันระดับประเทศ ด้วยลักษณะที่ได้เปรียบทางภูมิศาสตร์ของอาเซียน ประเทศในภูมิภาคนี้จึงมีการพัฒนารอบข้อตกลงร่วมกันเพื่อที่จะรวมตัวกันพัฒนาเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจและประตูการค้าที่สำคัญของโลกด้วยกลยุทธ์การพัฒนาโครงข่ายการขนส่งทั้งพลังงานและสินค้าที่เชื่อมโยงทั่วถึงกันทั้งในประเทศ ระหว่างประเทศ และในภูมิภาค แนวคิดนี้นอกจากจะเป็นแรงผลักดันสำคัญให้ประเทศไทยต้องมุ่งเป้าเป็นศูนย์กลางขนส่งและพลังงานของภูมิภาคด้วยแล้ว ก็ยังทำให้มีการริเริ่มสร้างโครงสร้างและกลไกต่าง ๆ ที่เอื้อประโยชน์ต่อการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ เงินทุน และการลงทุนภายในภูมิภาคให้เป็นตลาดเดียวของกลุ่มทุนอย่างเสรี เช่น การพัฒนาระบบเครือข่ายสายส่งไฟฟ้าและกลไกการซื้อขาย

ไฟฟ้าในภูมิภาค การจัดการและแบ่งปันก๊าซธรรมชาติบนบริเวณพื้นที่ทับซ้อนทางทะเล การพัฒนาศูนย์กลางการขนส่งและโลจิสติกส์ของภูมิภาค การพัฒนาแนวพื้นที่เศรษฐกิจต่าง ๆ เช่น แนวพื้นที่เศรษฐกิจเหนือ-ใต้ เชื่อมโยง ไทย-พม่า และลาว-จีน แนวพื้นที่เศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก เชื่อมโยง พม่า-ไทย-ลาว-เวียดนาม แนวพื้นที่เศรษฐกิจตอนใต้ เชื่อมโยง ไทย-กัมพูชา-เวียดนาม เขตเศรษฐกิจสามฝ่ายอินโดนีเซีย-มาเลเซีย-ไทย เป็นต้น ประเทศไทยได้เข้าร่วมในกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศ ทั้งในระดับอนุภูมิภาคและภูมิภาค ๕ กรอบ ดังแสดงไว้ในรูปภาพที่ ๒ โดยสามารถสรุปสาระสำคัญของแต่ละกรอบความร่วมมือได้ ดังนี้

รูปภาพที่ ๒ กรอบความร่วมมือของประเทศไทยและประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาค
ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (www.nesdb.go.th)

๑) กรอบความร่วมมืออาเซียน (Association of South East Asian Nations หรือ ASEAN) ซึ่งได้ก่อตั้งขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๐ ประกอบด้วย ๑๐ ประเทศสมาชิก ได้แก่ ไทย อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ บรูไนดารุสซาราม สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สิงคโปร์ สหภาพพม่า และราชอาณาจักรกัมพูชา และผู้นำอาเซียนได้ร่วมลงนามใน “ข้อตกลงบาหลี ๒” เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๖ เพื่อให้อาเซียนรวมตัวกันเป็นชุมชนหรือประชาคมเดียวกันให้สำเร็จภายในปี ๒๕๖๓ แต่ต่อมาได้ตกลงร่นระยะเวลาจัดตั้งให้แล้วเสร็จในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ โดยจะเป็นประชาคมที่ประกอบด้วย ๓ เสาหลัก คือ ประชาคมความมั่นคงอาเซียน ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน

๒) กรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภาคลุ่มแม่น้ำโขง (Greater Mekong Sub region หรือ GMS) ประกอบด้วย ๖ ประเทศสมาชิก ได้แก่ ไทย สหภาพพม่า ราชอาณาจักรกัมพูชา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สาธารณรัฐประชาชนจีน (ยูนนาน) และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ก่อตั้งในปี พ.ศ. ๒๕๓๕ โดยมีธนาคารพัฒนาเอเชีย (Asian Development Bank หรือ ADB) เป็นผู้ให้การสนับสนุนหลัก ความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภาคลุ่มแม่น้ำโขงมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้เกิดการขยายตัวทางการค้า การลงทุนอุตสาหกรรม การเกษตรและบริการ สนับสนุนการจ้างงานและยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ให้ดีขึ้น ส่งเสริมและพัฒนาความร่วมมือทางเทคโนโลยีและการศึกษาระหว่างกัน ตลอดจนการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่ส่งเสริมกัน

อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมและเพิ่มขีดความสามารถ รวมทั้งโอกาสทางเศรษฐกิจในเวทีการค้าโลก ความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภาคลุ่มแม่น้ำโขงยังมีแผนงานพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจเชื่อมต่อระหว่างประเทศต่าง ๆ ตาม ๓ แนวเส้นทางเศรษฐกิจ คือ (๑) แนวพื้นที่เศรษฐกิจเหนือ-ใต้ (North-South Economic Corridor) เชื่อมโยง ไทย-พม่า-ลาว-จีน (๒) แนวพื้นที่เศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก (East-West Economic Corridor) เชื่อมโยง พม่า-ไทย-ลาว-เวียดนาม และ (๓) แนวพื้นที่เศรษฐกิจตอนใต้ (Southern Economic Corridor) เชื่อมโยง ไทย-กัมพูชา-เวียดนาม (รูปภาพที่ ๓)

นอกจากนี้ ประเทศในความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภาคลุ่มแม่น้ำโขงได้ลงนามความตกลงความร่วมมือด้านพลังงาน ว่าด้วยการซื้อขายไฟฟ้าและการสร้างเครือข่ายสายส่ง (Regional Power Interconnection and Trading Arrangements) ระหว่างรัฐบาล ๖ ประเทศในลุ่มแม่น้ำโขง (Inter-Governmental Agreement on Regional Power Trade) เมื่อ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๔๕ โดยความตกลงนี้มีวัตถุประสงค์ให้ประเทศสมาชิกร่วมมือและวางแผนพัฒนาระบบส่งไฟฟ้าที่เชื่อมโยงกัน รวมไปถึงกลไกในการดำเนินการซื้อขายไฟฟ้าในอนุภูมิภาค

รูปภาพที่ ๓ เส้นทางเชื่อมโยงการค้าการลงทุนของประเทศต่าง ๆ ในอนุภาคลุ่มแม่น้ำโขง (GMS)
ที่มา : ธนิต (๒๕๕๖)

๓) กรอบความร่วมมือพัฒนาเศรษฐกิจสามฝ่าย อินโดนีเซีย-มาเลเซีย-ไทย (Indonesia-Malaysia-Thailand Growth Triangle หรือ IMT-GT) ประกอบด้วย ประเทศสมาชิกรวม ๓ ประเทศ ได้แก่ อินโดนีเซีย มาเลเซีย และไทย การพัฒนานี้เริ่มเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๖ ใน ๒ เรื่องสำคัญ คือ (๑) การพัฒนาพื้นที่ชายแดน ๓ ประเทศร่วมกัน ซึ่งต่อมาได้พัฒนามาเป็นความร่วมมือภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจ ๓ ฝ่าย ไทย มาเลเซีย และอินโดนีเซีย จนถึงปัจจุบัน (๒) การจัดการก๊าซธรรมชาติในอ่าวไทยบนบริเวณพื้นที่ทับซ้อนทางทะเล ซึ่งเป็นพื้นที่พัฒนาร่วมไทย-มาเลเซีย (Malaysia-Thailand Joint Development Area หรือ JDA)

ความร่วมมือทางเศรษฐกิจสามฝ่ายอินโดนีเซีย-มาเลเซีย-ไทย นี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่าง ๓ ประเทศร่วมกัน ให้มีการใช้ทรัพยากรทางเศรษฐกิจโดยเฉพาะแหล่งปิโตรเลียมร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด และเน้นความร่วมมือทางด้านการผลิต การส่งเสริมการลงทุน และการถ่ายทอดเทคโนโลยี เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันให้กับพื้นที่

๔) กรอบความร่วมมือในพื้นที่อ่าวเบงกอล (Bay of Bengal Initiative for Multi-Sectoral Technical and Economic Cooperation หรือ BIMSTEC) ประกอบด้วย ๗ ประเทศสมาชิก ได้แก่ ไทย อินเดีย ศรีลังกา บังกลาเทศ ภูฏาน สหภาพหม่า และเนปาล ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ ๖ มิถุนายน ๒๕๔๐ ภายใต้การริเริ่มและผลักดันของไทย ความร่วมมือภายใต้กรอบความร่วมมือในพื้นที่อ่าวเบงกอล มีวัตถุประสงค์ คือ การสร้างความเจริญทางเศรษฐกิจและสังคมในภูมิภาค ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเท่าเทียมกัน และส่งเสริมผลประโยชน์ร่วมกันทางด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และความช่วยเหลือระหว่างประเทศสมาชิก ในรูปของการฝึกอบรม รวมถึงการค้นคว้าวิจัย และการกระชับความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อใช้ประโยชน์จากภาคกลไกกรรมและอุตสาหกรรม การขยายการค้าและการลงทุน ตลอดจนปรับปรุงการสื่อสารและการคมนาคม เพื่อยกระดับความเป็นอยู่ของประชากรในภูมิภาค และส่งเสริมความร่วมมือที่ใกล้ชิดกับองค์การระหว่างประเทศ

๕) กรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจ อิรวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง (Ayeyawady-Chao Phraya-Mekong Economic Cooperation Strategy หรือ ACMECS) ประกอบด้วย ๕ ประเทศสมาชิก ได้แก่ ไทย สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สหภาพหม่า และราชอาณาจักรกัมพูชา จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๔๖ โดยเป็นแนวคิดริเริ่มในสมัยของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรี ทั้งนี้ กรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจนี้ มุ่งเน้นนโยบายการลดช่องว่างทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศเพื่อส่งเสริมความเจริญอย่างยั่งยืนในอนุภูมิภาค อันส่งเสริมและก่อให้เกิดความเข้มแข็งให้แก่กรอบความร่วมมืออาเซียน ซึ่งจะเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญที่จะส่งผลต่อโอกาสและความเป็นไปได้ที่ไทยจะเป็นศูนย์กลางขนส่งและโลจิสติกส์ของภูมิภาค

๔.๑.๒ แผนงานและโครงการภายใต้กรอบความร่วมมือระดับภูมิภาคที่ส่งผลต่อการพัฒนาภาคใต้

ภายใต้กรอบความร่วมมือระดับภูมิภาคได้ก่อให้เกิดรูปธรรมของแผนงานและโครงการระหว่างประเทศในการเข้ามาพัฒนาพื้นที่ร่วมกัน โดยเฉพาะกรอบในความร่วมมือเศรษฐกิจสามฝ่าย อินโดนีเซีย-มาเลเซีย-ไทย ที่ได้มีการจัดทำแผนงานโครงการที่จะเข้ามาร่วมกันพัฒนาพื้นที่ในจังหวัดภาคใต้ให้สู่เศรษฐกิจนานาชาติ โดยเน้นให้เอกชนเป็นผู้นำในการลงทุนทั้งอุตสาหกรรมและการค้า ส่วนภาครัฐจะเป็นผู้สนับสนุนด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และช่วยจัดอุปสรรคต่าง ๆ ให้เอกชนในการผ่านแดน และจัดมาตรการกีดกันทั้งหลายให้เกิด

การค้าอย่างเสรี โดยมีแผนงานสำคัญที่เกี่ยวข้องโดยตรงและส่งผลให้เกิดการพัฒนาอุตสาหกรรมในภาคใต้ คือ แผนงานการพัฒนาเขตเศรษฐกิจสามฝ่าย อินโดนีเซีย-มาเลเซีย-ไทย และแผนงานพัฒนาโครงการสะพานเศรษฐกิจปันัง-สงขลา ซึ่งสามารถสรุปสาระสำคัญในแต่ละแผนงานได้ ดังนี้

๑) แผนงานพัฒนาเขตเศรษฐกิจสามฝ่าย อินโดนีเซีย-มาเลเซีย-ไทย

(Indonesia-Malaysia Thailand Growth Triangle : IMT-GT)

หลังจากมีการก่อตั้งเขตเศรษฐกิจสามฝ่าย อินโดนีเซีย-มาเลเซีย-ไทย (IMT-GT) หรือ สามเหลี่ยมเศรษฐกิจขึ้น ธนาคารพัฒนาเอเชีย (Asian development Bank, ADB) ซึ่งมีรัฐบาลญี่ปุ่นเป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ ก็ได้เข้ามาให้ความช่วยเหลือทางวิชาการในการศึกษาความเป็นไปได้ และรายละเอียดการดำเนินงานของการกำหนดกรอบความร่วมมือระหว่างประเทศ ในปี พ.ศ. ๒๕๔๖ โดยให้ภาคเอกชนเข้ามามีบทบาทหน้าที่หลักในการพัฒนา และนำเสนอให้ภาครัฐอำนวยความสะดวกให้ด้วยการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานและปรับปรุงกฎระเบียบเพื่อกระตุ้นความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภาค ซึ่งมีสาขาความร่วมมือระยะแรก ได้แก่ การขนส่งทางบก ทางทะเล และทางอากาศ การท่องเที่ยว การค้าการลงทุนและอุตสาหกรรม การเงิน การเกษตรและปศุสัตว์ ไทโรคมนาคม เป็นต้น

พื้นที่ความร่วมมือเมื่อเริ่มก่อตั้งประกอบด้วย ๕ จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย ได้แก่ สงขลา สตูล ปัตตานี ยะลาและนราธิวาส กับ ๔ รัฐของมาเลเซีย ได้แก่ ปันัง เกดะห์ เปร๊ะ ปะลิส และ ๒ จังหวัดบนเกาะสุมาตราของอินโดนีเซีย ได้แก่ อาเจะห์ และสุมาตราเหนือ ในปัจจุบันพื้นที่ความร่วมมือเศรษฐกิจสามฝ่าย อินโดนีเซีย-มาเลเซีย-ไทย ได้ขยายพื้นที่ครอบคลุม ๑๔ จังหวัดภาคใต้ของไทย และ ๑๐ จังหวัดของอินโดนีเซีย โดยเพิ่มสุมาตราตะวันตก สุมาตราใต้ เรียวเรียวโอแลนด์ จัมบี เบงกอลู-เบลิตุง และลัมปุง และ ๘ รัฐของมาเลเซีย โดยเพิ่ม กลันตัน สลังงอร์ มะละกา และเนกรีเซมบิลัน

รัฐบาลของทั้งสามประเทศต้องการกระตุ้นให้เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจในพื้นที่ ภายใต้ลักษณะของความร่วมมือและการประสานประโยชน์ร่วมกันทางเศรษฐกิจ ตลอดจนการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรการผลิตที่แต่ละประเทศมีความได้เปรียบ ซึ่งทรัพยากรสำคัญที่มีการตกลงร่วมกันใช้ ก็คือ แหล่งปิโตรเลียม โดยภาครัฐจะเป็นผู้ลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน รวมทั้งออกกฎระเบียบที่จะขจัดอุปสรรคในการผ่านแดนและมาตรการกีดกันทางการค้าแล้ว จึงให้ภาคเอกชนของทั้ง ๓ ประเทศเป็นผู้นำในการลงทุนทั้งด้านอุตสาหกรรมการผลิต การค้าและการขนส่ง

การพัฒนาใกล้ชิดร่วมกันเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานในพื้นที่ของประเทศไทยในเขตสามเหลี่ยมเศรษฐกิจให้มียุทธศาสตร์และทิศทางการทำงานที่สอดคล้องร่วมกัน แบ่งออกเป็น ๕ ระดับ ตั้งแต่ (๑) กลไกระดับชาติของหน่วยงานวางแผนด้านเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งทำหน้าที่เป็นฝ่ายเลขานุการระดับชาติ รวมทั้งดูแลติดตามความก้าวหน้าในการดำเนินงานต่าง ๆ (๒) กลไกระดับทำงานในสาขาต่าง ๆ (๓) กลไกภาคเอกชน ได้แก่ สภาธุรกิจร่วมสามฝ่าย (๔) การประชุมระดับรัฐมนตรีและเจ้าหน้าที่อาวุโส ที่จัดเป็นประจำทุกปี โดยจัดพร้อมกับการประชุมผู้ว่าราชการจังหวัดและมุขมนตรีเขตเศรษฐกิจสามฝ่าย (๕) การประชุมระดับสุดยอดผู้นำเขตเศรษฐกิจสามฝ่าย ซึ่งจะจัดเป็นประจำทุกปีคู่ขนานกับการประชุมระดับสุดยอดผู้นำอาเซียน

ผลพวงที่สำคัญจากการขับเคลื่อนของกลุ่มเอกชนอุตสาหกรรม ในความร่วมมือเขตเศรษฐกิจสามฝ่ายผ่านสภาธุรกิจร่วมสามฝ่าย ก็คือ การผลักดันโครงการท่อส่งก๊าซและโรงแยกก๊าซธรรมชาติไทย-มาเลเซีย

ซึ่งถือได้ว่าเป็นการเริ่มต้นอุตสาหกรรมหนักครั้งแรกลงบนแผ่นดินภาคใต้ของประเทศไทย โดยในปี พ.ศ. ๒๕๔๐ การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย ได้ลงนามในสัญญากับบริษัทน้ำมันแห่งชาติของมาเลเซีย (เปโตรนาส) เพื่อร่วมกันศึกษาความเป็นไปได้ในการร่วมทุนในโครงการท่อส่งก๊าซและโรงแยกก๊าซไทย-มาเลเซีย ต่อมา ในปี พ.ศ. ๒๕๔๑ รัฐบาลของไทยและมาเลเซีย ก็ได้เห็นชอบร่วมกันในการซื้อขายก๊าซธรรมชาติภายใต้พื้นที่พัฒนา ร่วมไทยมาเลเซีย (Malaysia-Thailand Joint Development Area : JDA) รวมทั้งเห็นชอบในหลักการร่วมกันของ โครงการท่อส่งก๊าซ และโรงแยกก๊าซไทย-มาเลเซีย จนกระทั่งในปี พ.ศ. ๒๕๔๒ ก็ได้มีการจัดทำแผนแม่บทและแผน ปฏิบัติการการพัฒนาเขตเศรษฐกิจปีนัง-สงขลา เพื่อรองรับการพัฒนาอุตสาหกรรมที่จะเกิดขึ้นจากใช้ประโยชน์จาก ก๊าซธรรมชาติในอนาคต

๒) แผนพัฒนาโครงการสะพานเศรษฐกิจปีนัง-สงขลา

โครงการสะพานเศรษฐกิจปีนัง-สงขลา เกิดขึ้นจากผลักดันของภาคธุรกิจเอกชนมาเลเซีย ในการประชุมไตรภาคีระดับรัฐมนตรีและเจ้าหน้าที่อาวุโส ตามแผนงานการพัฒนาเขตเศรษฐกิจสามฝ่าย ครั้งที่ ๕ ที่จังหวัดนราธิวาส ในระหว่างวันที่ ๑๙-๒๒ ธันวาคม ๒๕๓๘ โครงการจะเน้นการพัฒนาเชื่อมต่อโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการขนส่งพลังงานและการคมนาคมระหว่างมาเลเซียและไทย ด้วยการสร้างท่อขนส่งน้ำมันและก๊าซธรรมชาติ เชื่อมต่อระหว่าง ปีนัง-สงขลา สร้างถนนมอเตอร์เวย์เชื่อมต่อท่าเรือสงขลาถึงท่าเรือปีนัง รวมทั้งเส้นทางรถไฟรางคู่ สงขลา-ปีนัง ตลอดจนการพัฒนาโครงข่ายพลังงานไฟฟ้า การพัฒนาอุตสาหกรรม ด้านศุลกากร เป็นต้น

จนกระทั่งในปี พ.ศ. ๒๕๔๑ ก็ได้มีการจัดตั้งโครงการนำร่องที่เป็นธุรกิจร่วมทุนระหว่างเอกชน ของมาเลเซียกับญี่ปุ่น โดยขอสนับสนุนด้านการเงินจากกองทุนความร่วมมือทางเศรษฐกิจโพ้นทะเลแห่งประเทศไทย ญี่ปุ่น หรือ OECF (Overseas Economic Cooperation Fund) และมีบริษัท เปโตรนาส ซึ่งเป็นบริษัทน้ำมันแห่งชาติของมาเลเซียให้การสนับสนุนด้านเทคโนโลยี ที่จะพัฒนาโครงการต่าง ๆ ภายใต้สะพานเศรษฐกิจนี้

ต่อมา ในปี พ.ศ. ๒๕๔๓ ได้มีการปรับเปลี่ยนและขยายแนวเขตการพัฒนาเศรษฐกิจเป็น สงขลา-ปีนัง-เบลาวัน และได้มีการขยายแนวเขตเพิ่มเติมอีกในปี พ.ศ. ๒๕๔๕ เป็น เขตเศรษฐกิจต่อเนื่องสงขลา- ปีนัง-เมดาน (Seamless Songkhla-Penang-Medan Economic Corridor) หรือสะพานเศรษฐกิจสงขลา- ปีนัง-เมดาน ซึ่งแนวคิดหลักของโครงการยังคงมุ่งเน้นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับพื้นที่เขตเศรษฐกิจ ทั้งด้านการคมนาคมขนส่งและพลังงาน การพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก การกำหนดมาตรการดึงดูดผู้ลงทุน ให้สอดคล้องกับข้อกำหนดขององค์การการค้าโลก หรือ WTO และได้มีการเพิ่มเติมในส่วนของการพัฒนาเส้นทาง ขนส่งพลังงานทางทะเลและสายส่งไฟฟ้า เพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงระบบเครือข่ายพลังงานแบบเต็มระบบจากสงขลา สู่อินโดนีเซียและเมดาน เกิดเป็นแกนกลางของแนวเขตเศรษฐกิจที่คาดหมายว่าทุกจังหวัดและรัฐในอนุภูมิภาค จะเชื่อมโยงทางกายภาพเข้าสู่สะพานเศรษฐกิจนี้ในอนาคต สำหรับโครงการภายใต้สะพานเศรษฐกิจ สงขลา-ปีนัง- เมดาน ประกอบด้วย ๓ กลุ่มโครงการ ดังนี้

- กลุ่มที่ ๑ โครงการที่สนับสนุนโครงการแกนกลาง เช่น เส้นทางลำเลียงสินค้า ท่าเรือ คลังสินค้าและบริการ CIQ (Customs Immigration Quarantine)

- กลุ่มที่ ๒ โครงการที่ได้ประโยชน์จากโครงการสะพานเศรษฐกิจสงขลา-ปีนัง-เมดาน ได้แก่ ศูนย์กระจายสินค้า บริการซักรีด การท่องเที่ยว

- กลุ่มที่ ๓ โครงการที่ก่อให้เกิดหรืออุตสาหกรรมที่มีความใกล้ชิดกับโครงการสะพานเศรษฐกิจสงขลา-ปักษ์-เมดาน ได้แก่ อุตสาหกรรมการกลั่นน้ำมันและแยกก๊าซธรรมชาติ อุตสาหกรรมเคมีภัณฑ์ และพลังงาน ซึ่งประกอบไปด้วย ๒ แผนงาน คือ ๑) แผนการจัดตั้งเขตอุตสาหกรรม และ ๒) แผนการจัดตั้งกิจการร่วมผลิตร่วมลงทุน โดยได้รับการสนับสนุนด้วยมาตรการพิเศษ

ปัจจุบันได้มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ ต่อเนื่องมาโดยตลอด ยกเว้นการพัฒนาท่อพลังงานในเส้นทางปักษ์-สงขลา ทั้ง ๆ ที่มีการพยายามผลักดันของมาเลเซียมาเป็นระยะ ๆ แต่ก็ยังไม่สามารถดำเนินการได้ เนื่องจากรัฐบาลไทยไม่เห็นชอบ ด้วยเกรงว่าจะมีผลกระทบกับสะพานเศรษฐกิจพลังงานของประเทศไทย

ผลสำคัญของโครงการนี้ต่อการพัฒนากาใต้ก็คือ แผนแม่บทเพื่อการพัฒนาพื้นที่ ๕ จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อรองรับเขตพัฒนาเศรษฐกิจสามฝ่าย IMT-GT ซึ่งตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑๔ ธันวาคม ๒๕๓๖ ได้มอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นผู้รับผิดชอบ และต่อมาก็ได้มีการจัดจ้าง บริษัท Seatec จำกัด เป็นผู้ดำเนินการศึกษาและจัดทำแผน ในระหว่างเดือนกันยายน ๒๕๓๘ - เดือนมกราคม ๒๕๔๐

๔.๒ ยุทธศาสตร์ประเทศและแผนงานระดับชาติที่เป็นกลไกสำคัญในการผลักดันและสนับสนุนแผนพัฒนากาใต้

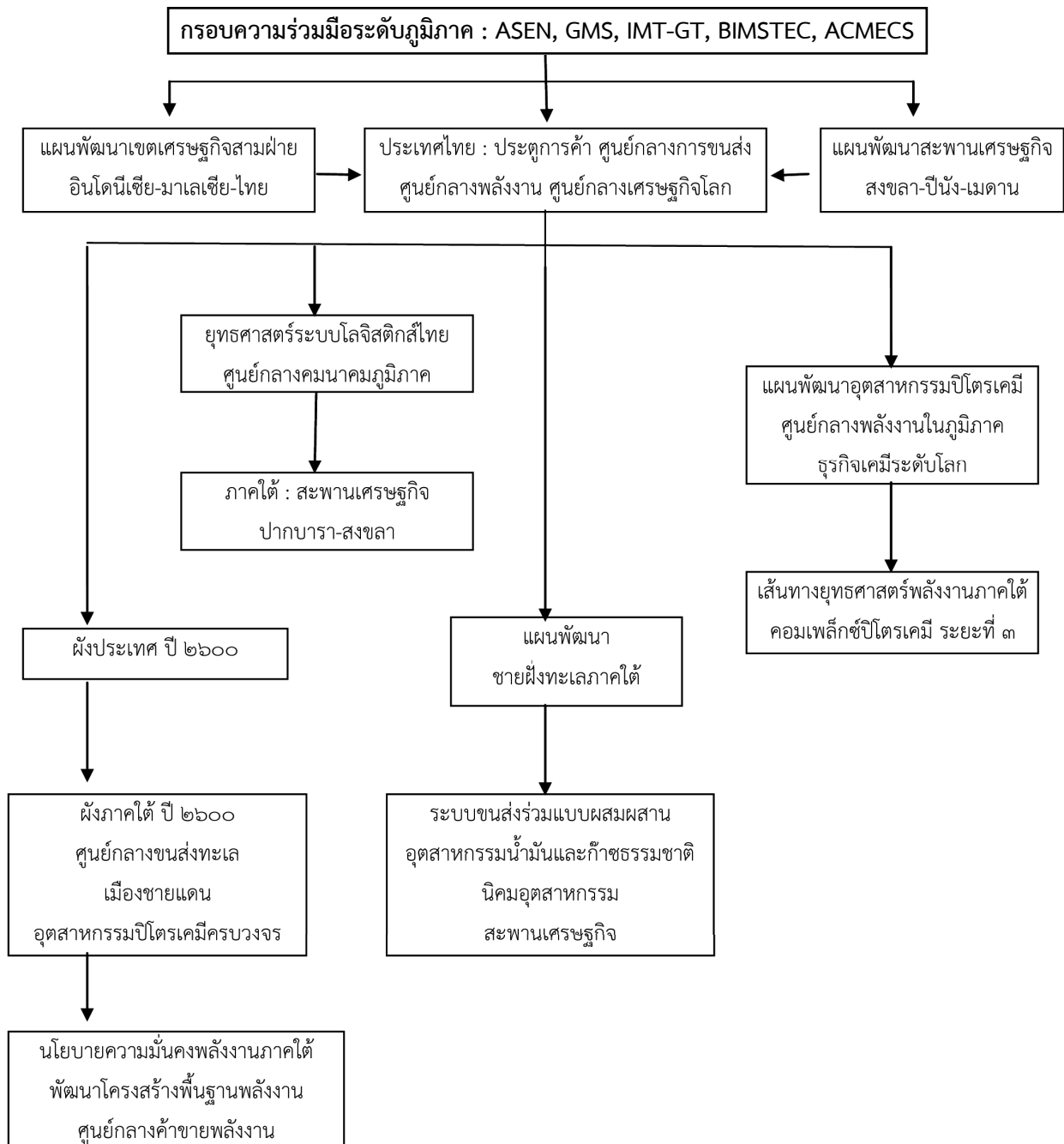
จากกรอบความร่วมมือต่าง ๆ ที่จะร่วมผลักดันให้ภูมิภาคอาเซียนเป็นศูนย์กลางที่สำคัญของโลกด้านขนส่งพลังงาน และอุตสาหกรรมต่อเนื่องด้านปิโตรเคมี ผนวกกับการที่ทรัพยากรปิโตรเลียมในอ่าวไทยอุดมทั้งน้ำมันดิบและก๊าซธรรมชาติ อีกทั้งตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของประเทศไทยก็อยู่ตรงศูนย์กลางอาเซียน และสามารถเชื่อมต่อกับประเทศจีนและประเทศอื่น ๆ ตลอดจนมีศักยภาพที่จะพัฒนาเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจโลกในอนาคตได้ (รูปภาพที่ ๔)

รูปภาพที่ ๔ ภูมิศาสตร์ที่ตั้งของประเทศไทยในอาเซียนและโลก
ที่มา : อามา (๒๕๕๕)

ทำให้กลุ่มทุนอุตสาหกรรมจัดวางตำแหน่งให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางธุรกิจพลังงานของภูมิภาคนี้ ซึ่งจะนำไปสู่ความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางการคมนาคมในภูมิภาคนี้ ด้วยการพัฒนาโครงสร้างการคมนาคมขนส่งทั้งทางบก อากาศและทะเล ที่สะดวกทันสมัย อันจะเชื่อมต่อกับประเทศต่าง ๆ นอกจากนี้ยังมีแนวคิดในการที่จะจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ หรือที่เรียกกันว่า เขตเศรษฐกิจเสรี เขตปลอดอากร โดยมีหลักคิดที่จะทำให้การซื้อขายสินค้า การซื้อขายอุปกรณ์เครื่องมือ และการเข้ามาทำงานของผู้เชี่ยวชาญต่างประเทศระหว่างภูมิภาค สะดวกรวดเร็ว โดยไม่ต้องเสียภาษีหรือเสียภาษีให้น้อยที่สุด

การที่จะพัฒนาให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางพลังงานและการคมนาคมนี้ ส่งผลกระทบกับภาคใต้โดยตรง เพราะการที่จะบรรลุความเป็นศูนย์กลางได้มีความจำเป็นที่จะต้องเชื่อมเส้นทางการขนส่งพลังงานและสินค้าระหว่างอันดามันและอ่าวไทยด้วยสะพานยุทธศาสตร์เศรษฐกิจพลังงาน รวมทั้งการพัฒนาอุตสาหกรรมต่อเนื่องด้านปิโตรเคมีแบบครบวงจรขึ้นในพื้นที่ภาคใต้ด้วย ซึ่งจะเห็นได้จากความพยายามที่จะผลักดันทั้งจากหน่วยงานรัฐและเอกชน ในการที่จะพัฒนาโครงการสะพานเศรษฐกิจ นิคมอุตสาหกรรมปิโตรเคมี และโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ ที่จะรองรับอุตสาหกรรม ตั้งแต่ท่าเรือขนส่ง โรงไฟฟ้า เชื้อเพลิงและอ่างเก็บน้ำ ในพื้นที่ภาคใต้ ด้วยแนวคิดดังกล่าวข้างต้นนี้ จึงทำให้หน่วยงานทั้งของรัฐและเอกชนในประเทศไทย ได้มีการจัดทำยุทธศาสตร์และแผนงานระดับชาติที่จะสอดรับและผลักดันให้ภาคใต้ของประเทศไทยเป็นศูนย์กลางธุรกิจพลังงานและศูนย์กลางการคมนาคมขนส่งของภูมิภาคนี้ รวมทั้งการกำหนดพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ เพื่อการผลิตการค้าอย่างเสรีและปลอดภาษี (รูปภาพที่ ๕) สรุปได้ดังต่อไปนี้

รูปภาพที่ ๕ ยุทธศาสตร์ระดับประเทศและแผนงานระดับชาติที่เป็นกลไกผลักดันโครงการพัฒนาคาคใต้

๔.๒.๑ ผังประเทศปี พ.ศ. ๒๖๐๐

ผังประเทศปี พ.ศ. ๒๖๐๐ เป็นการกำหนดทิศทางและนโยบายระยะยาว ๕๐ ปี (ปี พ.ศ. ๒๖๐๐) ของประเทศไทย เพื่อที่จะได้นำมาเป็นกรอบหลักในการจัดทำผังเมืองให้ครอบคลุมพื้นที่ทั้งประเทศ ผังประเทศปี พ.ศ. ๒๖๐๐ นี้ จัดทำขึ้นตามมติคณะรัฐมนตรี ๙ กรกฎาคม ๒๕๕๕ ในยุคสมัยนายกรัฐมนตรี พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร โดยได้มอบหมายให้กรมโยธาธิการและผังเมืองเป็นผู้ดำเนินการจัดทำผังประเทศและผังภาค

และจัดทำผังกลยุทธ์ระยะเร่งด่วน ๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๕๕) ระยะ ๑๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐) และระยะ ๑๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๕) โดยกำหนดวิสัยทัศน์ในการวางและจัดทำผังประเทศในระยะ ๕ ปีแรก (พ.ศ. ๒๕๕๕) คือ ประเทศไทยเป็นประตูการค้าระหว่างกลุ่มประเทศอาเซียนและจีนตอนใต้ โดยเป็นศูนย์กลางการผลิต ส่งออก แหล่งผลิตอาหารปลอดภัย และอุตสาหกรรมแปรรูปการเกษตรที่ใช้นวัตกรรม รวมทั้งเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวและบริการของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

๑) ยุทธศาสตร์ผังภาคใต้ ปี พ.ศ. ๒๖๐๐ ศูนย์กลางทางพารา ท่องเที่ยวระดับโลก ครวัโลก ศูนย์กลางขนส่งทางทะเล เมืองชายแดน อุตสาหกรรมปิโตรเคมีครบวงจร

จากผลการศึกษาและวิเคราะห์ของกรมโยธาธิการและผังเมือง ได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการจัดทำผังภาคใต้ ปี พ.ศ. ๒๖๐๐ ดังแสดงไว้ใน รูปภาพที่ ๖ ดังนี้

(๑) ศูนย์ทางพาราโลก และศูนย์ปาล์มน้ำมัน ด้วยการพัฒนาการเกษตร อุตสาหกรรมการผลิต และแปรรูปยางพาราและปาล์มน้ำมันอย่างครบวงจร

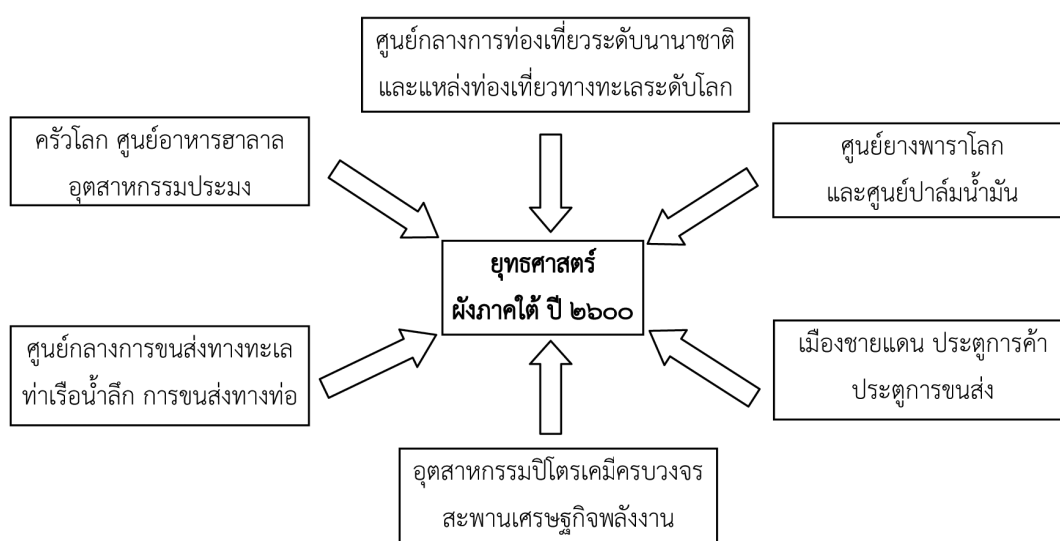
(๒) การเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวระดับนานาชาติที่มีมาตรฐานโลก และเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางทะเลระดับโลก

(๓) การพัฒนาภาคใต้ให้เป็นส่วนหนึ่งของการครัวของโลก โดยส่งเสริมให้เป็นศูนย์กลางอาหารฮาลาลในพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง และอุตสาหกรรมประมงในพื้นที่จังหวัดสงขลา จังหวัดสตูล จังหวัดปัตตานี และจังหวัดระนอง

(๔) การเป็นศูนย์กลางการขนส่งทางทะเล ด้วยการพัฒนาท่าเรือน้ำลึก การปรับปรุงท่าเรือเดิม และระบบการขนส่งทางท่อ

(๕) การพัฒนาเมืองชายแดน เป็นประตูการค้า ประตูการคมนาคมและขนส่ง และประตูเชื่อมโยงการท่องเที่ยว โดยเชื่อมโยงกับพื้นที่ตอนใน

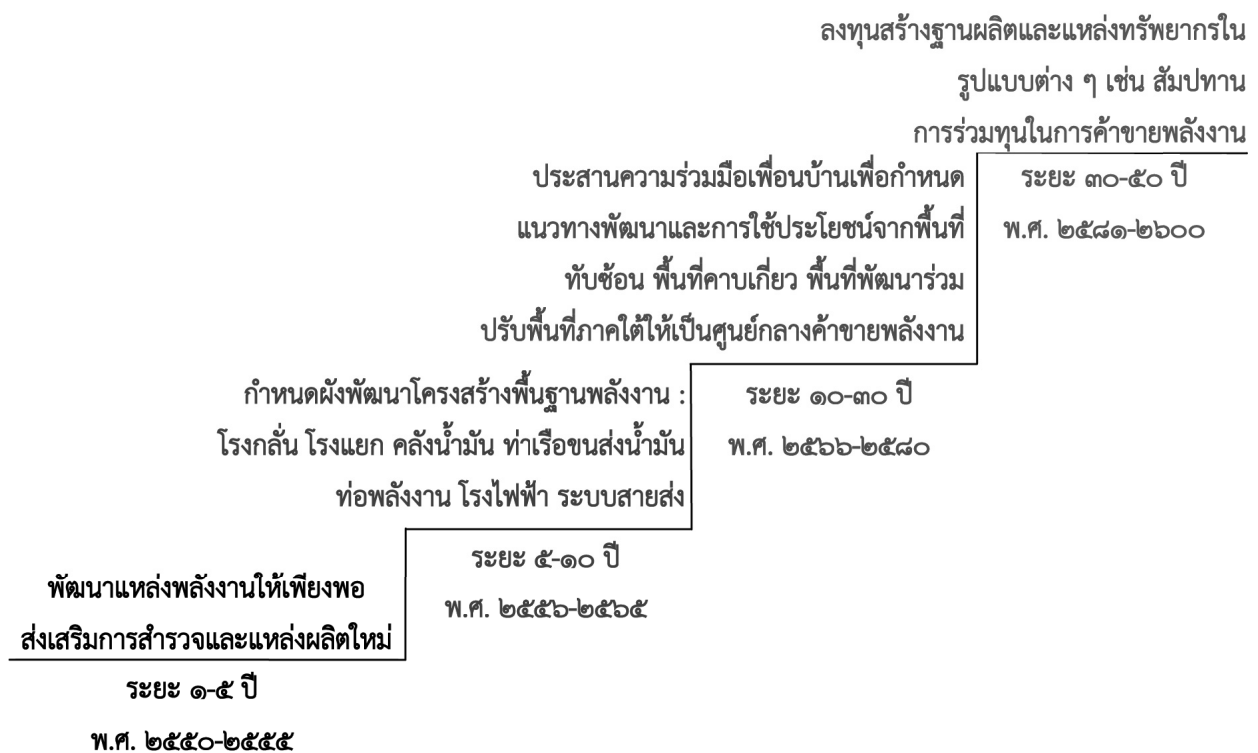
(๖) การพัฒนาเศรษฐกิจอุตสาหกรรมปิโตรเคมีครบวงจร โดยพัฒนาสะพานเศรษฐกิจพลังงานนครศรีธรรมราช กับเขตเศรษฐกิจสามฝ่าย อินโดนีเซีย-มาเลเซีย-ไทย

รูปภาพที่ ๖ ยุทธศาสตร์ผังภาคใต้ ปี พ.ศ. ๒๖๐๐

๒)นโยบายการสร้างความมั่นคงด้านพลังงาน ในผังภาคใต้ปี พ.ศ. ๒๖๐๐ พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานพลังงาน ศูนย์กลางค้าขายพลังงาน

ภาคใต้มีความได้เปรียบด้านที่ตั้ง จึงมีศักยภาพเป็นศูนย์กลางพลังงานในภูมิภาค สำหรับ ผังภาคใต้ ปี พ.ศ. ๒๖๐๐ กำหนดแนวทางการพัฒนาพลังงานในภาคใต้ออกเป็น ๔ ระยะ แสดงไว้ในรูปภาพที่ ๗ ดังนี้

รูปภาพที่ ๗ แนวทางพัฒนาความมั่นคงด้านพลังงาน ในผังภาคใต้ พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๖๐๐

- (๑) แนวทางการพัฒนาภาคใต้ ระยะ ๑-๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๕๑-๒๕๕๕)
 - จัดหาและพัฒนาพลังแหล่งพลังงานให้เพียงพอต่อความต้องการภายในภาคใต้ โดยส่งเสริมการสำรวจและแหล่งผลิตพลังงานในภาคใต้ ซึ่งจากการคาดการณ์พบว่าภาคใต้จะมีความต้องการพลังงานสูงขึ้นเป็น ๒ เท่า ใน ๑๕ ปีข้างหน้า
 - พัฒนาโรงไฟฟ้าพลังงานความร้อน จังหวัดกระบี่ ให้เป็นโรงไฟฟ้าที่ผลิตพลังงานไฟฟ้าฐาน เพื่อตอบสนองความต้องการใช้ไฟฟ้า
- (๒) แนวทางการพัฒนาภาคใต้ ๕-๑๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๕๖-๒๕๖๕)
 - กระจายแหล่งผลิตพลังงานในพื้นที่ให้เหมาะสมในระดับท้องถิ่น ลดระยะทางและการสูญเสียพลังงานในการเชื่อมโยงและขนส่ง โดยคำนึงถึงคุณภาพชีวิตและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่น
 - กำหนดผังและมาตรการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านพลังงาน โรงกลั่นน้ำมัน โรงแยกก๊าซธรรมชาติ ระบบขนส่งเชื้อเพลิง คลังน้ำมัน ท่าเรือขนส่งน้ำมัน โรงไฟฟ้า และระบบสายส่งในพื้นที่ตามผัง รวมทั้งโครงสร้างพื้นฐานพลังงาน ท่อส่งก๊าซธรรมชาติและระบบขนส่งน้ำมัน

- เสริมสร้างองค์ความรู้และพัฒนาเทคโนโลยี เพื่อลดการพึ่งพิงหรือลดการนำเข้าเทคโนโลยีจากต่างประเทศ อันจะทำให้การอนุรักษ์พลังงานเกิดประโยชน์สูงสุด โดยเพิ่มจำนวนและคุณภาพของบุคลากรให้เพียงพอที่จะพัฒนาความรู้และเทคโนโลยีขึ้นมาเอง และจะต้องส่งเสริมการเรียนการสอนและห้องปฏิบัติการด้านการอนุรักษ์พลังงานในทุกระดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับอุดมศึกษาและระดับสายอาชีพ

(๓) แนวทางการพัฒนาภาคใต้ ระยะ ๑๕-๓๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๘๐)

- ประสานความร่วมมือด้านพลังงานกับประเทศเพื่อนบ้าน ในการพัฒนาแหล่งผลิต การจัดหา เชื้อเพลิงและขนส่งพลังงาน ตลอดจนเร่งรัด เจริญ ทำความตกลง เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาและใช้ประโยชน์ร่วมกันในพื้นที่ทับซ้อน พื้นที่คาบเกี่ยว และพื้นที่พัฒนาร่วมระหว่างประเทศ

- พัฒนาโครงการท่อก๊าซอาเซียน (Trans ASEAN Gas Pipeline) และโครงข่ายเชื่อมโยงระบบไฟฟ้ากับประเทศอาเซียน (ASEAN Power Grid) อย่างต่อเนื่อง

- ปรับพื้นที่ภาคใต้ให้เป็นศูนย์กลางการค้าขายพลังงาน (Energy Trading Hub) โดยปรับโครงสร้างและบทบาทจากผู้ซื้อเป็นผู้ค้าพลังงานในอนาคต และปรับแนวทางการพัฒนาตามที่กำหนดไว้ในแผนงานสะพานเศรษฐกิจพลังงาน (Strategic Energy Land Bridge : SELB) รวมทั้งลดขนาดโครงการและปริมาณการขนส่งน้ำมันลง เพื่อปรับมาใช้ในการขนส่งโดยระบบราง และโครงข่ายถนนที่พัฒนาขึ้นใหม่ ทดแทนการขนส่งด้วยระบบท่อซึ่งใช้งบประมาณลงทุนสูง

(๔) แนวทางการพัฒนาภาคใต้ ระยะ ๓๐-๕๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๘๑-๒๖๐๐)

- นโยบายเชิงรุกในการพัฒนา ลงทุนสร้างฐานแหล่งผลิตและแหล่งทรัพยากรในรูปแบบต่าง ๆ เช่น สัมปทาน การร่วมทุน ในการค้าขายพลังงาน หรือส่งกลับโดยตรงเป็นทางเลือกขยายการสำรองพลังงาน เพื่อสร้างเสถียรภาพด้านพลังงาน

- กระจายชนิดและรูปแบบการใช้ทรัพยากรในการผลิตพลังงานอย่างเหมาะสม

๓) ฝั่งกลยุทธ์เพื่อการพัฒนาภาคใต้ ระยะ ๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๕๑-๒๕๕๕)

สำหรับฝั่งกลยุทธ์เพื่อการพัฒนาภาคใต้ ระยะ ๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๕๑-๒๕๕๕) ได้มีการกำหนดกลยุทธ์ในเรื่องการพัฒนาสะพานเศรษฐกิจภาคใต้ให้เป็นประตูการค้าสู่ภูมิภาค โดยการจัดทำฝั่งกลยุทธ์ มีแนวทางการพัฒนาที่สำคัญที่จะพัฒนาเมืองศูนย์กลาง ตามแนวสะพานเศรษฐกิจเชื่อมโยงระหว่างชายฝั่งทะเลตะวันออกและตะวันตก ให้เป็นฉนวนเศรษฐกิจด้านการค้า การท่องเที่ยว และการขนส่งในระดับนานาชาติ สนับสนุนกิจกรรมเศรษฐกิจที่มีมูลค่าเพิ่มสูง ทั้งในสาขาบริการ อุตสาหกรรมพลังงาน และอุตสาหกรรมแปรรูปการเกษตร โดยนำความคิดของการรวมกลุ่มเศรษฐกิจในระดับภูมิภาค เช่น ความร่วมมือในเขตสามเหลี่ยมเศรษฐกิจ ความร่วมมือในพื้นที่อ่าวเบงกอล ผสมกับจุดเด่นของที่ตั้งภาคใต้ ซึ่งมีแนวทางพัฒนาที่สำคัญดังนี้

(๑) จัดทำฝั่งพัฒนาพื้นที่สะพานเศรษฐกิจลักษณะบูรณาการในพื้นที่เป้าหมาย ดังนี้

- พื้นที่สะพานเศรษฐกิจตอนบน ระนอง-สุราษฎร์ธานี-ชุมพร เน้นการพัฒนาความเชื่อมโยงกิจกรรมท่องเที่ยว การประมง อุตสาหกรรมแปรรูปการเกษตรและไบโอดีเซล

- พื้นที่สะพานเศรษฐกิจตอนกลาง กระบี่-พังงา-นครศรีธรรมราช เน้นพัฒนาการท่องเที่ยว อุตสาหกรรมปาล์มน้ำมัน-พลังงานหมุนเวียน อุตสาหกรรมยาง อุตสาหกรรมปิโตรเคมี

- พื้นที่สะพานเศรษฐกิจตอนล่าง สตูล-สงขลา จัดทำผังพัฒนาพื้นที่ท่าเรือน้ำลึก ปากบาราและเขตประกอบการหลังท่า โดยเน้นอุตสาหกรรมแปรรูปการเกษตรและอาหาร พัฒนาการท่องเที่ยว และการค้าการบริการ

(๒) ปรับปรุงโครงข่ายถนนด้วยระบบทางหลวงแผ่นดินสายหลัก ขนาด ๔ ช่องจราจร ช่วงชุมพร-ระนอง

(๓) พัฒนาและปรับปรุงทางหลวงเชื่อมโยงท่าเรือน้ำลึกฝั่งอันดามัน บริเวณจังหวัดสตูลกับ หาดใหญ่-สงขลา

(๔) ก่อสร้างทางรถไฟเชื่อมโยง สงขลา-หาดใหญ่-ท่าเรือฝั่งอันดามัน บริเวณจังหวัดสตูล

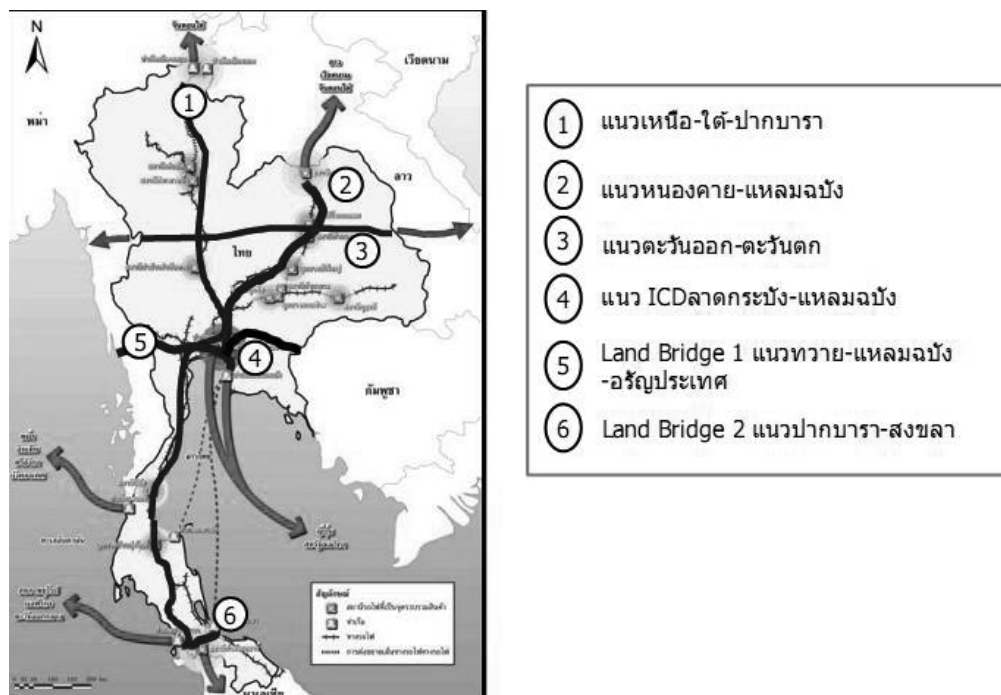
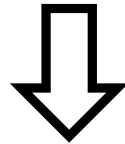
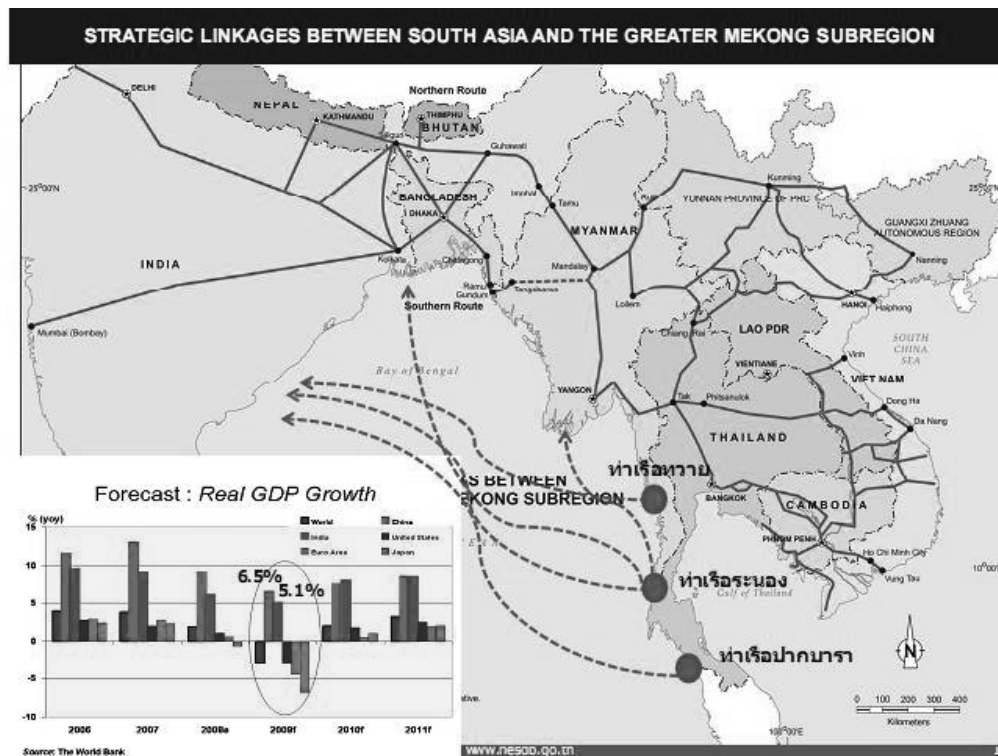
(๕) ก่อสร้างท่าเรือน้ำลึกฝั่งอันดามัน บริเวณจังหวัดสตูล พร้อมตั้งเขตประกอบการหลังท่า และสถานีรวบรวมและกระจายสินค้าบริเวณท่าเรือ สนับสนุนการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมและจัดมาตรการส่งเสริม การลงทุน

(๖) ศึกษาความเหมาะสมการก่อสร้างท่าเรือน้ำลึกสงขลา แห่งที่ ๒

๔.๒.๒ ยุทธศาสตร์และแผนงานการพัฒนากระบวนโลจิสติกส์ไทยแนวสะพานเศรษฐกิจปากบารา- สงขลา และการพัฒนาเส้นทางคมนาคมให้เป็นศูนย์กลางในภูมิภาค

ในปี พ.ศ. ๒๕๔๘ การพัฒนาระบบโลจิสติกส์ของประเทศไทยได้ถูกกำหนดไว้เป็นวาระแห่งชาติ ที่มีความสำคัญและความเร่งด่วนต่อการเพิ่มขีดความสามารถในการพัฒนาประเทศ ต่อมา ในปี พ.ศ. ๒๕๕๐ คณะรัฐมนตรีได้อนุมัติแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาโลจิสติกส์ของประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๔ ที่จัดทำโดย สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งมีวิสัยทัศน์ที่จะสนับสนุนให้ประเทศไทยเป็น ศูนย์กลางธุรกิจการค้าของภูมิภาคอินโดจีน โดยพัฒนาให้มีระบบโลจิสติกส์ที่มีมาตรฐานสากล (World Class Logistics) สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ ที่กำหนดให้ไทยเป็นศูนย์กลางการผลิตสินค้าและบริการในภูมิภาคอาเซียนและอนุภูมิภาค (GMS, IMT-GT, ACMECS, BIMSTEC) โดยเชื่อมโยงการ ขนส่งและระบบโลจิสติกส์ รวมทั้งพัฒนาการลงทุนตามแนวพื้นที่พัฒนาเศรษฐกิจ (Economic corridors) และ พัฒนาเศรษฐกิจตามแนวชายแดน

กระทรวงคมนาคมได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์ของกระทรวงเพื่อสนับสนุนการพัฒนาโลจิสติกส์ ของประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙ โดยได้กำหนดแนวการพัฒนากระบวนขนส่งและโลจิสติกส์ของประเทศไทย ภายใต้กรอบความร่วมมือของภูมิภาค มี ๖ แนว ประกอบด้วย (๑) แนวเหนือ-ใต้-ปากบารา (๒) แนวหนองคาย- แหลมฉบัง (๓) แนวตะวันออก-ตะวันตก (๔) แนวลาดกระบัง-แหลมฉบัง (๕) แนวสะพานเศรษฐกิจ (Land Bridge) ๑ แนวทวาย-แหลมฉบัง-อรัญประเทศ (๖) แนวสะพานเศรษฐกิจ (Land Bridge) ๒ แนวปากบารา-สงขลา รวมถึง โครงข่ายการพัฒนาถนน การขนส่งทางรถไฟ และการขนส่งชายฝั่ง จากแผนงานดังกล่าวส่งผลให้มีโครงการ ขยายถนนมอเตอร์เวย์เพื่อรองรับโครงข่ายทางหลวงอาเซียน การพัฒนาการขนส่งรถไฟรางคู่ และการพัฒนา การขนส่งทางชายฝั่ง (รูปภาพที่ ๘)

รูปภาพที่ ๘ การพัฒนาแนวระบบโลจิสติกส์ไทย ภายใต้กรอบความร่วมมือในภูมิภาค
ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (www.nesdb.go.th)

สำหรับโครงการที่สัมพันธ์กับแผนพัฒนาภาคใต้ที่ถูกผลักดันภายใต้ยุทธศาสตร์โลจิสติกส์ของกระทรวงคมนาคมก็คือ แนวสะพานเศรษฐกิจ (Land Bridge) ปากบารา-สงขลา ที่ประกอบไปด้วยท่าเรือน้ำลึกปากบารา ท่าเรือน้ำลึกสงขลา ๒ และเส้นทางรถไฟรางคู่สตูล-สงขลา การขยายเส้นทางถนนสี่เลนและรถไฟรางคู่ การพัฒนาการขนส่งทางชายฝั่ง โดยพัฒนาท่าเรือตรง ชุมพร และระนอง

๔.๒.๓ แผนพัฒนาอุตสาหกรรมปิโตรเคมี ระยะที่ ๓ ศูนย์กลางพลังงานในภูมิภาคและธุรกิจปิโตรเคมีระดับโลก การพัฒนาเส้นทางยุทธศาสตร์พลังงานและขยายอุตสาหกรรมปิโตรเคมีลงสู่ภาคใต้

หลังจากที่มีการค้นพบก๊าซธรรมชาติในอ่าวไทยเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๖ ต่อมาอีก ๗ ปี ใน พ.ศ. ๒๕๒๓ สมัยพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี ก็ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมพื้นฐานบริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก และในปี พ.ศ. ๒๕๒๔ ก็ได้มีการเปลี่ยนชื่อคณะกรรมการดังกล่าวไปเป็นคณะกรรมการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก รวมทั้งมีการบรรจุโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกเข้าในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๕ นอกจากนี้ คณะรัฐมนตรีก็ได้มีมติเห็นชอบแผนพัฒนาอุตสาหกรรมปิโตรเคมีระยะที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๒๓-๒๕๓๒) ซึ่งเป็นแผนสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมปิโตรเคมี เพื่อเพิ่มมูลค่าก๊าซธรรมชาติที่ค้นพบในอ่าวไทย

การพัฒนาอุตสาหกรรมปิโตรเคมีในระยะเริ่มแรกของประเทศไทยนั้น ดำเนินการโดยการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย (ปตท.) ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ก่อตั้งและเดินเครื่องโรงแยกก๊าซธรรมชาติของประเทศไทยขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๗ และเป็นผู้ผลักดันหลักด้วยการร่วมทุนกับเอกชนในการจัดตั้ง บริษัท ปิโตรเคมีแห่งชาติ เพื่อผลิตเอทิลีนและโพรพิลีนจากก๊าซธรรมชาติ เพื่อส่งต่อไปเป็นวัตถุดิบในการผลิตเม็ดพลาสติกโพลีเอทิลีน โพลีโพรพิลีน และพีวีซี และในปี พ.ศ. ๒๕๓๐ รัฐบาลไทยก็ได้ตัดสินใจดำเนินการพัฒนาโครงการนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด ตามมาด้วยการเห็นชอบแผนพัฒนาอุตสาหกรรมปิโตรเคมีระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๓๒-๒๕๔๓) ในปี ๒๕๓๑ โดยมุ่งเน้นพัฒนาอุตสาหกรรมปิโตรเคมีให้มีผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายมากขึ้น มีการเพิ่มกำลังการผลิตสายโพลีเอทิลีน และเริ่มพัฒนาการผลิตสายอะโรมาติกส์ ซึ่งใช้แนฟธาเป็นวัตถุดิบด้วย และในช่วงดังกล่าวนี้รัฐบาลได้มีการกำหนดนโยบายการส่งเสริมการลงทุนอุตสาหกรรมปิโตรเคมีอย่างชัดเจน ได้แก่ การให้สิทธิประโยชน์ในการลงทุน การคุ้มครองด้านภาษีนำเข้า การห้ามตั้ง และห้ามขยายโรงงานปิโตรเคมีโดยไม่ได้รับอนุญาต ฯลฯ จนกระทั่งปี พ.ศ. ๒๕๓๘ รัฐบาลได้เปิดเสรีอุตสาหกรรมปิโตรเคมี ส่งผลให้เอกชนทั้งในและต่างประเทศขยายการลงทุนในอุตสาหกรรมปิโตรเคมีขึ้นตั้งแต่จนถึงขั้นปลาย ทำให้การดำเนินงานของอุตสาหกรรมปิโตรเคมีเปลี่ยนแปลงจากบริษัทรายย่อยมาเป็นกลุ่มโรงงานปิโตรเคมีครบวงจรที่มีการผลิตผลิตภัณฑ์หลายชนิด หน่วยงานที่รับผิดชอบหลักในการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมปิโตรเคมีในระยะที่ ๑-๒ นั้น ได้แก่ คณะกรรมการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก คณะกรรมการปิโตรเคมี กระทรวงอุตสาหกรรม และภาคธุรกิจเอกชนอุตสาหกรรมปิโตรเคมี

หลังจากได้มีการจัดตั้งกระทรวงพลังงานขึ้นเป็นครั้งแรกของประเทศไทย ในยุคสมัยนายกรัฐมนตรี พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๕ โดยมีนายแพทย์พรหมินทร์ เลิศสุริย์เดช เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพลังงาน จึงได้มีการกำหนดนโยบายการปรับประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางพลังงานของภูมิภาค (Energy Trading Hub) และเป็นแหล่งรวมตลอดจนแหล่งกระจายพลังงานของภูมิภาค ทั้งด้านไฟฟ้า น้ำมัน และก๊าซธรรมชาติ รวมทั้งการพัฒนาอุตสาหกรรมปิโตรเคมีให้สอดคล้องกับการพัฒนาพลังงานของประเทศ

โดยให้จัดทำแผนบูรณาการระหว่างแผนพลังงานกับแผนอุตสาหกรรมปิโตรเคมี และกำหนดให้เป็นยุทธศาสตร์หนึ่งของกระทรวงพลังงานที่จะเป็นตัวกระตุ้นให้เศรษฐกิจขยายตัวตามเป้าหมายของรัฐบาล จึงทำให้กระทรวงพลังงานกลายเป็นหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบและมีบทบาทในการส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรมปิโตรเคมีมาจนถึงปัจจุบัน ต่อมาคณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบ “ยุทธศาสตร์พลังงานครั้งที่ ๑ พลังงานเพื่อการแข่งขันของประเทศไทย” เมื่อวันที่ ๒ กันยายน ๒๕๕๖ ซึ่งกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาพลังงานของประเทศเป็น ๔ ยุทธศาสตร์หลัก เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาพลังงานของประเทศให้เกิดความมั่นคง และเพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการแข่งขันของประเทศ

สำหรับยุทธศาสตร์การปรับประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางพลังงานในภูมิภาค ได้กำหนดเป้าหมายให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางซื้อขายพลังงาน (Energy Trading Hub) รวมทั้งพัฒนาให้เป็นธุรกิจปิโตรเคมีระดับโลก ตามกลไกและมาตรการต่าง ๆ ที่สำคัญ ดังนี้

๑) ปรับโครงสร้างและบทบาทของประเทศไทยจากผู้ซื้อไปเป็นผู้ค้าพลังงานในอนาคต และสนับสนุนให้เกิดการลงทุนร่วมระหว่างประเทศผู้ใช้และผู้ผลิตน้ำมัน เช่น ญี่ปุ่น เกาหลี จีน และอินเดีย เพื่อความมั่นคงด้านพลังงานของภูมิภาค

๒) ดำเนินมาตรการที่จะลดหรือยกเลิกอัตราค่าธรรมเนียมพิเศษในการซื้อน้ำมันดิบในตลาดโลก ด้วยการจัดตั้งเขต Export Free Zone (EFZ) เป็นเขตพื้นที่ส่งเสริมการส่งออกน้ำมัน

๓) พัฒนาระบบเครือข่ายสายส่งไฟฟ้า ระบบเครือข่ายท่อก๊าซ และระบบเครือข่ายพลังงานอื่น ๆ เพิ่มการใช้โครงสร้างพื้นฐานที่มีอยู่ให้เต็มประสิทธิภาพ ส่งเสริมการใช้ระบบขนส่งน้ำมันทางท่อที่ก่อสร้างไว้แล้ว และเชื่อมโยงระบบท่อขนส่งน้ำมันในภาคเหนือ-อีสาน ผลักดันระบบถนน รถไฟ และการเดินเรือ เชื่อมโยงภูมิภาคจนถึงจีนตอนใต้ เพื่อขยายตลาดพลังงานสู่ประเทศเพื่อนบ้าน

๔) การพัฒนาเส้นทางของยุทธศาสตร์พลังงานภาคใต้ (Southern Strategic Energy Land Bridge : SELB) เชื่อมโยงการผลิต และการขนส่งน้ำมันจากตะวันออกกลาง เอเชียใต้ ออกสู่เอเชียตะวันออก โดยใช้ระบบท่อขนส่งน้ำมัน และสร้างระบบคลังน้ำมันสำรอง

๕) ผลักดันความร่วมมือระหว่างผู้ผลิตในประเทศ เพื่อสร้างธุรกิจปิโตรเคมีในระดับโลก ในปี พ.ศ. ๒๕๕๖ สำนักงานปลัดกระทรวงพลังงาน ก็ได้จัดจ้างสถาบันปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย ดำเนินการศึกษาและจัดทำแผนแม่บทอุตสาหกรรมปิโตรเคมีระยะที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๕๗-๒๕๖๑) ด้วยวงเงิน ๑๕,๓๓๐,๔๒๕ บาท เป็นระยะเวลารวม ๘ เดือน (ธันวาคม ๒๕๕๖ - สิงหาคม ๒๕๕๗) เพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนาอุตสาหกรรมปิโตรเลียมอย่างเป็นระบบ รวมทั้งศึกษาประเมินมูลค่าเพิ่มของการนำก๊าซธรรมชาติซึ่งเป็นทรัพยากรที่มีอยู่ภายในประเทศมาเป็นวัตถุดิบในอุตสาหกรรมปิโตรเคมี การศึกษาแล้วเสร็จเมื่อมกราคม ๒๕๕๘ โดยได้กำหนดกลยุทธ์เป้าหมายสำหรับการพัฒนาอุตสาหกรรมปิโตรเคมีระยะที่ ๓ ไว้ โดยมีเป้าหมายที่จะ (๑) สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับก๊าซธรรมชาติ และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับอุตสาหกรรมปิโตรเคมีและอุตสาหกรรมต่อเนื่อง (๒) ขยายการผลิตปิโตรเคมีในเขตมาบตาพุดให้เกิดเป็นคลัสเตอร์ที่เข้มแข็ง และพัฒนาอุตสาหกรรมบางส่วนที่อำเภอสิชลให้สอดคล้องกับโครงการสะพานเศรษฐกิจ (Land Bridge) ที่จะเกิดขึ้น โดยเสนอทางเลือกเกี่ยวกับพื้นที่เหมาะสมสำหรับเป็นสถานที่ตั้งคอมเพล็กซ์อุตสาหกรรมปิโตรเคมี ระยะที่ ๓ ที่มีทางเลือกเป็น ๒ ทาง ซึ่งปัจจุบันการพัฒนาอุตสาหกรรม

ปิโตรเคมีในระยะที่ ๓ ได้พิจารณาใช้ทางเลือกที่ ๒ โดยได้แยกพื้นที่การพัฒนาคอมเพล็กซ์อุตสาหกรรมปิโตรเคมีออกเป็น ๒ ระยะ คือ

- ระยะที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๕๗-๒๕๕๘) ตั้งอยู่ในพื้นที่อำเภอมาบตาพุด จังหวัดระยอง และพื้นที่ใกล้เคียง โดยจะมี ๒๙ ผลิตภัณฑ์ และ ๓๔ โรงงาน
- ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๕๙-๒๕๖๑) ตั้งอยู่ในพื้นที่เส้นทางยุทธศาสตร์พลังงานฝั่งตะวันออก บริเวณอำเภอสหัส จังหวัดนครราชสีมา เพื่อให้เกิดการสอดคล้องกับการพัฒนาอุตสาหกรรมปิโตรเคมี และการเป็นศูนย์กลางการค้าน้ำมัน โดยจะมี ๒๒ โรงงาน

๔.๒.๔ แผนพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคใต้

๑) ความเป็นมาของแผนพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคใต้ (พ.ศ. ๒๕๓๒ - ๒๕๔๙)

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (๒๕๕๔) และ เพ็ญโฉม สุขภรณ์ และแก้วตา (๒๕๔๘) ได้จัดทำเอกสารรายงานการศึกษาเรื่องการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคใต้ และเอกสารแผนภูมิภาค-ภาคใต้ สามารถสรุปพัฒนาการความเป็นมาของแผนพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคใต้ หรือ เซาเทิร์นซีบอร์ด (Southern Seaboard Development Plan : SSB) ได้ดังนี้

ก่อนที่จะมีการเริ่มต้นแผนพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคใต้ในปี ๒๕๓๒ นั้น นับตั้งแต่ปี ๒๕๑๘ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้มีการจัดจ้างบริษัทที่ปรึกษาต่างประเทศ (Hunting Technical Service) มาทำการศึกษาและวางแผนการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ในภาคใต้ ซึ่งต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๒๘ องค์การความร่วมมือระหว่างประเทศของญี่ปุ่น (Japan International Cooperation Agency : JICA) ได้ทำการศึกษาวางแผนพัฒนาภาคใต้ตอนบนในระดับอนุภาค และในปี พ.ศ. ๒๕๓๐ ธนาคารพัฒนาเอเชีย (Asian Development Bank : ADB) ได้มาทบทวนรายงานการศึกษาขององค์การความร่วมมือระหว่างประเทศของญี่ปุ่น เพื่อเตรียมแผนปฏิบัติการพัฒนาภาคใต้ตอนบน

ในการประชุมคณะรัฐมนตรีสัญจรในยุคสมัยรัฐบาล พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เมื่อวันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๓๒ ที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้มีการนำเสนอยุทธศาสตร์การพัฒนาภาคใต้ต่อคณะรัฐมนตรี และคณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบการพัฒนา “สะพานเศรษฐกิจ” เพื่อเชื่อมโยงการขนส่งฝั่งทะเลอันดามันและอ่าวไทย ด้วยระบบคมนาคมขนส่งร่วมแบบผสมผสาน ประกอบด้วย ระบบถนน รถไฟ ท่อน้ำมัน ระหว่างฝั่งอันดามัน (กระบี่) และอ่าวไทย (ขนอม) และต่อมาเมื่อวันที่ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๓๒ คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคใต้ ซึ่งถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคใต้ในระยะต่อมา

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จึงได้จัดจ้างกลุ่มบริษัทที่ปรึกษาต่างประเทศและประเทศไทย จำนวน ๔ บริษัท ได้แก่ บริษัท Bechtel (สหรัฐอเมริกา) บริษัท Nippon Koei (ญี่ปุ่น) บริษัท AEC (ไทย) และ บริษัท SEATEC (ไทย) จัดทำแผนแม่บทโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคใต้ โดยมีระยะเวลาการศึกษาระหว่าง มกราคม ๒๕๓๔-มิถุนายน ๒๕๓๕ และคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้ให้ความเห็นชอบแผนแม่บทการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคใต้ เมื่อ ๑๙ เมษายน ๒๕๓๖

ที่จะสร้าง “สะพานเศรษฐกิจ” เชื่อมโยงสองฝั่งทะเลระหว่างอันดามัน (กระบี่) - อ่าวไทย (ขอนแก่น) และการพัฒนาอุตสาหกรรมน้ำมันและปิโตรเคมีให้เป็นอุตสาหกรรมแกนนำขนาดใหญ่ของภาคใต้ เพื่อกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาอุตสาหกรรมต่อเนื่องอื่น ซึ่งแผนดังกล่าวได้รับความเห็นชอบจากรัฐบาลยุคนายชวน หลีกภัย เมื่อ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๓๖

สาระสำคัญของแผนแม่บทการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคใต้ ประกอบด้วย

(๑) ระบบการขนส่งร่วมแบบผสมผสาน ได้แก่ ท่าเรือน้ำลึก พร้อมทั้งท่าเทียบเรือน้ำมันทั้งสองฝั่ง ซึ่งเชื่อมต่อด้วยทางด่วน ทางรถไฟและท่อน้ำมัน

(๒) อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับน้ำมัน (Oil-based Industry) เพื่อใช้ประโยชน์จากน้ำมันดิบที่ขนส่งโดยท่อตามแนวสะพานเศรษฐกิจ

(๓) อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับท่อก๊าซ (Gas-based Industry) โดยใช้ก๊าซจากแหล่งในอ่าวไทยหรือจากแหล่งอื่นที่จะหาได้

(๔) กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการขนส่งทางทะเล (Shipping-based Activities) ซึ่งอาจรวมถึงการบรรจุภัณฑ์ การเดินเรือในเส้นทางสายรอง และการขนส่งสินค้าข้ามคอคอด

(๕) อุตสาหกรรมแปรรูปและอุตสาหกรรมการผลิตที่ใช้ทรัพยากรท้องถิ่น และหรือวัตถุดิบที่นำเข้า ซึ่งจะมีที่ตั้งอยู่ในนิคมอุตสาหกรรมที่ติดกับท่าเรือน้ำลึก หรือสถานที่ที่เหมาะสมอื่น ๆ

(๖) การพัฒนาเมืองเพื่อเพิ่มความได้เปรียบของพื้นที่ในการดึงดูดให้เกิดกิจการต่อเนื่องจากการขนส่งทางทะเล อุตสาหกรรม การค้าและธุรกิจต่าง ๆ

รัฐบาลทุกชุดที่ผ่านมามีความสำคัญและสานต่อโครงการนี้ แต่เนื่องจากเป็นแผนงานขนาดใหญ่ ต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก การดำเนินการจึงไม่คืบหน้าตามแผน เพราะขาดงบประมาณการลงทุนเป็นสาเหตุหลัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อประเทศประสบวิกฤติเศรษฐกิจในปี พ.ศ. ๒๕๔๐ การพัฒนาในภาพรวมก็ชะลอไป มีเพียงแต่การศึกษาของหน่วยงานปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง เช่น การพัฒนาธุรกิจน้ำมัน การจัดหาแหล่งน้ำ การพัฒนานิคมอุตสาหกรรม อย่างไรก็ตาม โครงการบางส่วนที่มีการดำเนินการล่วงหน้าไปบ้างแล้ว อาทิเช่น โครงการวางท่อส่งก๊าซธรรมชาติบงกช-เอราวัณ-ขอนแก่น โครงการโรงแยกก๊าซธรรมชาติขอนแก่น โรงไฟฟ้าพลังความร้อนที่อำเภอขอนแก่น จังหวัดนครราชสีมา ฯลฯ

อย่างไรก็ตาม ในที่สุดโครงการก็มีการขับเคลื่อนรุดหน้าอีกครั้งในคณะรัฐมนตรีชุดนายกรัฐมนตรี พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร หลังจากมีการตั้งกระทรวงพลังงานในปี พ.ศ. ๒๕๔๕ ภายใต้การปฏิรูประบบราชการใหม่ โดยที่กระทรวงพลังงานมีอำนาจและภาระหน้าที่ตามกฎหมายในการจัดหา พัฒนาและบริหารจัดการพลังงาน ซึ่งครอบคลุมการบริหารจัดการพลังงานทุกสาขา ทั้งไฟฟ้า น้ำมัน และก๊าซธรรมชาติ ซึ่งก๊าซธรรมชาติและน้ำมันเป็นวัตถุดิบหลักของอุตสาหกรรมปิโตรเคมี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพลังงานคนแรก นายแพทย์พรหมมินทร์ เลิศสุริย์เดช มีนโยบายที่จะพัฒนาอุตสาหกรรมปิโตรเคมีให้สอดคล้องกับการพัฒนาพลังงานของประเทศ จึงได้จัดทำแผนบูรณาการแผนพลังงานและแผนอุตสาหกรรมปิโตรเคมี และกำหนดให้ปิโตรเคมีเป็นยุทธศาสตร์หนึ่งของกระทรวงพลังงานที่จะเป็นตัวกระตุ้นให้เศรษฐกิจขยายตัว และเมื่อวันที่ ๒ กันยายน ๒๕๔๖ คณะรัฐมนตรีก็ได้มีมติเห็นชอบยุทธศาสตร์การพัฒนาให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางพลังงาน

ในภูมิภาค ซึ่งเป็นหนึ่งใน “ยุทธศาสตร์พลังงานเพื่อการแข่งขันของประเทศไทย” ตามที่กระทรวงพลังงานเสนอ โดยมีโครงการที่เป็นหัวหอกสำคัญ ได้แก่ โครงการจัดตั้งศูนย์กลางการค้าน้ำมันที่ศรีราชา (Sriracha Hub) โครงการเส้นทางยุทธศาสตร์พลังงาน (Strategic Energy Land bridge : SELB) และโครงการจัดตั้งคอมเพล็กซ์ปิโตรเคมี ระยะที่ ๓ ซึ่งโครงการเส้นทางยุทธศาสตร์พลังงาน ก็คือการพัฒนา “สะพานเศรษฐกิจ” และส่วนต่อเนื่องที่ถือเป็นโครงการหลักตามแผนชาติที่เร้นซึบอรรถนั้เอง

สาระสำคัญของแผนและเป้าหมายหลักการพัฒนาเส้นทางยุทธศาสตร์พลังงาน คือ การสร้างเส้นทาง ทั้งโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภค เชื่อมระหว่างฝั่งทะเลตะวันตก (ทะเลอันดามัน) กับฝั่งทะเลตะวันออก (อ่าวไทย) เพื่อเป็นทางเลือกของการขนส่งน้ำมันสำหรับผู้ผลิตในตะวันออกกลาง แอฟริกาและเอเชียตะวันออก นอกเหนือจากการขนส่งผ่านช่องแคบมะละกาและเส้นทางอื่น ๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มความปลอดภัยให้กับวัตถุดิบและเกิดความสะดวกรมากขึ้น ตามแผนคาดการณ์ว่า โครงการนี้จะสามารถขนส่งน้ำมันดิบ ประมาณวันละ ๕๐๐,๐๐๐-๑,๐๐๐,๐๐๐ บาร์เรล และมีถึงเก็บที่สำรองการจ่ายน้ำมันได้ประมาณ ๕ วัน ทั้งทางฝั่งตะวันตกและตะวันออก ซึ่งระยะแรกมีแผนให้เริ่มจากการเป็น Trade Crude และพัฒนาเป็น Trade Product ในภายหลัง โดยองค์ประกอบสำคัญและระยะเวลาการพัฒนาตามแผนมีดังนี้

- ระยะเร่งด่วน ภายในกลางปี พ.ศ. ๒๕๕๗ คือ การจัดทำแผนปฏิบัติการและกลยุทธ์การพัฒนา จัดหาผู้ร่วมทุน และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน

- ระยะต่อเนื่อง ๑-๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๕๗-พ.ศ. ๒๕๕๑) สร้างระบบท่อส่งลำเลียงน้ำมัน ขนาด ๓๘-๔๘ นิ้ว โดยวางขนานไปกับมอเตอร์เวย์สายกระเปี-ขนอม ระยะทาง ๒๓๖ กิโลเมตร คลังน้ำมัน และท่นจอดเรืออกชายฝั่ง ภายในปี พ.ศ. ๒๕๕๔ และพัฒนาระบบปลอดภัย ระบบเมือง ตลอดจนโครงสร้างพื้นฐานเสร็จในปี พ.ศ. ๒๕๕๑

- ระยะยาว ๕ ปีขึ้นไป (หลังปี พ.ศ. ๒๕๕๑) สร้างโรงกลั่นน้ำมันขนาด ๓๐๐,๐๐๐ บาร์เรล/วัน สำหรับสถานที่ตั้งของโครงการที่มีการสรุปเมื่อกลางปี พ.ศ. ๒๕๕๗ คือ บริเวณปลายท่อน้ำมัน และบริเวณก่อสร้างท่นจอดเรือของฝั่งตะวันตกจะอยู่ที่บ้านทุ่งมะพร้าว อำเภอยายเหมือง จังหวัดพังงา ส่วนฝั่งตะวันออก คือ ตำบลทุ่งไส อำเภอสิล จังหวัดนครศรีธรรมราช สำหรับพื้นที่พัฒนาของฝั่งทะเลอันดามันนั้น ได้กำหนดใหม่ห่างจากจุดเดิม คือ บ้านทับละมุ ประมาณ ๖-๗ กิโลเมตร (รูปภาพที่ ๙) ทั้งนี้ เพื่อต้องการลดผลกระทบสิ่งแวดล้อมและเสียงจุดยุทธศาสตร์ฐานทัพเรือ รายละเอียดการพัฒนาของแต่ละฝั่ง ได้แก่

- ฝั่งตะวันตก ภายใต้การศึกษาแนวถนนของกรมทางหลวงและแนวท่อน้ำมัน โดยบริษัท ปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย จำกัด (มหาชน) แผนการที่ออกแบบไว้จะมีการขนถ่ายน้ำมันดิบจากเรือบรรทุกน้ำมันขนาดใหญ่ ๓๐๐ DWT โดยจอดเทียบท่นลอยขนถ่ายน้ำมันดิบที่ตั้งอยู่ห่างจากฝั่งประมาณ ๕ กิโลเมตร ผ่านท่อใต้ทะเลมายังถังเก็บน้ำมันสำรองขนาดใหญ่ ซึ่งเพียงพอสำหรับสำรองการขนถ่ายน้ำมัน ๕ วัน ที่จะอยู่ห่างจากฝั่งเข้ามาประมาณ ๕-๖ กิโลเมตร การพัฒนาอุตสาหกรรมบริเวณใกล้เคียง คาดว่าส่วนใหญ่จะเป็นอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรและการประมง

รูปภาพที่ ๙ โครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคใต้และยุทธศาสตร์พลังงาน ปี พ.ศ. ๒๕๔๗
ที่มา : เพ็ญโฉม สุธงษ์ และแก้วตา (๒๕๔๘)

- ฟุ้งตะวันออก จะมีถึงเก็บน้ำมันและสิ่งอำนวยความสะดวกคล้ายคลึงกับฟุ้งตะวันตก แต่ทุ่นลอยขนถ่ายน้ำมันจะอยู่ห่างจากชายฝั่งประมาณ ๑๕-๒๐ กิโลเมตร สำหรับเรือบรรทุกน้ำมันขนาด ๘๐,๐๐๐-๑๔๐,๐๐๐ DWT เนื่องจากฟุ้งตะวันออกมีความลาดชันและความลึกของร่องน้ำน้อย ส่วนถึงเก็บน้ำมันทางฝั่งนี้จะทำหน้าที่รับน้ำมันดิบทางท่อขนส่งข้ามคาบสมุทรมุขแล้วส่งต่อไปยังเรือบรรทุกน้ำมันเพื่อส่งไปยังประเทศต่าง ๆ ทางตะวันออก เช่น ญี่ปุ่น จีน เกาหลี เป็นต้น การพัฒนาต่อเนื่องบริเวณฟุ้งตะวันออก ได้แก่ โรงกลั่นน้ำมัน นิคมอุตสาหกรรมปิโตรเคมี ชุมชนใหม่ และธุรกิจต่อเนื่องอื่น ๆ

ที่ผ่านมานอกจากกระทรวงพลังงานจะเป็นผู้กำหนดจุดที่ตั้งของปลายท่อน้ำมันทั้งสองฝั่ง เพื่อให้กรมทางหลวงสำรวจออกแบบและก่อสร้างถนนเชื่อมแล้ว และยังเป็นผู้พิจารณาแนวทางการลงทุนที่เหมาะสม โดยได้ว่าจ้างกลุ่มบริษัทที่ปรึกษาจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาธุรกิจและอุตสาหกรรมต่อเนื่องจากการพัฒนาพลังงาน ระบบบริการพื้นฐานที่มีลำดับความสำคัญในการสนับสนุนการพัฒนาพื้นที่ศูนย์กลางพลังงานในภูมิภาค ตลอดจนระบบโครงข่ายคมนาคมขนส่งและชุมชนในอนาคตตลอดแนวพื้นที่โครงการ รวมถึงรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมและชุมชน

นอกจากนี้ กระทรวงพลังงานยังร่วมกับกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดำเนินการประชาสัมพันธ์ทำความเข้าใจกับประชาชนในพื้นที่ โดยคณะทำงานด้านมวลชนสัมพันธ์ของโครงการ ลงพื้นที่อย่างต่อเนื่อง นับตั้งแต่ไตรมาส ๒ ของปี พ.ศ. ๒๕๔๗ แต่บทบาทที่กระทรวงพลังงานให้น้ำหนักเป็นพิเศษ ก็คือ การหาผู้ร่วมทุน (Strategic Partners) จากต่างประเทศโดยเฉพาะประเทศจีน ทั้งนี้ กระทรวงพลังงาน มีความหวังว่าจีนและเกาหลีจะเข้าร่วมลงทุนในโครงการนี้ในนามบริษัท China National Petroleum Corporation (CNPC) และ Korea National Oil Corporation (KNOC) ที่เป็นบริษัทน้ำมันแห่งชาติของจีนและเกาหลี และเป็นผู้ซื้อน้ำมันรายใหญ่ของภูมิภาค ดังนั้น หากบริษัททั้ง ๒ ตัดสินใจเข้าร่วมลงทุนในโครงการนี้ ทางผู้จำหน่ายน้ำมันดิบ คือ คุวตักก็จะร่วมลงทุนด้วย และเพื่อให้โครงการแลนด์บริดจ์คุ้มทุน กระทรวงพลังงานจึงผลักดันให้มีการสร้าง โรงกลั่นน้ำมันเพิ่มขึ้นด้วย อันจะเพิ่มแรงจูงใจให้ต่างประเทศ เช่น จีน เกาหลีใต้ ญี่ปุ่น และกลุ่มประเทศใน ตะวันออกกลางเข้ามาลงทุน ซึ่งคณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบเมื่อวันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๔๗ โดยมีความเห็นให้อยู่ที่ ฟุ้งตะวันออก บริเวณอำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นโรงกลั่นน้ำมันที่มีกำลังผลิต ๕๐๐,๐๐๐ บาร์เรลต่อวัน ใช้เงินลงทุนมากกว่า ๒๐๐,๐๐๐ ล้านบาท โดยมี บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) เป็นแกนนำร่วมกับพันธมิตรต่างชาติ คาดว่าจะแล้วเสร็จภายในปี พ.ศ. ๒๕๕๑

ภัยพิบัติสึนามิที่ส่งผลกระทบรุนแรงและกว้างขวางในบริเวณพื้นที่จังหวัดพังงา เมื่อปลายเดือน ธันวาคม ๒๕๔๗ ส่งผลให้จีนซึ่งเป็นผู้สนับสนุนโครงการรายสำคัญแสดงท่าทีลังเล และรัฐบาลเองก็สั่งให้ บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ทบทวนแผนการดำเนินโครงการ รวมทั้งการศึกษาของบริษัทญี่ปุ่นก็มีข้อสรุปว่า พื้นที่บริเวณทับละมุ จังหวัดพังงาไม่เหมาะที่จะวางท่อส่งน้ำมันและตั้งคลังเก็บน้ำมัน เนื่องจากอยู่ในแนว ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากคลื่นยักษ์สึนามิ ส่วนการสร้างทุ่นรับเรือกลางทะเลก็จะต้องห่างฝั่งอย่างน้อย ๕๐-๖๐ กิโลเมตร ซึ่งไม่คุ้มค่าการลงทุน กลางปี พ.ศ. ๒๕๔๘ ทางกระทรวงพลังงานจึงต้องสั่งชะลอโครงการ ออกไปอย่างไม่มีกำหนด อย่างไรก็ดี สำหรับเป้าหมายการพัฒนาประเทศเป็นศูนย์กลางการค้าพลังงานในภูมิภาคนั้น ยังคงเดิม

ถึงแม้ว่าโครงการข้างต้นจะถูกชะลอไป แต่ก็ได้มีย่อยและแยกส่วนบางโครงการโดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสาธารณูปโภคต่าง ๆ เพื่อรองรับแผนพัฒนาชายฝั่งทะเลภาคใต้และยุทธศาสตร์พลังงานให้สามารถแบ่งส่วนทยอยดำเนินการได้ เช่น การก่อสร้างหลวงหมายเลข ๔๔ หรือถนนเขาเทรินชีบอร์ต ขนาด ๔ ช่องจราจร ความยาว ๑๓๔ กิโลเมตร เพื่อเชื่อมฝั่งตะวันตก อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ และฝั่งตะวันออก อำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช ลักษณะพิเศษของถนนเส้นนี้ คือ มีการเว้นเกาะกลางถนนไว้กว้างประมาณ ๑๕-๑๘ เมตร สำหรับวางแนวท่อก๊าซและท่อน้ำมัน ตามรูปแบบของสะพานเศรษฐกิจที่กำหนดในแผนเขาเทรินชีบอร์ต การผลักดันที่โครงการพัฒนาแหล่งน้ำต่าง ๆ ของกรมชลประทาน ได้แก่ โครงการอ่างเก็บน้ำคลองกลาย อ่างเก็บน้ำท่าพาน อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช อ่างเก็บน้ำคลองลำรุใหญ่ อำเภอท้ายเหมือง จังหวัดพังงา เขื่อนท่าชะ อำเภอนาทม จังหวัดชุมพร ฯลฯ

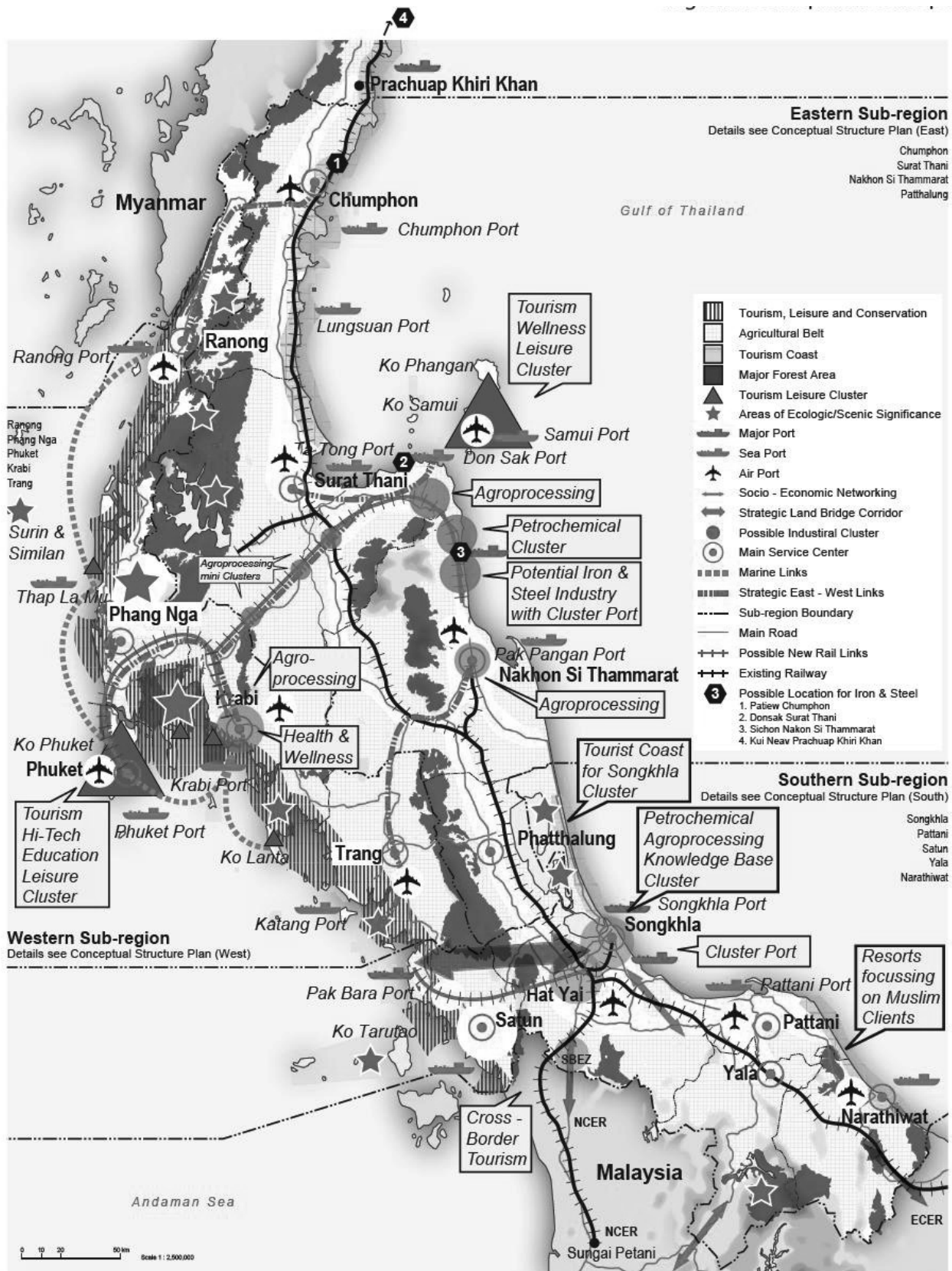
๒) แผนพัฒนาชายฝั่งทะเลภาคใต้ (พ.ศ. ๒๕๕๐-ปัจจุบัน)

หลังจากที่มีการชะลอแผนพัฒนาชายฝั่งทะเลภาคใต้ดังกล่าวข้างต้น ต่อมา ในปี พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๑ พื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกเกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมและมีข้อจำกัดที่คาดว่าจะรองรับการพัฒนาได้ประมาณ ๕ ปี รัฐบาลในช่วงเวลาดังกล่าว โดยคณะรัฐมนตรีจึงได้มีมติเมื่อวันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐ มอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ดำเนินการศึกษาความเหมาะสมของพื้นที่เศรษฐกิจใหม่ในภาคใต้ สำหรับรองรับการพัฒนาอุตสาหกรรมปิโตรเคมีและพลังงานในอนาคต ให้สอดคล้องกับศักยภาพและภูมิสังคม รวมถึงอุตสาหกรรมของประเทศในอนาคต ทั้งนี้รวมถึงการรองรับการพัฒนาอุตสาหกรรมด้านพลังงานที่จะขยายตัวจากพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกมาสู่พื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคใต้ นโยบายดังกล่าวนี้สอดคล้องกับแผนพัฒนาอุตสาหกรรมปิโตรเคมีระยะที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๔๗-๒๕๖๑) ที่อยู่ในยุทธศาสตร์พลังงานเพื่อการแข่งขันของประเทศ

ต่อมาคณะรัฐมนตรี ได้มีมติเห็นชอบเมื่อวันที่ ๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๔ ให้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ขอรับความช่วยเหลือทางวิชาการจากธนาคารพัฒนาเอเชีย เพื่อศึกษาการวางแผนพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจภาคใต้อย่างยั่งยืน (Planning for the Sustainable Development of Southern Thailand) โดยธนาคารพัฒนาเอเชียได้ดำเนินการศึกษาในช่วงเดือนมีนาคมถึงเดือนตุลาคม ๒๕๕๑ และ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้นำเสนอผลการศึกษาต่อคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สรุปนโยบายการพัฒนาพื้นที่สะพานเศรษฐกิจเชื่อมโยงอ่าวไทย-อันดามัน ในการเชื่อมโยงพื้นที่ระหว่างสองฝั่งทะเล และพัฒนาภาคใต้สู่การเป็นประตูสู่ภูมิภาค โดยได้มีการกำหนดพื้นที่เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจออกเป็น ๓ แกน ดังรูปภาพที่ ๑๐ คือ

(๑) สะพานเศรษฐกิจตอนบนระนอง-ชุมพร

เป็นแกนการพัฒนาเศรษฐกิจเชื่อมโยงกับพื้นที่ภาคกลางตอนล่าง ในพื้นที่จังหวัดเพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ ต่อเนื่องมาจากจังหวัด ชุมพร ระนอง และเกาะสมุย เน้นการท่องเที่ยวแบบชายทะเล การบริการดูแลสุขภาพและสปาระดับมาตรฐานโลก บนฐานศักยภาพด้านแหล่งท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย ทั้งชายทะเลภูเขาที่มีภูมิทัศน์สวยงาม และแหล่งน้ำพุร้อนสำหรับการท่องเที่ยวในรูปแบบการบริการสุขภาพและสปา นอกจากนี้ ยังพัฒนาเป็นแหล่งประมงและอุตสาหกรรมแปรรูปการเกษตร

รูปภาพที่ ๑๐ แนวทางการพัฒนาพื้นที่สะพานเศรษฐกิจเชื่อมโยงอ่าวไทย-อันดามัน
ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (www.nesdb.go.th)

(๒) สะพานเศรษฐกิจด้านพลังงานฟังกา-สุราษฎร์ธานี-นครศรีธรรมราช

เป็นแผนการพัฒนาตามนโยบายสะพานเศรษฐกิจ ซึ่งการพัฒนาอุตสาหกรรมในพื้นที่นี้จะมุ่งเน้นอุตสาหกรรมที่ใช้ฐานทรัพยากรก๊าซธรรมชาติที่มีอยู่ในจังหวัดนครศรีธรรมราช เช่น อุตสาหกรรมปิโตรเคมี เหล็ก อาหารและแปรรูปเกษตร โดยเฉพาะโรงกลั่นน้ำมัน ปิโตรเคมี และอุตสาหกรรมต่อเนื่อง ซึ่งจะทำให้พื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์ทางเลือกใหม่ของประเทศ และอุตสาหกรรมพลังงานทดแทนสำหรับสนับสนุนปาล์มน้ำมันเชื่อมโยงกับศูนย์ปาล์มน้ำมันที่กระบี่ และการเตรียมความพร้อมศึกษาวิจัยทางด้านอุตสาหกรรมปิโตรเคมี ให้พร้อมรับการพัฒนาโครงการสะพานเศรษฐกิจพลังงานในระยะยาว

(๓) สะพานเศรษฐกิจตอนล่างสงขลา-สตูล-ปักษ์

เป็นแผนการพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจเชื่อมโยงกับประเทศมาเลเซีย สนับสนุนการพัฒนาตามโครงการความร่วมมือทางเศรษฐกิจสามฝ่าย อินโดนีเซีย-มาเลเซีย-ไทย เพื่อพัฒนาภาคใต้สู่ความเป็นศูนย์กลางและประตูการค้า ด้วยการเสริมสร้างสมรรถนะและพัฒนากองส่งทางทะเลผ่านท่าเรือปากบาราและท่าเรือสงขลาแห่งใหม่ พร้อมด้วยอุตสาหกรรมส่งออก การพัฒนาการท่องเที่ยว การค้า การบริการ อุตสาหกรรมเกษตรและอุตสาหกรรมฮาลาล นอกจากนี้ ยังมีการพัฒนาพื้นที่ชายแดนเป็นเขตเศรษฐกิจชายแดนในการเสริมสร้างความมั่นคงและเข้มแข็งให้กับประชาชน

๔.๓ แผนพัฒนาสาธารณูปโภคพื้นฐานต่าง ๆ เพื่อรองรับแผนพัฒนาภาคใต้

๔.๓.๑ แผนพัฒนากำลังผลิตไฟฟ้าของประเทศไทย (Power Development Plan : PDP) และการสร้างโรงไฟฟ้าเพื่อรองรับนิคมอุตสาหกรรมในภาคใต้

จากการวางแผนให้ภาคใต้เป็นศูนย์กลางพลังงาน รวมทั้งการขยายพื้นที่อุตสาหกรรมปิโตรเคมีระยะที่ ๓ ลงสู่พื้นที่ภาคใต้ อุตสาหกรรมเหล่านี้เป็นอุตสาหกรรมที่มีความต้องการใช้ไฟฟ้าสูงมาก ทำให้มีความจำเป็นต้องเพิ่มกำลังการผลิตกระแสไฟฟ้าในภาคใต้เพิ่มมากขึ้นด้วย ซึ่งปัจจุบันการที่จะสร้างหรือเพิ่มกำลังผลิตโรงไฟฟ้าใหม่ได้ จะสามารถพัฒนาได้ตามที่ถูกกำหนดไว้ในแผนพัฒนากำลังผลิตไฟฟ้า หรือแผน PDP ก่อน

แผนพัฒนากำลังผลิตไฟฟ้าเป็นแผนที่กระทรวงพลังงานจัดทำขึ้นเพื่อรองรับนโยบายเสริมสร้างความมั่นคงทางด้านพลังงานไฟฟ้า โดยมอบหมายให้การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) เป็นหน่วยงานรับผิดชอบในการจัดทำแผน แล้วนำเสนอต่อคณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติ (กพช.) เพื่อให้ความเห็นชอบและจัดทำเป็นแผนการวางแผนขยายลงทุนพัฒนาระบบไฟฟ้าลุ่มน้ำระยะยาวของประเทศ ประมาณ ๑๕-๒๐ ปี ในแผนดังกล่าวจะระบุค่าพยากรณ์ความต้องการพลังไฟฟ้า ซึ่งมีความสำคัญต่อการวางแผนพัฒนากำลังผลิตไฟฟ้า หากการพยากรณ์ความต้องการไฟฟ้ามีความถูกต้องและแม่นยำ จะทำให้การลงทุนในการขยายกำลังการผลิตไฟฟ้าเพื่อรองรับความต้องการไฟฟ้าที่เพิ่มขึ้นอยู่ในระดับที่เหมาะสม นอกจากนี้ จะระบุถึงโครงการโรงไฟฟ้าขนาดใหญ่ที่ใช้เชื้อเพลิงก๊าซธรรมชาติ ถ่านหินและนิวเคลียร์ โครงการขนาดเล็กและเล็กมาก ทั้งที่เป็นระบบการใช้พลังงานร่วม (Cogeneration) และพลังงานหมุนเวียน เชื้อเพลิงที่ใช้ในการผลิต การขยายระบบส่งไฟฟ้า ประมาณการเงินลงทุนการขยายกำลังการผลิตไฟฟ้าและระบบส่งไฟฟ้า ผลกระทบค่าไฟฟ้า และปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากภาคการผลิตไฟฟ้า เป็นต้น จากการกำหนดโครงการโรงไฟฟ้าประเภทต่าง ๆ ที่จะพัฒนาขึ้น และกำหนดว่า

โรงไฟฟ้าประเภทใดจะถูกสร้างเมื่อใด โดยใคร และมีจำนวนกี่โรง แต่ไม่ระบุสถานที่ก่อสร้างที่ชัดเจน การก่อสร้างดังกล่าวต้องใช้เงินลงทุนหลายพันหรือหลายหมื่นล้านบาท และอาจส่งผลกระทบในด้านทรัพยากรธรรมชาติสังคมในพื้นที่ได้

แผนพัฒนากำลังผลิตไฟฟ้าของประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๕๓-๒๕๗๓ (PDP 2010) ได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีในยุครัฐบาล นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ เพื่อความมั่นคงในการจัดหาไฟฟ้าในอนาคต กระตุ้นการลงทุนด้านพลังงาน และในระยะที่ผ่านได้มีการปรับปรุงแผน PDP 2010 ไปแล้วจำนวน ๓ ครั้ง ดังนี้

๑) การปรับปรุงแผนพัฒนากำลังผลิตไฟฟ้าครั้งที่หนึ่ง ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ เห็นชอบแผนแก้ไขปัญหาระยะสั้น (พ.ศ. ๒๕๕๔-๒๕๖๒) จึงได้มีการปรับปรุงแผนพัฒนากำลังผลิตไฟฟ้าครั้งที่ ๑ (PDP 2010 ฉบับปรับปรุงครั้งที่ ๑) โดยเร่งรัดการพัฒนาโรงไฟฟ้าพระนครเหนือ ชุดที่ ๒ (๘๐๐ เมกะวัตต์) ของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย รวมทั้งปรับแผนให้มีการเร่งสร้างโครงการโรงไฟฟ้าวังน้อย หน่วยที่ ๔ (๘๐๐ เมกะวัตต์) และโครงการโรงไฟฟ้าจะนะ หน่วยที่ ๒ (๘๐๐ เมกะวัตต์) ของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยให้แล้วเสร็จเร็วขึ้นจากแผนการเดิม ๓ เดือน และยังมีปรับปรุงแผนการรับซื้อไฟฟ้าจากผู้ผลิตไฟฟ้าขนาดเล็กด้วยระบบการผลิตไฟฟ้าและความร้อนร่วม

๒) การปรับปรุงแผนพัฒนากำลังผลิตไฟฟ้าครั้งที่สอง ทั้งนี้ ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๕๔ ได้มีมติเห็นชอบแผนพัฒนากำลังผลิตไฟฟ้า ๒๐๑๐ ฉบับปรับปรุงครั้งที่ ๒ จากอุบัติเหตุของโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ที่ฟูกูชิม่า ทำให้มีการชะลอโครงการโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ออกไป ๓ ปี เพื่อทบทวนมาตรการด้านความปลอดภัยและการยอมรับของประชาชนในประเทศ และเร่งกำหนดการจ่ายไฟฟ้าจากโรงไฟฟ้าพลังความร้อนร่วมที่ใช้ก๊าซธรรมชาติเป็นเชื้อเพลิงเข้ามาทดแทนเร็วขึ้น จากเดิมในปี พ.ศ. ๒๕๖๕ มาเป็นปี พ.ศ. ๒๕๖๓ การดำเนินการดังกล่าวส่งผลให้ความต้องการใช้ก๊าซธรรมชาติเพิ่มขึ้น กระทรวงพลังงานจึงมอบหมายให้บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) พิจารณาปรับแผนการจัดหาก๊าซธรรมชาติ และเตรียมความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อรองรับความต้องการก๊าซธรรมชาติให้เหมาะสมต่อไป

๓) การปรับปรุงแผนพัฒนากำลังผลิตไฟฟ้าครั้งที่ ๓ เป็นผลจากนโยบายของรัฐบาล นายกรัฐมนตรียิ่งลักษณ์ ชินวัตร ในปี พ.ศ. ๒๕๕๔ ที่จะส่งเสริมและผลักดันให้อุตสาหกรรมพลังงานเป็นอุตสาหกรรมเชิงยุทธศาสตร์ที่สามารถสร้างรายได้ให้ประเทศ โดยเพิ่มการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานด้านพลังงาน และพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางธุรกิจพลังงานของภูมิภาค และสร้างเสริมความมั่นคงด้านพลังงาน โดยแสวงหาและพัฒนาแหล่งพลังงานและระบบไฟฟ้าจากทั้งในและต่างประเทศ รวมทั้งให้มีการกระจายแหล่งและประเภทพลังงานใหม่ ให้มีความหลากหลาย เหมาะสมและยั่งยืน โดยมีกำลังการผลิตไฟฟ้าใหม่ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๗๓ รวม ๕๕,๐๖๕ เมกะวัตต์ ดังรายละเอียดในตารางที่ ๒

ปัจจุบัน สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน กระทรวงพลังงาน อยู่ระหว่างการจัดทำร่างแผนพัฒนากำลังผลิตไฟฟ้าของประเทศไทยในระยะยาวฉบับใหม่ (พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๗๓) หรือ แผน PDP 2013 ร่วมกับการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ตามนโยบายที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพลังงาน นายพงษ์ศักดิ์ รักตพงษ์ไพศาล ที่ได้สั่งให้มีการทบทวน โดยให้ลดสัดส่วนการใช้เชื้อเพลิงที่เป็นก๊าซธรรมชาติให้เหลือร้อยละ ๔๕ (จากปัจจุบันร้อยละ ๖๘) และเพิ่มสัดส่วนของโรงไฟฟ้าถ่านหินให้เป็นไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๒๐ (จากปัจจุบันร้อยละ ๑๘.๘) หรือให้มี

กำลังการผลิตโรงไฟฟ้าถ่านหินไม่ต่ำกว่า ๑๐,๐๐๐ เมกะวัตต์ (จากปัจจุบัน ๔,๐๐๐ เมกะวัตต์) ทั้งนี้ ได้ให้การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยเป็นผู้ก่อสร้าง พร้อมกันนี้ก็ให้เพิ่มสัดส่วนการผลิตไฟฟ้าจากพลังน้ำเป็นไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๑๕ (จากปัจจุบันร้อยละ ๑๐) โดยจะให้เพิ่มเป็นไม่ต่ำกว่า ๑๐,๐๐๐ เมกะวัตต์ จากการซื้อไฟฟ้าพลังน้ำจากประเทศเพื่อนบ้าน เช่น สหภาพพม่า สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นต้น และเหตุผลสำหรับการปรับปรุงครั้งนี้ก็เพื่อลดการพึ่งพาก๊าซธรรมชาติให้มีความมั่นคง และลดความเสี่ยงจากการหยุดจ่ายก๊าซของพม่า รวมทั้งอ้างเหตุการณ์ไฟฟ้าดับในพื้นที่ ๑๔ จังหวัดภาคใต้เมื่อเดือนพฤษภาคม ๒๕๕๖ ที่ผ่านมา

ตารางที่ ๒ กำลังการผลิตไฟฟ้าตามประเภทโรงไฟฟ้า ในแผน PDP 2010 (ฉบับปรับปรุงครั้งที่ ๓)

ประเภทโรงไฟฟ้า	กำลังการผลิตไฟฟ้า (เมกะวัตต์)
โรงไฟฟ้าพลังงานหมุนเวียน	๙,๕๑๖
โรงไฟฟ้าระบบ Cogeneration	๖,๓๗๔
โรงไฟฟ้าความร้อนร่วม (ก๊าซธรรมชาติ)	๒๕,๔๕๑
โรงไฟฟ้าถ่านหิน	๔,๔๐๐
โรงไฟฟ้านิวเคลียร์	๒,๐๐๐
โรงไฟฟ้ากังหันก๊าซ	๗๕๐
รับซื้อจากต่างประเทศ	๖,๕๗๒

ที่มา : สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน (๒๕๕๕)

๑) โครงการโรงไฟฟ้าถ่านหินในภาคใต้

ในปี พ.ศ. ๒๕๕๔ ภาคใต้มีกำลังการผลิตไฟฟ้ารวม ๒,๔๒๙ เมกะวัตต์ โดยมีโรงไฟฟ้าพลังความร้อนร่วม (ก๊าซธรรมชาติ) ที่อำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช และอำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา โรงไฟฟ้าน้ำมันเตา ที่อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่ รวมทั้งโรงไฟฟ้าพลังน้ำจากเขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี และเขื่อนบางลาง จังหวัดยะลา นอกจากนี้ ยังมีระบบเสริมบางส่วนที่ซื้อมาจากประเทศมาเลเซีย ๓๐๐ เมกะวัตต์ รวมถึงระบบสายส่งเสริมจากภาคกลางอีก ๕๐๐ เมกะวัตต์ ซึ่งในปี ๒๕๕๔ พบว่าภาคใต้มีการใช้ไฟฟ้าสูงสุดเพียง ๑,๘๔๘ เมกะวัตต์ จะเห็นได้ว่าภาคใต้นั้นมีไฟฟ้าใช้เพียงพอ และยังเหลือสำรองไว้อีก

สำหรับภาคใต้ยังมีโรงไฟฟ้าซึ่งปัจจุบันกำลังอยู่ในระหว่างดำเนินการโครงการและก่อสร้าง คือ โรงไฟฟ้าพลังความร้อนร่วมจะนะ ๒ อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา โดยมีแผนที่จะเริ่มจ่ายไฟฟ้าในเดือนกรกฎาคม ๒๕๕๗ และเมื่อเปิดดำเนินการโรงไฟฟ้า จะมีกำลังการผลิตติดตั้งประมาณ ๘๖๐ เมกะวัตต์ และโรงไฟฟ้าพลังความร้อนร่วมขนอม อำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช กำลังผลิตประมาณ ๙๐๐ เมกะวัตต์ เพื่อทดแทนโรงไฟฟ้าขนอมของบริษัท EGCO ที่มีกำลังการผลิต ๗๐๐ เมกะวัตต์ โดยจะเริ่มจ่ายกระแสไฟฟ้าในปี พ.ศ. ๒๕๕๙ ปีเดียวกับที่โรงไฟฟ้าเดิมจะหมดอายุสัญญา

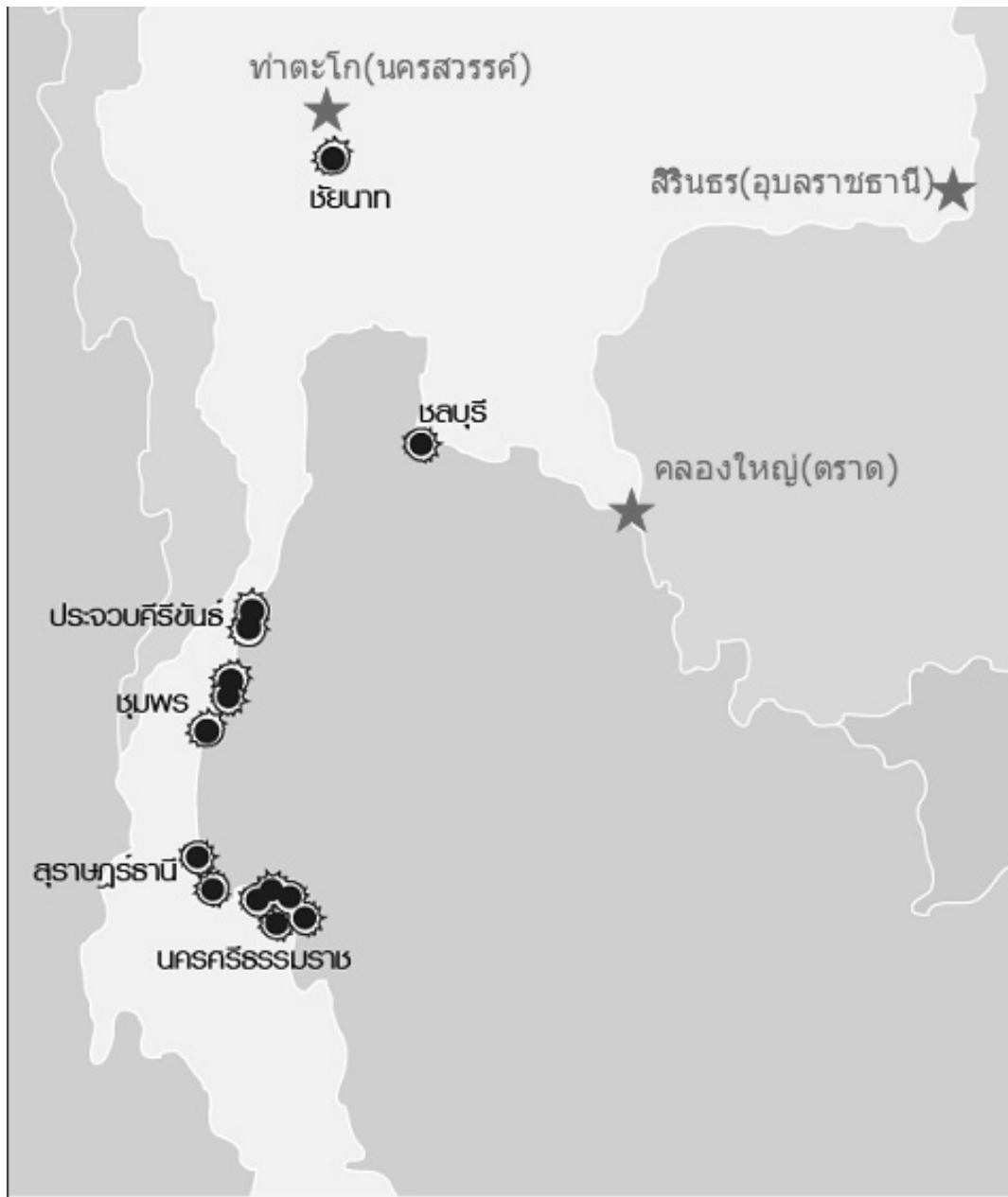
แต่ปัจจุบันในพื้นที่ภาคใต้มีการทำงานประชาสัมพันธ์เพื่อพัฒนาโรงไฟฟ้าใหม่ของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยในหลายจังหวัด โดยพื้นที่คาดว่าจะสร้างโรงไฟฟ้าใหม่จะเป็นพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลภาคใต้ เพราะจะต้องมีการขนส่งถ่านหินที่นำเข้าจากอินโดนีเซีย ออสเตรเลีย ได้สะดวก ปัจจุบันพื้นที่ในภาคใต้ที่ทางการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ยังคงมีการเข้าไปดำเนินงานประชาสัมพันธ์ ศึกษาความเหมาะสม หรือผลักดันให้มีการสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหิน ได้แก่ อำเภอทับสะแก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ อำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร อำเภอบำเหน็จณรงค์และอำเภอห้วยไทร จังหวัดนครราชสีมา อำเภอกันทรังษ์ จังหวัดตรัง และอำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ เป็นต้น

๒) โครงการโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ในภาคใต้

หลังจากที่คณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติ (กพช.) ได้อนุมัติแผนพัฒนากำลังผลิตไฟฟ้าของประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๖๔ ฉบับปรับปรุงครั้งที่ ๒ (PDP 2007 ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ ๒) ในปี ๒๕๕๑ ซึ่งในแผนดังกล่าวได้มีการกำหนดให้ประเทศไทยเริ่มมีกำลังการผลิตไฟฟ้าจากโรงไฟฟ้าพลังงานนิวเคลียร์ ในปี พ.ศ. ๒๕๖๓ และ ๒๕๖๔ จำนวนปีละ ๑,๐๐๐ เมกะวัตต์ รวมจำนวน ๒,๐๐๐ เมกะวัตต์ และคณะรัฐมนตรีก็ได้มีมติเห็นชอบให้การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย จัดตั้งสำนักพัฒนาโครงการโรงไฟฟ้าพลังงานนิวเคลียร์ (สพน.) และเห็นชอบแผนงานและงบประมาณในการศึกษาความเหมาะสม และการจัดตั้งโครงสร้างพื้นฐานเพื่อผลิตไฟฟ้าจากพลังงานนิวเคลียร์ ในช่วง ๓ ปีแรก (พ.ศ. ๒๕๕๑-๒๕๕๓) ของการเตรียมเริ่มโครงการ

จากผลการศึกษาสถานที่ที่เหมาะสมจะตั้งโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ในประเทศไทย โดยพิจารณาปัจจัยด้านความปลอดภัย มนุษย์และสิ่งแวดล้อม เศรษฐศาสตร์และด้านวิศวกรรม ตามลำดับ ได้มีการดำเนินการคัดเลือกพื้นที่ที่เหมาะสม ๕ แห่ง จากพื้นที่ที่มีศักยภาพ ๑๔ แห่ง ซึ่งมีพื้นที่เป้าหมายอยู่ใน ๖ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดนครสวรรค์ จังหวัดชลบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดชุมพร จังหวัดสุราษฎร์ธานี และจังหวัดนครราชสีมา และต่อมา ได้มีการเพิ่มพื้นที่เป้าหมายเพิ่มอีก ๓ จังหวัด คือ จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดตราด และ จังหวัดนครสวรรค์ (รูปภาพที่ ๑๑) ซึ่งบริษัท เบิร์นส์ แอนด์ โร (Burns and Roe) แห่งประเทศสหรัฐอเมริกา ที่การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยว่าจ้างให้ศึกษาและสำรวจพื้นที่ก่อสร้างโรงไฟฟ้าพลังงานนิวเคลียร์ ได้คัดเลือกพื้นที่ที่เหมาะสมเหลือ ๕ พื้นที่ใน ๔ จังหวัด ของประเทศ ได้แก่ (๑) อำเภอท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี (๒) อำเภอนอม จังหวัดนครราชสีมา (๓) อำเภอสีชล จังหวัดนครราชสีมา (๔) อำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด (๕) อำเภอท่าตะโก จังหวัดนครสวรรค์

ปัจจุบันประเทศไทยยังอยู่ระหว่างการชะลอโครงการโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ออกไปเป็นระยะเวลา ๓ ปี (พ.ศ. ๒๕๕๔-๒๕๕๖) เพื่อทบทวนมาตรการด้านความปลอดภัยและการยอมรับของประชาชนในประเทศ ทั้งนี้เนื่องจากทบวงการพลังงานปรมาณูระหว่างประเทศ (International Atomic Energy Agency : IAEA) ซึ่งเป็นหน่วยงานระหว่างประเทศที่เป็นผู้รับรองการสร้างโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ได้ให้ความเห็นต่อรายงานความพร้อมในการก่อสร้างของประเทศไทยที่ยื่นเสนอไปว่า ยังขาดความพร้อมใน ๓ ด้าน คือ (๑) ประเทศไทยยังขาดกฎหมายที่เกี่ยวข้องและการกำกับดูแลที่เป็นอิสระ (๒) ข้อมูลพื้นฐานระหว่างประเทศที่ต้องมีการเซ็นสัญญา ร่วมกัน (๓) การยอมรับของประชาชน

รูปภาพที่ ๑๑ พื้นที่มีศักยภาพในการก่อสร้างโรงไฟฟ้านิวเคลียร์
ที่มา : การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (๒๕๕๕)

๔.๓.๒ แผนพัฒนาแหล่งน้ำในภาคใต้

เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๘ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคใต้ได้มีการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการจัดหาแหล่งน้ำดิบรองรับโครงการตามแผนงานพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคใต้ ซึ่งคณะอนุกรรมการดังกล่าวได้มอบหมายให้กรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นผู้รับผิดชอบในการศึกษาและดำเนินการจัดหาแหล่งน้ำตามวัตถุประสงค์ดังกล่าว ซึ่งกรมชลประทานได้ดำเนินการจัดจ้าง บริษัท รีซอสส์ เอ็นจิเนียริง

คอนซันแตนท์ จำกัด บริษัท เทสโก้ จำกัด และบริษัท ชันยู คอนซันแตนท์ (ประเทศไทย) จำกัด ร่วมกันศึกษาความเหมาะสมและผลกระทบสิ่งแวดล้อมเบื้องต้นของโครงการจัดหาแหล่งน้ำดิบสำหรับรองรับโครงการตามแผนงานพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคใต้ ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม ๒๕๓๙ ผลการศึกษาได้มีการพิจารณาคัดเลือกโครงการพัฒนาแหล่งน้ำที่มีศักยภาพสูงจำนวน ๕ โครงการ ได้แก่

๑) โครงการอ่างเก็บน้ำคลองลำใหญ่ จังหวัดพังงา จัดหาแหล่งน้ำให้กับท่าเรือน้ำลึก และนิคมอุตสาหกรรมฝั่งตะวันตก บ้านทับละมุ ตำบลลำแก่น อำเภอย้ายเหมือง จังหวัดพังงา และพื้นที่ชลประทาน ๑,๒๐๐ ไร่

๒) โครงการอ่างเก็บน้ำคลองแห้ง จังหวัดกระบี่ จัดหาแหล่งน้ำให้กับพื้นที่อุตสาหกรรม และการอุปโภคบริโภค อำเภอมะนัง จังหวัดกระบี่ และพื้นที่ชลประทาน ๔,๓๐๐ ไร่

๓) โครงการอ่างเก็บน้ำท่าหน จังหวัดนครศรีธรรมราช จัดหาแหล่งน้ำให้กับท่าเรือน้ำลึกฝั่งตะวันออก บ้านบางปอ ตำบลสระแก้ว อำเภอลิขิต จังหวัดนครศรีธรรมราช และพื้นที่ชลประทาน ๑๖,๐๐๐ ไร่

๔) โครงการอ่างเก็บน้ำคลองกลาย จังหวัดนครศรีธรรมราช จัดหาแหล่งน้ำให้กับท่าเรือน้ำลึกฝั่งตะวันออก บ้านบางปอ ตำบลสระแก้ว อำเภอลิขิต จังหวัดนครศรีธรรมราช และพื้นที่ชลประทาน ๒๔,๕๐๐ ไร่

๕) โครงการสูบน้ำแม่น้ำตาปี จังหวัดสุราษฎร์ธานี จัดหาแหล่งน้ำให้กับโรงกลั่นน้ำมันอุตสาหกรรมปิโตรเคมี อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช และการอุปโภคบริโภคในชุมชนเมือง และอำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

ปัจจุบันในพื้นที่จังหวัดที่เป็นเป้าหมายของการพัฒนาอุตสาหกรรมภาคใต้ ก็มีโครงการพัฒนาด้านแหล่งน้ำอื่น ๆ เพิ่มมากขึ้นอีก ได้แก่

๑) จังหวัดนครศรีธรรมราช มีโครงการพัฒนาแหล่งน้ำมารองรับการพัฒนาอุตสาหกรรมมากที่สุด ได้แก่ โครงการสร้างเขื่อนคลองกลาย หมู่ที่ ๖ บ้านปากลง ตำบลกรุงชิง อำเภอนบพิตำ โครงการสร้างอ่างเก็บน้ำคลองท่าหน หมู่ที่ ๕ ตำบลสี่ขีด อำเภอลิขิต เพื่อกักเก็บน้ำใช้ในท่าเรือและอุตสาหกรรม และโครงการเขื่อนลาไม ตำบลวังอ่าง อำเภอชะอวด

โครงการก่อสร้างเขื่อนคลองกลาย เป็นเขื่อนดินถม ประกอบด้วยเขื่อนหลักซึ่งมีสันเขื่อนสูง ๕๐ เมตร ยาว ๓๐๐ เมตร และเขื่อนช่องเขาต่ำ ซึ่งมีสันเขื่อนสูง ๔๓ เมตร ยาว ๕๐ เมตร โครงการมีระดับกักเก็บน้ำสูงสุด ๑๖๘.๕๐ เมตรจากระดับน้ำทะเล พื้นที่อ่างเก็บน้ำ ๑,๘๗๕ ไร่ ความจุอ่างเก็บน้ำ ๖๒.๔๐ ล้านลูกบาศก์เมตร และยังมีฝายทดน้ำคลองกลาย บ้านนาแหร่ง ตำบลนาแหร่ง อำเภอนบพิตำ เป็นฝายคอนกรีตเสริมเหล็กสูง ๒๕ เมตร ยาว ๖๐ เมตร มีแนววางท่อในเขตทางคลองชลประทานสายใหญ่และสายย่อย

โครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำคลองท่าหน มีความยาว ๓๓.๑ กิโลเมตร และมีพื้นที่อ่างเก็บน้ำ ๘๕๕ ไร่ พื้นที่ก่อสร้างห้วยงานเขื่อน ๓๖๐ ไร่ ยาว ๑,๐๖๐ เมตร สูง ๓๙.๕๐ เมตร สำนักงานโครงการก่อสร้าง ๒ ชลประทานที่ ๑๕ กรมชลประทาน ได้ตั้งงบประมาณโครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำคลองท่าหน ในปีงบประมาณ ๒๕๕๔ จำนวน ๓๐๐ ล้านบาท และในปีงบประมาณ ๒๕๕๕ จำนวน ๕๓๘ ล้านบาท ส่วนในปีงบประมาณ ๒๕๕๖ จำนวน ๕๓๘ ล้านบาท

โครงการเชื่อมลำไย เป็นเขื่อนที่ไม่มีภูเขากั้น จึงมีแนวสันเขื่อนยาว ๖ กิโลเมตร นับว่ายาวที่สุดในประเทศไทย พื้นที่อ่างเก็บน้ำเป็นที่ราบ ๗,๘๕๐ ไร่ โครงการนี้กรมชลประทานได้เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๓ แต่ปัจจุบันมีการชะลอโครงการ

๒) จังหวัดชุมพร มี ๒ โครงการใหญ่ คือ โครงการสร้างเขื่อนรับรอและเขื่อนท่าแซะ ตำบลรับรอ อำเภوتاแซะ ซึ่งตั้งอยู่ใกล้พื้นที่เป้าหมายโครงการนิคมอุตสาหกรรมเหล็ก ที่อำเภอวังพระ ตำบลปากคลอง อำเภอบะพือ โดยเป็นอุตสาหกรรมที่ต้องการน้ำใช้ถึง ๓๐-๕๐ ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี รวมทั้งอยู่ใกล้พื้นที่เป้าหมายก่อสร้างโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ บ้านปากน้ำละแม ตำบลปากน้ำ อำเภอละแม และโรงไฟฟ้าถ่านหินที่บ้านบางจาก ตำบลชุมโค อำเภอบะพือ ที่ต้องการน้ำใช้ปริมาณมากเช่นกัน

๓) จังหวัดพังงา มีโครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำคลองลำรุใหญ่ ตั้งอยู่ที่บ้านลำรุ ตำบลลำแก่น อำเภอย้ายเหมือง จังหวัดพังงา เป็นหนึ่งในโครงการที่จะสร้างขึ้นเพื่อสนับสนุนการใช้น้ำของโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคใต้ แต่ต่อมาเมื่อแหล่งท่องเที่ยวบริเวณเขาหลักมีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว จังหวัดพังงาจึงได้ร้องขอต่อนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๖ สิงหาคม ๒๕๔๗ ให้นำโครงการมีการรองรับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวด้วยโครงการอ่างเก็บน้ำคลองลำรุใหญ่ มีการออกแบบก่อสร้างมาตั้งแต่ปี ๒๕๔๖ แต่เพิ่งมีการออกพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตที่ดินในบริเวณที่จะเวนคืน ในท้องที่ตำบลลำแก่น อำเภอย้ายเหมือง จังหวัดพังงา เมื่อวันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๕๐ ปัจจุบันอยู่ระหว่างขออนุมัติใช้พื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาหลัก-ลำรุ และพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติเขาหลัก-ลำแก่น จังหวัดพังงา โดยมีระยะเวลาก่อสร้าง ๕ ปี งบประมาณ ๑,๐๐๐ ล้านบาท พื้นที่เก็บกักน้ำสูงสุด ๖๔๕ ไร่ และสันเขื่อนยาว ๓๕๐ เมตร สูง ๔๐ เมตร

๔) จังหวัดสุราษฎร์ธานี โครงการพัฒนาลุ่มน้ำตาปี-พุมดวง มีพื้นที่โครงการ ๗๓,๙๘๐ ไร่ เป็นโครงการผันน้ำจากแม่น้ำตาปีขึ้นมาใช้

๕) จังหวัดสงขลา มีแผนงานจัดหาน้ำเพื่อนำมาใช้ในการอุปโภคบริโภค ภายใต้แผนแม่บทเพื่อการพัฒนาพื้นที่ ๕ จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อรองรับแผนงานพัฒนาเขตเศรษฐกิจสามฝ่ายอินโดนีเซีย-มาเลเซีย-ไทย รวม ๓ โครงการ ได้แก่ โครงการอ่างเก็บน้ำคลองลำแซง อำเภอรัตภูมิ โครงการอ่างเก็บน้ำคลองขัน อำเภอรัตภูมิ และโครงการอ่างเก็บน้ำบ้านนาปรัง อำเภอนาทวี นอกจากนี้โครงการวางแผนพัฒนาเชิงพื้นที่จังหวัดสงขลา-สตูล ก็ยังมีการระบุถึงโครงการอ่างเก็บน้ำในจังหวัดสงขลา ๔ โครงการ ได้แก่ โครงการ ๓ โครงการดังกล่าวข้างต้น และโครงการอ่างเก็บน้ำตำบลสำนักขาม อำเภอสะเดา

๖) จังหวัดสตูล โครงการวางแผนพัฒนาเชิงพื้นที่จังหวัดสงขลา-สตูล ระบุถึงการจัดหาแหล่งน้ำเพื่อการชลประทาน และเพิ่มศักยภาพแหล่งกักเก็บน้ำในพื้นที่จังหวัดสตูล ๔ แห่ง คือ โครงการอ่างเก็บน้ำลำโลน คลองย่าบน เขาไคร และคลองช้าง

๗) จังหวัดยะลา-นราธิวาส-ปัตตานี ลงไปในชายแดนภาคใต้ มีโครงการก่อสร้างเขื่อนสายบุรี กั้นแม่น้ำสายบุรี ที่บ้านกะตูด ตำบลอาซ่อง อำเภอรามัน จังหวัดยะลา มีชื่อเต็มว่า โครงการพัฒนาลุ่มน้ำสายบุรี ตอนล่างและพุมบาเจาะ-ไม้แก่น มีพื้นที่รองรับน้ำประมาณ ๒,๒๓๗ ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมอำเภอสุคีริน อำเภอจะแนะ อำเภอศรีสาคร อำเภอรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส อำเภอรามัน จังหวัดยะลา อำเภอทุ่งยางแดง อำเภอกะพ้อ อำเภอไม้แก่น และอำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี ซึ่งเป็นเขื่อนที่ต้องการผันน้ำมาใช้ในการนิคม

อุตสาหกรรมอาหารฮาลาล ในอำเภอสาบบุรีและอำเภอบะนาระ จังหวัดปัตตานี รวมทั้งนิคมอุตสาหกรรมหลักต้นน้ำในจังหวัดปัตตานี ที่อาจจะมีขึ้นในอนาคต

๔.๔ สถานการณ์ปัจจุบันของโครงการที่ส่งผลต่อการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคใต้

จากการทบทวนการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคใต้ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พบว่ามีหลายโครงการได้ดำเนินการศึกษาแล้วเสร็จและยังไม่ได้นำไปปฏิบัติ เนื่องจากยังไม่มีมติความชัดเจนเรื่องนโยบายและแนวทางการขับเคลื่อนนโยบาย และการต่อต้านจากประชาชนในพื้นที่ ได้แก่ การศึกษาการวางแผนพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจภาคใต้อย่างยั่งยืน โครงการศึกษาความเหมาะสมของการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมเพื่อรองรับการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคใต้ โครงการศึกษาความเหมาะสมแนวทางการพัฒนาท่าเรือฝั่งทะเลอันดามันและสะพานเศรษฐกิจเชื่อมโยงท่าเรือฝั่งอ่าวไทย โครงการศึกษาความเหมาะสมทางเศรษฐกิจ วิศวกรรม และสิ่งแวดล้อม เพื่อก่อสร้างท่าเรือน้ำลึกชายฝั่งทะเลอ่าวไทยตอนล่าง โครงการศึกษาการสำรวจออกแบบเพื่อก่อสร้างท่าเทียบเรือปากบารา จังหวัดสตูล โครงการศึกษาความเหมาะสมและออกแบบเบื้องต้นทางรถไฟเชื่อมโยงการขนส่งสินค้าระหว่างท่าเรือฝั่งอ่าวไทยและฝั่งทะเลอันดามัน และโครงการศึกษาบางส่วนเป็นเพียงแนวคิดที่ต้องมีการศึกษาในรายละเอียด ได้แก่ โครงการขุดเจาะอุโมงค์เชื่อมโยงต่อจังหวัดสตูล-รัฐปะลิส รวมทั้งบางโครงการยุติการดำเนินงานแล้ว ได้แก่ โครงการ Marine Terminal Pipeline Project สามารถสรุปสาระสำคัญโครงการศึกษาที่เกี่ยวข้องได้ ดังนี้

๔.๔.๑ โครงการที่ได้ดำเนินการศึกษาแล้วเสร็จ

๑) การศึกษาโครงการวางแผนการพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจภาคใต้อย่างยั่งยืน โดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้มีการดำเนินการร่วมกับ ADB จัดทำแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจภาคใต้อย่างยั่งยืน โดยให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วมคิดของภาคประชาชนและภาคีการพัฒนาที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสรุปแนวคิดการพัฒนาได้ ดังนี้

(๑) กำหนดกลุ่มพื้นที่การพัฒนาตามศักยภาพและสอดคล้องกับภูมิสังคมของพื้นที่ทั้งด้านภูมิประเทศ เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยกำหนดบทบาทและแผนโครงสร้างพื้นที่ภาคใต้ไว้ ๓ อนุภาค ประกอบด้วย (๑) พื้นที่อนุภาคใต้ฝั่งตะวันออก เน้นการพัฒนาแบบผสมผสานของการพัฒนาอุตสาหกรรม เกษตรกรรมและการท่องเที่ยว (๒) พื้นที่อนุภาคใต้ตอนล่าง เน้นการพัฒนาแนวสะพานเศรษฐกิจเชื่อมโยงชายฝั่งทะเลภาคใต้ฝั่งตะวันออก-ตะวันตก และเชื่อมโยงกับแผนพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจตอนเหนือของมาเลเซีย (NCER) และแผนพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจชายฝั่งทะเลตะวันออก (ECER) มาเลเซีย (๓) พื้นที่อนุภาคใต้ฝั่งอันดามัน เป็นพื้นที่การท่องเที่ยวพักผ่อนระดับโลก

(๒) กำหนดพื้นที่พัฒนาแบบเบ็ดเสร็จ (Comprehensive Development Area : CDA) ซึ่งเป็นพื้นที่ที่จะมีการวางแผนการพัฒนาหลักและส่งเสริมผลักดันให้เกิดการพัฒนาในอนุภาค โดยเน้นการเชื่อมโยงกิจกรรมทางเศรษฐกิจและได้กำหนดพื้นที่พัฒนาแบบเบ็ดเสร็จไว้ทั้งหมด ๓ พื้นที่ ได้แก่ (๑) พื้นที่เศรษฐกิจใหม่ฝั่งตะวันออก ในแนวพื้นที่สุราษฎร์ธานี-นครศรีธรรมราช (๒) พื้นที่แนวสะพานเศรษฐกิจ สตูล-สงขลา และ (๓) พื้นที่ท่องเที่ยว กลุ่มภูเก็ต กระบี่ พังงา

๒) โครงการศึกษาความเหมาะสมของการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมเพื่อรองรับการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคใต้ ศึกษาแล้วเสร็จเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๑ โดยการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ได้ศึกษาความเหมาะสมของพื้นที่ตั้งนิคมอุตสาหกรรมปิโตรเคมี พลังงาน และท่าเรืออุตสาหกรรม เพื่อรองรับการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคใต้ ทั้งนี้ ผลการศึกษาได้เสนอทางเลือกไว้ ๒ บริเวณ ได้แก่ ตำบลทุ่งปรัง อำเภอสิชล และตำบลกลาย อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยระบุความต้องการพื้นที่ประมาณ ๑๒,๐๐๐ ไร่ สำหรับโรงกลั่นน้ำมัน โรงแยกก๊าซธรรมชาติ อุตสาหกรรมปิโตรเคมี ผลิตภัณฑ์ซีเมนต์และ ยิปซัม น้ำมันปาล์ม ผลิตภัณฑ์ยาง สินค้าแปรรูปเกษตรอื่น ๆ และโรงไฟฟ้า รวมทั้งเสนอให้มีการวางท่อส่งน้ำดิบ ระยะทางประมาณ ๑๓๐ กิโลเมตร เพื่อการส่งน้ำดิบ ๓๐ ล้าน ลูกบาศก์เมตรต่อปี (๗๐,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตร ต่อวัน) จากคลองพุมดวงช่วงด้านท้ายน้ำของเขื่อนรัชชประภามายังนิคมอุตสาหกรรม

๓) โครงการศึกษาความเหมาะสมแนวทางการพัฒนาท่าเรือฝั่งทะเลอันดามันและสะพานเศรษฐกิจเชื่อมโยงท่าเรือฝั่งอ่าวไทย ซึ่งการศึกษาแนวคิดการพัฒนาแล้วเสร็จเมื่อเดือนมีนาคม ๒๕๕๒ โดยคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๖ พฤษภาคม ๒๕๕๑ เห็นชอบให้กระทรวงคมนาคมรับความช่วยเหลือจากบริษัท Dubai World ในการศึกษา “Feasibility Study on the Development of Land Bridge between Southern Coastlines of Thailand” โดยผลการศึกษา สรุปได้ดังนี้

(๑) แนวเส้นทางการพัฒนาเชื่อมทั้งสองฝั่งทะเล (Land bridge) ที่มีศักยภาพในการขนส่งน้ำมันและสินค้า คือ แนวเชื่อมโยงระหว่าง อำเภอละงู จังหวัดสตูล-อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ระยะทาง ๑๔๖ กิโลเมตร

(๒) ระบบการขนส่งน้ำมัน ประกอบด้วย (๑) พุนจอดเรือน้ำมัน (Single Point Mooring, SPM) นอกชายฝั่งทะเลจังหวัดสตูล ๑ แห่ง เพื่อรองรับเรือ ULCC (Ultra Large Crude Carrier) ขนาดระวางบรรทุก ๓๐๐,๐๐๐-๔๕๐,๐๐๐ DWT และที่จังหวัดสงขลา ๑ แห่ง รองรับ VLCC (Very Large Crude Carrier) ขนาดระวางบรรทุก ๒๐๐,๐๐๐-๓๐๐,๐๐๐ DWT (๒) ท่อส่งน้ำมันเชื่อมต่อระหว่างพุนจอดเรือน้ำมัน (๓) คลังเก็บน้ำมัน สำหรับโรงกลั่นน้ำมันกำลังผลิต ๑.๕ ล้านบาร์เรลต่อวัน เงินลงทุนรวมประมาณ ๘๐๐ ล้านเหรียญสหรัฐ

(๓) ระบบการขนส่งสินค้า ประกอบด้วย การพัฒนาท่าเรือคอนเทนเนอร์ริมฝั่งหรือนอกฝั่ง ที่อำเภอละงู จังหวัดสตูล ซึ่งมีศักยภาพเป็นท่าเรือระดับภูมิภาค (Regional Port) รองรับเรือขนาด ๕,๐๐๐ TEU และพัฒนาท่าเรือคอนเทนเนอร์นอกฝั่งที่อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ทำหน้าที่เป็น Feeder Port รองรับเรือขนาด ๒,๐๐๐ TEU และพัฒนาทางรถไฟเชื่อมต่อกับรถไฟสายหลักในปัจจุบันมายังท่าเรือที่จังหวัดสตูล

(๔) การพัฒนาอุตสาหกรรมสองฝั่งทะเลในบริเวณท่าเรือฝั่งอันดามันและอ่าวไทย โดยดำเนินการ ดังนี้ (๑) ส่งเสริมอุตสาหกรรมหนัก เช่น อุตสาหกรรมเหล็ก ปิโตรเคมี (๒) พัฒนาอุตสาหกรรมเบา เช่น การรวบรวมและการกระจายสินค้า รวมถึงกิจการที่สนับสนุนโลจิสติกส์บริเวณพื้นที่ฝั่งอันดามัน (๓) พัฒนาเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ (Special Economic Zone) เพื่อกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาเชิงบูรณาการ

๔) โครงการศึกษาพัฒนาความเหมาะสมทางเศรษฐกิจ วิศกรรมและสิ่งแวดล้อม เพื่อก่อสร้างท่าเรือน้ำลึกชายฝั่งทะเลอ่าวไทยตอนล่าง กรมเจ้าท่าศึกษาเสร็จเมื่อเดือนตุลาคม ๒๕๕๒ ปัจจุบันอยู่ระหว่างจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ (EHIA) เพื่อส่งให้สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมพิจารณา

(๑) กรมเจ้าท่าได้ศึกษาคัดเลือกที่ตั้งท่าเรือทางกายภาพในเบื้องต้นรวม ๘ แห่ง ได้แก่ ตำบลท้องเนียน อำเภอขนอม และตำบลสิชล อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช ตำบลสนามชัยและตำบลวัดจันทร์ อำเภอสทิงพระ ตำบลนาทับ อำเภोजะนะ ตำบลสะกอม อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา พื้นที่ชายฝั่งทะเลอำเภอเมือง จังหวัดปัตตานีและนราธิวาส จากการพิจารณาความเหมาะสมของปัจจัยด้านเศรษฐศาสตร์ วิศวกรรม สิ่งแวดล้อม และทัศนคติของชุมชน รวมทั้งความสอดคล้องกับผังเมืองรวมพบว่าพื้นที่ตำบลนาทับ อำเภोजะนะ เหมาะสมที่สุดในการก่อสร้างท่าเรือน้ำลึกชายฝั่งทะเลอ่าวไทยตอนล่าง รองลงมา ได้แก่ พื้นที่ตำบลวัดจันทร์ อำเภอสทิงพระ และพื้นที่ตำบลสะกอม อำเภอเทพา

(๒) พื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการก่อสร้างท่าเทียบเรือน้ำลึกบริเวณ ตำบลนาทับ อำเภोजะนะ มีร่องน้ำลึก ๙-๑๒ เมตร สามารถสร้างท่าเรือเพื่อรองรับฐานสินค้าที่เกินขีดความสามารถของการใช้บริการท่าเรือสงขลา แห่งที่ ๑ โดยรับเรือขนาด ๙,๐๐๐-๒๐,๐๐๐ DWT เข้าจอดเทียบท่าได้พร้อมกัน ๓ ลำ สำหรับสินค้าที่ผ่านท่ามี ๓ ประเภท ได้แก่ สินค้าบรรจุตู้คอนเทนเนอร์ สินค้าทั่วไปบรรจุหีบห่อ และสินค้าบรรจุตู้แช่แข็ง

๕) โครงการศึกษาสำรวจออกแบบเพื่อการก่อสร้างท่าเทียบเรือปากบารา จังหวัดสตูล
ศึกษาเสร็จแล้วเมื่อเดือนสิงหาคม ๒๕๕๒ และรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมโครงการท่าเทียบเรือ น้ำลึกและถมทะเลระยะที่ ๑ บริเวณบ้านปากบารา อำเภอละงู จังหวัดสตูล ปัจจุบันกระทรวงคมนาคมอยู่ระหว่างจัดทำรายงานการวิเคราะห์สิ่งแวดล้อมและสุขภาพและเดินทางผลักดันโครงการ การดำเนินการในระยะที่ผ่านมา มีดังนี้

(๑) กรมเจ้าท่าได้ศึกษาสำรวจออกแบบและศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อมโครงการท่าเรือ น้ำลึกและถมทะเลระยะที่ ๑ บริเวณบ้านปากบารา อำเภอละงู จังหวัดสตูล สรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

- พื้นที่ตั้งโครงการท่าเรือน้ำลึกปากบาราอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติทางทะเล หมู่เกาะเภตรา บริเวณบ้านปากน้ำ ตำบลปากน้ำ อำเภอละงู จังหวัดสตูล อยู่ห่างจากตัวจังหวัดประมาณ ๕๐ กิโลเมตร และห่างจากชายแดนมาเลเซียประมาณ ๔๐ กิโลเมตร บริเวณด้านใต้ของพื้นที่ตั้งท่าเรือ เป็นหมู่เกาะตะรุเตา และมีเกาะเขาใหญ่อยู่ทางด้านตะวันตก มีระดับน้ำลึก ๑๕ กิโลเมตร อยู่ห่างจากฝั่ง ๕ กิโลเมตร นอกจากนี้ ยังมีชุมชนอยู่กระจัดกระจายรอบที่ตั้งของท่าเรือ

- แผนงานพัฒนาท่าเรือปากบารา แบ่งเป็น ๓ ระยะ รวม ๑๒ ปี ระยะที่ ๑ ระยะดำเนินงาน ๕ ปี รองรับสินค้า ๘๒๕,๐๐๐ TEU ถมทะเลพื้นที่ ๒๙๒ ไร่ เพื่อพัฒนาท่าเรือความยาวหน้าท่า ๗๕๐ เมตร ท่าเรือบริการ ๒๒๐ เมตร ลานกองสินค้า อาคารสำนักงานและสินค้าขาเข้าและออก พร้อมทั้งระบบสาธารณูปการ ขุดลอกร่องน้ำ ๑๔ เมตร แอ่งกลับลำเรือ สร้างเขื่อนกันคลื่นยาว ๑,๗๐๐ เมตร และสะพานข้ามท่าเรือขนาด ๔ เลน ยาว ๔๐๕ กิโลเมตร ระยะที่ ๒ ระยะดำเนินงาน ๓ ปี รองรับสินค้า ๑,๓๗๕,๐๐ TEU ถมทะเลพื้นที่ ๒๔๐ ไร่ พร้อมขุดลอกร่องน้ำ เพื่อเพิ่มความยาวท่าเรืออีก ๕๐๐ เมตร รวมความยาวท่าเรือ ๑,๒๕๐ เมตร และระยะที่ ๓ ระยะดำเนินงาน ๔ ปี รองรับสินค้า ๒,๔๗๕,๐๐๐ TEU ถมทะเลพื้นที่ ๔๕๐ ไร่ เพื่อเพิ่มความยาวท่าเรืออีก ๑,๐๐๐ เมตร รวมความยาวท่าเรือ ๒,๒๕๐ เมตร และขยายร่องน้ำและแอ่งกลับ ลำเรือจากเดิม ๑๘๒ เมตร เป็น ๓๐๐ เมตร

- ประมาณการการลงทุนพัฒนาท่าเรือน้ำลึกปากบารา งบประมาณ ๓๗,๔๘๐ ล้านบาท (รวมเชื่อมโยงทางรถไฟควนเนียง-ปากบารา ระยะทาง ๙๕ กิโลเมตร ประมาณ ๑๐,๑๓๐ ล้านบาท) โดยเงินลงทุนเฉพาะค่าก่อสร้างท่าเรือ อาคาร และสาธารณูปโภคประมาณ ๑๙,๕๖๘ ล้านบาท ซึ่งจะเสนอขอเงินลงทุนในระยะที่ ๑ ประมาณ ๙,๗๓๖ ล้านบาท

(๒) รัฐมีนโยบายเกี่ยวกับการดำเนินโครงการการก่อสร้างท่าเรือน้ำลึกปากบารา จังหวัดสตูล มาโดยลำดับ ดังนี้

- มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๕๓ รับทราบมติคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ครั้งที่ ๕/๒๕๕๒ เห็นชอบรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมโครงการก่อสร้างท่าเทียบเรือน้ำลึกและถมทะเล ระยะที่ ๑ อำเภอละงู จังหวัดสตูล โดยกรมเจ้าท่าเสนอการศึกษาประกอบการพิจารณาขออนุญาตใช้พื้นที่ต่อกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช และมอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จัดทำข้อมูลเพื่อกำหนดนโยบายการพัฒนาพื้นที่ และระบบโครงข่ายการขนส่งและคมนาคมในพื้นที่ภาคใต้ เสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อประกอบการพิจารณาโครงการพัฒนาท่าเรือน้ำลึกปากบาราต่อไป ซึ่งที่ผ่านมาการขออนุญาตเพื่อเพิกถอนพื้นที่อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเภตรา จำนวน ๔,๗๓๔ ไร่ ต้องประสบปัญหาการไม่ยอมรับของชุมชนและประชาชนในพื้นที่

- มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๘ มิถุนายน ๒๕๓๓ ได้รับทราบมติคณะกรรมการรัฐมนตรีเศรษฐกิจ (รศก.) ครั้งที่ ๖/๒๕๕๓ เมื่อวันที่ ๗ มิถุนายน ๒๕๕๓ ที่ได้มอบหมายให้สำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและการจราจร (สนข.) ดำเนินการศึกษาจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาท่าเรือฝั่งอันดามัน และให้รายงานผลการศึกษาความเหมาะสมของทางเลือกและความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจของการพัฒนาในกรณีต่าง ๆ ให้แล้วเสร็จภายใน ๖ เดือน และนำเสนอคณะกรรมการรัฐมนตรีเศรษฐกิจต่อไป ปัจจุบันยังไม่ได้มีการศึกษา เนื่องจากยังไม่สามารถจัดหาแหล่งเงินทุนสนับสนุน

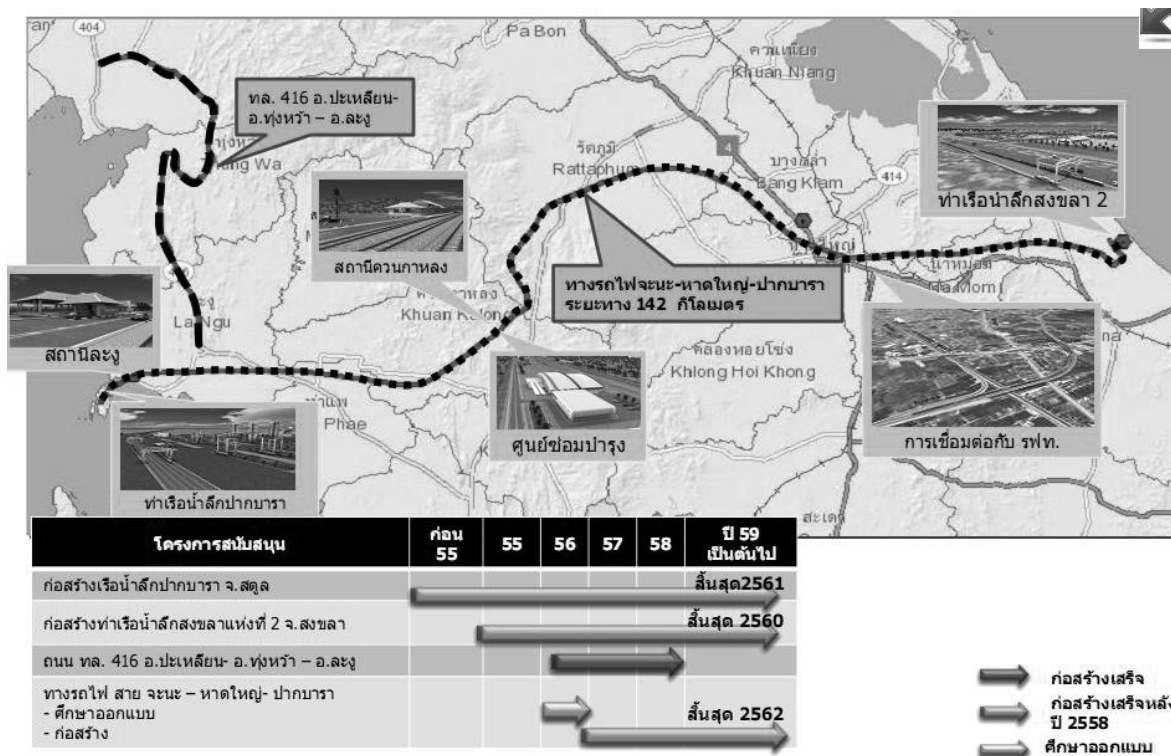
- มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๙ มิถุนายน ๒๕๕๓ มอบหมายให้กระทรวงคมนาคมไปพิจารณาทบทวนและปรับปรุงแบบโครงการก่อสร้างท่าเรือน้ำลึกปากบารา จังหวัดสตูล ให้เป็นท่าเรืออเนกประสงค์รองรับการขนส่งสินค้าและสนับสนุนการท่องเที่ยวในพื้นที่ภาคใต้ และวางแผนการพัฒนาโครงข่ายการขนส่งเชื่อมโยงระหว่างท่าเรือน้ำลึกทวาย ท่าเรือแหลมฉบังและประเทศอื่นๆ ในภูมิภาค

- กระทรวงคมนาคมได้ทำหนังสือเพื่อขอยืนยันรูปแบบการก่อสร้างท่าเรือปากบาราเป็นท่าเรือน้ำลึกไปยังสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๕๔ เพื่อนำเสนอคณะรัฐมนตรี แต่เนื่องจากมีประกาศพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๕๔ ซึ่งเรื่องดังกล่าวมีผลสร้างความผูกพันต่อคณะรัฐมนตรีชุดต่อไป ดังนั้น สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีจึงได้ส่งเรื่องคืนให้กระทรวงคมนาคมเพื่อนำเสนอคณะรัฐมนตรีรัฐบาลใหม่

๖) โครงการศึกษาความเหมาะสมและออกแบบเบื้องต้นทางรถไฟเชื่อมโยงการขนส่งสินค้าระหว่างท่าเรือฝั่งอ่าวไทยและฝั่งอันดามัน ศึกษาแล้วเสร็จเมื่อเดือนตุลาคม ๒๕๕๓ (รูปภาพที่ ๑๒) ปัจจุบันสำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและการจราจรอยู่ระหว่างการนำเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อให้เห็นชอบในหลักการการศึกษาดังกล่าว

(๑) ผลการศึกษาเพื่อพิจารณาแนวเส้นทางรถไฟเชื่อมโยงการขนส่งระหว่างท่าเรือฝัองอ่าวไทยและฝัองอันดามัน พบว่า แนวสำหรับเส้นทางรถไฟเชื่อมโยงที่มีความเหมาะสมมากที่สุดรวมระยะทาง ๑๔๒ กิโลเมตร คือ ท่าเรือน้ำลึกปากบารา-ควนกาหลง-รัตภูมิ-นาหม่อม-จะนะ-ท่าเรือสงขลา ๒ และจากการออกแบบเบื้องต้นพบว่า ต้องปรับแนวเส้นทางบางส่วนบริเวณเขาพระ-ทำนุ้ย เพื่อลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชนให้เขตทางห่างจากพื้นที่ลุ่มน้ำชั้น ๑ มากขึ้น และปรับแนวเส้นทางเพื่อหลีกเลี่ยงอาคารขนาดใหญ่และสถานที่สำคัญของทางราชการและรัฐวิสาหกิจในอำเภอหาดใหญ่

(๒) ระยะเวลาการพัฒนาแบ่งออกเป็น ๓ ระยะ ได้แก่ ระยะที่ ๑ รถไฟทางเดี่ยวเส้นทางปากบารา-หาดใหญ่ ระยะทาง ๑๐๗.๕ กิโลเมตร ระยะที่ ๒ เส้นทางหาดใหญ่-สงขลา ๒ เป็นรถไฟทางเดี่ยว ระยะทาง ๓๔.๕ กิโลเมตร และระยะที่ ๓ เป็นรถไฟทางคู่ เส้นทางปากบารา-สงขลา ๒ ระยะทาง ๑๔๒ กิโลเมตร โดยได้เสนอรูปแบบการลงทุนเป็น ๓ ทางเลือก ได้แก่ ๑) รัฐเป็นผู้ลงทุนทั้งหมด ๒) รัฐลงทุนโครงสร้างพื้นฐานและระบบรถไฟ ส่วนการจัดหาขบวนรถ การเดินรถและการซ่อมบำรุง จะให้เอกชนเป็นผู้ลงทุน ๓) รัฐลงทุนเฉพาะส่วนโครงสร้างพื้นฐาน ส่วนการลงทุนอย่างอื่นจะเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนเข้าร่วมลงทุน ซึ่งหากมีการลงทุนในระยะเวลา ๓๐ ปี โครงการจะให้ผลตอบแทนทางการเงินต่ำ แต่จะส่งผลตอบแทนทางเศรษฐกิจสูงกว่าร้อยละ ๑๗.๕

รูปภาพที่ ๑๒ สะพานเศรษฐกิจ (Land Bridge) และประตูขนส่งด้านอันดามัน
ที่มา : กระทรวงคมนาคม (๒๕๕๔)

๔.๔.๒ โครงการที่เป็นเพียงแนวคิดต้องมีการศึกษาในรายละเอียด

โครงการขุดเจาะอุโมงค์เพื่อเชื่อมโยงต่อจังหวัดสตูล-รัฐปะลิส เป็นแนวคิดการเชื่อมโยงระหว่างสตูล-รัฐปะลิส มาเลเซีย มีการผลักดันมาตามลำดับ จากแนวคิดการพัฒนาเชื่อมโยงทางถนนสู่การขุดเจาะอุโมงค์เชื่อมสองประเทศ ดังนี้

๑) ริเริ่มเมื่อคณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๓๕ เห็นชอบในหลักการให้มีโครงการถนนสายอำเภอเมืองสตูล-รัฐปะลิส และมอบหมายให้กรมทางหลวงไปทำการศึกษาความเหมาะสมด้านเศรษฐกิจ วิศวกรรม และผลกระทบสิ่งแวดล้อม แล้วเสร็จเมื่อกันยายน ๒๕๓๙ โดยก่อสร้างในฝั่งไทย ๓๕ กิโลเมตร และฝั่งมาเลเซีย ๓ กิโลเมตร ต่อมาวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติมีมติไม่เห็นชอบรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม เนื่องจากการก่อสร้างถนนและสะพานบางส่วนฝั่งไทยผ่านป่าชายเลนและอ่าวต่ามะลัง ซึ่งส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมสูง

๒) เมื่อวันที่ ๒๐-๒๑ มิถุนายน ๒๕๔๕ การประชุมกลุ่มเทคนิคปฏิบัติการการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานภายใต้สามเหลี่ยมเศรษฐกิจ IMT-GT ครั้งที่ ๑ ณ เกาะลังกาวิ ประเทศมาเลเซีย ประเทศไทยได้เสนอถนนสายสตูล-วังจั่น-วังเกลียน-ปะลิส ระยะทาง ๑๗ กิโลเมตร แทนสายสตูล-ปะลิส ซึ่งที่ประชุมได้มีมติให้แต่งตั้งคณะทำงานย่อยพิจารณารายละเอียด เมื่อวันที่ ๕-๘ มีนาคม ๒๕๔๖ ที่ประชุมคณะกรรมการร่วม ไทย-มาเลเซีย ฝ่ายมาเลเซียขอให้ไทยคงเส้นทางสายสตูล-ปะลิสแนวเดิม เนื่องจากสตูล-วังจั่น-วังเกลียน-ปะลิส มีปัญหามากด้วยฝั่งมาเลเซียเป็นถนนที่อยู่บนช่วงเขา ๖ กิโลเมตร บางส่วนเป็นถนนหักศอกและการก่อสร้างส่วนใหญ่อยู่ในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติ

๓) จังหวัดสตูลได้มีการสำรวจในเบื้องต้นร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพบว่า บริเวณเขตแดนระหว่างไทย-มาเลเซีย มีพื้นที่เหมาะสมที่จะขุดอุโมงค์ทะลุเขาที่กั้นเขตแดนทั้ง ๒ ประเทศ และเมื่อวันที่ ๑๑ มิถุนายน ๒๕๕๒ จังหวัดสตูลได้จัดนำเสนอโครงการเจาะอุโมงค์ดังกล่าวต่อมุขมนตรีรัฐปะลิส โดยโครงการดังกล่าวจะมีการขุดเจาะอุโมงค์ทะลุเขาสันกาลาคีรี หรือนาคาวัน (Nakawan) ซึ่งกั้นเขตแดนระหว่างประเทศไทยและประเทศมาเลเซีย ระยะทางประมาณ ๔ กิโลเมตร โดยเป็นระยะทางที่อยู่ในฝั่งประเทศมาเลเซีย ๒ กิโลเมตร และอยู่ในฝั่งประเทศไทย ๒ กิโลเมตร ค่าใช้จ่ายในการขุดเจาะอุโมงค์ออกกันคนละครึ่ง สำหรับการขยายถนนหรือก่อสร้างถนนและสะพาน หากอยู่ในประเทศใดประเทศนั้นก็ต้องรับผิดชอบเอง ซึ่งทางประเทศมาเลเซียรับในหลักการและสนับสนุนโครงการดังกล่าว

๔) ขณะนี้กรมทางหลวงได้มีว่าจ้างบริษัทที่ปรึกษาทำการศึกษาความเหมาะสมของโครงการขุดเจาะอุโมงค์เชื่อมต่อกับจังหวัดสตูล ประเทศไทย-รัฐปะลิส ประเทศมาเลเซีย ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๕ มกราคม ๒๕๕๓ และวันที่ ๙ มกราคม ๒๕๕๓ ที่เห็นชอบให้การศึกษาโครงการขุดเจาะอุโมงค์ และดำเนินการตามขั้นตอนของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ตามบทบัญญัติในมาตรา ๖๗ วรรค ๒ อย่างเคร่งครัด มีระยะเวลาการศึกษา ๑๕ เดือน โดยเริ่มศึกษาเมื่อเดือนเมษายน ๒๕๕๔

๔.๔.๓. โครงการที่ยุติการดำเนินงาน

โครงการ Marine Terminal Pipeline Project โดย บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ตัดสินใจชะลอการลงทุนและได้แจ้งไปยังบริษัท SKS corporation SDN BHD (SKSC) เมื่อวันที่ ๑๑

ธันวาคม ๒๕๕๑ ซึ่งบริษัท SKSC เป็นบริษัทในเครือของ Albukhary Group ประเทศมาเลเซีย เป็นผู้เสนอให้บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) เข้าไปร่วมลงทุนในโครงการ Marine Terminal Pipeline Project (MTP) ประกอบไปด้วยโรงกลั่นที่ Kota Perdana ทางตอนเหนือของรัฐ Kedah มีกำลังการผลิตเบื้องต้น ๒๕๐ KBD และมีแผนจะขยายเป็น ๕๐๐ KBD โดยมีท่อขนส่งน้ำมันดิบจาก Jerlun-Kota Perdana ไปยังท่อส่งออกที่สงขลา ระยะทาง ๑๕๐ กิโลเมตร และท่อส่งน้ำมันสำเร็จรูปจากโรงกลั่น Kedah-ท่อส่งออกที่สงขลา รวมระยะทาง ๑๐๐ กิโลเมตร พร้อมทั้งคลังสำรองน้ำมันดิบและน้ำมันสำเร็จรูปและท่อส่งออกตั้งอยู่ที่จังหวัดสงขลา ทั้งนี้ในการวางท่อน้ำมันจะวางตามแนวท่อก๊าซไทย-มาเลเซีย สาเหตุที่บริษัท ปตท. ได้มีหนังสือไปยัง SKSC เพื่อขอชะลอการลงทุนในโครงการดังกล่าว เนื่องจากเห็นว่าความเป็นไปได้ในการลงทุนของโครงการยังไม่คุ้มค่า เนื่องจากโรงกลั่นมีขนาดค่อนข้างเล็ก ผลตอบแทนโครงการก็อยู่ในระดับต่ำ ประมาณร้อยละ ๙ อาจมีประเด็นการไม่ยอมรับจากประชาชนในพื้นที่ และมีประเด็นที่เกี่ยวด้านกฎหมาย โดยการใช้พื้นที่แนวท่อนี้ต้องมีการขออนุญาตใช้ Right of Way ที่อาจจะเข้าข่ายมาตรา ๑๙๐ ของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันที่ต้องนำเรื่องเสนอต่อรัฐสภาและจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน อย่างไรก็ตามทางบริษัท SKSC ยังคงมีความพยายามในการผลักดันโครงการดังกล่าว

สรุปผลการศึกษาการทบทวนโครงการที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคใต้ ส่วนใหญ่เป็นโครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่ที่มีศักยภาพ โดยยังไม่ได้ดำเนินการผลักดันให้เกิดผลเป็นรูปธรรมชัดเจน เนื่องจากเกี่ยวข้องกับในหลายมิติและส่งผลกระทบในวงกว้าง รวมทั้งเงื่อนไขการพัฒนาหลายประการโดยเฉพาะผลกระทบด้านทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และสังคม ซึ่งการดำเนินโครงการจะต้องบริหารจัดการเพื่อป้องกันหรือลดผลกระทบดังกล่าว ดังนั้น การดำเนินการจึงใช้เวลาส่วนใหญ่กับการศึกษาและประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง

๔.๕ กรณีร้องเรียนเรื่องแผนพัฒนากาใต้ต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรณีร้องเรียนที่เกี่ยวข้องกับแผนและโครงการพัฒนากาใต้ ในพื้นที่ศึกษา ๔ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดสงขลาและจังหวัดสตูล ที่มีต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนจำนวนทั้งสิ้น ๒๔ คำร้อง โดยมีรายละเอียดของกรณีร้องเรียนในแต่ละจังหวัด ดังนี้

๔.๕.๑ กรณีร้องเรียนจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

กรณีร้องเรียนของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ซึ่งเกี่ยวข้องกับแผนพัฒนากาใต้ มีจำนวน ๕ คำร้อง ดังแสดงรายละเอียดไว้ในตารางที่ ๓ ซึ่งการร้องเรียนของชาวบ้านมีตั้งแต่ระดับแผนงานต่าง ๆ ทั้งในระดับชาติและระดับภูมิภาคที่เป็นกลไกสำคัญในการกำหนดทิศทางการพัฒนาของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยที่ชาวบ้านไม่มีส่วนร่วมในการกำหนด ได้แก่ กรณีร้องเรียนเรื่องคัดค้านแผนพัฒนาเวสเทิร์นซีบอร์ดและแผนพัฒนาเซาเทิร์นซีบอร์ดตอนบน และแผนยุทธศาสตร์จังหวัดส่งเสริมอุตสาหกรรมหลักในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (คำร้องที่ ๓๗๔/๒๕๕๑) และแผนพัฒนากำลังผลิตไฟฟ้า (PDP) ของกระทรวงพลังงาน (คำร้องที่ ๗๖๓/๒๕๕๐) ซึ่งแผนพัฒนาดังกล่าวข้างต้น เป็นแผนที่กำหนดให้มีการพัฒนาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์เป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมหลักและศูนย์กลางพลังงานของประเทศ ทั้งนี้ก่อนที่จะมีการพัฒนาอุตสาหกรรมหลัก โรงถลุงเหล็กขั้นต้น มีความจำเป็นที่

จะต้องพัฒนาสาธารณูปโภคต่าง ๆ ได้แก่ ไฟฟ้า น้ำ ทำเรือ นิคมอุตสาหกรรม ฯลฯ จึงทำให้มีโครงการต่าง ๆ ดังกล่าวเกิดขึ้น และเป็นกรณีร้องเรียนของชาวบ้าน ได้แก่ กรณีร้องเรียนเรื่องการสร้างท่าเรือน้ำลึกของเครือสหวิริยา (คำร้องที่ ๔๔๑/๒๕๕๐) และท่าเทียบเรือ ตำบลอ่าวน้อย (คำร้องที่ ๑๕๓/๒๕๕๔) และการเปลี่ยนสีผังเมืองเพื่อรองรับโรงไฟฟ้าทับสะแก (คำร้องที่ ๗๙๒/๒๕๕๐)

ตารางที่ ๓ กรณีร้องเรียนเรื่องแผนพัฒนากาใต้ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

คำร้องที่	กรณีร้องเรียน	ผลกระทบ/ความเดือดร้อนของชาวบ้าน
๔๔๑/๒๕๕๐	สิทธิชุมชน กรณีโครงการท่าเทียบเรือน้ำลึก (เครือสหวิริยา) อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	การกีดเซาะชายฝั่ง การทำลายหาดทราย และแหล่งท่องเที่ยว การทำลายทัศนียภาพ ผลกระทบต่อการทำมาหากิน และรายได้ของประมงพื้นบ้าน
๗๖๓/๒๕๕๐	กลุ่มอนุรักษ์ทับสะแกขอให้ตรวจสอบการวางแผนพัฒนากำลังผลิตไฟฟ้า (PDP) ของกระทรวงพลังงานและ กฟผ. จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	การสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหิน ๓ โรง ในพื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผลกระทบด้านมลพิษ สิ่งแวดล้อม และสุขภาพ ผลกระทบต่อการท่องเที่ยวและชุมชน
๗๙๒/๒๕๕๐	คัดค้านการเปลี่ยนสีผังเมืองจากสีเขียวไปเป็นอื่นเพื่อก่อสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหินทับสะแก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	ผลกระทบด้านมลพิษ สิ่งแวดล้อม สุขภาพ ผลกระทบต่อการท่องเที่ยวและชุมชน ควรเป็นพื้นที่สีเขียวอนุรักษ์วางไข่ของเต่าทะเล
๓๗๔/๒๕๕๑	คัดค้านแผนพัฒนาเวสเทิร์นซีบอร์ด และ แผนพัฒนาเซาเทิร์นซีบอร์ด (ตอนบน) และแผนยุทธศาสตร์จังหวัดส่งเสริมอุตสาหกรรมเหล็กในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์	เหล็กต้นน้ำเป็นอุตสาหกรรมที่ก่อมลพิษสูง และต้องการใช้น้ำและไฟฟ้าปริมาณมาก โรงงานเหล็กชั้นกลางที่มีอยู่เดิมส่งผลกระทบด้านมลพิษอากาศ กลิ่น เสียง และอื่น ๆ การพัฒนาเป็นอุตสาหกรรมหนักจะกระทบต่อฐานทรัพยากรของจังหวัดที่เป็นสถานที่ท่องเที่ยว เกษตรและประมง
๑๕๓/๒๕๕๔	ขอให้ตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนด้านสิทธิชุมชน กรณีการก่อสร้างท่าเทียบเรือตำบลอ่าวน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	ชาวบ้านเกรงว่าจะเป็นท่าขนส่งถ่านหิน และเป็นจุดขนส่งเชื่อมต่อเข้าไปยังประเทศพม่า รวมทั้งผลกระทบด้านอื่น ๆ ที่เกิดจากท่าเรือ เช่น การกีดเซาะชายฝั่ง และอื่น ๆ

๔.๕.๒ กรณีร้องเรียนจังหวัดนครศรีธรรมราช

ตารางที่ ๔ แสดงกรณีร้องเรียนของจังหวัดนครศรีธรรมราช รวม ๗ กรณีร้องเรียนต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ชาวบ้านได้ยื่นคำร้องคัดค้านโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคใต้ และ

โครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช รวม ๒๒ โครงการ (คำร้องที่ ๑๗๓/๒๕๕๒) เนื่องด้วย จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นจังหวัดเป้าหมายหลักตามแผนพัฒนาภาคใต้และแผนพัฒนาปิโตรเคมี ระยะที่สาม ที่จะจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมปิโตรเคมี โรงกลั่นน้ำมัน โรงแยกก๊าซธรรมชาติ และโรงงานปิโตรเคมี จึงก่อให้เกิด การพัฒนาโครงการขนาดใหญ่ที่เป็นผลเกี่ยวเนื่องมาจากแผนพัฒนาภาคใต้ที่จะเกิดขึ้นในนครศรีธรรมราช สามารถแบ่งออกเป็น ๕ กลุ่ม ได้แก่

๑) โครงการที่อยู่ในขั้นเตรียมการ ได้แก่ นิคมอุตสาหกรรม ตำบลทุ่งปรัง ตำบลกลาย และ ตำบลแก้วแสน โรงไฟฟ้านิวเคลียร์ โรงไฟฟ้าถ่านหิน อำเภอท่าศาลา และอำเภอหัวไทร โรงไฟฟ้าก๊าซธรรมชาติ ขนอม การสร้างและขยายเครือข่ายคมนาคมเชื่อมโยงภายในพื้นที่ การสร้างทางรถไฟเชื่อมโยงในพื้นที่ท่าเรือ อำเภอท่าศาลา อำเภอสิชล และอำเภอหัวไทร อุตสาหกรรมปิโตรเคมี อำเภอท่าศาลา และอำเภอสิชล อุตสาหกรรม เหล็กต้นน้ำ และการจัดหาแหล่งน้ำ

๒) โครงการที่อยู่ในขั้นตอนการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) หรือ รายงานการประเมินผลกระทบสุขภาพและสิ่งแวดล้อม (EHIA) การก่อสร้างท่าเรือน้ำลึกของบริษัท เชฟรอน การสำรวจ ขุดเจาะ และผลิตปิโตรเลียมของบริษัทเชฟรอน บริษัทเพิร์ลออย และบริษัทนิวคอสตอล

๓) โครงการที่กำลังพยายามผลักดันให้เกิดการดำเนินการก่อสร้าง ได้แก่ เชื้อนคลองท่าหน

๔) โครงการที่สร้างเสร็จแล้ว ได้แก่ ถนนแลนด์บริดจ์ และโครงการก่อสร้างฐานบิน เฮลิคอปเตอร์ของบริษัท เชฟรอน

๕) โครงการที่อยู่ระหว่างการชะลอโครงการ ได้แก่ เชื้อนคลองกลาย และเชื้อนลาไม

ตารางที่ ๔ กรณีย่อยเรียนเรื่องแผนพัฒนาภาคใต้ จังหวัดนครศรีธรรมราช

คำร้องที่	กรณีย่อยเรียน	ผลกระทบ/ความเดือดร้อนของชาวบ้าน
๕๐๓/๒๕๔๗	โครงการอ่างเก็บน้ำคลองกลาย ในพื้นที่หมู่ ที่ ๖ ตำบลกรุงชิง กิ่งอำเภอนบพิตำ จังหวัด นครศรีธรรมราช	ทำลายพื้นที่ป่าต้นน้ำที่อุดมสมบูรณ์ กระทบต่อ ที่ทำกินและชุมชนของชาวบ้าน หากมีการสร้าง อ่างเก็บน้ำจะต้องมีการอพยพชาวบ้านออกจากพื้นที่
๖๗๖/๒๕๔๗	กรณีค่าชดเชยโครงการคลองส่งน้ำจาก ฝายคลองท่าหน อำเภอสิชล จังหวัด นครศรีธรรมราช	พื้นที่อ่างเก็บน้ำเป็นชุมชนและที่ทำกินของ ชาวบ้าน การสร้างอ่างเก็บน้ำจะต้องมีการอพยพ ชาวบ้านออกจากพื้นที่ถิ่นฐานเดิม
๒๘๗/๒๕๔๘	โครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำคลองลาไม ตำบลวังอ่าง อำเภอชะอวด จังหวัด นครศรีธรรมราช	พื้นที่อ่างเก็บน้ำเป็นชุมชนและที่ทำกินของ ชาวบ้าน การสร้างอ่างเก็บน้ำจะต้องมีการอพยพ ชาวบ้านออกจากพื้นที่ถิ่นฐานเดิม

คำร้องที่	กรณีร้องเรียน	ผลกระทบ/ความเดือดร้อนของชาวบ้าน
๑๗๓/๒๕๕๒	คัดค้านโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคใต้ (เซาเทิร์นซีบอร์ด) และโครงการที่เกี่ยวข้องในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช	อุตสาหกรรมปิโตรเลียมและปิโตรเคมี เป็นอุตสาหกรรมที่ก่อให้เกิดมลพิษสูง ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สุขภาพและชุมชน อีกทั้งเป็นของทุนขนาดใหญ่จากภายนอก
๑๗๔/๒๕๕๒	ขอให้ตรวจสอบโครงการก่อสร้างฐานสนับสนุน การขุดน้ำมัน และท่าเรือบ้านบางสาร ตำบลกลาย อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช	การสร้างท่าเรือและขุดลอกร่องน้ำลึก จะทำลายพื้นที่ดอนในทะเลที่เป็นแหล่งอาศัยอยู่ของสัตว์น้ำ ส่งผลต่อชาวประมง และเศรษฐกิจชุมชนที่ต่อเนื่องจากการประมง
๒๓๔/๒๕๕๒	ราษฎรคัดค้านโครงการก่อสร้างเขื่อนคลองท่าหน อำเภอลิขิต จังหวัดนครศรีธรรมราช	ทำลายพื้นที่ป่าต้นน้ำที่อุดมสมบูรณ์ กระทบต่อที่ทำกินและชุมชนของชาวบ้าน หากมีการสร้างอ่างเก็บน้ำจะต้องมีการอพยพชาวบ้านออกจากพื้นที่
๖๔๗/๒๕๕๓	ขอให้ตรวจสอบโครงการก่อสร้าง โรงไฟฟ้าถ่านหิน อำเภอหัวไทร และอำเภอลิขิต จังหวัดนครศรีธรรมราช	มลพิษที่เกิดจากกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงไฟฟ้าถ่านหิน และผลกระทบต่อทรัพยากรทางทะเลและประมงพื้นบ้าน

๔.๕.๓ กรณีร้องเรียนจังหวัดสงขลา

กรณีร้องเรียนของชาวบ้านในจังหวัดสงขลาที่เกี่ยวข้องกับแผนพัฒนาภาคใต้ มีจำนวนรวมทั้งสิ้น ๙ โครงการ ดังแสดงรายละเอียดไว้ในตารางที่ ๕ โดยสามารถจำแนกได้ดังนี้

โครงการที่ได้มีการเปิดดำเนินการไปแล้วและก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพ ชุมชน และสิ่งแวดล้อม ได้แก่ โครงการท่าเรื่อน้ำลึกสงขลา (คำร้องที่ ๔๕๗/๒๕๔๘) โครงการวางท่อจากโรงแยกก๊าซไปยังโรงไฟฟ้าจะนะ อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา (คำร้องที่ ๓๔๔/๒๕๕๐) โครงการเหมืองหินเขาควหา อำเภอรัตนภูมิ (คำร้องที่ ๗๐๐/๒๕๕๒) โครงการพัฒนาปิโตรเลียมแหล่งสงขลา แปลงสัมปทานปิโตรเลียม G5/43 อ่าวไทย (คำร้องที่ ๗๕๓/๒๕๕๐) และกรณีการแก้ไขน้ำท่วม อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา (คำร้องที่ ๔๔๔/๒๕๕๔)

โครงการที่อยู่ในขั้นตอนการศึกษาเพื่อที่จะขออนุมัติในการดำเนินโครงการ ได้แก่ โครงการก่อสร้างท่าเรื่อน้ำลึกชายฝั่งทะเลอ่าวไทยตอนล่าง อำเภोजะนะ (คำร้องที่ ๕๓๖/๒๕๕๐) โครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำบ้านนาปรัง อำเภอนาหวี (คำร้องที่ ๗๐๗/๒๕๕๒) โครงการระบายน้ำปลักปลิง อำเภोजะนะ (คำร้องที่ ๔๐๖/๒๕๕๔) สำหรับโครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำคลองลำแซง และโครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำคลองลำชัน อำเภอรัตนภูมิ (คำร้องที่ ๒/๒๕๕๗) นั้น ยังอยู่ระหว่างการชะลอโครงการ

ตามแผนพัฒนาภาคใต้ จังหวัดสงขลาเป็นจังหวัดที่ถูกกำหนดให้เป็นพื้นที่อุตสาหกรรมภายใต้แผนแม่บทเพื่อการพัฒนา ๕ จังหวัดชายแดนภาคใต้ ตามกรอบความร่วมมือของพื้นที่เศรษฐกิจสามฝ่าย อินโดนีเซีย-มาเลเซีย-ไทย โดยที่มุ่งเน้นความสำคัญของการใช้ประโยชน์จากก๊าซธรรมชาติในพื้นที่ทับซ้อนไทย-มาเลเซีย และพัฒนาการลงทุนด้านเศรษฐกิจอุตสาหกรรมที่ต่อเนื่องจากก๊าซธรรมชาติ ได้แก่ อุตสาหกรรม

ปิโตรเลียม อุตสาหกรรมปิโตรเคมี รวมถึงอุตสาหกรรมต่อเนื่องอื่น ๆ ซึ่งวางแผนที่จะใช้ฐานการผลิตก๊าซธรรมชาติจากโรงแยกก๊าซธรรมชาติที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา นอกจากนี้ พื้นที่จังหวัดสงขลายังเป็นส่วนหนึ่งของสะพานเศรษฐกิจพลังงานด้านฝั่งทะเลอ่าวไทยด้วยการพัฒนาท่าเรือน้ำลึกสงขลา ๒ เพื่อเชื่อมต่อกับท่าเรือน้ำลึกปากบารา อำเภอละงู จังหวัดสตูล สำหรับโครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำบ้านนาปรัง และโครงการระบบระบายน้ำปลักปลิง ก็เป็นอีกส่วนหนึ่งของการพัฒนาและเตรียมจัดหาแหล่งน้ำ ตลอดจนเตรียมระบบการส่งน้ำเพื่อรองรับอุตสาหกรรมและนิคมอุตสาหกรรมที่จะเกิดขึ้นในอนาคตในพื้นที่อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา

ตารางที่ ๕ กรณีร้องเรียนเรื่องแผนพัฒนากาใต้ จังหวัดสงขลา

คำร้องที่	กรณีร้องเรียน	ผลกระทบ/ความเดือดร้อนของชาวบ้าน
๒/๒๕๔๗	โครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำคลองลำแซง และโครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำคลองลำชัน อำเภอรัตนภูมิ จังหวัดสงขลา	มีผลกระทบต่อที่ทำกินและชุมชนของชาวบ้าน หากมีการสร้างอ่างเก็บน้ำจะต้องมีการอพยพชาวบ้านออกจากพื้นที่
๔๕๗/๒๕๔๘	ขอให้ตรวจสอบปัญหาและผลกระทบจากท่าเรือน้ำลึกสงขลา	ผลผลิตประมงลดลง ระบบนิเวศของทะเลสาบสงขลาเปลี่ยนไป เกิดอุบัติเหตุในชุมชนมากขึ้น
๕๓๖/๒๕๕๐	สิทธิชุมชน กรณีโครงการก่อสร้างท่าเรือน้ำลึกชายฝั่งทะเลอ่าวไทยตอนล่าง อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา	ทำลายความอุดมสมบูรณ์ทั้งของชายหาดทรัพยากรชายฝั่ง รวมทั้งส่งผลกระทบต่อประมงพื้นบ้าน
๗๕๓/๒๕๕๐	ขอให้ตรวจสอบโครงการพัฒนาปิโตรเลียมแหล่งสงขลา แปลงสัมปทานปิโตรเลียม G5/43 อ่าวไทย	ทรัพยากรสัตว์น้ำที่อาศัยอยู่บริเวณชายฝั่งลดลง ชาวประมงต้องออกเรือไปไกลขึ้นเกิดการรั่วไหลของน้ำมัน
๗๐๐/๒๕๕๒	ประชาชนได้รับผลกระทบจากการทำเหมืองหินเขาควหา อำเภอรัตนภูมิ จังหวัดสงขลา	ทำลายแหล่งต้นน้ำ และในการระเบิดหินทำให้บ้านเรือนชาวบ้านแตกร้าว เสียงดังและฝุ่นส่งผลกระทบต่อสุขภาพชาวบ้าน
๗๐๗/๒๕๕๒	ราษฎรหมู่ที่ ๑ บ้านนาปรัง คัดค้านโครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำบ้านนาปรัง อำเภอนาหวี จังหวัดสงขลา	มีผลกระทบต่อพื้นที่ทำกินทั้งของชาวบ้านและชุมชน หากมีการสร้างอ่างเก็บน้ำจะต้องมีการอพยพชาวบ้านออกจากพื้นที่
๔๐๖/๒๕๕๔	กรณีคัดค้านโครงการระบายน้ำปลักปลิงอำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา	การขุดคลองระบายน้ำ มีการรुक้าเข้าไปในพื้นที่ชาวบ้าน ระบบนิเวศถูกทำลาย
๔๙๔/๒๕๕๔	ขอให้ตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน ด้านสิทธิชุมชน กรณีการแก้ไขน้ำท่วมอำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา	ไม่สามารถแก้ปัญหาได้ แต่น่าจะเป็นการสร้างระบบส่งน้ำมาเพื่อรองรับพื้นที่อุตสาหกรรมที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

๔.๕.๔ กรณีร้องเรียนจังหวัดสตูล

สะพานเศรษฐกิจเป็นโครงการสำคัญภายใต้แผนพัฒนาภาคใต้ ที่มีเป้าหมายที่จะพัฒนาให้ภาคใต้เป็นศูนย์กลางพลังงานและการขนส่งของภูมิภาค โดยสะพานเศรษฐกิจจะเชื่อมต่อการขนส่งด้านพลังงานระหว่างท่าเรือท่าลิกลิงสงขลา ๒ อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา จากฝั่งทะเลด้านอ่าวไทย มาสู่ท่าเรือท่าลิกลิงปากบารา อำเภอละงู จังหวัดสตูล ผ่านระบบรถไฟรางคู่และท่อพลังงาน กรณีร้องเรียนในจังหวัดสตูลทั้งหมดอยู่ในระหว่างการศึกษาเพื่อขออนุมัติโครงการ แสดงไว้ในตารางที่ ๖ โดยเป็นการร้องเรียนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสะพานเศรษฐกิจ ได้แก่ โครงการก่อสร้างท่าเรือท่าลิกลิงปากบารา อำเภอละงู (คำร้องที่ ๕๘๕/๒๕๕๐) และโครงการก่อสร้างรถไฟเชื่อมโยงฝั่งอ่าวไทยและทะเลอันดามัน (คำร้องที่ ๒๖๖/๒๕๕๓) ส่วนโครงการร้องเรียนอื่น ๆ จะเป็นโครงการที่จะรองรับการพัฒนาอุตสาหกรรมที่จะเกิดขึ้นในจังหวัดสตูล ได้แก่ โครงการก่อสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหิน โครงการนิคมอุตสาหกรรมละงู และโครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำคลองช้าง อำเภอควนกาหลง (คำร้องที่ ๖๒๑/๒๕๕๓) โครงการชุดอุโมงค์เชื่อมทางหลวงระหว่างจังหวัดสตูลและเมืองเปอร์ลิส ประเทศมาเลเซีย นั้น เป็นโครงการที่อยู่ภายใต้การพัฒนาเส้นทางเชื่อมโยงระหว่างสามประเทศในเขตเศรษฐกิจสามฝ่าย IMT-GT

ตารางที่ ๖ กรณีร้องเรียนเรื่องแผนพัฒนาภาคใต้ จังหวัดสตูล

คำร้องที่	กรณีร้องเรียน	ผลกระทบ/ความเดือดร้อนของชาวบ้าน
๕๘๕/๒๕๕๐	กรณีขอให้ตรวจสอบผลกระทบจากโครงการก่อสร้างท่าเทียบเรือท่าลิกลิงปากบารา อำเภอละงู จังหวัดสตูล	จะมีการขุดร่องน้ำลึก ระเบิดภูเขาและขุดทรายมาถมทะเล และเพิกถอนพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ส่งผลต่อการท่องเที่ยวและประมงพื้นบ้าน
๒๖๖/๒๕๕๓	กรณีขอให้ตรวจสอบโครงการแผนพัฒนาจังหวัดสตูล ๕ โครงการ ได้แก่ โครงการก่อสร้างรถไฟเชื่อมโยงฝั่งอ่าวไทย และอันดามัน (แม่มาลัย) โครงการนิคมอุตสาหกรรมละงู (เขาขาว) โครงการชุดอุโมงค์เชื่อมทางหลวงระหว่างจังหวัดสตูล-เปอร์ลิส	จะทำให้จังหวัดสตูลเปลี่ยนไปเป็นพื้นที่อุตสาหกรรมหนัก ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อฐานทรัพยากรท้องถิ่นที่เป็นท่องเที่ยว เกษตรกรรมและประมง และก่อให้เกิดมลพิษกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สุขภาพและชุมชน จะต้องมีการเวนคืนที่ดินและอพยพชาวบ้านออกจากพื้นที่
๖๒๑/๒๕๕๓	กรณีขอให้ตรวจสอบโครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำคลองช้าง อำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล	พื้นที่อ่างเก็บน้ำเป็นพื้นที่ชุมชนและที่ทำกินของชาวบ้าน หากสร้างเขื่อนจะต้องมีการอพยพชาวบ้านเป็นจำนวนมาก

๔.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแผนพัฒนาคาใต้

เลิศชาย (๒๕๕๖) ได้สังเคราะห์ประเด็นสำคัญของความเป็นธรรมทางสังคมของการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ในแผนพัฒนาคาใต้ว่า เป็นการพัฒนาที่สะท้อนโลกยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งเป็นยิ่งกว่าความไม่เป็นธรรมอีกกล่าวคือ ชุมชนขนาดใหญ่ที่มีการวางแผนไว้เรียบร้อยแล้ว โดยไม่คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น และเจ้าของโครงการก็รู้ดีว่ามีผลกระทบ แต่พยายามปกปิดไม่ให้ประชาชนรู้ข้อมูล และไม่ยอมเปิดเผยรายละเอียดการดำเนินโครงการต่อสาธารณะ แม้กระทั่งนักวิชาการในมหาวิทยาลัยภาคใต้ ยังไม่มีใครรู้เลยว่าจะเกิดโครงการต่าง ๆ ในพื้นที่ไหนบ้าง หากว่าต้องการรู้ ก็ต้องไปตามค้นหาเอาเองจากเอกสาร จากนโยบาย จากแผนงานต่าง ๆ หรือที่ไปปรากฏอยู่ในรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) และแม้แต่โครงการที่มีการดำเนินการในพื้นที่แล้ว ก็ไม่มีการบอกรายละเอียดโครงการกับประชาชนในพื้นที่ เช่น มีการดำเนินงานโรงงานไฟฟ้าถ่านหินในหลายพื้นที่ของภาคใต้ มีเจ้าหน้าที่ลงมาปฏิบัติงาน มีบริษัทรับช่วงที่เป็น sub-contract ลงมาทำงาน แต่พอประชาชนไปถามการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ก็จะได้รับคำตอบว่าโครงการยังไม่ทำอะไร ยังไม่ได้มีแผนหรือบอกไม่หมด นอกจากนี้การดำเนินโครงการก็เป็นแบบแยกส่วน ตัดตอนในแต่ละหน่วยงาน เพื่อไม่ให้เห็นความเชื่อมโยงว่าเป็นอภิมหาโครงการขนาดใหญ่ คือ แยกกันทำ ที่ทำเช่นนี้ก็เพื่อไม่ให้ประชาชนมองเห็นภาพรวมการประชาสัมพันธ์ชี้แจงโครงการก็พูดเฉพาะแต่ประโยชน์และข้อดีด้านเดียว แต่ไม่พูดถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อชุมชน สังคม และสิ่งแวดล้อม การเคลื่อนไหวที่ภาคใต้มีบทเรียนมาแล้ว แบบแผนของการดำเนินโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ มีความสลับซับซ้อนเพราะมีการวางแผนมาไว้เรียบร้อยแล้ว และยังดำเนินการภายใต้หลักคิดในการโยนให้คนเล็กคนน้อยเป็นผู้แบกรับผลกระทบ ทั้งที่มีโครงการอุตสาหกรรมขึ้นมาเป็นชุดโครงการขนาดใหญ่ สังคมไทยเราปัจจุบันนี้ยังไม่สามารถที่จะผลักดันหลักการที่ว่า “ผู้ดำเนินโครงการต้องเป็นผู้แบกรับผลกระทบที่เกิดขึ้น” ซึ่งสอดคล้องกับการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนในภาคใต้ที่ผ่านมา โดยสถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (๒๕๕๑) ที่สรุปเกี่ยวกับการรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาของภาครัฐจากเวทีสนทนากลุ่มว่า ประชาชนได้ต่อต้านโครงการอุตสาหกรรมหนักอย่างไม่มีเหตุผล หากภาครัฐและกลุ่มทุนมีการเปิดเผยข้อมูลอย่างโปร่งใสและเป็นจริง มีการแสดงให้เห็นถึงผลดีและผลเสียที่จะเกิดขึ้นกับโครงการและวิธีการในการควบคุมจัดการอย่างมีระบบ มีการเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ รวมทั้งมีพื้นที่การพัฒนาอุตสาหกรรมที่ประสบความสำเร็จมาให้อูเป็นตัวอย่างภาคประชาชนก็พร้อมที่จะรับฟังและยอมรับการพัฒนาดังกล่าว

ข้อกังวลของประชาชนที่ต่อแผนพัฒนาคาใต้จากการศึกษาของสยามล (๒๕๕๔) ก็เช่นเดียวกัน คือ เจ้าของโครงการทั้งรัฐและเอกชนได้มีการขับเคลื่อนโครงการพัฒนาต่าง ๆ ตามแนวทางแผนพัฒนาคาใต้อยู่ตลอดเวลา แต่การชี้แจงโครงการคลุมเครือไม่ชัดเจน การจัดกระบวนการนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมยังไม่มากพอ และภาคประชาสังคมและชุมชนมีความกังวลว่าความขัดแย้งในภาคใต้จะมีแนวโน้มที่รุนแรงมากขึ้น หากแผนพัฒนาและโครงการต่าง ๆ ปราศจากการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการควบคุมอย่างถูกต้องเหมาะสม ซึ่งส่งผลกระทบเชิงลบต่อทรัพยากรธรรมชาติ วิถีชีวิต สุขภาพ และวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น ฉะนั้น กระบวนการกำหนดแผนพัฒนาตามศักยภาพพื้นที่ของภาคใต้ทั้งในระดับภาค ระดับจังหวัด และระดับพื้นที่ชุมชน จำเป็นต้องวิเคราะห์ทางเลือกต่าง ๆ ของการพัฒนา โดยมีการประเมินผลกระทบและความเสี่ยงอย่างบูรณาการรอบด้าน

สำหรับทิศทางการพัฒนาที่ประชาชนต้องการ จากการจัดเวทีสนทนากลุ่มของสถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (๒๕๕๑) พบว่าประชาชนในภาคใต้ต้องการรับการพัฒนาด้านการเกษตรและอุตสาหกรรมที่มีพื้นฐานเดิมอยู่แล้ว รวมทั้งต้องการได้รับการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ ควบคู่ไปกับการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ นอกจากนี้ ประชาชนยังต้องการกิจกรรมการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจในลักษณะที่สามารถก่อให้เกิดการกระจายรายได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม โดยไม่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่น รวมทั้งต้องเป็นกิจกรรมที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมด้วย โดยประชาชนต้องการมีส่วนร่วมกับการพัฒนาของรัฐในระดับปานกลางถึงมาก โดยรูปแบบการมีส่วนร่วมที่ประชาชนต้องการมากที่สุด คือ การรับรู้แนวคิดและโครงการพัฒนาของรัฐ ในขณะที่ข้อมูลที่ได้จากกลุ่มสนทนาพบว่า ตัวแทนภาคประชาชนและภาคีการพัฒนาที่เกี่ยวข้องได้สะท้อนความต้องการมีส่วนร่วมในระดับที่สูงขึ้น คือ ต้องการมีส่วนร่วมในขั้นตอนของการร่วมคิดและร่วมวางแผนการพัฒนาพื้นที่ตนเอง

บทที่ ๕

ผลการศึกษา

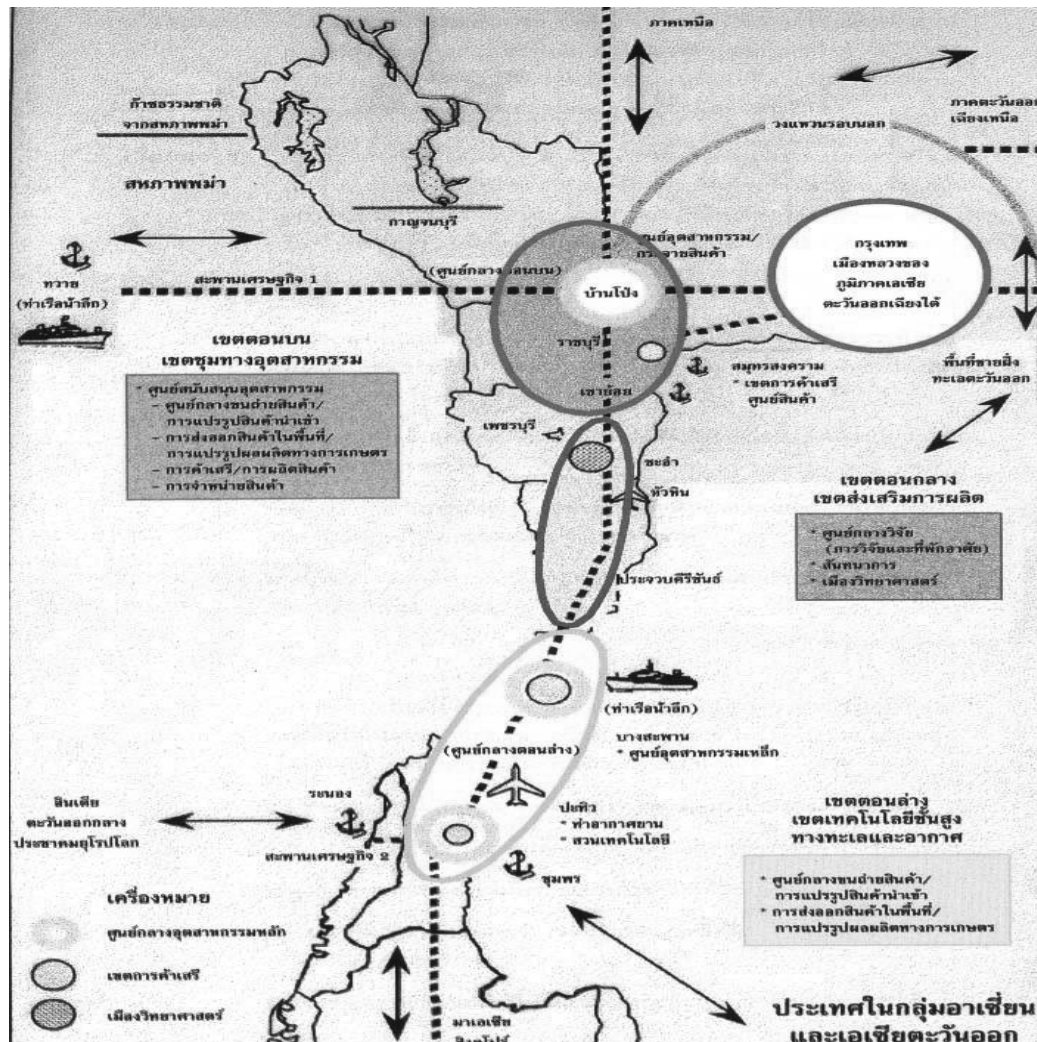
กรณีศึกษาสิทธิชุมชนกับผลกระทบโครงการพัฒนาภาคใต้

กรณีศึกษาสิทธิชุมชนกับผลกระทบโครงการพัฒนาภาคใต้ในการศึกษานี้ ได้มาจากการนิร้อเรียนของชาวบ้านที่มีต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ในพื้นที่ ๔ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดสงขลา และจังหวัดสตูล ซึ่งการศึกษาในแต่ละจังหวัดนั้นคณะผู้ศึกษาได้จัดทำเวทีสนทนากลุ่ม จำนวน ๑ ครั้ง เพื่อรวบรวมสถานการณ์ต่าง ๆ ในการละเมิดสิทธิชุมชนและสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้อง รวมถึงหารือเพื่อจัดทำร่างประเด็นข้อเสนอ แล้วจึงจัดให้มีเวทีเชิงปฏิบัติการในแต่ละจังหวัดอีก ๑ ครั้ง เพื่อร่วมกันจัดทำข้อเสนอต่อโครงการแผนพัฒนาภาคใต้ในจังหวัดตนเอง หลังจากนั้นก็ได้มีการจัดให้มีเวทีเชิงปฏิบัติการรวมของทั้ง ๔ จังหวัด เพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายร่วมกันรวมทั้งเพื่อให้เกิดการคุ้มครองสิทธิชุมชนซึ่งผลจากการศึกษาทบทวนข้อมูลด้านยุทธศาสตร์และแผนงานโครงการภาคใต้ในแต่ละจังหวัด การจัดเวทีสนทนากลุ่ม การประชุมเชิงปฏิบัติการในแต่ละจังหวัดและร่วมกัน ๔ จังหวัด สามารถสรุปได้ดังนี้

๕.๑ กรณีศึกษาจากกรณีร้อเรียนจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

๕.๑.๑ ประจวบคีรีขันธ์ เมืองศูนย์กลางอุตสาหกรรมเหล็กสมบูรณ์แบบและพลังงาน

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์นั้น ไม่ได้อยู่ในพื้นที่เป้าหมายของแผนพัฒนาชายฝั่งทะเลภาคใต้ตั้งแต่ ปี พ.ศ. ๒๕๓๙ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ได้ถูกกำหนดให้เป็นเมืองศูนย์กลางเหล็กสมบูรณ์แบบและพลังงานภายใต้แผนแม่บทการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันตก (Western Seaboard Regional Development Master Plan : WSB) ที่ได้มีการจัดทำโดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยได้รับการสนับสนุนการศึกษาจากองค์การความร่วมมือระหว่างประเทศของญี่ปุ่น (Japan International Cooperation Agency : JICA) ทั้งนี้ ได้มีการวางแผนในการดำเนินงานทั้งหมดไว้รวมเป็นระยะเวลา ๑๕ ปี ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๔๐-๒๕๕๔ ที่จะพัฒนาให้อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นพื้นที่ศูนย์กลางการพัฒนาอุตสาหกรรมเหล็กต้นน้ำและเหล็กครบวงจร และส่งเสริมให้ภาคเอกชนเข้ามามีบทบาทสำคัญในการพัฒนานิคมอุตสาหกรรมเหล็กครบวงจรในพื้นที่อำเภอบางสะพาน ประมาณ ๒๐,๐๐๐ไร่ ภายใต้ความร่วมมือระหว่างการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยกับบริษัทในเครือกลุ่มสหวิริยา อีกทั้งยังมีโครงการที่จะพัฒนาท่าเรือน้ำลึกจำนวน ๔ ท่า เพื่อเปิดเป็นท่าเรือพาณิชย์ รองรับการขนส่งทางทะเลเชื่อมโยงกับท่าเรือในภาคตะวันออกและภาคใต้ (รูปภาพที่ ๑๓)

รูปภาพที่ ๑๓ พื้นที่เป้าหมายของแผนพัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันออก

ที่มา : สำนักพัฒนาพื้นที่เฉพาะ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (๒๕๔๔)

นอกจากนี้ รัฐยังได้มีการกำหนดให้พื้นที่แผนพัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันออกเป็นศูนย์กลางการผลิตพลังงานของประเทศ และตั้งเป้าหมายการผลิตไฟฟ้าไว้สูงสุด ๑๗,๒๓๘ เมกะวัตต์ โดยในระยะ ๑๐ ปีแรกของแผนได้มีการวางแผนการผลิตไฟฟ้าจากแหล่งเชื้อเพลิงต่าง ๆ ทั้งจากของรัฐและเอกชน รวมจำนวน ๑๕ หน่วยการผลิต คิดเป็นกำลังการผลิตไฟฟ้า รวม ๑๑,๗๐๐ เมกะวัตต์ รวมทั้งจะให้มีการพัฒนาโครงข่ายสายส่งไฟฟ้าขนาด ๒๓๐ กิโลโวลต์ ระหว่างพื้นที่บางสะพาน ๑ - สุราษฎร์ธานี ความยาว ๒๙๓ กิโลเมตร เพื่อเสริมความมั่นคงของสายส่งที่เชื่อมโยงระหว่างภาคกลางและภาคใต้

จนกระทั่งในปี พ.ศ. ๒๕๔๘ คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบนโยบายการส่งเสริมและสนับสนุนการผลิตเหล็กขั้นต้น ตามที่กระทรวงอุตสาหกรรมและสถาบันเหล็กและเหล็กกล้าแห่งประเทศไทยเสนอว่ามีความเป็นไปได้ในการลงทุนขนาดใหญ่ที่สามารถส่งออกได้ โดยให้เอกชนเป็นผู้ลงทุนและภาครัฐสนับสนุนด้านการก่อสร้างสาธารณูปโภคพื้นฐาน นับแต่นั้นมานโยบายและยุทธศาสตร์ของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ก็ได้ออก

กำหนดให้เป็นเมืองอุตสาหกรรมเหล็กอย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม ภายใต้แผนการลงทุนผลิตเหล็กขั้นต้น ของบริษัท สหวิริยาสตีล อินดัสตรี จำกัด (มหาชน) ที่มีขนาดการผลิต ๓๐ ล้านตันต่อปี และมูลค่าการลงทุนประมาณ ๕๐๐,๐๐๐ ล้านบาท เป็นระยะเวลา ๑๕ ปี นอกจากนี้ยังมีบริษัทเอกชนจากประเทศญี่ปุ่น จีน เนเธอร์แลนด์และ ลักเซมเบิร์ก ที่ให้ความสนใจในการลงทุนโรงงานถลุงเหล็กต้นน้ำ บริเวณพื้นที่เขาแดง ตำบลกุยเหนือ อำเภอกุยบุรี

ทั้งนี้ ทางบริษัท สหวิริยาฯ ได้เรียกร้องให้รัฐบาลสนับสนุนการลงทุนด้วยการก่อสร้างโครงสร้าง พื้นฐานต่าง ๆ ได้แก่ ถนนระยะทาง ๒๐ กิโลเมตร จากท่าเรือบางสะพานไปยังถนนเพชรเกษม การจัดหากระแส ไฟฟ้าขนาด ๒,๐๐๐ เมกะวัตต์ พร้อมสายส่ง และการจัดหาแหล่งน้ำเพื่อใช้ในโครงการ ซึ่งทั้งหมดต้องใช้ งบประมาณจำนวนประมาณ ๑๕๐-๒๐๐ ล้านบาทต่อปี โดยทางบริษัทจะจัดหาเองครึ่งหนึ่ง นอกจากนี้ ยังขอให้รัฐสนับสนุนในเรื่องของการอนุมัติรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการทั้งหมดด้วย เนื่องจากการดำเนินโครงการทั้ง ๕ ระยะนั้น มีโครงการก่อสร้างขนาดใหญ่ที่ต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ ผลกระทบสิ่งแวดล้อมถึง ๖ โครงการ แบ่งเป็น โรงถลุงเหล็ก ๒ โรง ท่าเรือน้ำลึก ๒ ท่า นิคมอุตสาหกรรม ๒ แห่ง หากรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมโครงการใดโครงการหนึ่งไม่ผ่านจะส่งผลกระทบต่อภาพรวม ในการดำเนินโครงการทั้งหมด

รัฐบาลจึงได้วางแผนที่จะช่วยลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานให้แก่อุตสาหกรรมเหล็กขั้นต้นซึ่งมี ความต้องการใช้น้ำ และใช้พลังงานไฟฟ้าสูงมากในพื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์และพื้นที่ใกล้เคียง เพื่อรองรับการ ขยายตัว ดังนี้

๑) โครงการโรงไฟฟ้าถ่านหิน มีแผนงานพัฒนาโครงการโรงไฟฟ้าถ่านหินใน ๓ พื้นที่ของจังหวัด ประจวบคีรีขันธ์ รวม ๖,๑๐๐ เมกะวัตต์ ได้แก่ โครงการโรงไฟฟ้าถ่านหินบ่อนอก กำลังการผลิต ๗๐๐ เมกะวัตต์ โครงการโรงไฟฟ้าถ่านหินบ้านกรูด กำลังการผลิต ๑,๔๐๐ เมกะวัตต์ และโครงการโรงไฟฟ้าถ่านหินทับสะแก กำลังการผลิต ๔,๐๐๐ เมกะวัตต์ ปัจจุบันโครงการโรงไฟฟ้าถ่านหินบ่อนอกและบ้านกรูดได้ยุติโครงการไปแล้ว เนื่องจากประชาชนในพื้นที่ไม่เห็นด้วยและร่วมกันคัดค้าน บริษัทเอกชนเจ้าของโครงการจึงได้ย้ายโครงการไป ดำเนินการในพื้นที่จังหวัดสระบุรีและราชบุรีแทน ส่วนโครงการโรงไฟฟ้าถ่านหินทับสะแกนั้น การไฟฟ้าฝ่ายผลิต แห่งประเทศไทยเป็นเจ้าของโครงการ และถึงแม้ว่าได้มีการชะลอและระงับโครงการแล้ว แต่ชาวบ้านก็ยัง ไม่ไว้วางใจ เนื่องจากการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยได้มีการซื้อที่ดินเพื่อเตรียมสร้างโรงไฟฟ้าไว้แล้วเป็นจำนวน ๔,๑๔๒ ไร่ รวมทั้งยังมีความพยายามของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยที่จะเข้ามาดำเนินโครงการอื่น ๆ ในพื้นที่ดังกล่าวอยู่ตลอดเวลา

๒) โครงการอ่างเก็บน้ำและการวางระบบท่อส่งน้ำ ประกอบด้วย (๑) โครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำ ขนาดเล็ก ๕ แห่ง ขนาดความจุแห่งละ ๑๕ ล้านลูกบาศก์เมตร โดยได้มีการบรรจุโครงการทั้งหมดไว้ในแผนการพัฒนา กลุ่มน้ำในพื้นที่อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ของกรมชลประทาน (๒) โครงการก่อสร้าง อ่างเก็บน้ำท่าแซะ จังหวัดชุมพร ของกรมชลประทาน เป็นโครงการเขื่อนดินขนาดใหญ่ที่มีพื้นที่อ่างเก็บน้ำ ๙,๘๐๐ ไร่ งบประมาณ ๓,๔๐๐ ล้านบาท ซึ่งรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการได้ผ่าน ความเห็นชอบจากคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติไปแล้ว ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๔ แต่ปัจจุบันโครงการ ยังไม่ได้ก่อสร้าง เนื่องจากมีประชาชนร่วมกันคัดค้านเป็นจำนวนมาก (๓) โครงการวางท่อส่งน้ำจาก

อ่างเก็บน้ำท่าชะเมียงพื้นที่อุตสาหกรรมอำเภอบางสะพาน ระยะทาง ๗๐ กิโลเมตร งบประมาณ ๒,๑๐๐ ล้านบาท โดยกรมโยธาธิการและผังเมือง ปัจจุบันยังไม่ได้ดำเนินการเพราะยังไม่สามารถก่อสร้างอ่างเก็บน้ำท่าชะเมียงได้

๕.๑.๒ สถานการณ์การร้องเรียนและโครงการพัฒนาคใต้ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

จากยุทธศาสตร์แผนงานดังกล่าวข้างต้น ทำให้เกิดการผลักดันสนับสนุนโครงการเหล่านี้จากทั้งหน่วยงานรัฐและเอกชน ไม่ว่าจะเป็นโรงถลุงเหล็ก โรงไฟฟ้า ท่าเรือน้ำลึก และนิคมอุตสาหกรรม ลงสู่พื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และนำไปสู่การร้องเรียนของประชาชนต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ซึ่งสรุปสถานการณ์และประเด็นการละเมิดสิทธิของแต่ละโครงการจากเอกสารการร้องเรียนและการประชุมตรวจสอบของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ รวมถึงการจัดสนทนากลุ่ม เมื่อวันที่ ๘ เมษายน ๒๕๕๕ ได้ดังนี้

๑) โครงการโรงถลุงเหล็ก อำเภอบางสะพาน

กลุ่มทุนอุตสาหกรรมเหล็กของบริษัทในเครือสหวิริยา ได้เข้ามาลงทุนในพื้นที่ อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๓ โดยได้รับการส่งเสริมจากคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน เครือสหวิริยา มีแผนการลงทุนอุตสาหกรรมเหล็กครบวงจรด้วยโครงการโรงถลุงเหล็กต้นน้ำ กำลังการผลิต ๓๐ ล้านตัน มูลค่าการลงทุนรวม ๕๒๔,๒๐๐ ล้านบาท และตั้งเป้าหมายให้ประเทศไทยเปลี่ยนจากผู้นำเข้าสินค้าเหล็กเป็นผู้ส่งออกเหล็กรายใหญ่ติดอันดับ ๑ ใน ๕ ของโลก

ในปี พ.ศ. ๒๕๕๐ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ผ่านการอนุมัติให้แก่รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการโรงถลุงเหล็กสหวิริยา แต่ชาวบ้านได้ร่วมกันคัดค้านในข้อบกพร่องหลายประเด็นในรายงาน โดยเฉพาะที่ระบุว่าป่าพรุแม่รำพึงเป็นป่าเสื่อมโทรม รวมถึงความถูกต้องของการได้มาของเอกสารสิทธิของโครงการ ฯลฯ จนกระทั่งนำไปสู่การตรวจสอบกระบวนการออกเอกสารสิทธิ ที่ดินทับซ้อนในพื้นที่ป่าพรุซึ่งเป็นที่สาธารณะที่ชาวบ้านใช้ประโยชน์ร่วมกันของเครือสหวิริยา ส่งผลให้บริษัทต้องตัดสินใจปรับเปลี่ยนผังที่ดินโครงการโรงถลุงเหล็กระยะที่ ๑ โดยมีการขยับผังโครงการไปทางด้านบนที่ได้จัดซื้อที่ดินใหม่เพิ่มเติม และตัดพื้นที่ดินที่มีปัญหาและอยู่ในระหว่างกระบวนการตรวจสอบความถูกต้องของเอกสารสิทธิ จำนวน ๑๗ แปลง ที่ตำบลแม่รำพึง อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ออกไปจากผังโครงการโรงถลุงเหล็ก รวมทั้งได้มีการปรับขนาดของพื้นที่โครงการลงจากเดิม ๑,๕๐๐ ไร่ เหลือ ๑,๒๐๐ ไร่ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจึงมีมติให้โครงการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมใหม่ และนำเสนอให้สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมพิจารณาใหม่ ซึ่งหลังจากที่มีการยื่นรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมใหม่ได้ไม่นาน เครือสหวิริยา ก็ได้ขอถอนรายงานออกจากการพิจารณาของสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

อีกสาเหตุสำคัญที่ทำให้ชาวบ้านคัดค้านโครงการ คือ ที่ผ่านมาชาวบ้านได้รับผลกระทบจากโรงงานเหล็ก รีดร้อน รีดเย็น และกิจกรรมที่ต่อเนื่องของบริษัทในเครือสหวิริยา เช่น ปัญหามลพิษทางอากาศ ปัญหาเรื่องกลิ่น อุบัติเหตุที่เกิดจากรถบรรทุก และหากมีการเพิ่มขยายโรงงานถลุงเหล็กต้นน้ำเข้ามาในพื้นที่อีก ชาวบ้านกังวลว่าจะทำให้เกิดผลกระทบมากยิ่งขึ้น รวมถึงพื้นที่ชายฝั่งทะเลจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

มีร่องน้ำลึกซึ่งเป็นเส้นทางวางไข่อย่างหนาแน่นของปลาทุ การทำพื้นที่อุตสาหกรรมทับซ้อนกับพื้นที่วางไข่ปลาทุ อาจทำให้มีการปนเปื้อนของสารพิษและการลดลงของประชากรปลาทุ

การเคลื่อนไหวของชาวบ้านต่อกรณีนี้ นอกจากการร้องเรียนไปยังหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ คณะกรรมการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วุฒิสภา ชาวบ้านได้มีการทำจดหมายร้องขอไปยังสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้มาดำเนินการสำรวจพื้นที่ป่าพรุแม่รำพึง ซึ่งภายหลังจากการสำรวจพบว่าป่าพรุแม่รำพึงมีความสำคัญจัดเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำระดับประเทศ

๒) โครงการนิคมอุตสาหกรรมบางสะพาน

โครงการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมเหล็กบางสะพานนั้น ดำเนินการโดยบริษัท เครือสหวิริยา จำกัด และบริษัท ประจวบพัฒนา ดีเวลลอปเม้นท์ จำกัด ลักษณะของโครงการเป็นการขอร่วมดำเนินการโครงการกับการนิคมอุตสาหกรรมในพื้นที่ตำบลแม่รำพึง และตำบลกำเนิดนพคุณ อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เนื้อที่ประมาณ ๖,๔๐๔ ไร่ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการประกอบอุตสาหกรรมของบริษัทแล้วบางส่วน มาจัดตั้งให้เป็นนิคมอุตสาหกรรมเพื่อประกอบอุตสาหกรรมเหล็กระดับต้นน้ำและกลางน้ำ ได้แก่ โรงถลุงเหล็กต้นน้ำ การผลิตเหล็กรีดร้อน การผลิตเหล็กรีดเย็น และแผ่นเหล็กเคลือบสังกะสี รวมทั้งการผลิตเหล็กเส้นกลมและเหล็กข้ออ้อย ทั้งนี้คณะกรรมการการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยได้มีการให้ความเห็นชอบในหลักการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมร่วมกัน ในการประชุมครั้งที่ ๑/๒๕๕๐ เมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๕๐ แต่เนื่องจากพื้นที่ที่จัดตั้งมีการประกอบอุตสาหกรรมบางส่วนแล้ว การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยจึงเห็นควรให้มีการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมของนิคมอุตสาหกรรมให้แล้วเสร็จก่อน และให้มีการทบทวนรายละเอียดโครงการ เพื่อจัดทำแผนพัฒนาพื้นที่ให้เป็นนิคมอุตสาหกรรมเหล็กที่มีมาตรฐานระดับสากลและสามารถอยู่ร่วมกับชุมชนและสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืน

ชาวบ้านได้มีการทำหนังสือคัดค้านไปยังการนิคมอุตสาหกรรมหลายครั้ง ทั้งประเด็นในเรื่องที่ดินของพื้นที่จัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมที่ทับซ้อนกับพื้นที่ป่าพรุที่อยู่ระหว่างการตรวจสอบ ความถูกต้องของการได้มาซึ่งเอกสารสิทธิและเป็นคดีของกรมสอบสวนคดีพิเศษ (DSI) รวมถึงมติขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่รำพึงที่ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนและไม่ผ่านการทำประชาคมหมู่บ้าน และได้นำมาซึ่งการลงพื้นที่ของผู้อำนวยการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยเพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริง จนกระทั่งปี พ.ศ. ๒๕๕๕ คณะกรรมการการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยก็ได้มีมติยกเลิกโครงการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมบางสะพาน

๓) โครงการทำเรื่อน้ำลึกบางสะพาน

ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๗ บริษัท ท่าเรือประจวบ จำกัด ซึ่งเป็นบริษัทในเครือของกลุ่มสหวิริยา ได้เปิดให้บริการทำเรื่อน้ำลึกเอกชนที่มีร่องน้ำลึกที่สุดในประเทศไทย โดยตั้งอยู่ในพื้นที่อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้วยเงินลงทุนกว่า ๑๔,๐๐๐ ล้านบาท อันได้รับการส่งเสริมการลงทุนจากคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) เพื่อให้การบริการขนถ่ายวัตถุดิบและผลิตภัณฑ์หลักของโครงการต่าง ๆ ของบริษัทในเครือ และให้บริการขนถ่ายสินค้าเรือเดินทะเลและบริการทำเรือแก่บุคคลภายนอกด้วย ท่าเรือดังกล่าวประกอบด้วยท่าเทียบเรือ ๒ ท่า คือ ท่าหลัก และท่ารอง โดยท่าหลักมีขนาดพื้นที่ตัวท่ากว้าง ๓๐ เมตร ยาว ๔๕๐ เมตร

ระดับน้ำลึก ๑๕ เมตร สามารถจอดเรือขนาด ๖๐,๐๐๐-๑๐๐,๐๐๐ DWT ได้ครั้งละ ๒ ลำ ส่วนท่ารองตัวท่ามีขนาดกว้าง ๒๕ เมตร ยาว ๒๔๕ เมตร ระดับน้ำลึก ๘-๑๑ เมตร สามารถจอดเรือขนาด ๒๐,๐๐๐ DWT ได้ครั้งละ ๒ ลำ

สำหรับโครงการก่อสร้างท่าเรือน้ำลึกแห่งใหม่ของเรือสทริยาที่ชาวบ้านร้องเรียน เป็นการขยายท่าเรือเพิ่มเพื่อที่จะรองรับการพัฒนาอุตสาหกรรมหลักและอุตสาหกรรมต่าง ๆ ภายใต้แผนพัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันตก ปัจจุบันยังไม่มี การดำเนินโครงการท่าเรือใหม่ มีเพียงแต่โครงการขุดทางระบายน้ำออกทะเลของคลองแม่รำพึงแห่งใหม่ของกรมชลประทาน ซึ่งคาดว่าจะเกี่ยวข้องกับเส้นทางขนส่งถ่านหินทางเรือเพื่อเชื่อมโยงไปยังพื้นที่เตรียมจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรม โดยจะมีการขุดทางระบายน้ำเพื่อออกทะเลของคลองแม่รำพึงแห่งใหม่ ด้วยการขุดลอกและขยายคลองเป็นขนาด ๑๐๐ เมตร และขยายผนังริมคลองอีกประมาณ ๒๐ เมตร และขุดคลองระบายน้ำใหม่ยาวประมาณ ๒๐ กิโลเมตร ลงสู่ชายหาดบริเวณบ้านท่ามะนาว

ชาวบ้านได้ออกมาคัดค้านโครงการขุดลอกทางระบายน้ำ เนื่องจากคาดว่าโครงการจะเป็นส่วนหนึ่งของโครงการท่าเรือแห่งใหม่ ซึ่งที่ผ่านมาชาวบ้านได้รับผลกระทบจากการสร้างท่าเรือเดิมที่ทำให้อ่าวเทียมซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของอำเภอบางสะพานเปลี่ยนสภาพไปเนื่องจากการกัดเซาะชายฝั่ง และการขุดขยายร่องน้ำก็จะทำให้ชาวบ้านต้องสูญเสียที่ดิน รวมทั้งกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งก็ได้มีความเห็นต่อกรณีนี้ว่า การระบายน้ำจากการขุดลอกคลองลงสู่ชายฝั่ง จะทำให้ระบบนิเวศของคลองเปลี่ยนไปและส่งผลกระทบต่อป่าชายเลนและป่าพรุแม่รำพึงที่ปกติได้รับน้ำกร่อยตามธรรมชาติผ่านคลองแม่รำพึง นอกจากนี้จะทำให้มีของเสียและธาตุอาหารเพิ่มขึ้นคุณภาพน้ำชายฝั่งจะมีการเปลี่ยนแปลง และส่งผลกระทบต่อความสวยงามของหาดทรายธรรมชาติซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ รวมทั้งส่งผลกระทบต่อเนื่องไปยังการประกอบอาชีพประมงชายฝั่ง ทั้งนี้ การดำเนินโครงการควรจัดให้มีการระดมการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียก่อน จากการรวมตัวกันคัดค้านตลอดมาของชาวบ้านทำให้จนกระทั่งปัจจุบันโครงการก็ยังไม่สามารถดำเนินการ

๔) โครงการโรงไฟฟ้าถ่านหินทับสะแก

โครงการโรงไฟฟ้าถ่านหินทับสะแก อำเภอทับสะแก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ได้ริเริ่มดำเนินโครงการขึ้นในระยะเวลาเดียวกันกับโรงไฟฟ้าถ่านหินบ่อนอกและบ้านกรูด ปี พ.ศ. ๒๕๓๘ โดยการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ได้เข้ามาซื้อที่ดินในตำบลนาหูกวาง อำเภอทับสะแก เนื้อที่ประมาณ ๔,๑๔๒ ไร่ ในวงเงินสูงถึง ๒,๐๐๐ ล้านบาท และวางแผนที่จะเริ่มก่อสร้างใน ปี พ.ศ. ๒๕๕๓ ด้วยกำลังการผลิตเริ่มต้น ๒,๘๐๐ เมกะวัตต์ จาก ๔ หน่วยการผลิต หน่วยละ ๗๐๐ เมกะวัตต์ เพื่อที่จะเดินเครื่องผลิตไฟฟ้าเข้าสู่ระบบในปี พ.ศ. ๒๕๕๗ และตั้งเป้าหมายที่จะขยายให้เป็นโรงไฟฟ้าที่ใหญ่ที่สุดในเอเชียด้วยกำลังการผลิต ๔,๐๐๐ เมกะวัตต์ โดยใช้ถ่านหินเป็นเชื้อเพลิง ๒๔,๗๐๔ ตันต่อวัน และมีความต้องการใช้น้ำ ๔๘๘,๖๐๑ ลูกบาศก์เมตรต่อวัน

เนื่องจากได้รับการคัดค้านจากชาวบ้านจังหวัดประจวบคีรีขันธ์อย่างหนัก ปัจจุบันการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ได้เลื่อนการพัฒนาโครงการโรงไฟฟ้าถ่านหินในพื้นที่อำเภอทับสะแกออกไป แต่การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยก็ยังพยายามที่จะเข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่ดังกล่าว ด้วยการจัดทำโครงการนำร่องพัฒนาโรงไฟฟ้าพลังงานแสงอาทิตย์ ขนาด ๕ เมกะวัตต์ เพื่อสนองนโยบายภาครัฐในการนำพลังงานหมุนเวียน

มาผลิตไฟฟ้าและเป็นโครงการวิจัยต้นแบบ รวมถึงอาจมีการพัฒนาพื้นที่เป็นศูนย์เรียนรู้ฐานนวัตกรรมพลังงานทดแทน โดยใช้พื้นที่ประมาณ ๒๕๐ ไร่ แต่ชาวบ้านสงสัยว่าพื้นที่ที่เหลืออีกกว่า ๔,๐๐๐ ไร่ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยจะใช้ดำเนินการโครงการใดเพิ่มเติมอีกหรือไม่ ทั้งนี้ เนื่องจากการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยได้ยื่นเรื่องขอเปลี่ยนแปลงผังเมืองรวมของอำเภอทับสะแก เพื่อจะก่อสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหิน พยายามล่อลวงซื้อชาวบ้านให้สนับสนุนการก่อสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหิน ฯลฯ และในขณะเดียวกัน ผู้ว่าการการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยก็ยังให้สัมภาษณ์ว่าพื้นที่ทับสะแกเป็นหนึ่งในเป้าหมายที่จะสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหิน ด้วยเหตุการณ์ในพื้นที่และเหตุผลดังที่กล่าวมาแล้ว ชาวบ้านจึงเกรงว่าโครงการโรงไฟฟ้าแสงอาทิตย์จะเป็นแค่เพียงโครงการเริ่มต้น อันจะนำไปสู่การใช้พื้นที่สร้างโรงไฟฟ้าถ่านหิน จึงทำเรื่องร้องเรียนมายังคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ โดยต้องการให้ระงับการก่อสร้างบนพื้นที่ ๒๕๐ ไร่ ไว้ก่อน และให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการวางแผนการใช้ประโยชน์พื้นที่ของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย รวมทั้งให้มีการจัดรับฟังความคิดเห็นของชาวบ้านว่า ควรจะใช้พื้นที่ที่เหลือไปทำอะไรเพื่อไม่ให้มีผลกระทบกับชาวบ้านและสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่

๕.๑.๓ ประเด็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนจากกรณีศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

๑) สิทธิในการกำหนดอนาคตและเจตจำนงของตนเองและสิทธิในการพัฒนา

โครงการขนาดใหญ่ที่เป็นกรณีร้องเรียนของชาวบ้าน ทั้งโรงถลุงเหล็กขั้นต้น นิคมอุตสาหกรรมเหล็กครบวงจร ท่าเรือน้ำลึก และโรงไฟฟ้าถ่านหิน ล้วนเป็นโครงการที่ถูกกำหนดขึ้นภายใต้แผนพัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันตก ที่กำหนดให้จังหวัดประจวบคีรีขันธ์เป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมเหล็กและพลังงานของประเทศและอาเซียน ทั้งนี้ โดยมีองค์การความร่วมมือระหว่างประเทศของญี่ปุ่น (JICA) เป็นผู้สนับสนุนและทำการศึกษาเสนอผ่านสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ หลังจากนั้นกระทรวงอุตสาหกรรมภายใต้การผลักดันของบริษัท สหวิริยา ผ่านสถาบันเหล็กและเหล็กกล้าแห่งประเทศไทย ก็เป็นผู้ที่ร่วมกันผลักดันการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมเหล็กครบวงจรในพื้นที่อำเภอบางสะพาน โดยนอกจากขอรับการสนับสนุนการส่งเสริมการลงทุน เพื่อลดภาษีและต้นทุนในด้านต่าง ๆ แล้ว ยังขอสนับสนุนให้รัฐบาลช่วยสร้างสาธารณูปโภค ทั้งแหล่งพลังงาน แหล่งน้ำ การขยายเส้นทางคมนาคม ฯลฯ

นโยบายของรัฐดังกล่าวส่งผลให้สำนักงานจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ได้บรรจุนโยบายเหล็กไว้ในยุทธศาสตร์และแผนพัฒนาจังหวัดมาโดยตลอด ทั้ง ๆ ที่ฐานทรัพยากรท้องถิ่นของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์เป็นเกษตร ท่องเที่ยว และประมงชายฝั่ง ในขณะที่อุตสาหกรรมเหล็กนั้นต้องนำเข้าวัตถุดิบและเทคโนโลยีจากต่างประเทศ ได้แก่ สินแร่เหล็ก ถ่านหิน ถ่านโค้ก ฯลฯ และเป็นที่น่าสังเกตว่าประเทศญี่ปุ่นในนามของ JICA ที่เป็นผู้ริเริ่มกำหนดยุทธศาสตร์เหล็กในประเทศไทย ไม่ได้อนุญาตให้มีการก่อสร้างโรงงานถลุงเหล็กต้นน้ำเพิ่มขึ้นใหม่ในประเทศมากกว่ายี่สิบปีแล้ว เพราะเป็นอุตสาหกรรมที่ก่อให้เกิดมลพิษสูงและทำให้เกิดโลกร้อนสูงมาก และบริษัทนิปปอน สตีล หรือ เจเอฟสตีล ของญี่ปุ่นที่เป็นผู้ผลิตเหล็กรายใหญ่ของโลก ก็แสดงความสนใจอย่างชัดเจนที่จะขอรับการสนับสนุนจากคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนแห่งประเทศไทย (BOI) ที่จะลงทุนผลิตเหล็กต้นน้ำในประเทศไทย

จากเวทีสนทนากลุ่มชาวบ้านจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ได้แสดงความคิดเห็นชัดเจนถึงประเด็นที่ถูกละเมิดสิทธิในการพัฒนาและกำหนดอนาคตของตนเองว่า “เหล็กสำคัญต่อชาติ แต่คนในชาติ

สำคัญกว่าหลัก และการที่จะเปลี่ยนแปลงเมืองประจวบเป็นเมืองอุตสาหกรรมหลัก แท้ที่จริงแล้วเป็นผลประโยชน์ต่อกลุ่มทุนเพียงกลุ่มเดียวเท่านั้น สิทธิในการกำหนดอนาคตแผ่นดินเกิดเป็นสิทธิที่ติดตัวเรามาตั้งแต่เกิด มีก่อนรัฐธรรมนูญที่พูดถึงสิทธิชุมชนเสียอีก ชาวประจวบขอยืนยันสิทธิของเราบนแผ่นดินที่เราเกิดจนตาย คนอื่นจะมากำหนดอนาคตแทนเราไม่ได้ การลุกขึ้นมาทวงสิทธิของชาวประจวบ ยาวนานมาถึง ๑๓ ปี เปลี่ยนไป ๗ รัฐบาล และ ๖ ผู้ว่าราชการจังหวัดแล้ว รัฐบาลและข้าราชการที่แวะเวียนเป็นขจรมารับตำแหน่ง เดียวก็ไปที่อื่นต่อแล้ว ไม่ได้อยู่ถาวร พวกเราชาวประจวบถือเป็นขาประจำตัวจริง แล้วอย่างนี้จะให้พวกขจรมากำหนดอนาคตแทนพวกเราได้อย่างไร” และชาวบ้านยังแสดงเจตจำนงและเรียกร้องอย่างชัดเจนที่จะขอมีส่วนร่วมกำหนดอนาคตของตนเองว่า “พวกเราอยู่ในจังหวัดประจวบกันมาหลายชั่วอายุคน ตั้งบ้านเรือนมาตั้งแต่สมัยอยุธยา ไม่ได้อพยพโยกย้ายไปไหน แล้วทำไมเราจะไม่มีความชอบธรรมที่จะกำหนดทิศทางการพัฒนาบ้านเราเอง เราขอมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนาบ้านของตนเอง”

๒) สิทธิในมาตรฐานการครองชีพ

จากเหตุผลสำคัญที่ชาวบ้านและชุมชนในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ไม่เห็นด้วยกับโครงการ เพราะเห็นว่าอุตสาหกรรมหนักจะเป็นตัวการสำคัญที่ทำลายอาชีพของชาวบ้านและจะส่งผลกระทบต่อดำรงชีวิตและความผาสุกของครอบครัวและชุมชน อีกทั้งอุตสาหกรรมเหล็กและโรงไฟฟ้าลวนใช้ถ่านหินเป็นวัตถุดิบและก่อมลพิษสูงมากทั้งในอากาศและน้ำ นอกจากนี้ การเผาไหม้ถ่านหินยังก่อให้เกิดการปนเปื้อนของสารปรอทออกสู่สิ่งแวดล้อม และในบริเวณพื้นที่แม่รำพึง อำเภอบางสะพาน ที่ถูกกำหนดให้เป็นอุตสาหกรรมเหล็กครบวงจร ก็เป็นแหล่งวางไข่ปลาทูหนาแน่น เช่นเดียวกันกับพื้นที่อำเภอทับสะแกที่มีแผนจะสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหินใหญ่ที่สุดของเอเชีย ก็เป็นแหล่งวางไข่ปลาทูหนาแน่นเช่นกัน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีร่องน้ำลึกซึ่งเป็นที่จอดอาศัยอยู่ของปลาทุรวมทั้งทรัพยากรสัตว์น้ำอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นปลาต่าง ๆ ปลาหมึกและกุ้ง ทำให้มีชาวประมงไม่น้อยกว่า ๔๘ หมู่บ้านตั้งถิ่นฐานอยู่ใกล้กับชายฝั่งทะเล และอาศัยความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรทะเลและประมงเป็นแหล่งประกอบอาชีพ ดังที่ นายปิยะ แยมเทศ ตัวแทนเครือข่ายชาวประมงพื้นบ้านจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พูดถึงสิทธิของชาวประมงพื้นบ้านในควมมีชีวิตอยู่และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติไว้ว่า “เราชาวประมงรักในอาชีพของเรา เพราะอาชีพเป็นค่ารักษาพยาบาลยามเราเจ็บป่วย อาชีพเป็นค่าเล่าเรียนลูก อาชีพเป็นค่ารถและอาชีพเป็นทุกอย่างของชีวิต ถ้าสูญเสียอาชีพ ก็สูญเสียชีวิต สูญเสียชุมชน” ข้อกังวลหลักของชาวบ้าน ก็คือหากว่าฐานทรัพยากรทะเลและประมงที่มีความอุดมสมบูรณ์ต้องเสื่อมโทรมลง ระบบและวิถีชีวิตของชุมชนประมงทั้งหมดก็จะต้องเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ย่ำแย่ลงด้วย นอกจากนี้ ชาวบ้านยังมีข้อกังวลอีกประการหนึ่งก็คือกระบวนการผลิตของโรงงานและกระบวนการขนส่งที่เกี่ยวข้องจะก่อให้เกิดมลพิษในด้านต่าง ๆ ทั้ง อากาศ น้ำของเสีย เสียงดัง ฯลฯ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของชาวบ้านในชุมชนโดยรอบเช่นกัน ทั้งนี้ ชาวบ้านเองก็ได้มีประสบการณ์โดยตรงจากโรงงานของบริษัท สหวิริยา ที่ได้ตั้งอยู่ก่อนแล้วว่าก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศทั้งฝุ่นละออง ควันดำ จากปล่องโรงงาน และปรากฏการณ์ฝนสีเหลือง (น้ำฝนที่ตกลงมาเกาะกับสิ่งของแล้วจะเป็นเม็ดสีเหลือง) การปล่อยน้ำเสียลงคลองแม่รำพึงทำให้ปลาที่ชาวบ้านเลี้ยงในกระชังตาย แต่ประเด็นเหล่านี้กลับไม่ได้รับการพิจารณาจริงจังจากหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องแต่อย่างใด ทำให้ประชาชนมีความเสี่ยงภัยที่จะสูญเสียสิทธิในมาตรฐานการครองชีพ ควมมีชีวิตอยู่ และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติเปลี่ยนแปลงไป

๓) สิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร

โครงการพัฒนาที่เข้ามาในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ในระยะแรก คือ โรงไฟฟ้าถ่านหิน ซึ่งขณะนั้นคนในพื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์รู้แต่จะมีโรงไฟฟ้าถ่านหินมาสร้าง ๓ โรง ไม่รู้เรื่องเลยว่าจะมีโครงการพัฒนาชุดใหญ่ตามมา ทั้งทำเรื่อน้ำลึก นิคมอุตสาหกรรมเหล็ก และแทบจะไม่รู้เรื่องเกี่ยวกับแผนพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันตกเลย อีกทั้งการที่เครือข่ายสหวิริยา ได้มีการยื่นเอกสารต่อการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย เพื่อดำเนินการขอจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมเหล็กบางสะพาน ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๐ ชาวบ้านและชุมชนก็ไม่เคยรับรู้ข้อมูลข่าวสารใด ๆ เลย ชาวบ้านเพิ่งมารู้เรื่องดังกล่าวหลังจากนั้น ๕ ปี เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๕ เนื่องจากชาวบ้านได้ข่าวว่ามีการนัดประชุมเพื่อพูดคุยปรึกษาหารือเกี่ยวกับเรื่องการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมเหล็กบางสะพานที่รีสอร์ตแห่งหนึ่งในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ชาวบ้านจึงได้ยื่นเรื่องร้องเรียนต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเพื่อขอให้มีการตรวจสอบเรื่องดังกล่าว และจากการที่ชาวบ้านได้เข้าร่วมประชุมตรวจสอบข้อเท็จจริงของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน ชาวบ้านจึงได้รู้ว่าบริษัทฯ ได้มีการดำเนินโครงการดังกล่าวมาแล้วตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๐ โดยบริษัทได้ยื่นเอกสารขอจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมเหล็กบางสะพาน และได้แนบเอกสารรายงานการประชุมขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่รำพึง สมัยวิสามัญที่ ๔/๒๕๔๙ เมื่อวันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๔๙ ว่ามีมติเห็นชอบต่อการนำพื้นที่ของบริษัทในเครือสหวิริยาทั้งหมดมาจัดตั้งเป็นนิคมอุตสาหกรรม ซึ่งทางองค์การบริหารส่วนตำบลแม่รำพึงก็ไม่เคยชี้แจงเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวให้ชาวบ้านรับทราบเลย

จากกรณีดังกล่าวแสดงให้เห็นชัดว่าชาวบ้านไม่ได้รับการปฏิบัติจากหน่วยงานราชการในเรื่องสิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารตามมาตรา ๕๗ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ที่ระบุไว้ว่า บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูล ชี้แจง และเหตุผลจากหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการท้องถิ่น ก่อนการอนุญาตหรือดำเนินโครงการกิจกรรมใดที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใดที่เกี่ยวกับตนและชุมชนท้องถิ่น และมีสิทธิแสดงความคิดเห็นของตนต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปประกอบการพิจารณาในเรื่องดังกล่าว

๔) สิทธิชุมชนในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ

ประเด็นสำคัญอีกประการหนึ่งของการคัดค้านโครงการโรงถลุงเหล็กของชาวบ้านก็คือโครงการดังกล่าวจะมีการสร้างอยู่บนพื้นที่บางส่วนของป่าพรุแม่รำพึง ซึ่งในรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมระบุว่าป่าพรุที่มีสภาพเสื่อมโทรม แต่แท้ที่จริงแล้วป่าพรุดังกล่าวยังมีสภาพความอุดมสมบูรณ์และชาวบ้านได้อาศัยในการจับปลาและตัดใบจากไปขาย การเคลื่อนไหวต่อเนื่องมาในหลายปีที่ผ่านมาของชาวบ้าน ได้นำไปสู่โครงการสำรวจความหลากหลายในพื้นที่ป่าพรุของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จนกระทั่งมีการขึ้นทะเบียนป่าพรุแม่รำพึงเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำระดับชาติ โดยมีเนื้อที่ประมาณ ๑,๘๗๐ ไร่ ซึ่งมีความกว้างของพรุประมาณ ๓.๑๔ กิโลเมตร ยาว ๒.๑๒ กิโลเมตร จัดอยู่ในประเภทพรุที่ลุ่มหลังสันทรายที่ยังคงได้รับอิทธิพลจากน้ำทะเล และเป็นที่ตั้งของหาดแม่รำพึงอันเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ปลาที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย ทั้งนี้ ชาวบ้านกังวลว่าหากมีการก่อสร้างโรงงานแล้ว นอกจากผลกระทบโดยตรงจากการก่อสร้างบนพื้นที่บางส่วนของป่าพรุแม่รำพึงแล้ว ยังมีผลกระทบทางอ้อมที่เกิดจากการถมที่ทั้งหมดของโรงงาน จะทำให้ชาวบ้านไม่สามารถเข้ามาใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้และสัตว์น้ำได้ดั้งเดิม รวมทั้งจะส่งผลกระทบต่อแหล่งวางไข่ปลาของประเทศไทย

มีผลต่อสิทธิของชุมชนในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล และยั่งยืน ตามบทบัญญัติในมาตรา ๖๖ ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

๕) สิทธิชุมชนในการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น

การดำเนินการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมเหล็กบางสะพานนั้น การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยที่เป็นหน่วยงานอนุมัติ ไม่ได้จัดให้มีกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแสดงความคิดเห็นตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ เพียงแต่ปฏิบัติตามกระบวนการและขั้นตอนในการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมของประเทศไทยตามมาตรา ๓๗ ของพระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรม พ.ศ. ๒๕๒๒ ซึ่งต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๔๘ กระทรวงอุตสาหกรรมได้ประกาศกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมไว้เพียงแต่ว่า สิ่งที่จะจัดทำโครงการต้องยื่นต่อคณะกรรมการเพื่อขออนุมัติประกอบไปด้วย เอกสารโครงการที่ระบุอุตสาหกรรมเป้าหมาย โครงการปรับปรุงที่ดิน ระบบสาธารณูปโภค แผนผังการใช้ที่ดิน แผนที่โดยสังเขป การจัดการของเสีย รวมทั้งเอกสารแสดงความเป็นไปได้ทางการเงิน ตั้งแต่ขนาดของการลงทุน แหล่งเงินทุน แผนการตลาดและแผนการเงิน เอกสารแสดงขนาดที่ดินและความเป็นไปได้เรื่องที่ดินที่จะใช้ในการดำเนินการเท่านั้น ทั้ง ๆ ที่ชาวบ้านในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีการแสดงความคิดเห็นและจุดยืนต่อสาธารณะว่าไม่ต้องการโครงการ รวมทั้งได้มีการยื่นหนังสือถึงการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยมาโดยตลอดว่าไม่ต้องการนิคมอุตสาหกรรมเหล็ก รวมทั้งจากหนังสือขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่รำพึง ลงวันที่ ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๕๕ ลงนามโดย น.ส.วนิดา จิระกุล นายกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่รำพึงปัจจุบัน ถึงผู้ว่าการการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ระบุว่าในการให้ความเห็นชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่รำพึงให้จัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมเมื่อวันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๔๙ นั้น ทางองค์การบริหารส่วนตำบลแม่รำพึงไม่ได้รับฟังความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ก่อนมีความเห็น ทั้งนี้ ตามบทบัญญัติมาตรา ๖๗ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้กำหนดให้โครงการหรือกิจกรรมที่อาจจะก่อผลกระทบอย่างรุนแรง ต้องจัดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียก่อน ซึ่งควรมีการปรับเปลี่ยนแก้ไขพระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๓๕ ให้อนุวัติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ก่อน

๕.๑.๔ ข้อเสนอของคนประจวบคีรีขันธ์ การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในยุทธศาสตร์และแผนพัฒนาจังหวัด

จากการจัดเวทีประชุมจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ของโครงการร่วมกับคณะกรรมการสิทธิชุมชนในคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และสำนักงานจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ณ ศาลากลางจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เมื่อวันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๕๕ เรื่องยุทธศาสตร์จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ความก้าวหน้าในการประสานส่วนร่วมของภาคประชาชน สามารถสรุปข้อเสนอของชาวบ้านได้ ดังนี้

๑) ทบทวนนโยบายการส่งเสริมอุตสาหกรรมเหล็กต้นน้ำ ชาวประจวบคีรีขันธ์ต้องการให้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน ทบทวนนโยบายการส่งเสริมอุตสาหกรรมเหล็กต้นน้ำของประเทศ เพราะประเทศไทยไม่มีวัตถุดิบแร่เหล็กเป็นของตัวเอง ไม่มีองค์ความรู้ ไม่มีเทคโนโลยี การส่งเสริมอุตสาหกรรมเหล็กต้นน้ำจึงเป็นเพียงการรองรับการย้ายฐานการผลิตเหล็กและอุตสาหกรรมรถยนต์ของต่างประเทศ เช่น ญี่ปุ่น คนประจวบคีรีขันธ์ไม่มีความรู้เรื่องเหล็ก

แต่ขำนาญเรื่องสับปะรด มะพร้าว ประมง พื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ยังเป็นพื้นที่ที่มีภัยแล้งซ้ำซากไม่เหมาะสมกับการตั้งอุตสาหกรรมเหล็กต้นน้ำที่มีความต้องการปริมาณน้ำใช้สูงมาก อุตสาหกรรมเหล็กต้นน้ำยังมีความต้องการใช้ไฟฟ้าสูงมาก นอกจากนี้ อุตสาหกรรมเหล็กยังมีมลพิษสูงและมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพอย่างรุนแรง การพัฒนาเมืองมลพิษเป็นความคิดของคนไร้วิสัยทัศน์

๒) พัฒนารอบยุทธศาสตร์จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ตามกรอบแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ ที่ให้ความสำคัญกับการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขและเป็นธรรม รวมทั้งให้มีการกระจายรายได้ และการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ความมั่นคงทางอาหารและพลังงาน และเป็นแผนการส่งเสริมการลงทุนอย่างยั่งยืนเพื่อสังคมมิตรไมตรี รับผิดชอบต่อคนรุ่นต่อไป และเป็นการพัฒนาที่เป็นธรรม

๓) ประสานความร่วมมือระหว่างจังหวัดและประชาชนในการวางยุทธศาสตร์และแผนพัฒนาจังหวัดร่วมกัน ทั้งในด้านการพัฒนาคนให้มีส่วนร่วม การสร้างการเรียนรู้เพื่อสร้างชีวิต สร้างความสมดุลทางด้านอาหารและพลังงาน เศรษฐกิจ และมีเสถียรภาพของความรู้ เชื่อมโยงเศรษฐกิจและความมั่นคงของภูมิภาค พัฒนาเศรษฐกิจ การอนุรักษ์ฟื้นฟูและการสร้างสังคมคาร์บอนต่ำ (Low Carbon Society) ซึ่งเป็นสังคมที่ผู้คนในสังคมหันมาร่วมมือกันลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ในทุกรูปแบบหรือในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดจากการดำรงชีวิตปกติ โดยเฉพาะการลดปริมาณก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ที่ปล่อยออกมาจากกระบวนการผลิตของโรงงานหรือภาคอุตสาหกรรม เพื่อจะได้อยู่ร่วมกันในสังคมที่มีคุณภาพชีวิตที่ดี จากกรอบนี้มีการวางทิศทางการพัฒนาโดยดูศักยภาพเศรษฐกิจและวิถีชีวิตของชุมชน กำหนดขึ้นมาเป็นแผนพัฒนาจังหวัด

๔) ขยายยุทธศาสตร์จังหวัดเรื่องประมงและประมงพื้นบ้าน ถึงแม้ว่าที่ผ่านมาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์จะประสบความสำเร็จในการจัดทำยุทธศาสตร์และแผนจังหวัด โดยมีการพิจารณาจากศักยภาพจังหวัดและใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในการจัดทำ และได้มีข้อสรุปว่าพัฒนาของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ไม่มีเรื่องอุตสาหกรรมเหล็ก รวมทั้งร่วมกันกำหนดยุทธศาสตร์ของจังหวัดไว้ว่า “ท่องเที่ยวอย่างมีคุณค่า สับปะรดและมะพร้าวเป็นที่หนึ่งของโลก และสังคมแห่งมิตรไมตรี” แต่ในพื้นที่ชายฝั่งทะเลจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ก็ยังมีชุมชนประมงพื้นบ้านตลอดแนวชายฝั่งทะเล ๒๒๕ กิโลเมตร รวม ๔๘ หมู่บ้าน รวมทั้งยังเป็นแหล่งวางไข่ปลาทุปลาที่คนไทยกินมากที่สุด (ร้อยละ ๗๑ เป็นปลาทุจากฝั่งอ่าวไทย) มีผลผลิตประมงเพื่อบริโภคทั้งภายในประเทศและการส่งออก ปัจจุบันรายได้ของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์เป็นประมงพาณิชย์ประมาณ ๗๗๐ ล้านบาทต่อปี และประมงพื้นบ้านประมาณ ๗๐๐ ล้านบาทต่อปี ซึ่งชาวบ้านคาดว่าจะรายได้จากชุมชนประมงขนาดเล็กน่าจะสูงมากกว่านี้ จึงเสนอให้มีการศึกษาเพิ่มเติมให้ครอบคลุมเรื่องเศรษฐกิจชุมชนประมงชายฝั่งทั้ง ๔๘ หมู่บ้าน รวมทั้งเศรษฐกิจของชาวประมงจากจังหวัดอื่น ๆ ที่มาหากินจับสัตว์ทะเลในน่านน้ำพื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

๕) สร้างการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการจัดการและดูแลทรัพยากรธรรมชาติ การทำงานของหน่วยงานรัฐในพื้นที่กับภาคประชาชน ต้องช่วยกันพัฒนามนหลักการสิทธิชุมชน และการบริหารจัดการสังคมที่โอนภารกิจและถ่ายเทกระจายอำนาจลงสู่ชุมชนท้องถิ่น โดยเฉพาะในเรื่องของประมงพื้นบ้านและการดูแลรักษาชายฝั่งทะเล ทั้งในการจัดทำข้อบัญญัติท้องถิ่นและอาสาสมัครประมงที่จะร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจในการจับกุมความผิดในเรื่องการทำประมง ฯลฯ และการพัฒนาพื้นที่ของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยในอำเภอทับสะแกที่ต้องให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการวางแผนการใช้พื้นที่

สรุปได้ว่าจังหวัดประจวบคีรีขันธ์เป็นจังหวัดที่มีภูมิประเทศและภูมิศาสตร์เกี่ยวข้องกับภาคการเกษตรและประมง ในปัจจุบันจังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีการพัฒนาของหลายหน่วยงาน ทั้งหน่วยงานรัฐในพื้นที่ส่วนกลางและภาคเอกชน ซึ่งต้องทำให้เกิดการพัฒนาเชิงนโยบายของจังหวัด อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่มั่นคงและยั่งยืน โดยที่แผนและนโยบายหลักของการพัฒนานั้นให้อยู่บนพื้นฐานของการที่ภาคประชาชนมีส่วนร่วมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๘๗ คือ หน่วยงานของรัฐหรือหน่วยงานส่วนกลางระดับท้องถิ่นนั้น ต้องให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาระดับภาคและระดับท้องถิ่น จังหวัดประจวบคีรีขันธ์เป็นจังหวัดในการนำร่องเรื่องการประสานการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ทั้งส่วนกลางและส่วนพื้นที่ในการจัดทำยุทธศาสตร์จังหวัดที่เน้นการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๖๗ ที่เน้นการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ที่เป็นความชอบธรรมตามกฎหมาย อำนาจทางการเมืองหรือสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ที่จะมาบอกว่าจังหวัดประจวบคีรีขันธ์จะเป็นโครงการใดก็ตามที่เป็นประโยชน์ต่อตัวเอง

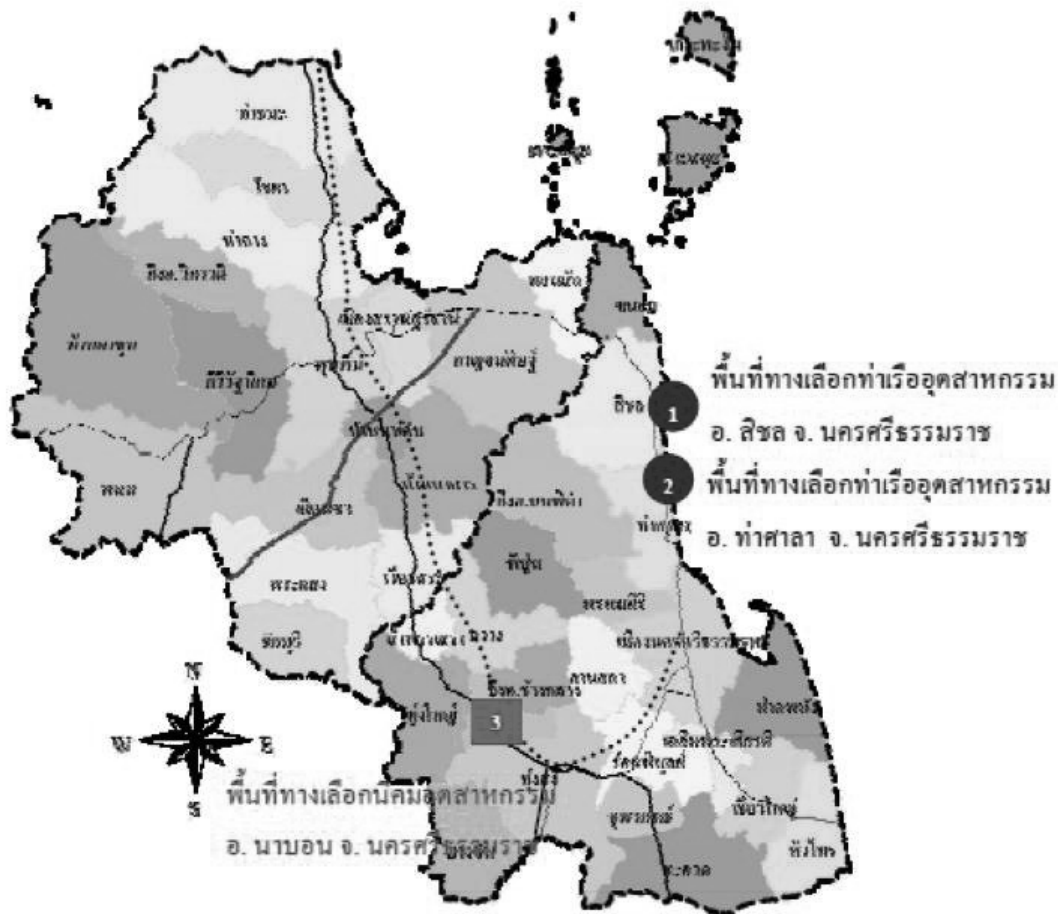
๕.๒ กรณีศึกษาจากกรณีร้องเรียนจังหวัดนครศรีธรรมราช

๕.๒.๑ นครศรีธรรมราช ศูนย์กลางอุตสาหกรรมปิโตรเคมีและพลังงาน

ภายใต้แผนพัฒนาชายฝั่งทะเลภาคใต้ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๒ จังหวัดนครศรีธรรมราชได้ถูกกำหนดให้เป็นเมืองศูนย์กลางของการพัฒนาอุตสาหกรรมปิโตรเคมีและพลังงาน โดยเป็นส่วนเชื่อมโยงฝั่งอ่าวไทยของสะพานเศรษฐกิจยุทธศาสตร์พลังงาน (Strategic Energy Land Bridge : SELB) ที่มีพื้นที่อำเภอทับละมุ จังหวัดพังงาเป็นประตูออกสู่ทะเลอันดามัน ถึงแม้ว่าในปัจจุบันได้มีการปรับเปลี่ยนเส้นทางสะพานเศรษฐกิจไปเป็นแนวสงขลา-สตูลแล้ว แต่นโยบายทั้งของภาครัฐและเอกชนที่จะผลักดันให้จังหวัดนครศรีธรรมราชเติบโตไปในทิศทางการพัฒนาอุตสาหกรรมหนักก็ยังคงดำรงอยู่อย่างชัดเจน ทั้งนี้เห็นได้จากแผนแม่บทการพัฒนาอุตสาหกรรมปิโตรเคมี ระยะที่ ๓ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นผู้นำเสนอต่อคณะรัฐมนตรี ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบเมื่อวันที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๕๑ ให้ดำเนินการขยายพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมปิโตรเคมีจากภาคตะวันออกไปที่แห่งใหม่ คือ เขาเทรินชีบอร์ด โดยมีอำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นพื้นที่เป้าหมาย ทั้งนี้ จะเริ่มดำเนินการในปี พ.ศ. ๒๕๕๔ เป็นต้นไป เพื่อรอให้มีโครงสร้างพื้นฐาน โดยเฉพาะการให้มีศูนย์กลางน้ำมันเป็นแกนนำการพัฒนาเสร็จก่อน พร้อม ๆ กันนั้น การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยก็ได้ว่าจ้างบริษัท ทีม คอนซัลติ้ง แอนด์ แมเนจเม้นท์ จำกัด ศึกษาความเหมาะสมการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมเพื่อรองรับการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคใต้ แล้วเสร็จตั้งแต่เดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๑ ซึ่งมีข้อสรุปที่สอดคล้องกันว่าจังหวัดนครศรีธรรมราชเหมาะสมที่จะเป็นพื้นที่ทางเลือกใหม่ของฐานการผลิตอุตสาหกรรมปิโตรเคมีและพลังงาน และอุตสาหกรรมหนักอื่น ๆ ของประเทศ โดยมีระยะเวลาดำเนินโครงการ ๗๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๕๑-๒๖๒๐) แบ่งออกเป็นช่วงระยะเวลาเตรียมการก่อสร้าง (พ.ศ. ๒๕๕๑-๒๕๖๐) และช่วงการพัฒนาโครงการและเปิดให้ดำเนินงาน (พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๖๕๐)

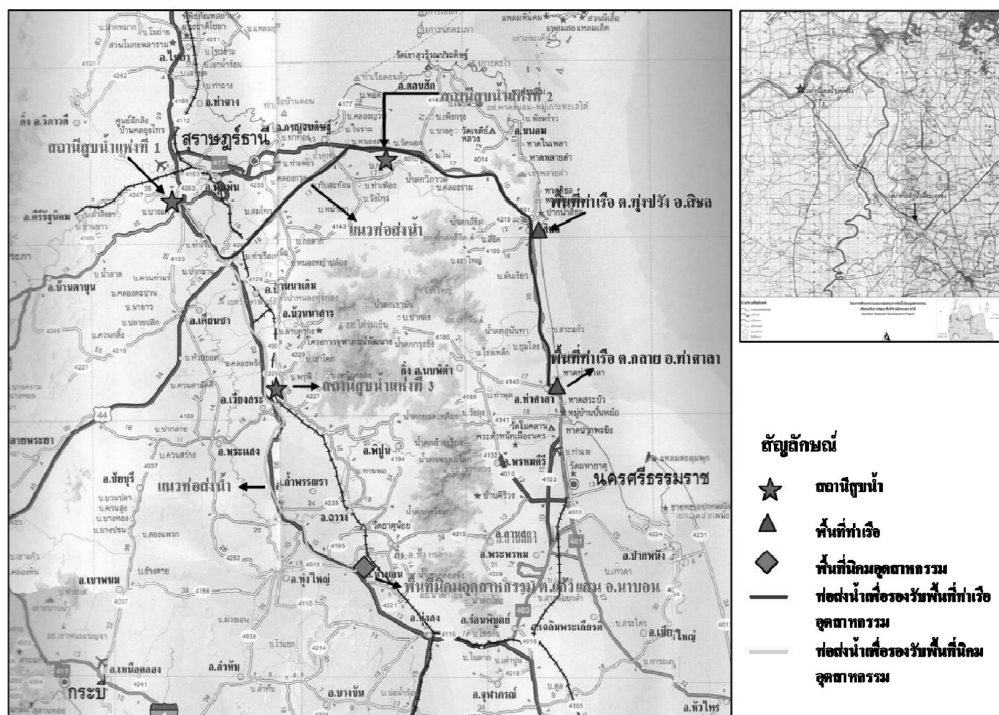
สำหรับพื้นที่เหมาะสมในการดำเนินโครงการพัฒนานิคมอุตสาหกรรมปิโตรเคมี พลังงาน และท่าเรืออุตสาหกรรม ได้เสนอไว้ ๒ ทางเลือก ได้แก่ บริเวณบ้านคอเขา ตำบลทุ่งปรัง อำเภอสิชล พื้นที่

๑๑,๕๐๐ ไร่ และบริเวณบ้านคลองดินถึงบ้านปากน้ำปากดวด ตำบลกลาย อำเภอกำแพงแสน พื้นที่ ๑๒,๖๐๐ ไร่ ส่วนประเภทของอุตสาหกรรมที่จะตั้งในพื้นที่ ได้แก่ โรงกลั่นน้ำมัน Condensate Splitter อุตสาหกรรมโรงแยกก๊าซ (Gas Separation Plant) อุตสาหกรรมปิโตรเคมี อุตสาหกรรมปาล์มน้ำมัน และไบโอดีเซล อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ยางแปรรูป อุตสาหกรรมแปรรูปยิบซั่ม และกลุ่มอุตสาหกรรมต่อเนื่องจากอุตสาหกรรมพลังงานและปิโตรเคมี ได้แก่ อุตสาหกรรมน้ำมันเครื่องและจารบี อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์จากก๊าซ อุตสาหกรรมเคมีภัณฑ์ และอุตสาหกรรมชิ้นส่วนและผลิตภัณฑ์พลาสติก ส่วนพื้นที่เหมาะสมในการพัฒนานิคมอุตสาหกรรมต่อเนื่องทางการเกษตรที่เน้นการใช้ทรัพยากรในพื้นที่และพึ่งพาวัตถุดิบจากอุตสาหกรรมและบริเวณพื้นที่โดยรอบ ได้แก่ อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์เหล็กขั้นปลาย และอื่น ๆ อาทิ สินค้าแปรรูปเกษตร สินค้าอุปโภคบริโภค ชิ้นส่วนและผลิตภัณฑ์ทั่วไป คือ ตำบลแก้วแสน อำเภอนาบอน พื้นที่ ๑,๖๐๐ ไร่ (รูปภาพที่ ๑๔)

รูปภาพที่ ๑๔ พื้นที่ที่มีศักยภาพในการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรม จังหวัดนครศรีธรรมราช
ที่มา : บริษัท ทีม คอนซัลติ้ง แอนด์ แมเนจเม้นท์ จำกัด (๒๕๕๑)

หลังจากนั้น บริษัท ปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย จำกัด (มหาชน) โดยการมอบหมายของกระทรวงพลังงานได้ว่าจ้างให้ บริษัท Phoenix Petroleum (๒๕๕๓) ทำการศึกษาแนวทางการพัฒนาภาคใต้โดยใช้ผลผลิตในพื้นที่เสริมสร้างอุตสาหกรรมพลังงานและอุตสาหกรรมต่อเนื่องเป็นตัวนำร่อง ผลการศึกษาระบุถึงแนวทางการพัฒนาภาคใต้โดยอุตสาหกรรมพลังงานและอุตสาหกรรมต่อเนื่องผนวกกับการพัฒนาทรัพยากรท้องถิ่น ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๕๓-๒๕๗๕ ว่า ประเทศไทยควรจะมีโครงการก่อสร้างโรงกลั่นน้ำมัน SSB (Southern Seaboard Refinery) ขนาดใหญ่ที่สุดในโลก ด้วยกำลังการผลิต ๙๕๐,๐๐๐ บาร์เรลต่อวัน ในพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคใต้ บริเวณอำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมีแผนจะเริ่มเปิดดำเนินการในปี พ.ศ. ๒๕๖๑ เพื่อเป็นหัวหอกสำคัญในการพัฒนาทั้งภาคใต้และประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางการค้าน้ำมันและปิโตรเคมี (Oil & Petrochemicals Hub) อันจะส่งผลผลักดันให้เกิดการพัฒนาอุตสาหกรรมต่อเนื่องอื่น ๆ อีกมาก รวมทั้งจะทำให้มีความต้องการใช้สะพานเศรษฐกิจ ซึ่งจะเป็เส้นทางขนส่งน้ำมันโดยไม่ต้องผ่านช่องแคบมะละกา ซึ่งในรายงานการศึกษานี้ได้พิจารณาการนำเข้าน้ำมันดิบจากตะวันออกกลางมายังท่ารับน้ำมันดิบฝั่งอันดามัน (ท่าเรือน้ำลึกปากบารา) แล้วส่งผ่านน้ำมันผ่านทางท่อที่เชื่อมต่อมายังฝั่งอ่าวไทย (ท่าเรือน้ำลึกสงขลา ๒) แล้วจึงนำส่งต่อไปยังโรงกลั่นน้ำมัน SSB ทั้งนี้ในการศึกษาได้ประมาณความต้องการใช้สาธารณูปโภคเสนอว่า ควรจะสร้างโรงไฟฟ้าขนาด ๑,๔๐๐ เมกะวัตต์ และควรสร้างระบบท่อส่งน้ำจากเขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี มายังพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมระยะทางประมาณ ๑๓๐-๑๖๐ กิโลเมตร (รูปภาพที่ ๑๕) ทั้งนี้ยังมีการพัฒนานิคมอุตสาหกรรม ท่าเรือ ถนน ทางรถไฟ และชลประทาน ประมาณเงินลงทุนของภาครัฐในการพัฒนาสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภคในการพัฒนาภาคใต้ รวมประมาณ ๙๘๐-๑,๑๔๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ ทั้งนี้ไม่รวมค่าใช้จ่ายในการเวนคืนที่ดินหรือซื้อที่ดินเพื่อการพัฒนา และค่าใช้จ่ายสำหรับระบบโทรคมนาคม

รูปภาพที่ ๑๕ การผันน้ำดิบจากแม่น้ำพุมดวงจนถึงที่ตั้งโครงการ
ที่มา : บริษัท ทิม คอนซัลต์ติ้ง แอนด์ แมเนจเม้นท์ จำกัด (๒๕๕๑)

๕.๒.๒ สถานการณ์การร้องเรียนและโครงการพัฒนากาไดในจังหวัดนครศรีธรรมราช

กรณีร้องเรียนต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติที่เกี่ยวข้องกับแผนพัฒนาชายฝั่งทะเลภาคใต้ในจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นการร้องเรียนทั้งชุดโครงการ โดยสรุปรายละเอียดของแต่ละโครงการได้ ดังนี้

๑) โครงการก่อสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหิน อำเภอท่าศาลา และอำเภอหัวไทร

การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย มีเป้าหมายที่จะก่อสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหิน ๒ โรง กำลังผลิตโรงละ ๘๐๐ เมกะวัตต์ ในบริเวณพื้นที่ชายฝั่งทะเลบริเวณอำเภอหัวไทรและอำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งโครงการวางแผนที่จะนำเข้าถ่านหินบิทูมินัสจากประเทศอินโดนีเซียหรือออสเตรเลีย จึงต้องเลือกสถานที่ก่อสร้างโครงการเป็นชายฝั่งทะเลน้ำลึกเพื่อรองรับการขนส่งทางเรือ ปัจจุบันการดำเนินโครงการทั้งหมดยังอยู่ในขั้นตอนการเตรียมการในการประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลกับประชาชน การจัดการศึกษาดูงานให้กับผู้นำชุมชน หน่วยงานและข้าราชการในท้องถิ่น รวมทั้งการสนับสนุนงบประมาณไปยังกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ในท้องถิ่น สาเหตุที่ชาวบ้านคัดค้านไม่เห็นด้วยกับโรงไฟฟ้าถ่านหิน เนื่องจากเกรงว่าจะมีผลกระทบด้านมลพิษสิ่งแวดล้อมและสุขภาพเหมือนกับที่โรงไฟฟ้าถ่านหินแม่เมาะจังหวัดลำปาง และมีผลกระทบต่อแหล่งประมงในพื้นที่อำเภอท่าศาลา รวมทั้งปัจจุบันจังหวัดนครศรีธรรมราชมีปริมาณความต้องการใช้ไฟฟ้าเพียง ๓๒๐ เมกะวัตต์ ซึ่งมีโรงไฟฟ้าขนอมที่กำลังการผลิต ๗๐๐ เมกะวัตต์ ที่เพียงพอสำหรับปริมาณความต้องการใช้ไฟฟ้าของจังหวัดนครศรีธรรมราชอยู่แล้ว และเมื่อพิจารณาจากภาพรวมปริมาณการใช้ไฟฟ้าของภาคใต้ ก็คิดเป็นเพียงร้อยละ ๘ ของทั้งประเทศ ประกอบกับการพิจารณาสัดส่วนการใช้ไฟฟ้าของแต่ละภาคส่วน ก็พบว่าภาคอุตสาหกรรมมีการใช้ไฟฟ้าสูงที่สุดถึงร้อยละ ๔๕ ในขณะที่ภาคธุรกิจมีการใช้ไฟฟ้าร้อยละ ๒๕ ส่วนประชาชนและที่อยู่อาศัยใช้ไฟฟ้าร้อยละ ๒๑ และภาคเกษตรร้อยละ ๙ ดังนั้น ภาคใต้และภาคประชาชนทั้งประเทศจึงใช้ไฟฟ้าน้อยมาก เมื่อเปรียบเทียบกับภาคอุตสาหกรรม การที่จะสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหินเพิ่ม ทั้งในพื้นที่อำเภอท่าศาลาและอำเภอหัวไทร ถึง ๑,๖๐๐ เมกะวัตต์ จึงมีความเป็นไปได้ว่ามีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะเป็นพลังงานรองรับให้กับการพัฒนาอุตสาหกรรมที่จะเกิดขึ้นในอนาคตของภาคใต้

สำหรับโครงการโรงงานไฟฟ้าถ่านหินท่าศาลา กำหนดพื้นที่เป้าหมายการก่อสร้างในหมู่ที่ ๑ หมู่ที่ ๒ และหมู่ที่ ๓ ตำบลท่าซิ่น อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นพื้นที่การเกษตร การประมง และชุมชนที่อยู่อาศัยของประชาชน ที่ผ่านมามีชาวบ้านหลากหลายกลุ่มและสาขาอาชีพได้รวมตัวกันเป็นเครือข่ายรักษ่าบ้านเกิดท่าศาลา โดยรวมตัวจากกลุ่มเล็ก ๆ จากบ้านตะเคียนดำ ตำบลท่าซิ่น ก่อนจะเป็นการรวมระดับอำเภอ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประสานความร่วมมือและแนวร่วมกับทุกฝ่าย อันที่จะร่วมปกป้องผืนแผ่นดินและสิ่งแวดล้อมไว้ให้ลูกหลานในอนาคต โดยมีจุดยืนของเครือข่ายรักษ่าบ้านเกิด คือ ไม่เอาโรงไฟฟ้าถ่านหิน และเครือข่ายได้มีการเคลื่อนไหวคัดค้านโรงไฟฟ้าถ่านหินมาโดยตลอด ตั้งแต่การติดตามและเรียนรู้ข้อมูลอย่างเป็นระบบ มีการเคลื่อนไหวและจัดกิจกรรมแสดงพลังในรูปแบบต่าง ๆ จนกระทั่งนำไปสู่เวทีรวมพลคนไม่เอาถ่านหิน เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๔ ที่ได้มีการร่วมลงนามสัญญาประชาชนระหว่างผู้นำท้องถิ่น ทั้งในระดับองค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในอำเภอท่าศาลา เพื่อร่วมแสดงจุดยืนว่าจะไม่เอาโรงไฟฟ้าถ่านหิน รวมถึงเรียกร้องให้มีการย้ายศูนย์ประสานงานและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ในพื้นที่ท่าศาลาออกไป แรงดันดังกล่าวทำให้การดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับโครงการโรงไฟฟ้าถ่านหินในพื้นที่อำเภอท่าศาลายุติลง และเปลี่ยนเป้าหมายไปดำเนินการโรงไฟฟ้าเพิ่มขึ้นที่อำเภอหัวไทรอีก ๑ โรง

ส่วนโครงการโรงไฟฟ้าถ่านหินห้วยไทร กำหนดพื้นที่ที่เหมาะสมในการก่อสร้างโครงการ ๒ พื้นที่ คือ พื้นที่หมู่ที่ ๖ ตำบลเกาะเพชร อำเภอห้วยไทร จำนวน ๒,๓๐๐ ไร่ และพื้นที่ระหว่างหมู่ที่ ๖ ตำบลหน้าสตน และหมู่ที่ ๗ ตำบลเขาพังไกร อำเภอห้วยไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช เนื้อที่ประมาณ ๒,๐๐๐ ไร่ และอยู่ระหว่างการศึกษาความเป็นไปได้และรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมเบื้องต้น (IEE) โดย บริษัท ทีม คอนซัลติ้ง เอนจิเนียริ่ง แอนด์ แมเนจเม้นท์ จำกัด เพื่อที่จะนำไปจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ (EHIA) ในขั้นต่อไป แต่ผลจากการจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นของประชาชนเมื่อกันยายน ๒๕๕๖ ชาวบ้านได้ร่วมกันคัดค้านจนกระทั่งเวทีดังกล่าวไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้ และได้มีการทำสัญญาลงนามร่วมกันระหว่างตัวแทนชาวบ้าน ตัวแทนจากโรงไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย บริษัทที่ปรึกษา และผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๒ ตำบลหน้าสตนว่าจะยกเลิกโครงการ

๒) โครงการก่อสร้างโรงไฟฟ้านิวเคลียร์

สำหรับพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นหนึ่งในห้าพื้นที่ของประเทศที่มีความเหมาะสมและเป็นทางเลือกของโครงการก่อสร้างโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ ซึ่งที่ผ่านมาถึงแม้ว่าจะมีความพยายามในการผลักดันการผลิตไฟฟ้าจากนิวเคลียร์มาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๐ แต่ก็ไม่เคยมีการบรรจุไว้ในแนวทางการผลิตไฟฟ้าของประเทศไทย จนกระทั่งปี พ.ศ. ๒๕๕๐ รัฐบาลโดยกระทรวงพลังงานได้มีการรวบรัดจัดทำแผนพัฒนากำลังการผลิตไฟฟ้าของประเทศไทย หรือแผนพีดีพี ๒๐๐๗ เป็นครั้งแรก จึงได้มีการกำหนดแผนที่จะสร้างโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ กำลังผลิตขนาด ๒,๐๐๐ เมกะวัตต์ จำนวน ๒ โรง รวม ๔,๐๐๐ เมกะวัตต์ แต่ต่อมาในแผนพีดีพี ๒๐๑๐ พ.ศ. ๒๕๕๓-๒๕๗๓ ได้มีการปรับเปลี่ยนเพิ่มกำลังการผลิตของโรงไฟฟ้านิวเคลียร์เป็น ๕,๐๐๐ เมกะวัตต์ จากโรงไฟฟ้าจำนวน ๕ โรง ขนาดกำลังการผลิต โรงละ ๑,๐๐๐ เมกะวัตต์

ในปี พ.ศ. ๒๕๕๓ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยได้มีการศึกษาสำรวจสถานที่เหมาะสมต่อการก่อสร้างโรงไฟฟ้านิวเคลียร์จำนวน ๑๔ พื้นที่ทั่วประเทศ ซึ่งพบว่าพื้นที่เหมาะสมต่อการสร้างโรงไฟฟ้านิวเคลียร์อยู่ในภาคใต้ถึง ๑๒ พื้นที่ จนขณะนี้สำนักพัฒนาโครงการโรงไฟฟ้าพลังงานนิวเคลียร์ (สพน.) ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบในการสำรวจศึกษาได้สรุปพื้นที่ที่เหมาะสมเป็นทางเลือกไว้ ๕ พื้นที่ ได้แก่ จังหวัดนครสวรรค์ จังหวัดชุมพร จังหวัดนครศรีธรรมราช และจังหวัดสุราษฎร์ธานี ๒ แห่ง สำหรับพื้นที่นครศรีธรรมราชที่ถูกระบุว่ามีทางเลือกไว้ ๑ พื้นที่ โดยไม่ทราบว่าเป็นพื้นที่ใดนั้น จากขั้นตอนการลงสำรวจพื้นที่ก่อนหน้านี้พบว่าเจ้าหน้าที่ได้ทำการสำรวจใน ๓ อำเภอ รวม ๕ พื้นที่ ได้แก่ อำเภอนอม ๔ พื้นที่ คือ ตำบลทองชิง ตำบลทองเนียน ตำบลทองน้อย และตำบลอ่าวเตล็ด ทั้งที่อำเภอสีชลอีก ๑ พื้นที่ คือ ตำบลทุ่งไผ่ แต่หลังจากเกิดเหตุการณ์โรงไฟฟ้านิวเคลียร์ฟูกูชิม่า ประเทศญี่ปุ่นเกิดอุบัติเหตุ ทำให้โครงการที่จะก่อสร้างโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ของประเทศไทยชะลอการดำเนินโครงการออกไป

๓) นิคมอุตสาหกรรมปิโตรเคมีและท่าเรืออุตสาหกรรม

การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยได้ดำเนินการว่าจ้างบริษัท ทีม คอนซัลติ้ง เอนจิเนียริ่ง แอนด์ แมเนจเม้นท์ จำกัด ศึกษาความเหมาะสมการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมเพื่อรองรับการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคใต้ แล้วเสร็จเมื่อธันวาคม ๒๕๕๑ จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นพื้นที่เหมาะสมในการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมปิโตรเคมีและอุตสาหกรรมต่อเนื่อง ใน ๒ พื้นที่ คือ (๑) นิคมอุตสาหกรรมสีชล ตำบลทุ่งปรัง อำเภอสีชล ประกอบด้วยพื้นที่โรงกลั่นน้ำมันและคลังน้ำมัน ๓,๙๐๐ ไร่ พื้นที่โรงแยกก๊าซธรรมชาติและอุตสาหกรรมปิโตรเคมี ๖,๐๐๐ ไร่

(๒) นิคมอุตสาหกรรมท่าศาลา ตำบลกลาย อำเภอท่าศาลา ซึ่งกระทรวงพลังงานระบุว่า จะเร่งดำเนินการก่อสร้างโรงกลั่นน้ำมันเพื่อรองรับน้ำมันที่มาจาก การขนส่งระหว่างชายฝั่งทะเลตะวันตกจากบริเวณพื้นที่ปากบารา จังหวัดสตูล และพื้นที่ทับละมุ จังหวัดพังงา มายังโรงกลั่นน้ำมันที่อำเภอท่าศาลา โดยขนส่งทางท่อ รถไฟ และรถบรรทุก

นอกจากนี้ ในรายงานการศึกษายังได้พิจารณาถึงพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการสร้างท่าเรือน้ำลึกเพื่อรองรับนิคมอุตสาหกรรม จากการพิจารณาปัจจัยในการคัดเลือกพื้นที่ ๙ ประการ คือ ๑) ความลึกของท้องทะเล ๒) ลักษณะคลื่น และลม ๓) การพัดพาตะกอน และการตกตะกอนในร่องน้ำ ๔) การใช้ที่ดิน ๕) สิ่งแวดล้อมในพื้นที่ ๖) พื้นที่หลังท่าเรือ ๗) โครงข่ายคมนาคมที่เชื่อมโยงกับท่าเรือ ๘) สาธารณูปโภคที่รองรับท่าเรือ ๙) ระยะทางจากพื้นที่ที่คาดว่าจะจะเป็นนิคมอุตสาหกรรม ผลการศึกษาสรุปพื้นที่ที่เป็นไปได้ในการสร้างท่าเรือและพื้นที่ประกอบอุตสาหกรรมไว้คือ โครงการก่อสร้างท่าเรืออุตสาหกรรมอำเภอสิชล ซึ่งกำหนดพื้นที่เหมาะสมจะสร้าง คือ บ้านคอเขา ตำบลทุ่งปรัง อำเภอสิชล โดยจะสร้างตามแบบที่ได้เคยมีการดำเนินการศึกษาความเป็นไปได้ไว้ในโครงการ Feasibility Study on the Southern Seaboard Port and Industrial Complexes Development Project โดย Moffatt and Nichol Int et. al. (1998) ซึ่งได้เคยศึกษาไว้ในพื้นที่ตำบลทุ่งไผ่ อำเภอสิชล และได้เสนอทางเลือก ๒ รูปแบบ คือ

รูปแบบที่ ๑ เป็นการพัฒนาท่าเรืออย่างเต็มรูปแบบ ประกอบด้วย ท่าเรือน้ำมันและท่าเรือเอนกประสงค์ รวม ๕ ท่า ได้แก่ ท่าเรือน้ำมัน เพื่อรองรับเรือขนาด ๓๐,๐๐๐-๖๐,๐๐๐ DWT จำนวน ๒ ท่า และรองรับเรือขนาด ๖,๐๐๐ DWT จำนวน ๑ ท่า ท่าเรือเอนกประสงค์ ขนาดหน้าท่ายาว ๒๐๐ เมตร เพื่อรองรับสินค้าตู้คอนเทนเนอร์ จำนวน ๑ ท่า และรองรับสินค้าเทกอง จำนวน ๑ ท่า

รูปแบบที่ ๒ เป็นการพัฒนาท่าเรือรองรับเฉพาะสินค้าเหลว โดยมีท่าเรือรองรับเรือขนาด ๓๐,๐๐๐-๖๐,๐๐๐ DWT จำนวน ๒ ท่า และขนาด ๖,๐๐๐ DWT จำนวน ๑ ท่า

ปัจจุบันนอกจากรายงานการศึกษาคความเหมาะสมดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังไม่มีการดำเนินการโครงการนิคมอุตสาหกรรมและท่าเรือดังกล่าว

๔) โครงการก่อสร้างระบบท่อพลังงาน

โครงการที่เกี่ยวข้องกัน คือ การสร้างระบบท่อส่งก๊าซและน้ำมันมายังบริเวณที่จะสร้างนิคมอุตสาหกรรมในอำเภอสิชลและอำเภอท่าศาลา ปัจจุบันไทยมีระบบท่อส่งก๊าซทั้งบนบกและในทะเลที่วางท่อไปขึ้นฝั่งที่ระยองและสงขลาอยู่แล้ว รวมระยะทาง ๒,๖๕๐ กิโลเมตร และจะมีการสร้างระบบท่อก๊าซเพิ่ม เพื่อนำก๊าซมาขึ้นฝั่งที่บริเวณจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยการวางท่อน้ำมันจะเชื่อมต่อจากทุ่นลอยกลางทะเลผ่านใต้ผิวน้ำมายังอำเภอสิชลระยะทาง ๓๗.๕ กิโลเมตร และมายังอำเภอท่าศาลาระยะทาง ๔๒.๕ กิโลเมตร และจะสร้างท่อส่งก๊าซและน้ำมันทางบกเชื่อมไปยังถนนเขาเทรินชีบอร์ดสายกระบี่-ขนอมอีกด้วย

นอกจากนี้ กระทรวงพลังงาน ได้มอบหมายให้สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน (สนพ.) จัดทำโครงการศึกษาสร้างท่อส่งน้ำมันจากฝั่งทะเลอันดามันข้ามมาฝั่งอ่าวไทย (Energy Bridge) เพื่อเป็นเส้นทางขนส่งน้ำมันใหม่ในภูมิภาคอาเซียน ตามแผนยุทธศาสตร์พลังงาน ๒๐ ปี ของประเทศ โดยได้ทำการศึกษาความเป็นไปได้ไว้ ๓ เส้นทาง ได้แก่ (๑) ท่อส่งน้ำมันจากจังหวัดวายุของพม่า ผ่านอำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี แล้วลงทะเลอ่าวไทยไปยังพื้นที่มาบตาพุด จังหวัดระยอง ความยาวท่อระยะรวม ๕๐๐ กิโลเมตร (๒) ท่อส่งน้ำมันจากเขาลึก จังหวัดพังงา สู่อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช ระยะทางรวม ๒๕๐ กิโลเมตร (๓) ท่อส่งน้ำมันจากปากบารา จังหวัดสตูล ถึงจังหวัดสงขลา ระยะรวม ๓๐๐ กิโลเมตร ซึ่งการสร้างท่อน้ำมันดังกล่าวมีความจำเป็นต้องสร้าง

คลังเก็บน้ำมันปลายท่อทั้ง ๒ ด้าน โดยเบื้องต้นคาดว่าคลังน้ำมันจะรองรับน้ำมันได้ ๘-๑๐ ล้านบาร์เรลต่อวัน ปัจจุบันโครงการอยู่ระหว่างการศึกษาคความเหมาะสมในด้านต่าง ๆ รวมทั้งรูปแบบการลงทุน

๕) โครงการอุตสาหกรรมเหล็กต้นน้ำ

การพัฒนาโครงการอุตสาหกรรมเหล็กต้นน้ำก็เป็นโครงการส่วนหนึ่งที่ได้ถูกระบุไว้ในแผนพัฒนาชายฝั่งทะเลภาคใต้ ตามที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้มีการศึกษาไว้ จนกระทั่งปี พ.ศ. ๒๕๕๒ ผู้ผลิตเหล็กรายใหญ่ของโลก ได้แก่ บริษัท นิปปอนสตีล และบริษัท เจเอฟอี สตีล คอร์ปอเรชั่น ประเทศญี่ปุ่น บริษัท บาว สตีล ประเทศจีน และบริษัท อาร์ซีลอร์ ประเทศฝรั่งเศส ได้แสดงความสนใจต่อคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนที่จะมาลงทุนโรงถลุงเหล็กขั้นต้นในประเทศไทย และกระทรวงอุตสาหกรรมได้มอบหมายให้สถาบันเหล็กและเหล็กกล้าแห่งประเทศไทย ศึกษาความเหมาะสมของพื้นที่ก่อตั้งอุตสาหกรรมเหล็ก ซึ่งบ้านบางปอ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นหนึ่งในพื้นที่ที่มีความเหมาะสม ทั้งนี้ อุตสาหกรรมเหล็กต้นน้ำต้องใช้พื้นที่ประมาณ ๕,๐๐๐-๑๐,๐๐๐ ไร่ นอกจากนี้ ภาคใตียังมีพื้นที่เหมาะสมอื่น ได้แก่ อำเภอรอนดง จังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นเขตติดต่อกับพื้นที่อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช

๖) โครงการก่อสร้างท่าเทียบเรือและศูนย์สนับสนุนการสำรวจและผลิตปิโตรเลียมในอ่าวไทย บริษัท เชฟรอนประเทศไทยสำรวจและผลิต จำกัด

โครงการนี้เป็นการก่อสร้างศูนย์สนับสนุนการปฏิบัติงานสำรวจและผลิตปิโตรเลียมในอ่าวไทยของบริษัท เชฟรอนประเทศไทยสำรวจและผลิต จำกัด ซึ่งจะบริหารงานในนามของบริษัท เอ็นเอสที ซัพพลายเบส จำกัด ตั้งอยู่ที่ปากน้ำคลองกลาย บ้านบางสาร ตำบลกลาย อำเภอนาทวี การดำเนินการโดยบริษัท เอเชีย คอนสตรัคชั่น จำกัด ซึ่งได้ออกแบบเป็นท่าเรือที่ติดกับพื้นที่หาด และมีแนวกันคลื่นที่ขวางขวางเหนือได้ ทำให้ชาวบ้านคัดค้านอย่างหนัก ต่อมา บริษัท เชฟรอนฯ ได้ว่าจ้างบริษัท อีอาร์เอ็มสยาม จำกัด และบริษัท ยูเออี จำกัด ทำการศึกษาใหม่ โดยระบุพื้นที่ที่อยู่บนบกทั้งหมดประมาณ ๓๙๐ ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่อาคารสำนักงานคลังเก็บวัสดุอุปกรณ์ ลานกองวัสดุ คลังเก็บเคมีภัณฑ์ใช้ในการขุดเจาะปิโตรเลียม อาคารซ่อมบำรุง พื้นที่จัดเก็บขยะและวัสดุที่ใช้แล้วชั่วคราว ลานจอดรถ ถังเก็บน้ำประปา บ่อกักเก็บน้ำดิบจำนวน ๑๐๕ ไร่ ถนนและพื้นที่กันชนสองข้างทาง ๓๖ ไร่ และพื้นที่สีเขียวกันชน ๒๔๙ ไร่ ส่วนที่อยู่ในทะเลจะมีรูปร่างเป็นรูปตัวแอล (L) ประกอบด้วย ท่าเทียบเรือขนาด ๓๓๐ x ๓๓ เมตร สามารถจอดเรือได้พร้อมกัน ๔ ลำ มีสะพานจากท่าเทียบเรือเชื่อมกับบนฝั่งยาวออกไปในทะเลประมาณ ๕๐๐ เมตร เสาสะพานห่างกัน ๑๒ เมตร ความสูงจากระดับน้ำทะเลสูงสุด ๕ เมตร นอกจากนี้ ในทะเลยังมีการสร้างกำแพงกันคลื่น และทำร่องน้ำทางเข้าออกท่าเทียบเรือและอ่างกลับเรือลึก ๘.๕ เมตร จากระดับทะเลปานกลาง

พื้นที่โครงการตั้งอยู่ใกล้ปากแม่น้ำกลาย เป็นพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ที่ชาวบ้านทั่วไปใช้ทำมาหากิน การก่อสร้างในบริเวณนี้ย่อมส่งผลกระทบต่อชาวบ้านและสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ การผลักดันให้เกิดโครงการนี้ก็เป็นที่วิจารณ์ถึงความโปร่งใส เพราะชาวบ้านทั่วไปไม่ทราบข้อมูล ทั้งยังมีการประชาสัมพันธ์ที่มีลักษณะให้สินจ้างรางวัลแบ่งแยกชาวบ้าน จนชาวบ้านหวาดกลัวไม่กล้าแสดงความคิดเห็นคัดค้าน แม้การจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นของประชาชนก็ไปจัดนอกพื้นที่ตำบล ในขณะที่ บริษัทผู้ศึกษาคาดว่าจะนำเสนอรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมต่อสำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อมได้ภายในปี พ.ศ. ๒๕๕๓ จากนั้นคาดว่าจะเริ่ม

ดำเนินการก่อสร้างประมาณปี พ.ศ. ๒๕๕๕ และแล้วเสร็จพร้อมดำเนินการประมาณปี พ.ศ. ๒๕๕๖ แต่พบว่า บริษัทได้เข้าไปดำเนินการในพื้นที่ก่อนหน้านั้นนานแล้ว เช่น การเช่าที่ดิน การปรับพื้นที่ เป็นต้น

เมื่อวันที่ ๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๕ คณะอนุกรรมการด้านสิทธิชุมชนในคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ได้จัดการประชุมตรวจสอบรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของบริษัทฯ ที่มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช พบข้อบกพร่องในรายงานหลายประเด็นสำคัญ ได้แก่ ขอบเขตของพื้นที่ศึกษาที่กำหนดไว้เพียงแค่ ๕ กิโลเมตร ซึ่งไม่ครอบคลุมผู้ที่ได้รับผลกระทบของโครงการ ทำให้การศึกษาผลกระทบมีความคลาดเคลื่อน ทั้งนี้ ในรายงานดังกล่าว ระบุว่ามิชาวประมงที่ได้รับผลกระทบเพียง ๙ ลำ ทั้งที่ในบริเวณพื้นที่ดังกล่าวมีชาวประมงมาใช้จับสัตว์น้ำประกอบอาชีพประมาณ ๒,๐๐๐ ลำ นอกจากนี้ อ้างว่ากล่าวอ้างอุดมสมบูรณ์ด้วยภูมิโนเวศเฉพาะถิ่น ประกอบไปด้วยดอนปากแม่น้ำจำนวนมากที่เป็นแหล่งอาหารของสัตว์น้ำในทะเล ฯลฯ จนกระทั่งเมื่อวันที่ ๗ ธันวาคม ๒๕๕๕ บริษัท เซฟรอน ฯ ก็ได้ประกาศยุติการดำเนินโครงการก่อสร้างท่าเรือด้วยเหตุผลจากความล่าช้าเป็นเวลา ๕ ปี ของโครงการที่ผ่านมา ทำให้จะต้องใช้เงินในการลงทุนเพิ่มมากขึ้น และจะไม่ทันกาลกับความต้องการใช้งานของบริษัท

ปัจจุบันรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของโครงการได้ผ่านความเห็นชอบของคณะกรรมการผู้ชำนาญการ (คชก.) สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สนผ.) เมื่อวันที่ ๑๑ กันยายน ๒๕๕๖ และได้นำรายงานส่งต่อให้คณะกรรมการองค์การอิสระด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ (กออส.) เป็นผู้ให้ความเห็นในลำดับต่อไป แต่เมื่อสิงหาคม ๒๕๕๖ บริษัท เซฟรอน ฯ ได้มีหนังสือถึงสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อขอให้แจ้งไปยังคณะกรรมการองค์การอิสระด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพให้ยุติกระบวนการในการพิจารณารายงานฉบับดังกล่าวในขั้นตอนต่อไป โดยบริษัทฯ อ้างว่าอยู่ในระหว่างการดำเนินการเพื่อคืนพื้นที่โครงการฯ ที่เคยได้ทำการเช่าซื้อไว้ในช่วงของการศึกษาโครงการฯ ให้แก่เจ้าของที่ดินอีกด้วย ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงเจตนาของบริษัทฯ ในการยุติโครงการฯ อย่างแท้จริง

๗) การสำรวจ ขุดเจาะ และผลิตปิโตรเลียม

การสำรวจขุดเจาะและผลิตปิโตรเลียมในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช มีบริษัทที่ได้รับสัมปทานทั้งหมด ๓ บริษัท ได้แก่ บริษัท เซฟรอนประเทศไทยสำรวจและผลิต จำกัด บริษัท เพิร์ลออย (ประเทศไทย) จำกัด และบริษัท นิวคอสตอล (ประเทศไทย) จำกัด

บริษัท เซฟรอนประเทศไทยสำรวจและผลิต จำกัด เป็นบริษัทผู้ผลิตน้ำมันและก๊าซธรรมชาติสัญชาติอเมริกันที่มีสัมปทานน้ำมันอยู่ทั่วโลก ก่อนนี้ไม่ได้ลงทุนในไทยจนเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๘ ที่บริษัท เซฟรอน ฯ ได้ควมรวบบริษัทยูโนแคลซึ่งมีสัมปทานขุดเจาะน้ำมันอยู่ในไทยก่อนแล้ว สำหรับบริษัท เซฟรอน ประเทศไทยสำรวจและผลิต จำกัด มีผู้ร่วมทุนทั้งหมด ๔ ราย คือ บริษัท มิตรชุยออยล์ เอ็กชโปลเรชั่น จำกัด บริษัท ปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย สำรวจและผลิตปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน) บริษัท เฮสส์ (ไทยแลนด์) จำกัด และบริษัท พลัสโกลด์ สอง จำกัด

ปัจจุบันบริษัท เซฟรอน ปิโตรเลียม (ประเทศไทย) จำกัด เป็นผู้ได้รับสัมปทานและผู้ดำเนินงานของสัมปทานปิโตรเลียมในทะเลอ่าวไทยในหมายเลข G 6/50 และ G 7/50 ทำให้มีแปลงสัมปทานครอบคลุมพื้นที่ทั้งสิ้นกว่า ๓๖,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร มีแท่นเจาะน้ำมันอยู่แล้ว ๑๕๐ แท่น โดยปริมาณการผลิต

ในปัจจุบันมาจากพื้นที่ผลิตปิโตรเลียม ๒๐ แห่ง คือ เอราวัน บรรพต สตูล ปลาทอง กะพง ปลาแดง พุนาน โกมินทร์ จักรวาล สุราษฎร์ ปลาทมิฬ ตราด ยะลา ไพลิน ไพลินเหนือ ทานตะวัน เบญจมาศ มะลิวัลย์ จามจุรี และราชพฤกษ์ นอกจากนี้ บริษัท เซฟรอนฯ ยังถือหุ้นร้อยละ ๑๖ ในแหล่งอาทิตย์ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่ผลิตน้ำมันด้วย

กลุ่มบริษัท เพิร์ลออย ในประเทศไทย มีบริษัทในกลุ่มรวม ๕ บริษัท คือ บริษัท เพิร์ลออย (ประเทศไทย) จำกัด บริษัท เพิร์ลออย (อมตะ) จำกัด บริษัท เพิร์ลออย ออฟชอร์ จำกัด บริษัท เพิร์ลออย (อ่าวไทย) จำกัด และบริษัท เพิร์ลออย บางกอก จำกัด กลุ่มบริษัทนี้ได้รับสัมปทานการสำรวจและผลิตปิโตรเลียมในอ่าวไทย ๘ แห่ง โดยมีโครงการขุดเจาะสำรวจปิโตรเลียมในพื้นที่แปลงสัมปทานที่มีหลุมเจาะที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับจังหวัด นครศรีธรรมราช คือ แปลง G 6/48 G 10/48 และ G 11/48 ซึ่งได้รับสัมปทานในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๔๙- ๒๕๕๐ กลุ่มบริษัทฯ ได้ว่าจ้างบริษัท อีอาร์เอ็มสยาม จำกัด เป็นบริษัทที่ปรึกษา โดยมีกิจกรรม คือ การสำรวจพื้นที่ท้องทะเล การติดตั้งแท่นเจาะและอุปกรณ์ การขุดเจาะ และการหล่หลุม ทั้งนี้ กลุ่มบริษัทฯ ยังมีแปลงสำรวจ G 2/48 G 3/48 และ G 4/48 อีกด้วย

บริษัท นิวคอสตอล (ประเทศไทย) จำกัด เป็นผู้รับสัมปทาน สำรวจปิโตรเลียมในแปลง สัมปทาน หมายเลข G 5/43 และ G 5/50 แปลงสำรวจดังกล่าวอยู่นอกชายฝั่งจังหวัดนครศรีธรรมราช และจังหวัด สุราษฎร์ธานี โดยมีพื้นที่สำรวจประมาณ ๕,๔๓๕ ตารางกิโลเมตร บริษัทได้ว่าจ้างบริษัทที่ปรึกษา คือ บริษัท โปรเอ็นเทคโนโลยี จำกัด ทำการสำรวจปิโตรเลียมโดยวิธีวัดคลื่นไหวสะเทือนแบบสองมิติ ทั้งนี้ ขอบแปลงของการสำรวจด้านในตั้งอยู่ห่างจากตำบลบ่อผุด อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ๑๔ กิโลเมตร ห่างจากตำบล ท้องเนียน อำเภอนอม ๓๔.๖ กิโลเมตร ห่างจากตำบลสิชล อำเภอสิชล ๒๙ กิโลเมตร ห่างจากตำบลท่าช้าง อำเภอท่าศาลา ๒๘ กิโลเมตร ห่างจากตำบลแหลมตะลุมพุก อำเภอปากพนัง ๑๔.๑ กิโลเมตร

โครงการขุดเจาะน้ำมันที่กล่าวมาข้างต้นได้เข้ามาเปิดเวทีรับฟังความคิดเห็นและจัดทำ การประเมินผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม เพื่อตั้งฐานปฏิบัติการขุดเจาะพื้นที่

๘) โครงการเขื่อนและอ่างเก็บน้ำ

โครงการที่เกี่ยวข้องกับการจัดหาน้ำเพื่อรองรับการพัฒนาอุตสาหกรรมในจังหวัด นครศรีธรรมราชนั้น ประกอบไปด้วย ๓ โครงการ ได้แก่ โครงการอ่างเก็บน้ำคลองกลาย คลองท่าหน และลำไม ซึ่งที่ผ่านมาทั้ง ๓ โครงการ ได้มีการชะลอโครงการออกไป สามารถสรุปแต่ละโครงการได้ ดังนี้

(๑) เขื่อนคลองกลาย

คลองกลายเป็นสายน้ำที่เกิดจากสันเขื่อนซึ่งเป็นสันปันน้ำของเทือกเขานครศรีธรรมราช กันแบ่งระหว่างจังหวัดสุราษฎร์ธานีกับจังหวัดนครศรีธรรมราช ไหลลงอ่าวไทยที่อำเภอท่าศาลา ชาวบ้านได้ใช้ ประโยชน์ตลอดลำน้ำ โครงการก่อสร้างเขื่อนคลองกลายเป็นผลสืบเนื่องมาจากการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อรองรับโครงการ พัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคใต้ โดยในปี พ.ศ. ๒๕๓๖ ชาวบ้านเริ่มทราบข่าวว่าทางราชการกำหนดที่จะสร้างเขื่อน ซึ่งขณะนั้นรัฐบาลกำลังเริ่มผลักดันโครงการพัฒนาชายฝั่งทะเลภาคใต้ ต่อมา มีตัวแทนของกรมชลประทาน ได้ขอเข้าไปสำรวจพื้นที่ในปี พ.ศ. ๒๕๓๙ จนกระทั่งปี พ.ศ. ๒๕๔๓ ชาวบ้านก็เริ่มคัดค้านเพราะเห็นว่าการดำเนินโครงการไม่โปร่งใสและจะก่อให้เกิดปัญหา โครงการเขื่อนคลองกลายที่เรียกว่า “อ่างเก็บน้ำคลอง กลาย” นั้น ประกอบด้วยโครงการย่อย ๆ หลายโครงการ คือ

โครงการอ่างเก็บน้ำคลองกลาย อยู่ที่หมู่ ๖ บ้านปากลง ตำบลกรุงชิง อำเภอหนองพิตำ เป็นเขื่อนดินถมแบบแบ่งโซน ตัวเขื่อนหลัก สูง ๕๐ เมตร ยาว ๓๐๐ เมตร และเขื่อนช่องเขาต่ำสูง ๔๓ เมตร ยาว ๕๐ เมตร ระดับกักเก็บน้ำสูงสุด ๑๖๘.๕๐ เมตร จากระดับน้ำทะเล พื้นที่อ่างที่จะถูกน้ำท่วม ๑,๘๗๕ ไร่ ความจุอ่างสูงสุด ๖๒.๔๐ ล้านลูกบาศก์เมตร

ฝายทดน้ำคลองกลายอยู่ที่บ้านนาเหร่ง ตำบลนาเหร่ง อำเภอหนองพิตำ เป็นฝายคอนกรีตเสริมเหล็กขนาดสูง ๒๕ เมตร ยาว ๖๐ เมตร พื้นที่น้ำท่วมหน้าฝาย ๓๐๐ ไร่ เส้นทางวางแผนทอเดิมได้กำหนดเส้นทางเดินฝิ่งใต้ดินเขตทางสายสระแก้ว-ชุมโลง และทางหลวงหมายเลข ๔๐๑ ท่าศาลา-สิชล จนถึงบ่อบักน้ำที่ตำบลสี่ขีด อำเภอสิชล ต่อมา มีการปรับเส้นทางใหม่เป็นการวางแผนทอในเขตทางของคลองชลประทานเริ่มจากกิโลเมตรที่ ๔+๕๐๐ และแยกซ้ายไปตามถนนหมายเลข ๔๐๑

สถานีสูบน้ำคลองกลาย ตั้งอยู่ที่ปากคลองส่งน้ำที่บริเวณจุดเริ่มต้นของแนวทอส่งน้ำดิบ ความจุ ๔๐ ลูกบาศก์เมตร บ่อบักน้ำ ๕ ไร่ มีคลองชลประทานเป็นคลองคอนกรีต ๑๓ สาย คือ สายใหญ่ ๑ สาย คลองซอย ๗ สาย คลองแยกซอย ๕ สาย

ฝายยางบ้านนาขุน ตั้งอยู่ที่ฝิ่งซ้ายของคลองกลาย บ้านนาขุน บ้านตลิ่งชัน ไปจรดทางหลวงสาย ๔๐๑ มีพื้นที่ชลประทาน ๙,๔๔๕ ไร่ ระดับกักเก็บ ๗ เมตร จากระดับน้ำทะเล ความยาว ๑๕๐ เมตร สถานีสูบน้ำ ๑ แห่ง มีทอส่งน้ำสายใหญ่ ๑ สาย สายซอย ๑๙ สาย

ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการสร้างเขื่อนคลองกลาย นอกจากต่อสิ่งแวดล้อมแล้วยังกระทบกับชุมชนจำนวนมาก คือ

ชุมชนในอ่างเขื่อน หากมีการสร้างอ่างเก็บน้ำคลองกลายจะทำให้น้ำท่วมพื้นที่บ้านปากลง หมู่ที่ ๖ ตำบลกรุงชิง รวมถึงชุมชนอื่น ๆ ที่จะต้องมีการถูกอพยพออกจากพื้นที่ ได้แก่ ชุมชนท้ายอ่างเก็บน้ำคลองกลาย เริ่มตั้งแต่บ้านปากลง บ้านสวนปราง บ้านห้วยพาน บ้านพิตำ บ้านนบ บ้านเขาเหล็ก บ้านหัวโคก บ้านโรงเหล็ก บ้านสวนกลาง บ้านในทอน บ้านนาเหร่ง และบ้านพังหรีน รวมถึงชุมชนหน้าฝายทดน้ำคลองกลาย เริ่มตั้งแต่บ้านน้ำตก บ้านทอนผักกูด บ้านชุมโลง บ้านอินทนิล บ้านนาขุน บ้านสระแก้ว บ้านกลาย และบ้านศาลาสามหลัง

ที่ผ่านมาชาวบ้านได้รวมตัวกันคัดค้านการสร้างเขื่อนมาตลอด จนรัฐบาลได้ประกาศยกเลิกการสร้างเขื่อนคลองกลาย เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๑

(๒) โครงการก่อสร้างอ่างท่าหน

รายงานศึกษาความเหมาะสมการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมเพื่อรองรับการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคใต้ ๒๕๕๑ ของการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ระบุว่าต้องจัดหาแหล่งน้ำเพื่อรองรับนิคมอุตสาหกรรม โดยระบุการจัดทำอ่างเก็บน้ำคลองท่าหน บ้านผิยนบน ตำบลเทพราช อำเภอสิชล และการทดน้ำจากคลองพุมดวงโดยส่งทางระบบทอ อ่างเก็บน้ำท่าหนมีหัวงานเขื่อนฝิ่งขวาอยู่ในหมู่ที่ ๑๐ บ้านผิยนบน ตำบลเทพราช และฝิ่งซ้ายอยู่ในเขตหมู่ที่ ๑๐ บ้านวังสร้าน ตำบลฉลอง พื้นที่ก่อสร้างหัวงานเขื่อน ๓๖๐ ไร่ มีความยาวเขื่อนประมาณ ๑,๐๖๐ เมตร ความสูง ๓๙.๕๐ เมตร พื้นที่อ่างเก็บน้ำ ๘๕๕ ไร่ พื้นที่อ่างเก็บน้ำไปด้านเหนือ ๒ กิโลเมตร ประมาณ ๘๑ ไร่ ตั้งอยู่ในเขตป่าอนุรักษ์ (C) และยังอยู่ในเขตพื้นที่ป่าเศรษฐกิจ (E)

อีก ๗๔๗ ไร่ นอกจากนี้ ยังระบุให้เพิ่มพื้นที่บ่อพักน้ำดิบเป็น ๒๐๐ ไร่ เพื่อรองรับน้ำจากเขื่อนคลองกลายด้วย และยังพบการระบุไว้ในเอกสารแผนพัฒนาจังหวัดนครศรีธรรมราช พ.ศ. ๒๕๕๓-๒๕๕๖ ไว้ว่าจะมีการดำเนินการโครงการอ่างเก็บน้ำคลองท่าหน ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๕๔-๒๕๕๖ ด้วยวงเงินงบประมาณปี ๒๕๕๔ จำนวน ๓๐๐ ล้านบาท งบประมาณปี ๒๕๕๕ จำนวน ๕๓๘ ล้านบาท และงบประมาณปี ๒๕๕๖ จำนวน ๕๓๘ ล้านบาท รวมเป็นงบประมาณทั้งสิ้น ๑,๓๗๖ ล้านบาท

พื้นที่โครงการสร้างอ่างเก็บน้ำท่าหนเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้ ซึ่งเป็นป่าต้นน้ำที่มีความสำคัญมาก เพราะมีสายน้ำ ๕-๖ สายมารวมกัน มีแหล่งน้ำ มีน้ำตก ลำคลอง บริเวณริมห้วยริมคลอง ยังเป็นพืชพรรณอาหารที่อุดมสมบูรณ์ เป็นแหล่งน้ำของการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งสามารถเลี้ยงดูประชากรได้นับหมื่น บริเวณสองฝั่งคลองท่าหน เป็นแหล่งเศรษฐกิจที่เลี้ยงชีวิตคนหลายครอบครัว และที่สำคัญ คลองท่าหนเป็นแหล่งต้นน้ำที่หล่อเลี้ยงคนที่อยู่ในพื้นที่ราบด้านล่างอีกจำนวนมาก ชาวบ้านจึงมีข้อเสนอให้รัฐพัฒนาและส่งเสริมทางการเกษตร หรือส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเชิงอนุรักษ์ ซึ่งน่าจะสอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่มากกว่าและชาวบ้านก็จะได้รับผลประโยชน์เต็มที่

ที่ผ่านมาชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยและได้ร่วมกันเคลื่อนไหว เพราะว่าพื้นที่ดังกล่าวไม่เหมาะสมกับการสร้างเขื่อนและอ่างเก็บน้ำ เนื่องจากชั้นดินข้างล่างเป็นหินทราย ถ้าสร้างแล้วเขื่อนจะมีโอกาสพังได้ง่าย จนกระทั่งมีการระงับและชะลอโครงการก่อสร้างเขื่อนท่าหนไปแล้ว และชาวบ้านก็คิดว่าโครงการนี้ล้มเลิกไปแล้ว แต่หลังจากนั้นก็มีการมาสำรวจเรื่องที่ดิน แล้วให้ชาวบ้านลงชื่อรับทราบว่าเป็นเจ้าของที่ดินด้วยความไม่รู้ชาวบ้านจึงเซ็นชื่อไปและมาทราบในภายหลังว่าเป็นการยินยอมเรื่องการสร้างอ่างเก็บน้ำ แต่หลังจากที่ชาวบ้านศึกษาเอกสารแล้วเห็นข้อมูลชัดเจนว่าอ่างเก็บน้ำนี้สร้างขึ้นเพื่อรองรับนิคมอุตสาหกรรมปิโตรเคมีที่จะเกิดขึ้นที่อำเภอท่าศาลา และอำเภอสิชลในอนาคต ถึงแม้ว่าเจ้าหน้าที่จากสำนักงานชลประทานจะชี้แจงว่า สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการเกษตรในพื้นที่ตำบลคลอง โดยจะมีระบบชลประทานเพิ่มเติม ๓,๐๐๐ ไร่ และเมื่อปีที่แล้วเจ้าหน้าที่จากสำนักงานชลประทานเข้ามาบอกว่าเป็นการสร้างเพื่อใช้ในการเกษตรอย่างเดียว ชาวบ้านก็ไม่เชื่อและไม่เห็นด้วย เพราะการทำเกษตรพื้นที่เทพราช ฝนจะทิ้งช่วงยาวนานที่สุดก็สองสามเดือน จึงไม่ขาดน้ำเลย และชาวบ้านมีความเห็นว่ารัฐบาลน่าจะสร้างฝายน้ำล้นขนาดเล็ก ๆ เพื่อเก็บน้ำจะดีกว่า ในปี พ.ศ. ๒๕๕๕ นายอำเภอคนใหม่ก็ยังพยายามที่จะรื้อฟื้นโครงการขึ้นมาใหม่อีก โดยเรียกแกนนำชาวบ้านไปคุย และมีการพูดถึงเรื่องนี้ในที่ประชุม รวมทั้งมีการประสานกับสำนักงานชลประทานที่ ๕ เพื่อที่จะให้เข้ามาดำเนินการ ชาวบ้านกล่าวว่ากลไกของรัฐได้เข้ามาได้ละเมิดสิทธิของชุมชน เพราะเรื่องโครงการเขื่อนเป็นเรื่องที่ไม่เคยให้ข้อมูลประชาชนเลยว่า จะเอาเขื่อนไปทำอะไร การเวนคืนที่ดิน ค่าชดเชย เป็นอย่างไร พูดแต่เรื่องเดียวว่าจะสร้าง

(๓) โครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำลำไผ่

โครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำลำไผ่ตั้งอยู่หมู่ที่ ๒ และหมู่ที่ ๘ ตำบลวังอ่าง อำเภอชะอวด เป็นเขื่อนที่ไม่มีภูเขากั้น ต้องสร้างแนวสันเขื่อนยาว ๖ กิโลเมตร นับว่ายาวที่สุดในประเทศไทย พื้นที่อ่างเป็นที่ราบ ซึ่งเป็นพื้นที่ปลูกยางพาราของชาวบ้านร้อยละ ๘๐ ส่วนที่เหลือเป็นพื้นที่ปลูกไม้ผล ในขณะที่พื้นที่ตอนล่างของเขื่อนเป็นนาข้าว รวมพื้นที่อ่างเก็บน้ำทั้งหมด ๗,๘๕๐ ไร่ และมีพื้นที่ชุมชนที่ได้รับผลกระทบ ๕ หมู่บ้าน รวมประมาณ ๘๐๐ หลังคาเรือน ได้แก่ หมู่ ๒ บ้านลำไผ่ หมู่ ๘ บ้านควนเหนือ หมู่ ๖ บ้านควนมิตร ตำบลวังอ่าง รวมถึง หมู่ ๑ และหมู่ ๖ ตำบลเขาพระทอง อำเภอชะอวด โดยเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๘ กรมชลประทานได้เข้ามาในพื้นที่

เพื่อเปิดเวทีแจ้งเรื่องการสร้างเขื่อน พร้อมทั้งการเวนคืน โดยไม่ให้ข้อมูลรายละเอียดของโครงการ แต่เน้นย้ำว่าโครงการดังกล่าวเป็นโครงการพระราชดำริ เมื่อทราบข้อมูลจากสำนักงานชลประทานที่ ๕ ชาวบ้านจึงเริ่มติดตามข้อมูลข่าวสาร และร่วมกันคัดค้านการเข้ามาขุดเจาะสำรวจพื้นที่ของผู้รับเหมาก่อสร้าง โดยมีสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ใหญ่บ้าน ครู และเด็กนักเรียน ร่วมคัดค้าน นอกจากนี้ ชาวบ้านก็ได้มีการทำหนังสือร้องเรียนถึงราชเลขาธิการและคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ รวมถึงได้รวมตัวกันเคลื่อนไหวจนกระทั่งมีการระงับโครงการก่อสร้าง ที่ผ่านมาชาวบ้านสบายใจแน่ใจแล้วว่าโครงการน่าจะยุติไปแล้ว แต่ปัจจุบันโครงการได้ถูกนำมารื้อฟื้นเพื่อดำเนินการใหม่ และบรรจุไว้ในแผนพัฒนาจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยที่ภาคประชาชนไม่รับรู้ข้อมูล

เป็นที่น่าสังเกตว่าโครงการอ่างเก็บน้ำทั้งสามในจังหวัดนครศรีธรรมราชได้ถูกชาวบ้านคัดค้านจนไม่สามารถดำเนินโครงการได้ แต่เนื่องจากโครงการเหล่านี้มีความจำเป็นต่อการดำเนินอุตสาหกรรม จึงมักพบว่าในแผนงานต่าง ๆ ก็ยังระบุให้โครงการเหล่านี้เป็นส่วนประกอบอยู่เช่นเดิม หากว่าการคัดค้านของชุมชนประชาชนอ่อนแรงลง โครงการที่ถูกระงับไว้เหล่านี้ก็จะฟื้นกลับมา ดังเช่นที่เกิดขึ้นในปัจจุบันนี้ จากการติดตามสถานการณ์ของเวทีวิจัยพบว่าจังหวัดกำลังพยายามรื้อฟื้นโครงการเขื่อนท่าหนและเขื่อนลาไม โดยมีการพูดถึงเรื่องนี้ในที่ประชุมกำนันผู้ใหญ่บ้าน และมีนายอำเภอเข้าไปพูดคุยกับแกนนำชาวบ้านโดยให้ข้อมูลว่าทั้ง ๒ เขื่อนได้บรรจุไว้ในแผนพัฒนาจังหวัด

๙) โครงการไฟฟ้าชีวมวลของโรงงาน เอส พี โอ อะโกร อินดัสตรีส์ จำกัด

บริษัท เอส พี โอ อะโกร อินดัสตรีส์ จำกัด ตั้งอยู่หมู่ที่ ๔ ตำบลทุ่งปรัง อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช มีเนื้อที่ประมาณ ๒๐๗ ไร่ โดยได้รับใบอนุญาตจากสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดนครศรีธรรมราช ให้ประกอบกิจการอุตสาหกรรมการสกัดน้ำมันปาล์ม เมื่อต้นปี พ.ศ. ๒๕๕๓ โรงงานจะมีการนำกากของเสียชีวมวลจากการสกัดน้ำมันปาล์มมาผลิตไฟฟ้าพลังความร้อนร่วม และเปิดดำเนินการเรียบร้อยแล้ว

ที่ผ่านมาชาวบ้านไม่เห็นด้วยกับการดำเนินโครงการ เพราะสถานที่ที่ตั้งโรงงาน ๒๐๐ กว่าไร่ เป็นพื้นที่แก้มลิงที่รองรับการระบายน้ำท่วมของชุมชน การสร้างโรงงานได้ไปถมที่ดินขวางกั้นการไหลของน้ำ นอกจากนี้ โรงงานยังตั้งอยู่ในพื้นที่ชุมชน มีระยะใกล้กับบ้านเรือนชาวบ้านมากเกินไป การเข้ามาของบริษัทได้ร่วมมือกับองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งปรัง โดยปกปิดข้อมูลข่าวสารว่า นอกจากจะมีการสร้างโรงงานสกัดน้ำมันปาล์มแล้ว ก็ยังมีการสร้างโรงงานไฟฟ้าชีวมวลด้วย ชาวบ้านจึงได้ร้องเรียนต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ซึ่งได้เข้ามาลงพื้นที่ แต่เป็นช่วงน้ำท่วมพอดี ต่อมา คณะอนุกรรมการด้านสิทธิชุมชน ในคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ได้เชิญโยธาธิการและผังเมืองจังหวัด อุตสาหกรรมจังหวัด รวมทั้งตัวแทนจากกรมโรงงานอุตสาหกรรมให้มาประชุมชี้แจง พบว่า บริษัทฯ ได้ทำการขออนุญาตดำเนินการกิจการโรงงานเฉพาะการสกัดน้ำมันปาล์ม แต่ยังไม่มีการยื่นขอใบอนุญาตโรงงานผลิตกระแสไฟฟ้า ปัจจุบันทางโรงงานได้เปิดดำเนินการกิจการเรียบร้อยแล้ว โดยในสัปดาห์แรกที่เริ่มเปิดดำเนินการเสียงโรงงานและเครื่องจักรดังมาก เสียงดังไปไกลจากพื้นที่โรงงานอำเภอทุ่งปรังถึงอำเภอสิชล ซึ่งนายอำเภอสิชลบอกว่าได้ยินเสียง และชาวบ้านได้แจ้งร้องเรียนไปยังกำนันตำบลทุ่งปรังเพื่อให้เข้าไปตรวจสอบการดำเนินการของโรงงานที่ก่อให้เกิดเสียงดัง ต่อมา ในเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๕๕ ก็มีชาวบ้านหมู่ที่ ๒ ร้องเรียนไปยังสำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งทางสำนักนายกรัฐมนตรีก็ได้ส่งหนังสือสอบถามมายังนายอำเภอสิชล หลังจากนั้น นายอำเภอสิชลได้ส่งเรื่องดังกล่าวต่อไปยังผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๔ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๔ จึงนำหนังสือจากสำนักนายกรัฐมนตรีไปสอบถามกับผู้จัดการโรงงานเรื่องเสียงดังจากโรงงานที่ส่งผลกระทบต่อชุมชน ผู้จัดการ

โรงงานแจ้งว่าเสียงที่ดังนั้นเกิดขึ้นในช่วงทดสอบการเดินเครื่องจักรกลของโรงงานก่อนเปิดการดำเนินการผลิต ซึ่งปัจจุบันได้มีการเปิดดำเนินการโรงงานและทำการผลิตเต็มรูปแบบแล้ว จากการให้ข้อมูลของผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๔ ในการจัดทำเวทีของโครงการวิจัย พบว่าปัจจุบันเสียงที่ดังจากโรงงานได้ลดน้อยลง แต่ชุมชนก็ยังมีปัญหาเรื่องกลิ่น โดยกลิ่นที่เกิดขึ้นนั้นจะพัดพาไปถึงสองตำบล ถึงแม้ว่าโครงการนี้จะมีการดำเนินการที่ไม่เกี่ยวข้องกับโครงการพัฒนาภาคใต้ แต่การพัฒนาและดำเนินการของโรงงานที่ได้เข้ามาในพื้นที่ช่วงระยะเวลาเดียวกับกระแสการพัฒนาอุตสาหกรรมปิโตรเคมีในอำเภอสิชล ทำให้ชาวบ้านสงสัยและไม่ไว้วางใจว่าพัฒนาโรงงานจะเป็นโครงการแรกเริ่มที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาพื้นที่อำเภอสิชลให้เป็นอุตสาหกรรมหนักในอนาคต

๕.๒.๓ ประเด็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน จากกรณีศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช

๑) สิทธิในการกำหนดอนาคตและเจตจำนงของตนเองและสิทธิในการพัฒนา

เช่นเดียวกับกรณีศึกษาในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จะเห็นได้ว่าชาวบ้านและชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราช ก็ไม่ได้มีสิทธิในการกำหนดอนาคตของตนเองเลย โครงการขนาดใหญ่ต่าง ๆ ที่เป็นกรณีร้องเรียนของชาวบ้าน ล้วนเป็นโครงการที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับโครงการที่จัดทำขึ้นภายใต้แผนพัฒนาชายฝั่งทะเลภาคใต้ ที่ถูกผลักดันมาจากต่างประเทศและหน่วยงานรัฐระดับชาติ ไม่ว่าจะเป็นองค์การความร่วมมือระหว่างประเทศของญี่ปุ่น สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กระทรวงพลังงาน ให้จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นศูนย์กลางผลิตปิโตรเคมีและพลังงานของประเทศและภูมิภาค หลังจากนั้นกระทรวงอุตสาหกรรมภายใต้การนำเสนอของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ก็ได้ศึกษาหาพื้นที่เหมาะสมเพื่อที่จะรองรับการจัดทำนิคมอุตสาหกรรม กำหนดออกมาเป็นพื้นที่อำเภอท่าศาลาและอำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาปิโตรเคมีในระยะที่ ๓ ของสถาบันปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย ที่จะขยายพื้นที่อุตสาหกรรมปิโตรเคมีสู่ภาคใต้โดยใช้จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นศูนย์กลาง นอกจากนั้น กระทรวงพลังงานก็ยังได้มอบหมายให้ บริษัท ปตท. (มหาชน) จำกัด เป็นผู้รับผิดชอบในการจัดจ้าง บริษัท Phoenix Petroleum ดำเนินการศึกษาแนวทางการพัฒนาภาคใต้ โดยใช้ผลิตผลในพื้นที่เสริมสร้างอุตสาหกรรมพลังงานและอุตสาหกรรมต่อเนื่องครบวงจร ผลการศึกษาได้นำเสนอให้มีการตั้งโรงกลั่นน้ำมันและโรงแยกก๊าซธรรมชาติต่อเนื่องไปถึงการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมปิโตรเคมีในจังหวัดนครศรีธรรมราชเช่นกัน สรุปได้ว่าอนาคตของเมืองนครศรีธรรมราชภายใต้อุตสาหกรรมปิโตรเคมีล้วนถูกกำหนดมาจากหน่วยงานภายนอกและเอกชนผู้ได้รับผลประโยชน์โดยตรงจากภายนอกทั้งสิ้น โดยที่ประชาชนในจังหวัดก็ไม่มีสิทธิไม่มีเสียงในการบริหารจัดการและพัฒนาจังหวัดท้องถิ่นของตนเองเลย และเป็นการละเมิดสิทธิในการกำหนดอนาคตและเจตจำนง รวมทั้งสิทธิในการพัฒนาของชุมชนท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจน

๒) สิทธิในมาตรฐานการครองชีพ

“ออกทะเลจับปูได้กินปู ลงอวนปลาได้กินปลา เราภูมิใจที่คนท่าศาลาสามารถเลี้ยงชาวนครศรีธรรมราช และคนไทยได้ทั่วประเทศ รวมถึงยังมีการส่งออกทั้งเป็นอาหารทะเลโด่งดังไปทั่วโลก” นายสุพร โต๊ะเส้น นายกสมาคมประมงพื้นบ้านอ่าวท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช กล่าวยืนยันถึงความอุดมสมบูรณ์ของอ่าวทองคำ อำเภอท่าศาลาและอำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นที่รู้จักกันและเรียกขานกันในหมู่ชาวประมงว่า “อ่าวทองคำ” การรุกคืบเข้ามาของโครงการต่าง ๆ ภายใต้แผนพัฒนาชายฝั่งทะเล

ภาคใต้ เป็นภัยคุกคามรูปแบบใหม่ที่ชาวบ้านไม่เคยเจอมาก่อน และมีความห่วงกังวลเป็นอย่างมากว่าการเปลี่ยน นครศรีธรรมราชให้เป็นเมืองอุตสาหกรรมปิโตรเคมีและพลังงาน จะนำมาสู่การทำลายแหล่งทรัพยากรประมงและ อาหารในทะเลที่เป็นฐานในการประกอบอาชีพของชุมชนชาวประมงกว่า ๒,๐๐๐ ครัวเรือน รวมทั้งส่งผลกระทบต่อเนื้อไปยังอุตสาหกรรมต่อเนื่องกับผลิตผลประมงจำนวนมากมาย ทั้งส่งออกและแปรรูปอาหารทะเล ชาวประมง พื้นที่บ้านได้ประกอบอาชีพประมงสืบต่อมารุ่นต่อรุ่น ทั้งความรู้ในการค้นหาแหล่งที่อยู่ของปลาและความรู้ในการใช้ เครื่องมือประมงที่แตกต่างกันไป ทะเลท่าศาลาเพียงพอให้ชาวประมงจำนวนมากสามารถทำมาหากินกันได้ได้อย่าง เพียงพอ ไม่จำเป็นต้องออกไปทำงานที่อื่น ระบบเศรษฐกิจทางการประมงที่มีความอุดมสมบูรณ์ ข้อมูลที่ได้จาก การทำการประเมินผลกระทบสุขภาพโดยชุมชนของเครือข่ายประมงพื้นบ้านสิชล อำเภอท่าศาลา จังหวัด นครศรีธรรมราช พบว่าจะมีชาวประมงพื้นบ้านจำนวนมากได้รับผลกระทบจากการดำเนินโครงการ ชาวประมง พื้นบ้านจาก ๑๑ หมู่บ้าน มีการจ้างงานในชุมชนกว่า ๕,๐๐๐ คน และชาวบ้านแต่ละคนนั้นจะได้รายได้จาก การทำประมงพื้นบ้านอย่างต่ำวันละ ๓๐๐-๑,๐๐๐ บาท

การก่อสร้างโครงการต่าง ๆ ทั้งท่าเรือน้ำลึก นิคมอุตสาหกรรม โรงไฟฟ้าถ่านหิน โรงไฟฟ้าก๊าซธรรมชาติ หรือแม้แต่โรงไฟฟ้านิวเคลียร์ ล้วนแต่มีท่าเลที่ตั้งอยู่ใกล้ชายฝั่งทะเลทั้งนั้น นอกจากนี้ การก่อสร้างโครงการต้องมีการขุดลอกร่องน้ำในทะเล ทำให้สภาพทางภูมิประเทศของทะเลเปลี่ยนแปลงไป รวมทั้ง มีความหนาแน่นของการคมนาคมขนส่งทางทะเล ส่งผลต่อการทำลายความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรอาหาร ในทะเล อันเป็นการคุกคามต่อสิทธิในมาตรฐานการครองชีพของชาวประมงพื้นบ้านและชุมชนท้องถิ่น

๓) สิทธิชุมชนในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร

กรณีการดำเนินการโครงการก่อสร้างท่าเรือของบริษัท เซฟรอน ฯ ชาวบ้านได้ทำหนังสือ ถึงสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในฐานะเลขานุการของคณะกรรมการ ผู้ชำนาญการ (คชก.) ที่พิจารณาอนุมัติรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพทั้งหมดเป็นจำนวน ๓ ครั้ง โดยได้มีการระบุชัดเจนในหนังสือว่า เพื่อขอเอกสารรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ ของโครงการ พร้อมทั้งนำเสนอประเด็นต่าง ๆ ที่เป็นข้อบกพร่องของรายงาน เพื่อให้คณะกรรมการผู้ชำนาญการ พิจารณาเพิ่มเติม ได้แก่ ความอุดมสมบูรณ์ของอ่าวทองคำ การศึกษาการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ ของชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชนในการแสดงความคิดเห็น เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตาม สำนักงานนโยบายและ แผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมก็ไม่ได้นำส่งรายงานดังกล่าวให้กับชาวบ้านที่เป็นผู้ได้รับผลกระทบโดยตรง จากการดำเนินโครงการ แต่จัดส่งเฉพาะรายงานบันทึกการประชุมของคณะกรรมการผู้ชำนาญการมาให้ชาวบ้าน เท่านั้น อีกทั้งเมื่อชาวบ้านได้ส่งหนังสือฉบับที่ ๓ ถึงสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม และได้ตอบกลับมามีว่า คณะกรรมการผู้ชำนาญการได้มีการอนุมัติรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบ สิ่งแวดล้อม และสุขภาพไปเรียบร้อยแล้ว จะเห็นได้ว่า ชาวบ้านไม่ได้รับการเคารพและปฏิบัติจากหน่วยงานราชการ ที่เกี่ยวข้อง เมื่อมีการติดต่อขอข้อมูลเกี่ยวกับโครงการตามสิทธิอันพึงมีพึงได้ที่กำหนดไว้ตามมาตรา ๕๖ และ ๕๗ ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

๔) สิทธิชุมชนในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ

ประเด็นสำคัญหนึ่งของการคัดค้านโครงการของชาวบ้านก็คือ โครงการต่าง ๆ ทั้งท่าเรือน้ำลึก โรงไฟฟ้าถ่านหินจะทำลายอ่าวทองคำ ซึ่งเป็นแหล่งผลิตอาหารสำคัญของจังหวัดนครศรีธรรมราชและของ

ประเทศไทย ส่งผลต่อสิทธิของชุมชนในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน ตามบทบัญญัติที่กำหนดไว้ในมาตรา ๖๖ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

๕.๒.๔ ข้อเสนอของคนนครศรีธรรมราช สิทธิชุมชนในการกำหนดอนาคตตนเองและเขตพื้นที่คุ้มครองแหล่งผลิตอาหาร

ผลจากการจัดเวทีประชุมระดับจังหวัดของโครงการวิจัย เพื่อนำเสนอทิศทางการพัฒนาจังหวัด นครศรีธรรมราชที่คุ้มครองสิทธิมนุษยชน เมื่อวันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๕ ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลท่าศาลา อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช สามารถสรุปข้อเสนอของชาวบ้านได้ ดังนี้

๑) ประชาชนต้องมีสิทธิและมีส่วนร่วมในการกำหนดอนาคตของตนเอง สิทธิก็คือ อำนาจที่มีความชอบธรรม อยู่บนฐานของศีลธรรม จารีตประเพณี สิทธิขึ้นอยู่กับว่าเราอยู่ในฐานะใด สิทธิของคนกลุ่มต่าง ๆ สิทธิของชุมชนเป็นสิทธิของชาวบ้าน กลุ่มคน ชุมชน สิทธิในสังคมเป็นทรัพย์สินส่วนตัว สิทธิปัจเจกเพื่อรองรับการพัฒนาแบบทุนนิยม เพื่อสนองการอุปโภคบริโภคและการตลาด ต้องนำทรัพยากรส่วนรวมไปสนองส่วนบุคคล ขบวนการแผนชุมชน เป็นสิทธิชุมชนขั้นสูง ดังนั้น ชาวนครศรีธรรมราชต้องการที่จะจัดทำแผนของชุมชน จังหวัด และกำหนดอนาคตของตนเองตามฐานทรัพยากร จารีต ประเพณี และวิถีชีวิตของตนเอง รวมถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนในการกำหนดแนวทางการพัฒนาท้องถิ่นของตน อันจะช่วยลดความขัดแย้งระหว่างรัฐกับประชาชนลงได้ นอกจากนี้ในรัฐธรรมนูญเองก็ได้ระบุไว้ว่าประชาชนในพื้นที่ที่มีสิทธิที่จะแสดงความเห็น มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในการดำเนินโครงการใด ๆ ในพื้นที่ที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชน ดังนั้น การกำหนดนโยบายของรัฐต่อทิศทางการพัฒนาใด ๆ ก็ตาม ควรเริ่มต้นจากการนำข้อเสนอของท้องถิ่นขึ้นมาพิจารณา

๒) เขตคุ้มครองพื้นที่ผลิตอาหารชายฝั่งทะเลจังหวัดนครศรีธรรมราช ทั้งนี้จังหวัดนครศรีธรรมราชตั้งอยู่ในมณฑล ๓๘ ประการ โดยหนึ่งในมณฑล ๓๘ คือ การอยู่ในพื้นที่อันเหมาะสมเป็นมงคลอย่างยิ่ง คนโบราณเลือกสถานที่ตั้งพระธาตุ (การเลือกที่ตั้งจังหวัดนครศรีธรรมราช) เพราะมีทำเลดีที่สุด ยอดพระธาตุตรงกับยอดเขาหลวง มีลมแปดทิศ ยืนยันมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๘๐๐ เรื่องการตั้งพระธาตุ การอยู่ในภูมิประเทศอย่างดี มีแนวภูเขาและคลองกว่า ๑๐ คลอง ไหลลงสู่ปากแม่น้ำสู่ทะเล ทำให้มีการหมุนเวียนแร่ธาตุ สารอาหารจากที่สูงจากพื้นดินบนบกลงสู่ทะเล เกิดเป็นตอนต่าง ๆ ที่เป็นแหล่งอาหารของสัตว์น้ำ ทำให้มีความอุดมสมบูรณ์ของสัตว์น้ำ

จังหวัดนครศรีธรรมราชมีพื้นที่ติดชายฝั่งทะเลอ่าวไทย ประมาณ ๒๒๕ กิโลเมตร แต่พื้นที่เหล่านี้ไม่ได้อยู่ในเขตประกาศพื้นที่คุ้มครองสัตว์น้ำช่วงฤดูวางไข่ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ถึงพฤษภาคมของกรมประมง ซึ่งได้มีการกำหนดมาตรการในการห้ามใช้เครื่องมือทำการประมงบางชนิดในช่วงดังกล่าว ที่ผ่านมาชาวประมงอำเภอท่าศาลาได้มีการแจ้งความจำนงค์ไปยังกรมประมง ขอให้ประกาศพื้นที่คุ้มครองสัตว์น้ำช่วงฤดูวางไข่ให้ครอบคลุมถึงอ่าวท่าศาลาด้วย อีกทั้งขณะนี้ชาวบ้านก็ได้รวมตัวกันเพื่อผลักดันให้เกิดการประกาศให้อ่าวทองคำเป็นพื้นที่ “คุ้มครองแหล่งผลิตอาหาร” โดยร่วมกับสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในการใช้กลไกการประกาศพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ นอกจากนี้ ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็กำลังร่วมกัน

ผลักดันที่จะให้มีการใช้สิทธิชุมชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ในมาตรา ๖๖ และ มาตรา ๒๙๐ จัดทำธรรมนูญชุมชนและประกาศพื้นที่คุ้มครองแหล่งอาหารของชุมชนเช่นกัน โดยการใช้กลไกของการออกข้อบัญญัติท้องถิ่น การสร้างธรรมนูญชุมชนปกป้องพื้นที่ผลิตอาหาร และกติกาชุมชนเรื่องเขต อนุบาลสัตว์น้ำชายฝั่ง มาช่วยในการคุ้มครองพื้นที่แหล่งอาหาร ที่ผ่านมาองค์การบริหารส่วนตำบลท่าศาลา จังหวัด นครศรีธรรมราช เป็นองค์การบริหารส่วนตำบลแรกของประเทศไทยที่ได้ประกาศข้อบัญญัติท้องถิ่นทางทะเล ภายใต้สิทธิตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เรื่อง “การอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ ทรัพยากรชายฝั่งอย่างยั่งยืน ปี ๒๕๕๒” ปัจจุบันได้มีการเชื่อมโยงกันอย่างเข้มแข็งเป็นกลุ่มของคนรักบ้านเกิด ที่อยู่ระหว่างการจัดทำธรรมนูญชุมชนและกติกาต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น

๓) เมืองที่พึ่งตนเองและยั่งยืนบนฐานเศรษฐกิจที่หลากหลายประเภท จังหวัด นครศรีธรรมราช มีจำนวนประชากร ๑.๗๑ ล้านคน รวมพื้นที่ ๔.๒๑ ล้านไร่ ซึ่งร้อยละ ๔๙ เป็นพื้นที่การเกษตร เศรษฐกิจของจังหวัดตั้งอยู่บนพื้นฐานของเศรษฐกิจ ๖ ประเภท ประกอบไปด้วย เกษตร อุตสาหกรรมเหมืองแร่ การขนส่งและการขายปลีก การบริหารราชการ และอื่น ๆ เช่นเดียวกับฐานเศรษฐกิจของจังหวัดระยองในอดีต แต่แผนพัฒนาอุตสาหกรรมปิโตรเคมีที่ผ่านมามีทำให้เศรษฐกิจของจังหวัดระยองปัจจุบันเหลือตั้งอยู่บนฐานของ เศรษฐกิจประเภทเดียว คือ อุตสาหกรรม ซึ่งในการพัฒนาบนฐานเศรษฐกิจประเภทเดียวจะมีความเสี่ยงมากกว่า และยั่งยืนน้อยกว่าการพัฒนาด้วยฐานเศรษฐกิจหลายประเภท ดังนั้น หลักการพัฒนาเมืองนครศรีธรรมราช ต้องยั่งยืนและเป็นธรรม เหมือนการสานเสื่อ ต้องมาถักทอคล้องกันพอดี เป็นศิลปะถักทอกันอย่างลงตัว ปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง พอประมาณ มีความรู้ คุณธรรม มีเหตุผล สมานฉันท์

๔) การพัฒนาพลังงานหมุนเวียนเพื่อการพึ่งตนเองของเมือง ศักยภาพของจังหวัด นครศรีธรรมราชในด้านพลังงานหมุนเวียนมีอยู่หลายประเภท เช่น พลังงานลม พลังงานจากชีวมวลที่มีขนาดเล็ก ๐.๕-๑ เมกะวัตต์ ฯลฯ ซึ่งควรได้รับการพัฒนาเป็นพลังงานของเมือง ไม่ใช่มาสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหินในพื้นที่ จังหวัดนครศรีธรรมราชเพื่อไปป้อนให้กับภาคอุตสาหกรรม

๕.๓ กรณีศึกษาจากกรณีโรงเรียนจังหวัดสงขลา

๕.๓.๑ สงขลา เมืองอุตสาหกรรมหนักชายแดนและสะพานเศรษฐกิจพลังงานฝั่งอ่าวไทย

สงขลาได้เริ่มถูกกำหนดให้เป็นเมืองศูนย์กลางอุตสาหกรรมชายแดนนับตั้งแต่เริ่มมีการพัฒนา พื้นที่สามเหลี่ยมเศรษฐกิจ อินโดนีเซีย-มาเลเซีย-ไทย (IMT-GT) ในปี พ.ศ. ๒๕๓๖ เพื่อพัฒนาพื้นที่ชายแดน และพัฒนาเศรษฐกิจต่อเนื่องภายใต้โครงการสะพานเศรษฐกิจ สงขลา-ปีนัง-เมดาน ซึ่งเป็นผลมาจากการศึกษา ขององค์การความร่วมมือระหว่างประเทศของญี่ปุ่น (JICA) โดยที่ได้มีแผนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในการเชื่อมโยง ระหว่างกันทั้งโครงข่ายถนน ทางรถไฟ ทางทะเล ทางอากาศ ท่อก๊าซ ท่อน้ำมัน พลังงานไฟฟ้า การพัฒนา อุตสาหกรรม ด้านศุลกากร รวมถึงการพัฒนาด้านการค้าและการตลาดเสรี (Open Market Operation) และ หากผนวกรวมโครงการสะพานเศรษฐกิจ ปากบารา-สงขลา ที่ทำการเสนอภายใต้การศึกษาขององค์การความ ร่วมมือระหว่างประเทศของญี่ปุ่นเช่นกัน จังหวัดสงขลา ก็กลายเป็นศูนย์กลางในภาคใต้ของประเทศไทยที่จะเชื่อมต่อ การขนส่งพลังงานจากฝั่งตะวันตกจากท่าเรือปากบารา อำเภอลงู จังหวัดสตูล มาสู่ฝั่งทะเลตะวันออกชายฝั่งอ่าวไทย อำเภอนะบะ สงขลา และภาคเหนือของประเทศมาเลเซีย

ในปี พ.ศ. ๒๕๔๐ การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยในขณะนั้น ได้ลงนามสัญญากับ บริษัท เปโตรนาส เพื่อร่วมกันศึกษาความเป็นไปได้ในการร่วมทุนโครงการท่อส่งก๊าซและโรงแยกก๊าซไทย-มาเลเซีย และในปีเดียวกันนั้น “แผนแม่บทเพื่อการพัฒนา ๕ จังหวัดชายแดนใต้” ภายใต้กรอบความร่วมมือ IMT-GT ของไทยก็แล้วเสร็จออกมา จนกระทั่งปี พ.ศ. ๒๕๔๑ รัฐบาลของทั้ง ๒ ประเทศ ได้เห็นชอบการซื้อขายก๊าซ จากพื้นที่พัฒนาร่วมไทย-มาเลเซีย และหลักการร่วมทุนโครงการท่อส่งก๊าซและโรงแยกก๊าซไทย-มาเลเซีย

จนกระทั่งในปี พ.ศ. ๒๕๔๒ แผนแม่บทและแผนปฏิบัติการการพัฒนาเขตเศรษฐกิจป็นัง-สงขลา โดยใช้ประโยชน์จากก๊าซธรรมชาติของไทย จากการศึกษาโดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติก็แล้วเสร็จ ซึ่งมีระยะเวลาดำเนินงานของแผนรวม ๒๐ ปี ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๔๓-๒๕๖๓ โดยมี วัตถุประสงค์เพื่อกระตุ้นให้เกิดการลงทุนด้านเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมที่ต่อเนื่องจากก๊าซธรรมชาติ อันจะมีผล นำไปสู่การขยายเขตการลงทุนด้านอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ และเศรษฐกิจเสรีอื่น ๆ ในพื้นที่ ๗ อำเภอของจังหวัด สงขลา คือ อำเภอเมืองสงขลา อำเภอหาดใหญ่ อำเภอบางกล่ำ อำเภอจะนะ อำเภอนาหม่อม อำเภอคลองหอยโข่ง และอำเภอสะเดา ตลอดจนมีแผนจะครอบคลุมไปถึงนิคมอุตสาหกรรมในอำเภอเมือง จังหวัดปัตตานีด้วย ภายใต้ แผนมีการพัฒนาโครงการต่าง ๆ ได้แก่ โครงการท่อส่งก๊าซและโรงแยกก๊าซธรรมชาติไทย-มาเลเซีย โรงไฟฟ้า พลังงานความร้อนร่วม นิคมอุตสาหกรรมและการขยายพื้นที่อุตสาหกรรมต่าง ๆ ได้แก่ อุตสาหกรรมที่ใช้ก๊าซ ธรรมชาติเป็นเชื้อเพลิงหรือวัตถุดิบ อุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ เซรามิกส์ กระดาษ ยิบซัมบอร์ด และอุตสาหกรรม ต่อเนื่องจากยาง โดยได้กำหนดให้มีการพัฒนาพื้นที่เพื่อรองรับอุตสาหกรรมที่จะเกิดขึ้นแสดงไว้ในรูปภาพที่ ๑๖ ดังนี้

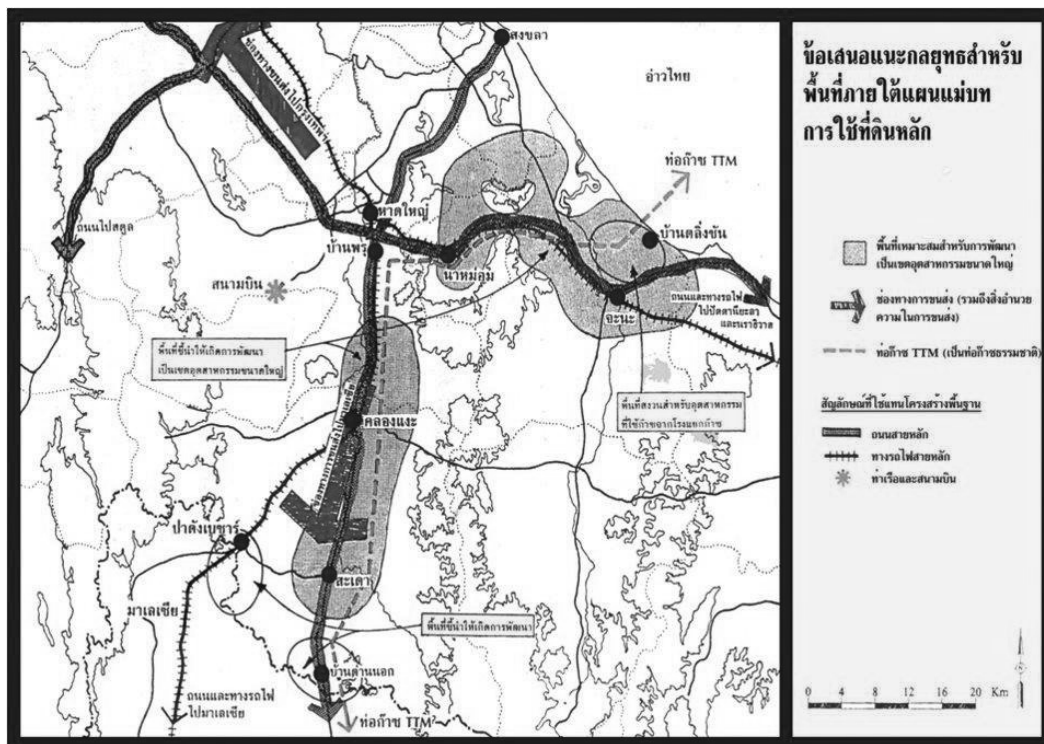
๑) นิคมอุตสาหกรรม

(๑) การขยายเขตพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมภาคใต้ (ฉลุง) นิคมอุตสาหกรรมภาคใต้ (ฉลุง) ตั้งอยู่แล้วที่ตำบลฉลุง อำเภอหาดใหญ่ อยู่ภายใต้การดำเนินการของการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย โดยได้เริ่มพัฒนาพื้นที่มาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๘ เพื่อรองรับการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมในพื้นที่ภาคใต้ตาม นโยบายของภาครัฐ เดิมได้กำหนดให้เป็นพื้นที่อุตสาหกรรมประมาณ ๖๐๐ ไร่ แต่เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๔ การนิคม อุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยได้ขอเปลี่ยนแปลงผังการใช้ประโยชน์ที่ดินให้รองรับการขยายอุตสาหกรรมเต็มพื้นที่ นิคมอุตสาหกรรม รวมทั้งสิ้น ๒,๒๖๑ ไร่

(๒) นิคมอุตสาหกรรม ตามแผนได้มีการกำหนดจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรม ๒ แห่ง ตั้งอยู่ระหว่างบ้านไร่กับบ้านทุ่งลุงแห่งหนึ่ง และอีกแห่งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของอำเภอสะเดา ซึ่งเป็นพื้นที่ตามแนวท่อก๊าซไทย-มาเลเซีย และทางหลวงหมายเลข ๔ ตลอดแนวนกนกาญจนวนิชย์ อันเป็นพื้นที่ เหมาะสมกับการพัฒนาอุตสาหกรรมหนัก โดยให้มีการตั้งเขตอุตสาหกรรมส่งออกในนิคมอุตสาหกรรมด้วย ขนาดพื้นที่แต่ละแห่ง คือ ๑,๒๕๐ ไร่ และขยายเพิ่มอีก ๖๒๕ ไร่ หลังปี พ.ศ. ๒๕๕๓ ปัจจุบันโครงการนี้ยังไม่มี ความคืบหน้า

(๓) พื้นที่พัฒนาอุตสาหกรรมเพิ่มเติม ตามแผนก็ได้มีการเสนอให้สำรองพื้นที่ประมาณ ๒,๐๐๐ ไร่ ในอำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา บริเวณที่ท่อก๊าซธรรมชาติไทย-มาเลเซียขึ้นฝั่ง เพื่อเตรียมที่จะพัฒนา เป็นนิคมอุตสาหกรรมปิโตรเคมีในอนาคต ทั้งนี้ สภาพภูมิสิทธิ์ที่ดินบริเวณดังกล่าว เดิมเป็นของ บริษัท อุตสาหกรรม ปิโตรเคมีแห่งประเทศไทย (TPI) ขนาด ๒,๔๐๐ ไร่ และได้มีการจัดทำและผ่านความเห็นชอบรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบ

สิ่งแวดล้อมของโครงการนิคมอุตสาหกรรม TPI จากสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไปเรียบร้อยแล้ว ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๔ ปัจจุบันที่ดินดังกล่าวอยู่ในการครอบครองของบริษัท IRPC ซึ่งมี บริษัท ปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย จำกัด (มหาชน) เป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ รวมทั้งในการศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการทำเรื่อน้ำลึกสงขลา ๒ ก็ได้เลือกบ้านสวนกง ตำบลนาทับ อำเภोजะนะ ซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกันเป็นสถานที่ก่อสร้าง ในอนาคตหากมีการพัฒนาอุตสาหกรรมปิโตรเคมีเต็มรูปแบบ จึงมีความเป็นไปได้ที่จะมีการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมในพื้นที่บริเวณนี้

ที่มา โครงการศึกษาเพื่อจัดทำแผนแม่บทและแผนปฏิบัติการ การพัฒนาเขตเศรษฐกิจป็นัง-สงขลา โดยใช้ประโยชน์จากก๊าซธรรมชาติ

รูปภาพที่ ๑๖ การพัฒนาจังหวัดสงขลา ภายใต้แผนแม่บทและแผนปฏิบัติการ

การพัฒนาเศรษฐกิจป็นัง-สงขลา โดยใช้ประโยชน์จากก๊าซธรรมชาติ

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (๒๕๕๒)

๒) โครงการก่อสร้างทางด่วนพิเศษระหว่างเมืองหาดใหญ่-สะเดา

ทางด่วนพิเศษ (มอเตอร์เวย์) หาดใหญ่-สะเดา เป็นโครงการเร่งด่วนที่เสริมสร้างความเชื่อมโยงในอนุภูมิภาค จากผลการทบทวนกลางทางของแผนที่นำทาง (Road Map) สามเหลี่ยมเศรษฐกิจ อินโดนีเซีย-มาเลเซีย-ไทย ปี พ.ศ. ๒๕๐๐-๒๕๕๔ ทางด่วนดังกล่าวมีระยะทาง ๕๕ กิโลเมตร เชื่อมต่อกับมาเลเซีย โดยเริ่มที่ด่านสะเดาที่บ้านด่านนอก ผ่านบ้านทับโกบเข้าสู่อำเภอคลองหอยโข่ง ผ่านไปใกล้สนามบินหาดใหญ่ แล้วตัดผ่านถนนหาดใหญ่-รัตภูมิ สายเก่า เชื่อมไปสู่นิคมอุตสาหกรรมฉลุง และทางหลวงที่ ๔๓ มูลค่าโครงการ ๑๐,๐๕๕ ล้านบาท ระยะเวลาตั้งแต่การออกแบบจนกระทั่งก่อสร้างแล้วเสร็จใช้เวลา ๔ ปี และเปิดใช้เส้นทางอีก ๒๖ ปี รวมเป็น ๓๐ ปี

ปัจจุบันธนาคารพัฒนาเอเชีย (ADB) พร้อมทั้งจะให้การสนับสนุนเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำให้กับโครงการดังกล่าวด้วยวงเงิน ๓๐๐ ล้านเหรียญสหรัฐ และขณะนี้ กรมทางหลวงอยู่ในระหว่างทบทวนเรื่องการศึกษาออกแบบทางด่วนเส้นนี้ และการทางพิเศษแห่งประเทศไทย (กทพ.) ได้นำโครงการเส้นทางมอเตอร์เวย์หาดใหญ่-สะเดา ปรับใส่ไว้ในแผนแม่บทการทางพิเศษใหม่ที่มุ่งพัฒนาเส้นทางเชื่อมต่อประเทศในภูมิภาคเพื่อรองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ซึ่งแผนนี้จะเริ่มใช้ในปี พ.ศ. ๒๕๕๗-๒๕๖๗ การพัฒนาทางด่วนเส้นนี้นอกจากจะเป็นส่วนหนึ่งในการเชื่อมเส้นทางขนส่งชายแดนไทย-มาเลเซีย ยังเป็นการเตรียมที่จะรองรับการพัฒนาพื้นที่นิคมอุตสาหกรรม (ฉลุง) และเขตเศรษฐกิจพิเศษ (ทับโกบ) ตามแนวเส้นทางนี้ในอนาคต

๓) เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนสะเดา

เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนสะเดาก่ออยู่ในโครงการเร่งด่วนเพื่อเสริมสร้างความเชื่อมโยงในอนุภูมิภาค ซึ่งเป็นผลจากการทบทวนกลางทางของแผนที่นำทางสามเหลี่ยมเศรษฐกิจอินโดนีเซีย-มาเลเซีย-ไทย ปี พ.ศ. ๒๕๐๐-๒๕๕๔ เช่นเดียวกับการสร้างทางด่วนพิเศษหาดใหญ่-สะเดา ทั้งนี้ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้ร่วมกับสำนักงานวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจของมาเลเซีย จัดทำโครงการศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน บริเวณอำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา ประเทศไทย-บริเวณเมืองบูกิตกายูฮิตัม รัฐเกดะห์ ประเทศมาเลเซีย ระยะที่ ๒ เมื่อปลายปี พ.ศ. ๒๕๕๒ โดยว่าจ้างให้บริษัท โซซิโอ-เอคโคโนมิก คอนซัลแตนท์ จำกัด เป็นบริษัทที่ปรึกษา ซึ่งผลการศึกษาได้เสนอให้พื้นที่ชายแดนไทยและมาเลเซีย บริเวณบ้านทับโกบ ตำบลสำนักขาม อำเภอสะเดา ที่ตั้งอยู่ใกล้แนวทางด่วนพิเศษหาดใหญ่-สะเดา เนื้อที่ ๙๙๐ ไร่ เป็นพื้นที่ที่มีความเหมาะสมที่สุด

ผลการศึกษาได้นำเสนออุตสาหกรรมในเขตเศรษฐกิจพิเศษจะประกอบด้วยพื้นที่อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับยางพารา อุตสาหกรรมอาหารทะเลแช่แข็งและแปรรูป อุตสาหกรรมต้นน้ำของอุตสาหกรรมยานยนต์ สถานศึกษา ศูนย์ฝึกอบรมฝีมือแรงงาน สถานีขนส่งสินค้า คลังสินค้า หรือ Inland Container Depot (ICD) ธุรกิจการให้บริการทางการเงิน และอุตสาหกรรมอาหารและบริการอาหารฮาลาล สำหรับรูปแบบการจัดทำเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนสะเดา จะใช้รูปแบบเดียวกับเขตเศรษฐกิจพิเศษแม่สอด จังหวัดตาก-เมืองเมียวดี ประเทศพม่า ซึ่งผู้ลงทุนได้รับสิทธิพิเศษต่าง ๆ เช่น การอนุญาตให้คนต่างด้าวถือครองที่ดินโดยได้รับยกเว้นภาษีต่าง ๆ และอาจมีการออกกฎหมายเฉพาะเหมือนกับการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษในต่างประเทศ ฯลฯ ที่สำคัญ ส่วนเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนฝั่งเมืองบูกิตกายูฮิตัมทางมาเลเซียได้กำหนดให้เป็นพื้นที่อุตสาหกรรมหลักทางด้านยานยนต์และชิ้นส่วนยานยนต์

๕.๓.๒ สถานการณ์การร้องเรียนและโครงการพัฒนาภาคใต้ในจังหวัดสงขลา

จากแนวทางแผนพัฒนาอุตสาหกรรมระหว่างประเทศที่ส่งผลต่อการพัฒนาจังหวัดสงขลา ดังกล่าวข้างต้น จึงได้มีหน่วยงานของรัฐเร่งพัฒนาสาธารณูปโภคพื้นฐาน เพื่อรองรับการเป็นเมืองศูนย์กลางอุตสาหกรรมปิโตรเคมีและขนส่งพลังงานในอนาคต ทั้งโครงการโรงแยกก๊าซธรรมชาติ โรงไฟฟ้า ท่าเรือน้ำลึก อ่างเก็บน้ำ ปรากฏเป็นกรณีร้องเรียนต่าง ๆ ของจังหวัดสงขลา ดังนี้

๑) โครงการท่อส่งก๊าซและโรงแยกก๊าซธรรมชาติไทย – มาเลเซีย

โครงการท่อส่งก๊าซและโรงแยกก๊าซธรรมชาติ ไทย-มาเลเซีย เป็นโครงการร่วมทุนระหว่างประเทศ โดยเป็นการนำก๊าซธรรมชาติจากพื้นที่ทับซ้อนร่วมกันของไทยและมาเลเซีย ประมาณ ๗,๒๕๐ ตารางกิโลเมตร ขึ้นมาใช้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาแหล่งก๊าซธรรมชาติในแปลง เอ ๑๘ และ บี ๑๗ พร้อมนี้ ทั้ง ๒ ฝ่ายยังก่อตั้งบริษัทร่วมทุนทรานส์ไทย-มาเลเซีย (TTM) เพื่อบริหารจัดการซื้อขายก๊าซธรรมชาติผ่านระบบท่อของ TTM ทั้งนี้ การผลิตก๊าซในแหล่งพื้นที่ทับซ้อนร่วมกันของประเทศไทยและประเทศมาเลเซีย นั้น จะแบ่งการผลิตออกเป็น ๒ ระยะ คือ

ระยะที่ ๑ แหล่ง เอ ๑๘ มีพื้นที่ประมาณ ๒,๙๕๐ ตารางกิโลเมตร โดยจะผลิตก๊าซธรรมชาติปริมาณ ๓๙๐ ล้านลูกบาศก์ฟุตต่อวัน ส่งขึ้นบกที่โรงแยกก๊าซไทย-มาเลเซีย ในประเทศไทยแล้วส่งผ่านทางท่อไปที่ฝั่งมาเลเซียทั้งหมด โดยเริ่มตั้งแต่เมื่อวันที่ ๒ มกราคม ๒๕๔๘ ช่วงแรกจะทำการผลิตก๊าซธรรมชาติ ๑๐๐-๒๐๐ ล้านลูกบาศก์ฟุตต่อวัน ภายหลังจากที่โรงแยกก๊าซธรรมชาติสร้างเสร็จในปลายปี พ.ศ. ๒๕๔๘ จึงจะผลิตก๊าซธรรมชาติเต็มกำลังการผลิต โดยก๊าซธรรมชาติส่วนใหญ่จะป้อนให้กับโรงไฟฟ้าและโรงงานผลิตปุ๋ย

ระยะที่ ๒ แบ่งเป็นการผลิตก๊าซธรรมชาติจากแหล่งเดิมที่ เอ ๑๘ ปริมาณการผลิต ๔๐๐ ล้านลูกบาศก์ฟุตต่อวัน ให้กับบริษัท ปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย จำกัด (มหาชน) ขึ้นที่ฝั่งไทยทั้งหมด โดยจะเริ่มดำเนินการผลิตตั้งแต่ปี ๒๕๕๑ และจะแบ่งเป็นผลิตเพื่อป้อนให้กับโรงไฟฟ้าสงขลาของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา ปริมาณ ๑๐๐-๑๕๐ ล้านลูกบาศก์ฟุตต่อวัน และส่วนที่เหลืออีก ๒๕๐-๓๐๐ ล้านลูกบาศก์ฟุตต่อวัน จะถูกส่งไปที่นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดต่อไป

ส่วนโครงการท่อส่งก๊าซ ไทย-มาเลเซีย ใช้เงินลงทุนในเบื้องต้น ๔๓,๐๐๐ ล้านบาท

ส่วนที่ ๑ คือ การก่อสร้างท่อก๊าซในทะเลและบนบก โดยมีความยาวท่อในทะเล ๒๓๗ กิโลเมตร ต่อจากพื้นที่ทับซ้อนร่วมกันของไทยและมาเลเซียในอ่าวไทย ขึ้นฝั่งที่อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา โดยท่อบนบกมีความยาว ๙๘ กิโลเมตร ต่อจากจะนะไปที่โรงแยกก๊าซธรรมชาติบริเวณใกล้เคียงกับจุดขึ้นบก และต่อไปยังประเทศมาเลเซียผ่าน ๔ อำเภอ ในจังหวัดสงขลา คือ อำเภोजะนะ อำเภอนาหม่อม อำเภอหาดใหญ่ และอำเภอสะเดา การวางท่อส่งก๊าซธรรมชาติทั้งหมดได้แล้วเสร็จเมื่อต้นปี พ.ศ. ๒๕๔๘

ส่วนที่ ๒ โรงแยกก๊าซธรรมชาติ เริ่มสร้างในปี พ.ศ. ๒๕๔๖ แล้วเสร็จ และเปิดเดินเครื่องจักรในปี พ.ศ. ๒๕๔๙ มูลค่าการลงทุนรวม ๓๙,๐๐๐ กว่าล้านบาท ตั้งอยู่บนพื้นที่ขนาด ๙๕๐ ไร่ ที่บ้านตลิ่งชัน และบ้านวังงู ตำบลตลิ่งชัน อำเภोजะนะ จังหวัดสงขลา มีโรงแยกก๊าซธรรมชาติ ๒ โรง กำลังการผลิตโรงละ ๔๒๕ ล้านลูกบาศก์ฟุตต่อวัน ซึ่งเป็นโรงแยกก๊าซธรรมชาติขนาดใหญ่ที่สุดของประเทศไทย

โครงการทั้งสองได้รับการคัดค้านมาโดยตลอด ตั้งแต่การเริ่มขั้นตอนการศึกษาโครงการ ในปี พ.ศ. ๒๕๔๑ สิ่งที่ชาวบ้านคัดค้าน คือ ไม่ต้องการให้มีเขตอุตสาหกรรมขนาดใหญ่เกิดขึ้นในพื้นที่ รัฐบาลได้เบี่ยงเบนประเด็นว่า จะมีเพียงท่อส่งก๊าซและโรงแยกก๊าซธรรมชาติ จะไม่มีการก่อสร้างนิคมหรือเขตอุตสาหกรรมในพื้นที่ อย่างแน่นอน และสิ่งที่รัฐบาลไม่สามารถเปิดเผยกับประชาชน คือ สัญญาระหว่างประเทศที่ทำไว้กับมาเลเซีย ว่ามีเงื่อนไขอย่างไร ประเทศไทยได้หรือเสียเปรียบอย่างไรในสัญญาที่รัฐบาลไปทำไว้ รวมทั้งรัฐบาล และ บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ไม่ควรตัดสินใจดำเนินการโครงการนี้โดยพลการ การทำสัญญาซื้อขายและก่อสร้างท่อก๊าซ โดยที่ประชาชนในพื้นที่ไม่ได้รับรู้ ไม่มีการทำประชาพิจารณ์ ไม่ให้ความสำคัญกับการศึกษาวิเคราะห์ผลกระทบ

สิ่งแวดล้อม และไม่สนใจผลกระทบความเดือดร้อนที่จะเกิดขึ้นกับประชาชน ความพยายามของคนอำเภोजะนะคือการเรียกร้องให้รัฐบาลดำเนินการตามขั้นตอนกฎหมายและรัฐธรรมนูญด้วยการศึกษาผลกระทบของโครงการก่อสร้างในทุกด้าน ทั้งผลกระทบสิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจของชุมชน

ภายหลังจากโรงแยกก๊าซธรรมชาติเปิดดำเนินการกระทั่งปัจจุบัน ก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชน สุขภาพ และสิ่งแวดล้อม รอบพื้นที่โรงแยกก๊าซธรรมชาติในหลายด้าน ตั้งแต่ปัญหามลพิษทางกลิ่น ทั้งนี้ชาวบ้านได้รับกลิ่นเหม็นที่เกิดจากกระบวนการผลิตและการเผาไหม้ที่ไม่สมบูรณ์ ซึ่งรบกวนและมีผลกระทบต่อสุขภาพชาวบ้าน อีกทั้งสารประกอบในกลิ่นนั้นอาจมีสารก่อมะเร็งปนเปื้อนอยู่ด้วย ยังมีปัญหาเสียงดัง ชาวบ้านเล่าให้ฟังว่า เสียงที่เกิดขึ้นมานั้นดังมาก ดังเหมือนเสียงเครื่องบินขึ้น เหมือนกับฟ้าจะถล่มทลาย การเผาไหม้ที่ปล่อยมองเห็นเป็นยอดไฟเล็ก ๆ ตลอดเวลา ส่วนตอนกลางคืนปล่องควันจะเห็นเปลวไฟลุกไหม้ใหญ่กว่าปกติ จนฟ้าจะเป็นสีแดงไปหมด เริ่มปีแรกที่เดินเครื่องคนแก่แถวโน้นยังตายจากการช็อกจากการเดินเครื่องที่ว่าเสียงดัง แล้วไปรักษาอยู่ห้องผู้ป่วยหนัก (Intensive Care Unit : ICU) สองเดือนก็เสียชีวิต ทั้งนี้ โรงแยกก๊าซธรรมชาติก็ไม่ได้รับผิดชอบอะไรทั้งนั้น ลูกของคนที่เสียชีวิตได้ไปหาผู้ว่าราชการจังหวัดแต่ไม่ได้รับการดูแลหรือชดเชยค่าเสียหายอะไร นอกจากนั้น ยังพบผลกระทบที่ต่อสัตว์เลี้ยง ชาวบ้านที่เคยมีอาชีพเลี้ยงวัวปัจจุบันก็เลี้ยงไม่ได้แล้ว เพราะวัวแท้งลูกง่าย แท้งลูกตาย ลูกวัวคลอดออกใหม่มีอวัยวะไม่ครบ ส่วนเสียงดังก็มีผลกระทบต่อการเลี้ยงไก่ ทำให้ไก่ที่เลี้ยงช็อกตายหมดแล้ว หลังจากโรงแยกก๊าซธรรมชาติเปิดดำเนินการมา ๕ ปี บริษัทก็ยกเลิกการเลี้ยงไก่ร่วมกับชาวบ้านเนื่องจากขาดทุน ผลกระทบด้านอื่น ๆ ได้แก่ อากาศในพื้นที่ร้อนขึ้น บ่อน้ำตื้นแห้ง มีการถมดินปิดกั้นทางน้ำ และมีการถมดินทับพื้นที่ป่าพรุ ต้นไม้มีอาการหักงอ น้ำฝนไม่สะอาด กินไม่ได้ รวมทั้งการยึดที่ดินศาสนบริจา (วักฟ) ตามหลักศาสนาอิสลาม โดยที่เจ้าของและทายาทไม่ยินยอม

๒) โครงการโรงไฟฟ้าสงขลา (จะนะ)

โรงไฟฟ้าสงขลาหรือโรงไฟฟ้าจะนะ โรงที่ ๑ มีขนาดกำลังผลิตไฟฟ้าประมาณ ๗๓๐ เมกะวัตต์ เป็นโรงไฟฟ้าที่ใช้ก๊าซธรรมชาติเป็นเชื้อเพลิง มีเนื้อที่ประมาณ ๗๕๑ ไร่ ตั้งอยู่ระหว่างพื้นที่หมู่ที่ ๑ บ้านโคกม่วง และบ้านป่าชิง ตำบลป่าชิง และหมู่ที่ ๖ บ้านควนหัวช้าง ตำบลคลองเปื่อย อำเภोजะนะ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยได้มอบหมายให้ บริษัท ทีม คอนซัลติ้ง เอนจิเนียริง แอนด์ เมเนจเม้นท์ จำกัด เป็นผู้ทำการศึกษาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเบื้องต้นของโครงการโรงไฟฟ้าสงขลา เมื่อเดือนมิถุนายน ๒๕๔๗ โดยใช้เวลา ๖ เดือน หลังจากนั้นบริษัทฯ ได้ดำเนินการและจัดทำเป็นรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม โดยส่งให้สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมพิจารณาเมื่อปลายเดือนธันวาคม ๒๕๔๗ และได้ผ่านความเห็นชอบของคณะกรรมการผู้ชำนาญการเมื่อวันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๔๘ และผ่านความเห็นชอบจากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เมื่อวันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๔๘ เพื่อให้กระทรวงพลังงานนำเสนอคณะรัฐมนตรีอนุมัติเมื่อวันที่ ๙ มิถุนายน ๒๕๔๘

โรงไฟฟ้าสงขลา ๑ ได้เริ่มดำเนินการทดสอบเดินเครื่องกำเนิดไฟฟ้าด้วยก๊าซตั้งแต่กลางปี พ.ศ. ๒๕๕๐ ในปริมาณรับก๊าซวันละ ๑๑๐-๑๒๐ ล้านลูกบาศก์ฟุตต่อวัน หลังจากนั้นในช่วงเดือนมีนาคมถึงเมษายน ๒๕๕๑ โรงไฟฟ้าจึงได้ดำเนินการเดินเครื่องผลิตไฟฟ้าเชิงพาณิชย์ส่งเข้าระบบของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ใช้ก๊าซธรรมชาติเต็มทีวันละ ๑๕๐ ล้านลูกบาศก์ฟุตต่อวัน สำหรับโครงการโรงไฟฟ้าชุดที่ ๒

มีกำลังการผลิต ๗๓๐ เมกะวัตต์ ปัจจุบันอยู่ระหว่างการดำเนินการก่อสร้าง โดยที่คณะรัฐมนตรีได้มีมติอนุมัติในหลักการเมื่อวันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔ และมีกำหนดการจ่ายกระแสไฟฟ้าเข้าระบบในเดือนกรกฎาคม ๒๕๕๗ เมื่อรวมกำลังผลิตของโรงไฟฟ้าสงขลา ๑ และ ๒ ทำให้พื้นที่อำเภอจะนะเป็นพื้นที่ผลิตไฟฟ้าใหญ่ที่สุดของภาคใต้ มีกำลังการผลิตรวม ๑,๔๖๐ เมกะวัตต์

จากเวทีสนทนากลุ่มกับชาวบ้าน สรุปผลกระทบสำคัญจากโรงไฟฟ้าสงขลา ๑ คือ

- การถมลำคลองสาธารณะ โดยทำการก่อสร้างอาคารติดตั้งตะแกรงดักขยะ เพื่อดูดน้ำจากคลองสาธารณะเข้าสู่ระบบหล่อเย็นของโรงไฟฟ้าสงขลา โดยได้ดำเนินการปักหมุดไม้ยาวกว่า ๒ เมตร จำนวนมาก ลงไปในคลอง จากนั้นก็มีการวางกระสอบทรายกันและถมดินลูกรังจำนวนมากลงไปในคลองบ้านป่างาม เพราะคลองดังกล่าวมีความสำคัญกับชาวบ้าน

- น้ำท่วม เนื่องจากมีการปรับเปลี่ยนลักษณะภูมิประเทศอย่างมากและรุนแรง พื้นที่ตั้งโรงไฟฟ้าเดิมเป็นพื้นที่ที่มีลักษณะเป็นแก้มลิงในการรองรับน้ำช่วงฤดูน้ำหลาก และได้มีการถมที่ดินดังกล่าวสูงประมาณ ๘ เมตรจากระดับพื้นดินเดิม ทำให้ดินจากตามธรรมชาติที่ชาวบ้านประกอบอาชีพปลูกใบจากขายหายไป และพื้นที่นาเดิมที่เคยประกอบอาชีพได้ก็เปลี่ยนไปเป็นพื้นที่น้ำท่วม รวมทั้งทำให้ภาวะน้ำท่วมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ปัจจุบันมีความรุนแรงและระดับน้ำท่วมสูงมากขึ้น

- การดึงน้ำในคลองนาทับไปใช้หล่อเย็นโรงไฟฟ้า ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชาวบ้านที่ประกอบอาชีพเกษตรกร ทำสวน ทำนา ทำการประมง และอาชีพเพาะเลี้ยง คลองนาทับมีความสำคัญที่หล่อเลี้ยงประชากรในอำเภอจะนะและพื้นที่จังหวัดสงขลา คลองนาทับตลอดทั้งสาย มีความยาว ๒๖ กิโลเมตร ต้นน้ำอยู่ในตำบลจะโหนด ตำบลลิ้นช้าง ตำบลป่าชิง และตำบลคลองเปี้ยะ ส่วนปลายน้ำอยู่ในตำบลนาทับ นอกจากนี้ จะกระทบกับป่าชายเลนที่อุดมสมบูรณ์ที่อยู่ตลอดแนวคลองนาทับซึ่งเป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ

- การปล่อยน้ำหล่อเย็นที่มีอุณหภูมิสูงและน้ำเสียสู่คลองนาทับ พี่น้องชาวบ้านตำบลนาทับ ตั้งแต่ต้นโรงไฟฟ้าถึงปลายน้ำได้รับผลกระทบ ปลาในกระชังก็เลี้ยงไม่ได้ แล้วสัตว์น้ำ ปลา และกุ้งต่าง ๆ ตามธรรมชาติก็ได้รับผลกระทบ สมัยก่อนชาวบ้านที่มีอาชีพหาปลาหากุ้งในคลอง ลงไปสักชั่วโมงก็ได้แล้ว ๕-๖ กิโลกรัม แต่ตอนนี้ไปออกทั้งคืนก็ไม่ได้สักกิโลกรัม

- ผลผลิตยางพาราลดลง ชาวบ้านที่มีสวนยางพาราติดกับโรงไฟฟ้า น้ำยางจะออกไม่เหมือนเดิมและมีปริมาณลดลง เนื่องจากโรงไฟฟ้าทำให้เกิดอากาศที่ร้อนจัด

- เด็กกับผู้ใหญ่ป่วยตลอดทั้งปี ด้วยอาการหอบหืด ไอ เป็นหวัด

- กลิ่นและเสียงกระทบต่อสุขภาพ และยังมีผลกระทบไปยังสัตว์ต่าง ๆ เสียงนั้นรบกวนช่วงตี ๔ ถึง ๕ ที่ชาวบ้านมีการละหมาด

๓) โครงการทำเรื่อน้ำลึกสงขลา ๑

ท่าเรื่อน้ำลึกสงขลา ๑ ตั้งอยู่บริเวณเขาแดงนอก ตำบลหัวเขา อำเภอสิงหนคร มีเนื้อที่บนฝั่ง ๒๕๐ ไร่ และเนื้อที่ในทะเล ๒๒๕ ไร่ รวมเป็น ๔๗๕ ไร่ ประกอบด้วยท่าเทียบเรือ ๘ ท่า ความยาว ๑,๕๐๐ เมตร ทั้งนี้ก่อนหน้าที่จะมีการก่อสร้างท่าเรื่อน้ำลึกสงขลาไม่มีการคัดค้านจากชาวบ้าน เนื่องจากยังไม่รู้ว่าจะมีผลกระทบ แต่เมื่อก่อสร้างท่าเรือแล้วเสร็จผลกระทบก็เกิดตามมาอย่างรวดเร็ว เนื่องจากพื้นที่ท่าเรือได้เปิดขวางทางน้ำที่ไหลออกจากทะเลสาบสงขลาสู่อ่าวไทย ทำให้ทะเลสาบตื้นเขิน ปริมาณสัตว์น้ำลดลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลกระทบต่อ

ชาวประมงพื้นบ้านเป็นวงกว้าง จนกระทั่งปี ๒๕๔๖ ผลกระทบก็เริ่มหนักขึ้น เมื่อมีการสร้างแนวกันคลื่น ระยะทาง ๔๖๐ เมตร ทำให้ทางน้ำถูกปิดโดยสิ้นเชิง สัตว์น้ำไม่สามารถเข้าออกระหว่างอ่าวไทย และทะเลสาบสงขลาได้ตามธรรมชาติ เกิดปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งตามมาในที่สุด กลายเป็นปัญหาที่ยังไม่สามารถแก้ไขได้ในขณะนี้ ทำให้เกิดการรวมกลุ่มของชาวบ้านซึ่งอาศัยอยู่ในชุมชนใกล้เคียงกับบริเวณท่าเรือน้ำลึก และชาวประมงพื้นบ้านที่ทำมาหากินประกอบอาชีพอยู่รอบ ๆ ทะเลสาบสงขลา ในพื้นที่ ๓ จังหวัด คือ จังหวัดพัทลุง จังหวัดสงขลา และจังหวัดนครศรีธรรมราช และได้มีการนำเสนอปัญหาดังกล่าวผ่านมติของคณะกรรมการพัฒนาลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ครั้งที่ ๒/๒๕๔๘ และส่งต่อเข้าสู่การประชุมคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๔๘ ซึ่งได้มีมติที่ประชุมรับทราบนโยบายการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหาของกระทรวงคมนาคม ที่จะไม่ขยายท่าเรือน้ำลึกสงขลา ระยะที่ ๒

จากเวทีสนทนากลุ่มพบว่าสถานการณ์ปัญหาปัจจุบัน สัตว์น้ำตามธรรมชาติที่อาศัยอยู่ในทะเลสาบลดลงและหายไป เหลือแต่สัตว์น้ำที่กรมประมงมาปล่อยไว้ รวมทั้งหากเกิดน้ำท่วมที่จังหวัดสงขลา น้ำจะไหลลงทะเลสาบตอนกลาง ในอดีตน้ำจะท่วมเพียง ๒-๓ วัน แต่ปัจจุบันน้ำจะท่วมช้านาน ๖-๗ วัน เพราะทะเลสาบมีสภาพเหมือนปากขวดทำให้น้ำไหลออกได้ช้า นอกจากนี้ ยังมีปัญหาเรื่องตะกอนและน้ำเสีย บริเวณนั้นจะเป็นร่องน้ำที่มีเขื่อนกันทั้งทางตะวันออกและตะวันตก เรือสัญจรไปมาทำให้เกิดตะกอนเป็นตม และเรือยังมีการทิ้งน้ำเสียและกากน้ำมันซึ่งมีสารเคมีตกค้าง โดยเรือจะระบายน้ำทิ้งตลอด ๒๔ ชั่วโมง ทำให้ปลาที่ชาวบ้านเลี้ยงไว้ตาย นอกจากนี้ ยังมีปัญหาที่ดินชายฝั่งถล่ม เพราะกรมเจ้าท่ามีการขุดลอกร่องน้ำทุกปี ทำให้ที่ดินริมฝั่งของชาวบ้านถล่มลงไป รวมทั้งอุบัติเหตุและฝุ่นละอองมากขึ้น เนื่องจากตู้คอนเทนเนอร์จะจอดล้นจากท่าเรือออกมาถึงพื้นที่ชุมชนภายนอก นักเรียนจึงต้องเดินอ้อมตู้คอนเทนเนอร์ไปโรงเรียน และการวิ่งเข้าออกของรถขนส่งสินค้าก็ทำให้เกิดฝุ่นละอองมากขึ้น ที่ผ่านมาชาวบ้านได้รวมตัวกันยื่นหนังสือร้องเรียนไปถึงผู้ว่าราชการจังหวัด และรวมตัวกันเพื่อแก้ไขปัญหาทะเลสาบ รวมทั้งจัดตั้งกองทุนในการฟ้องร้องต่อศาลปกครองเพื่อเรียกร้องค่าเสียหาย

๔) โครงการก่อสร้างท่าเรือน้ำลึกสงขลาแห่งที่ ๒

โครงการศึกษาความเหมาะสมทางด้านเศรษฐกิจ วิศวกรรม และสิ่งแวดล้อม เพื่อก่อสร้างท่าเรือน้ำลึกชายฝั่งทะเลอ่าวไทยตอนล่าง ได้คัดเลือกพื้นที่เหมาะสมสำหรับการจัดทำโครงการท่าเรือน้ำลึกสงขลา ๒ ตั้งอยู่ในเขตหมู่ที่ ๗ บ้านนาเสมียน และหมู่ที่ ๑๑ บ้านสวนกง ตำบลนาทับ อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา พื้นที่โครงการเป็นที่ดินสาธารณประโยชน์ติดกับชายทะเล ชื่อว่า “ปลักจาก” โดยจะขอใช้พื้นที่ประมาณ ๖๗๕ ไร่ ด้านที่ติดทะเลยาวประมาณ ๑,๒๐๐ เมตร ลึก ๙๐๐ เมตร

ลักษณะโครงการเป็นท่าเรือน้ำลึก ประกอบด้วย เขื่อนกันคลื่น ๑๕ ตัว ตั้งอยู่บริเวณบ้านสวนกงซึ่งเป็นชายหาดที่ยังคงสภาพและความสมบูรณ์มากที่สุดของจังหวัดสงขลา ตมะอนุกรรมการสิทธิชุมชนในคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ได้มีการจัดประชุมเชิญหน่วยงานมาชี้แจงและชาวบ้านก็ได้เข้าร่วมประชุมด้วย ทั้งนี้ กรมเจ้าท่าได้ชี้แจงชัดเจนว่าต้องการที่จะสร้างท่าเรือน้ำลึกสงขลาแห่งที่ ๒ เพราะท่าเรือน้ำลึกสงขลา ๑ ไม่สามารถที่จะขยายได้เพิ่มขึ้นแล้วตามมติคณะรัฐมนตรี ส่วนกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งชี้แจงว่าระบบนิเวศและทรัพยากรบริเวณสวนกงไม่มีอะไร ซึ่งขัดแย้งกับข้อมูลของชาวบ้านที่บอกว่ามี ปลาโลมา มีเต่า มีกุ้ง ชาวบ้านในพื้นที่ส่วนใหญ่ยังคิดว่าโครงการจะไม่เกิดขึ้น แต่ทางองค์การบริหารส่วนตำบลมีท่าทีในการสนับสนุนโครงการชัดเจน และพยายามปกปิดข้อมูล ปัจจุบันชาวบ้านในพื้นที่บ้านสวนกงนั้นอยู่ระหว่างการศึกษาจัดทำข้อมูลความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรชายฝั่งทะเลสวนกง

สถานภาพปัจจุบันของโครงการ เมื่อวันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๒ กรมเจ้าท่าได้นำส่ง รายงานการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อมต่อสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อให้ คณะกรรมการผู้ชำนาญการพิจารณา แต่คณะกรรมการได้มีมติไม่เห็นชอบต่อรายงานเมื่อวันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๕๓ เนื่องจากการพิจารณากฎหมายที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน พบว่าโครงการเข้าข่ายตามประกาศกระทรวง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง กำหนดประเภท ขนาด และวิธีปฏิบัติสำหรับโครงการหรือกิจการที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนรุนแรง ทั้งทางด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติและสุขภาพ ที่ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือเอกชนต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ ถึงแม้ว่ากรมเจ้าท่า จะได้ยื่นรายงานก่อนที่ประกาศฉบับนี้จะมีผลบังคับใช้ก็ตาม แต่จากการหารือกับสำนักงานนโยบายและ แผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สรุปว่าโครงการจำเป็นต้องดำเนินการศึกษาและวิเคราะห์ผลกระทบ สิ่งแวดล้อมใหม่ทั้งฉบับตามข้อกำหนดในประกาศดังกล่าว โดยกรมเจ้าท่าได้รับงบประมาณปี พ.ศ. ๒๕๕๕- ๒๕๕๖ เพื่อศึกษาทบทวนสำรวจออกแบบเพื่อก่อสร้างท่าเรือน้ำลึกสงขลาแห่งที่ ๒ โดยศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม ในกรณีอาจมีผลกระทบต่อสุขภาพชุมชนอย่างรุนแรง ใช้ระยะเวลาประมาณ ๒ ปี

๕) โครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำบ้านนาปรัง อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา โครงการระบายน้ำ ปลักปลิง และกรณีการแก้ไขน้ำท่วมอำเภอนาจะนะ จังหวัดสงขลา

โครงการอ่างเก็บน้ำนาปรัง เป็นโครงการในแผนปฏิบัติการพัฒนาการเกษตรและวางแผน การใช้ที่ดิน ตามแผนแม่บทการพัฒนาพื้นที่ ๕ จังหวัดชายแดนภาคใต้ (พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๕๔) ของคณะกรรมการ ประสานการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน (กพบ.) โดยมีกรมชลประทานเป็นเจ้าของ โครงการ และได้มีการจัดทำรายงานการศึกษาความเหมาะสมของโครงการ (Pre-Feasibility Report) แล้วเสร็จ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๓ ต่อมา จึงได้จ้างบริษัท ครีเอทีฟ เทคโนโลยี จำกัด จัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบ สิ่งแวดล้อม จนแล้วเสร็จในปี พ.ศ. ๒๕๔๖ เนื่องจากพื้นที่ของอ่างเก็บน้ำจะส่งผลกระทบโดยตรง ทำให้เกิดน้ำท่วม พื้นที่ทำกินและที่อยู่อาศัยของชาวบ้าน จำนวนกว่า ๔๐๐ ครัวเรือน รวมพื้นที่กว่า ๕,๐๐๐ ไร่ ชาวบ้านบ้านนาปรัง จึงไม่เห็นด้วยและร่วมกันคัดค้าน จนกระทั่งกรมชลประทานต้องชะลอโครงการไปแล้วตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๔๖

จนกระทั่งในปี พ.ศ. ๒๕๕๑ กรมชลประทานได้มีการรื้อฟื้นโครงการขึ้นมาใหม่ โดยว่าจ้าง บริษัท ฟรอนเทียร์ เอ็นจิเนียริง คอนซัลแทนท์ จำกัด ให้ทำการสำรวจออกแบบโครงการอ่างเก็บน้ำบ้านนาปรัง แล้วเสร็จตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๓ ด้วยงบประมาณ ๑๕ ล้านบาท มีพื้นที่อ่างเก็บน้ำ ๓๙.๖๐ ตารางกิโลเมตร มูลค่า ก่อสร้างประมาณ ๔๐๐ ล้านบาท สันเขื่อนตั้งอยู่ที่ หมู่ ๑ บ้านนาปรัง ตำบลคลองขวาง อำเภอนาทวี และมีพื้นที่ รับน้ำ ๑๐,๐๐ ไร่ ผ่านระบบท่อส่งน้ำชลประทานฝ่ายปลักปลิง โครงการกำหนดวัตถุประสงค์หลักเพื่อการ อุปโภคบริโภค การเพาะปลูก เป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ บรรเทาอุทกภัย และเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ แต่ชาวบ้าน ก็ยังรวมตัวกันคัดค้านโครงการ เพราะต้องสูญเสียที่ดินทำกินและไม่คุ้มกับผลประโยชน์ทางการใช้น้ำเพื่อ อุปโภคบริโภคและการเกษตร และเชื่อว่าเป็นการวางแผนการสร้างอ่างเก็บน้ำเพื่อรองรับโครงการสะพานเศรษฐกิจใต้ สงขลา-สตูล ซึ่งจะมีท่าเรือและโครงสร้างพื้นฐาน ทั้งน้ำ ไฟ ถนน ท่าเรือ และระบบขนส่งรถไฟรางคู่ รองรับ อุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่จะตามมา ปัจจุบันกรมชลประทานได้ชะลอโครงการออกไปอีก

ในแผนแม่บทลุ่มน้ำเทพา-นาทวี นอกจากจะมีโครงการสร้างเขื่อนที่บ้านนาปรัง ในบริเวณพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้างแล้ว ยังมีโครงการระบบระบายน้ำปลักปลิง-จะนะ จังหวัดสงขลา โดยจะมีการปรับปรุงและขุดคลอง ๗ สาย ขุดคลองผันน้ำและคลองเชื่อมจำนวน ๔ แห่ง เป็นระยะทางประมาณ ๓๐ กิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่หลายตำบลจากอำเภอนาทวีลงมาถึงอำเภอจะนะ รวมทั้งจะมีการขุดคลองใหม่เพิ่มเติมอีก 3 สาย มีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันน้ำท่วมอำเภอจะนะและอำเภอนาทวี โดยให้น้ำมีการระบายไหลลงทะเลเร็วขึ้น ชาวบ้านในพื้นที่อำเภอจะนะได้ร่วมกันการคัดค้านโครงการ เพราะตั้งข้อสังเกตว่าโครงการต้องการส่งน้ำจากอ่างเก็บน้ำนาปรังมาใช้ในโรงไฟฟ้าและนิคมอุตสาหกรรมในพื้นที่อำเภอจะนะ

ปัจจุบันโครงการระบบระบายน้ำจากปลักปลิงบางส่วนก็สร้างแล้ว บางส่วนก็ยังไม่ได้สร้าง ชาวบ้านเคยสอบถามเจ้าหน้าที่โครงการที่ลงมาในพื้นที่ก็ไม่ได้มีการชี้แจงข้อมูลที่ชัดเจน นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ของกรมชลประทานได้มาขอให้ชาวบ้านลงชื่อยินยอม และได้บอกชาวบ้านว่าเป็นโครงการพระราชดำริ ชาวบ้านบางส่วนเลยยินยอม ส่วนชาวบ้านบางส่วนไม่เชื่อและไปสอบถามกับหน่วยงานจึงรู้ว่าโครงการดังกล่าวไม่ใช่โครงการพระราชดำริ รวมทั้งไม่มั่นใจว่าเป็นโครงการจะแก้ไขปัญหาน้ำท่วมได้จริงหรือว่าจะสร้างปัญหาทำให้ชาวบ้านบางส่วนไม่ลงชื่อยินยอม

สำหรับการขุดร่องเพื่อขยายคลอง คือ คลองสะกอมที่ผ่านบ้านหวัน และล่าสุดกรมทางหลวงจะยกระดับสะพานคลองบ้านหวัน เพราะเมื่อน้ำท่วมใหญ่เมื่อธันวาคม ๒๕๕๓ น้ำจากอำเภอนาทวีและอำเภอจะนะจะไหลลงมามาท่วมสะพานบ้านหวัน รถที่ผ่านอำเภอจะนะไปจังหวัดปัตตานีต้องอ้อมไปทางตำบลตลิ่งชัน ซึ่งกรมทางหลวงจะใช้งบประมาณยกระดับสะพานบ้านหวันและถนนให้สูงจากระดับเดิมอีก ๑.๖๐-๒.๐ เมตร ทำให้ต้องถมดินเป็นระยะเกือบ ๒ กิโลเมตร ซึ่งชาวบ้านไม่ค่อยเห็นด้วยกับการถมดินถนน เพราะจะทำให้ถนนกลายเป็นสิ่งขวางกั้นทางน้ำ และทำให้น้ำกักขังท่วมพื้นที่ชาวบ้าน ชาวบ้านได้รวมตัวกันล่องเรือ ๖-๗ ลำ เพื่อสำรวจคลองที่ได้มีการขุดลอกคลองและตาดคอนกรีตแล้ว พบว่าสองข้างคลองที่เป็นป่าจากและต้นไม้ถูกทำลาย

๖) โครงการอุตสาหกรรมเหล็กขั้นต้น

จากการศึกษาความเป็นไปได้ของสถาบันเหล็กและเหล็กกล้าแห่งประเทศไทย เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๑ พื้นที่อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา ได้ถูกกำหนดให้เป็นหนึ่งในสองพื้นที่ทางเลือกของโครงการที่จะจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมเหล็กขั้นต้น ระยะที่ ๑ ของประเทศไทย ซึ่งมีแผนที่จะมีการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมขนาดพื้นที่ประมาณ ๘,๐๐๐ ไร่ รวมทั้งจัดเตรียมความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภคอื่น ๆ เพื่อรองรับอุตสาหกรรมเหล็ก ได้แก่ โรงไฟฟ้ากำลังผลิต ๓๐๐ เมกะวัตต์ ทำเรื่อน้ำลึก น้ำจืดปริมาณประมาณ ๔๒ ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี สำหรับทางเลือกในพื้นที่อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา ได้มีการเสนอให้มีการติดตั้งสถานีสูบน้ำจากทะเลสาบสงขลาส่งผ่านท่อยาว ๑๘ กิโลเมตร ไปยังพื้นที่นิคมอุตสาหกรรม นอกจากนี้ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๓ กระทรวงอุตสาหกรรมได้มีความพยายามในการผลักดันโครงการอุตสาหกรรมเหล็กต้นน้ำ ที่อำเภอปานาเระ จังหวัดปัตตานี ซึ่งมีพื้นที่ขนาดใหญ่ ๕,๐๐๐ ไร่ รองรับปริมาณน้ำเพียงพอ ต้นทุนพัฒนาทำเรื่อน้ำลึกอยู่ในระดับเหมาะสม ปัจจุบันการพัฒนาโครงการอุตสาหกรรมเหล็กต้นน้ำยังอยู่ในระหว่างขั้นตอนการกลั่นกรองรายละเอียดจากคณะกรรมการอุตสาหกรรมแห่งชาติ (กอกช.) ก่อนนำเสนอให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาอนุมัติ

๗) เหมืองแร่และโรงไฟฟ้าถ่านหินสะบ้าย้อย

นอกจากนี้ พื้นที่จังหวัดสงขลายังมีแหล่งถ่านหินสะบ้าย้อยซึ่งมีขนาดใหญ่เป็นอันดับสองของประเทศรองจากเหมืองแม่เมาะ โดยมีปริมาณถ่านหินสำรอง ปริมาณ ๑๓๔.๗ ล้านตัน แอ่งสะบ้าย้อยครอบคลุมพื้นที่อำเภอเทพา และอำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา รวมทั้งบางส่วนของอำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ซึ่งการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยเป็นผู้ได้รับสัมปทานทำเหมืองแร่และวางแผนจะสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหินในบริเวณพื้นที่ดังกล่าวด้วย แต่ได้รับการคัดค้านจากชาวบ้านและชุมชนในพื้นที่มาโดยตลอด และครั้งสุดท้ายเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๒ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยได้พยายามรื้อฟื้นโครงการขึ้นมาใหม่อีกครั้ง โดยได้มีการจ้างนักวิชาการจากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี เพื่อศึกษาทำความเข้าใจผลเสีย และรูปแบบการพัฒนาแหล่งหินลิกไนต์สะบ้าย้อย แต่ชาวบ้านส่วนใหญ่ได้แสดงความไม่เห็นด้วยกับการที่จะดำเนินโครงการดังกล่าว รวมทั้งยังไม่ยอมให้การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยเข้าทำการศึกษาและจัดประชุมในพื้นที่

๕.๓.๓ ประเด็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนจากกรณีศึกษาจังหวัดสงขลา

๑) สิทธิในการกำหนดอนาคตและเจตจำนงของตนเองและสิทธิในการพัฒนา

โครงการพัฒนาต่าง ๆ ในจังหวัดสงขลา นอกจากจะถูกวางแผนโดยกำหนดมาจากแผนพัฒนาชายฝั่งทะเลภาคใต้แล้ว ยังเป็นผลมาจากการโครงการพัฒนาเศรษฐกิจ ๓ ฝ่าย ที่ศึกษาโดยองค์การความร่วมมือระหว่างประเทศของญี่ปุ่นเช่นกัน โดยธนาคารพัฒนาเอเชียที่มีประเทศญี่ปุ่นเป็นผู้ถือหุ้นรายใหญ่ ได้แสดงออกและสนับสนุนอย่างชัดเจนที่จะผลักดันให้เกิดการเชื่อมต่อท่อพลังงานระหว่างประเทศอินโดนีเซีย มาเลเซีย และไทย เช่นเดียวกับกรณีศึกษาในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์และจังหวัดนครศรีธรรมราช จะเห็นได้ว่าชาวบ้านและชุมชนท้องถิ่นไม่ได้มีสิทธิในการกำหนดอนาคตของตนเองเลย โครงการขนาดใหญ่ต่าง ๆ ที่เป็กรณีร้องเรียนของชาวบ้านล้วนเป็นโครงการที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอก ทั้งในระดับต่างประเทศและในประเทศเป็นผู้กำหนดทั้งสิ้น และเป็นการละเมิดสิทธิในการกำหนดอนาคตและเจตจำนงของตนเองของชาวบ้านอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจน โดยที่ประชาชนในจังหวัดก็ไม่มีสิทธิไม่มีเสียงในการบริหารจัดการและพัฒนาจังหวัดท้องถิ่นของตนเองเลย รวมทั้งการขออนุญาตดำเนินโครงการไม่ตรงไปตรงมา ชาวบ้านไม่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจการกำหนดทิศทางการพัฒนาของชุมชนอย่างแท้จริง

๒) สิทธิในมาตรฐานการครองชีพ

การดำเนินการโครงการพัฒนากาใต้ในจังหวัดสงขลา ทั้งโครงการท่อส่งก๊าซและโรงแยกก๊าซไทย-มาเลเซีย โครงการโรงไฟฟ้าสงขลา (จะนะ) ๑ โครงการทำเรื่อน้ำลิกสงขลา ๑ โครงการแท่นขุดเจาะน้ำมัน ล้วนแล้วแต่ส่งผลกระทบอย่างชัดเจนต่อการประกอบอาชีพต่าง ๆ ของชาวบ้าน ทั้งชาวประมงพื้นบ้าน ชาวนา ชาวสวนยางพารา และเกษตรกร เช่น การก่อสร้างทำเรื่อน้ำลิกสงขลา ๑ ได้ส่งผลกระทบต่ออาชีพชาวประมงพื้นบ้าน โดยเฉพาะสัตว์น้ำตามธรรมชาติที่อาศัยอยู่ในทะเลสาบสงขลาได้ลดลงและหายไป รวมทั้งการปล่อยน้ำอับเฉาและน้ำมันรั่วไหลออกมาจากเรือที่สัญจรไปมาในท่าเรื่อน้ำลิกสงขลา ๑ ส่งผลให้ปลาที่ชาวบ้านเลี้ยงในกระชังตาย มลพิษต่าง ๆ ที่เกิดจากโรงไฟฟ้าจะนะ ได้แก่ น้ำหล่อเย็นที่ปล่อยลงสู่คลองนาทับก็มีผลกระทบต่อชาวบ้านที่ประกอบอาชีพการเลี้ยงปลาในกระชัง มลพิษทางอากาศทำให้เกิดบริเวณที่มีอากาศร้อนจัดทำให้ผลผลิตของยางพาราของชาวบ้านที่มีสวนใกล้กับโรงไฟฟ้าลดลง และอาชีพดั้งเดิมที่พึ่งพิงทรัพยากรธรรมชาติ

ในการเก็บใบจากในพื้นที่ป่าชายเลนบริเวณคลองนาทับมาขายก็หายไป ส่วนการเปิดปิดการเดินเครื่องจักรของโรงแยกก๊าซก่อให้เกิดเสียงดัง และส่งผลกระทบต่อการทำฟาร์มโกในพื้นที่ยังทำให้ชาวบ้านเลี้ยงมีอัตราการตายเพิ่มขึ้น จนในที่สุดบริษัทต้องยกเลิกการนำไก่มาให้ชาวบ้านเลี้ยงเพราะขาดทุน

๓) สิทธิในสิ่งแวดล้อมที่ดี

มลพิษทางอากาศทั้งจากโรงแยกก๊าซและโรงไฟฟ้าจะนะ ได้ส่งผลให้เด็กกับผู้ใหญ่ป่วยตลอดทั้งปี ด้วยอาการ หอบหืด ไอ เป็นหวัด และจากการตรวจสอบมลพิษทางอากาศของโรงพยาบาลจะนะ พบว่าพื้นที่ดังกล่าวมีการปนเปื้อนของสารประกอบอินทรีย์ระเหยง่ายที่เป็นสารก่อมะเร็ง นอกจากนี้ กลิ่นเหม็นที่เกิดขึ้นก็ยังก่อให้เกิดความรำคาญ การระเบิดภูเขาทำให้เกิดมลพิษทางเสียงและบ้านของชาวบ้านแตกร้าว สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นการละเมิดสิทธิการอาศัยอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดีของชุมชนที่อยู่รอบบริเวณโครงการ

๔) สิทธิชุมชนในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร

การให้ข้อมูลของโครงการที่ไม่ตรงไปตรงมากับชาวบ้าน โดยเฉพาะวัตถุประสงค์ของโครงการระบายน้ำปลักปลิงที่ระบุไว้ว่าเพื่อป้องกันน้ำท่วม แต่ชาวบ้านไม่มั่นใจว่าโครงการจะสร้างขึ้นเพื่อช่วยแก้ไขปัญหาน้ำท่วม เพื่อช่วยระบายน้ำลงทะเลเร็วขึ้นหรือระบายน้ำเพื่อการเกษตร หรือนำเอาเงินไปใช้เพื่อโรงไฟฟ้าและอุตสาหกรรม รวมทั้งการประชาสัมพันธ์ข้อมูลเท็จ เช่น จะรับลูกหลานชาวบ้านเข้าทำงานชาวบ้านจะได้ใช้ก๊าซและไฟฟ้าราคาถูก โครงการจะมีการก่อสร้างเฉพาะโรงแยกก๊าซธรรมชาติ ไม่มีโรงงานหรืออุตสาหกรรมต่อเนื่องอื่นในพื้นที่ ฯลฯ รวมทั้งที่ผ่านมาการดำเนินการโครงการท่อก๊าซและโรงแยกก๊าซไทย-มาเลเซีย หน่วยงานรัฐก็บอกชาวบ้านว่าจะไม่มีโครงการอื่น ๆ อีกแล้ว แต่หลังจากนั้นก็มีการสร้างโรงไฟฟ้าในพื้นที่อำเภอจะนะ อีก ๒ โรง คือ โรงไฟฟ้าสงขลา ๑ และสงขลา ๒ รวมถึงปัจจุบันกรมเจ้าท่าที่กำลังเร่งดำเนินการโครงการทำเรื่อน้ำลึกสงขลา ๒ ที่บ้านสวนกงเช่นกัน อันจะเห็นได้ว่าการลงมาดำเนินการของโครงการต่าง ๆ จะเป็นเฉพาะโครงการของหน่วยงานที่แยกส่วนกันชัดเจน ทั้ง ๆ ที่โครงการเหล่านี้ล้วนมีความสัมพันธ์และมาจากแผนพัฒนาชายฝั่งทะเลภาคใต้ทั้งสิ้น จึงเป็นการพยายามที่จะบอกข้อมูลเฉพาะบางส่วน อันขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา ๕๗ ที่ให้สิทธิของบุคคลที่จะได้ข้อมูลและเหตุผลของหน่วยงานรัฐในการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมใดที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สุขภาพ คุณภาพชีวิต และมีสิทธิแสดงความคิดเห็นของตนต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการพิจารณา รวมทั้งรัฐต้องจัดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในการวางแผนพัฒนาอย่างทั่วถึงก่อนดำเนินการ

๕.๓.๔ ข้อเสนอของคนสงขลา บทเรียนจากการพัฒนาโครงการพัฒนาคascade

กรณีศึกษาของจังหวัดสงขลาจะมีความแตกต่างกับกรณีอื่น ๆ เนื่องจากจังหวัดสงขลา ได้มีการเปิดดำเนินการโครงการไปแล้ว ทั้งโรงแยกก๊าซธรรมชาติ โรงไฟฟ้า ทำเรื่อน้ำลึกและแท่นขุดเจาะปิโตรเลียม ซึ่งการดำเนินโครงการที่ผ่านมาได้ส่งผลกระทบต่อความสามัคคีและการรวมตัวของคนในชุมชน รวมทั้งส่งผลกระทบต่อทั้งด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพต่อประชาชนในพื้นที่ ทำให้การรวมตัวกันของชาวบ้านที่จะผลักดันเรื่องต่าง ๆ ค่อนข้างยาก และกลุ่มที่ได้รับผลกระทบจากโครงการพัฒนาคascadeในจังหวัดสงขลาไม่ได้มีการเชื่อมร้อยขบวนและร่วมกันสู้ มีเพียงกลุ่มประมงที่ยังเชื่อมโยงกับเครือข่ายอื่นอยู่ ทำให้การเคลื่อนไหวไปข้างหน้ายังน้อย และเป็นการเคลื่อนไหวเฉพาะประเด็นพื้นที่ และยังไม่สามารถหาประเด็นร่วมกันว่าทั้งพื้นที่จังหวัดสงขลา

จะร่วมกันในประเด็นแบบไหน แต่อย่างไรก็ตาม ในที่ประชุมระดับจังหวัดสงขลา เมื่อวันที่ ๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๕ ณ ห้องประชุมโรงแรม วี.เอล. อำเภอหาดใหญ่ ได้มีข้อเสนอดังต่อไปนี้

๑) ศึกษาผลกระทบของโครงการที่ได้สร้างเสร็จและเปิดดำเนินการแล้ว ที่ผ่านมายังไม่มีการศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นของโครงการที่ได้ดำเนินการไปแล้ว จึงควรมีการศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นให้ครอบคลุมทุกมิติ ตั้งแต่เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม สุขภาพ ของโครงการโรงแยกก๊าซธรรมชาติ โรงไฟฟ้าสงขลา ท่าเรือน้ำลึกสงขลา ๑ อย่างเป็นระบบ เพื่อที่จะได้นำไปเผยแพร่ออกสู่สาธารณะ รวมทั้งให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาตินำเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๒) การศึกษาเรื่องกลุ่มผลประโยชน์ในแผนพัฒนากาใต้ แผนพัฒนากาใต้ไม่ใช่เรื่องบังเอิญ แต่เป็นการจงใจออกแบบเพื่อให้ได้ประโยชน์แก่คนบางส่วน และทำให้คนอื่น เช่น ชาวประมงอาจจะเสียหายถึงหมดอาชีพไปเลย การกำหนดแบบนี้มีกลไกในการทำงาน และกลไกในการแบ่งปันผลประโยชน์ ตั้งแต่ส่วนกลางกรุงเทพมหานครมาถึงสงขลา จึงควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อให้เห็นถึงกลุ่มผลประโยชน์ทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการผลักดันแผนและโครงการต่าง ๆ ภายใต้แผนพัฒนากาใต้

๓) จัดทำประเด็นร่วม เรื่องอาหาร ที่ดิน ประมง และหยุดอุตสาหกรรม โดยเฉพาะเรื่องพื้นที่แหล่งผลิตอาหารที่อ่าวจะนะ หาดสวนกง ให้เป็นแหล่งผลิตอาหารให้กับชาวสงขลา และรวมตัวกันเป็นเครือข่ายรักษ์สงขลา เพื่อนำปัญหาทั้งหมดไปนำเสนอต่อผู้ว่าราชการจังหวัด

๔) การมีส่วนร่วมในการจัดทำและกำหนดทิศทางการพัฒนาและแผนพัฒนาของชุมชนตนเองจังหวัดสงขลา ชาวบ้านไม่ต้องการให้สงขลาพัฒนาเป็นเมืองอุตสาหกรรมหนักเหมือนมาบตาพุด จึงต้องการที่จะมีส่วนร่วมในการทำและกำหนดทิศทางแผนของจังหวัดให้เป็นแหล่งผลิตอาหารของประเทศและโลก เป็นเมืองการศึกษาและวัฒนธรรม เมืองที่มีผังเมืองชัดเจน รวมทั้งจังหวัดหรือรัฐต้องสนับสนุนทุนวิจัยให้ชุมชน ปัจจุบันการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดสงขลา ทั้งระยะ ๕ ปี ๑๐ ปี และ ๒๐ ปี ได้มีการดำเนินการไปเกือบเสร็จสิ้นแล้ว โดยที่ประชาชนไม่มีส่วนร่วมเลย ซึ่งน่าจะมีผลกระทบต่อชาวบ้าน ในกรณีนี้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ควรจะเป็นตัวแทนชาวบ้านในการฟ้องร้องให้หยุดแผนพัฒนาไว้ก่อน และควรสร้างกลไกให้ชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบมาร่วมกันในการติดตามทั้งในระดับจังหวัดและระดับชาติ

๕.๔ กรณีศึกษาจากกรณีร้องเรียนจังหวัดสตูล

๕.๔.๑ สตูล ประตูเมืองอุตสาหกรรมและสะพานเศรษฐกิจพลังงาน

จังหวัดสตูลเดิมไม่ได้เป็นพื้นที่เป้าหมายของการพัฒนาที่ถูกบรรจุไว้ในแผนพัฒนาชายฝั่งทะเลภาคใต้ แต่ภายหลังจากที่มีเหตุการณ์สึนามิใน ปี พ.ศ. ๒๕๔๗ ทำให้มีการทบทวนเส้นทางยุทธศาสตร์พลังงานระหว่างอันดามันและอ่าวไทย หลังจากนั้นเป็นต้นมา แนวสะพานเศรษฐกิจหรือแลนด์บริดจ์ สตูล-สงขลา จึงได้รับการผลักดันเป็นเส้นทางยุทธศาสตร์พลังงานใหม่ โดยโครงการประกอบด้วยท่าเรือน้ำลึกสองฝั่งทะเล รวมถึงระบบขนส่งและโครงข่ายคมนาคมที่จะเชื่อมต่อระหว่างกัน ในรายงานโครงการสำรวจออกแบบเพื่อการก่อสร้างท่าเรือปากบารา โดย บริษัท เอทีที คอนซัลแตนท์ จำกัด ร่วมกับ บริษัท ทีม คอนซัลติ้งเอนจิเนียริ่ง จำกัด และ บริษัท แปซิฟิค คอนซัลแตนท์ จำกัด ภายใต้การจัดจ้างของกรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวี (กรมเจ้าท่า ในปัจจุบัน) รายงานได้จัดทำแล้วเสร็จในปี พ.ศ. ๒๕๕๒ ซึ่งมีการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนา

สะพานเศรษฐกิจสงขลา-สตูล โดยที่รัฐบาลจะต้องสร้างระบบโครงข่ายการคมนาคมขนส่งเชื่อมระหว่างท่าเรือน้ำลึกปากบารากับท่าเรือสงขลา ดังนี้

๑) การขนส่งด้านถนน โดยพัฒนาโครงข่ายถนน ทั้งโครงข่ายถนนรอบท่าเรือปากบาราและโครงข่ายถนนที่เชื่อมสตูลไปยังจังหวัดอื่น ๆ โดยเฉพาะการขยายและปรับปรุงเส้นทางเชื่อมระหว่างสามแยกคูหาอำเภอรัตนภูมิ จังหวัดสงขลา และทางหลวงหมายเลข ๔๐๘ เพื่อช่วยในการขนส่งสินค้าระหว่างท่าเรือ หรือสร้างถนนสายในจากอำเภอละงู จังหวัดสตูล ไปท่าเรือสงขลา ด้วยการเจาะอุโมงค์

๒) การขนส่งทางรถไฟ ซึ่งจะใช้เป็นวิธีการขนส่งหลักในการขนส่งสินค้าระหว่างท่าเรือทั้งสอง โดยสร้างทางรถไฟระบบรางคู่ เพื่อให้การขนส่งที่รวดเร็ว ทั้งนี้ ในปัจจุบันยังไม่มีเส้นทางรถไฟเชื่อมต่อมาถึงจังหวัดสตูล ทางรถไฟที่อยู่ใกล้กับท่าเรือปากบารา คือ เส้นทางรถไฟที่ไปทางอำเภอหาดใหญ่ ซึ่งอยู่ทางด้านตะวันออกของจังหวัดสตูล โดยมีสถานีอยู่ที่อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา เป็นสถานีที่ใกล้ที่สุด ระยะทางประมาณ ๑๑๐ กิโลเมตร

๓) การวางขนส่งทางท่อ เพื่อขนส่งสินค้าเหลว ได้แก่ น้ำมัน ก๊าซ และสารเคมี เพื่อลดต้นทุนและความรวดเร็วในการขนส่งสินค้าเหลว

๔) การสร้างสถานีรวบรวมตู้สินค้าและรวบรวมสินค้าเหลว สถานีสินดังกล่าวอาจจะใช้บริเวณสถานีรถไฟหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา และบริเวณห่างออกไปอีก ๑๐ กิโลเมตร ทางทิศใต้ของสถานีรถไฟสงขลา ซึ่งมีพื้นที่ประมาณ ๒๐ ไร่ และสร้างสถานีรวบรวมสินค้าในนิคมอุตสาหกรรมสตูล

ส่วนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาท่าเรือน้ำลึกปากบารา อำเภอละงู จังหวัดสตูล ที่จะดำเนินการแบบบูรณาการและมียุทธศาสตร์ที่เป็นรูปธรรม ประกอบด้วย ยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่อุตสาหกรรมและการพัฒนาอุตสาหกรรม เพื่อพัฒนาท่าเรือน้ำลึกปากบาราให้เป็นพื้นที่อุตสาหกรรม เพื่อลดต้นทุนการผลิตและส่งเสริมการส่งออก ประกอบด้วย (รูปภาพที่ ๑๗)

๑) ท่าเรือน้ำลึกปากบารา สำหรับการส่งสินค้าออกและนำเข้า โดยพัฒนาเป็นท่าเรือเอนกประสงค์ (Multi-purpose Port) ที่มีการขนส่งสินค้าแบบใส่ตู้สินค้า แบบเทกอง และสินค้าเหลวทางท่อ ได้แก่ น้ำมัน แก๊ส สารเคมี

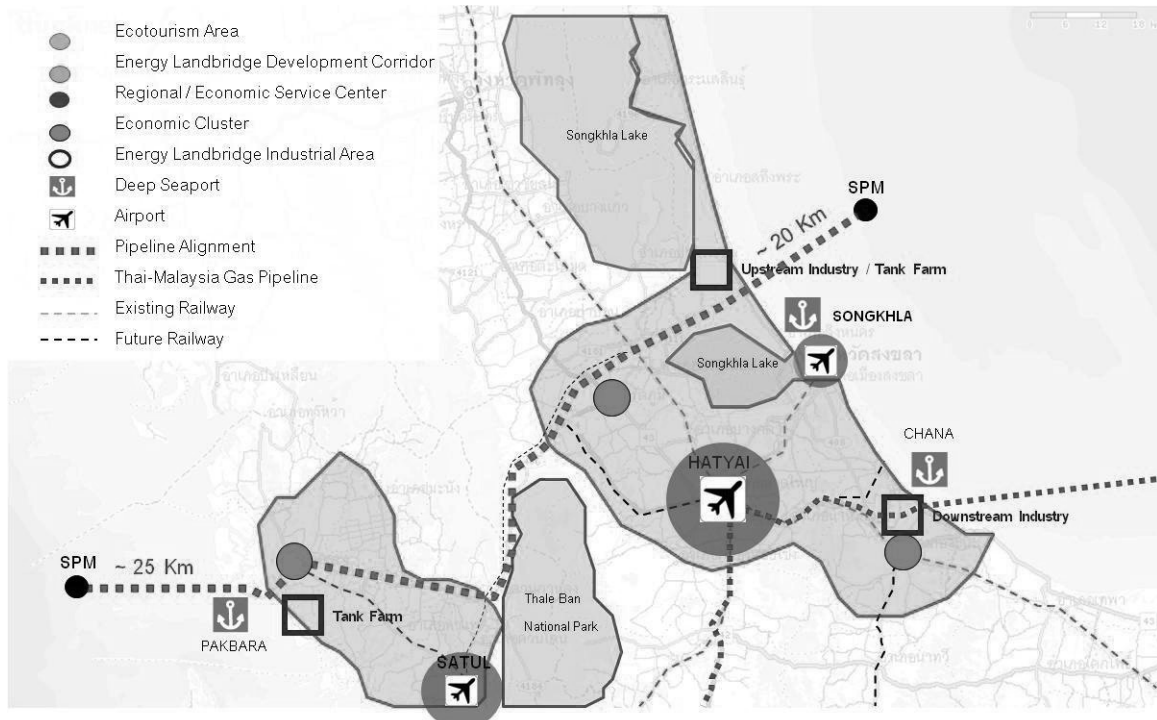
๒) การพัฒนาพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมควบคู่กับท่าเรือน้ำลึก ซึ่งมีพื้นที่ที่มีศักยภาพสำหรับพัฒนาเป็นนิคมอุตสาหกรรมประมาณ ๑๕๐,๐๐๐ ไร่ ในบริเวณอำเภอละงู จังหวัดสตูล นิคมอุตสาหกรรมในที่นี้แบ่งเป็น ๓ เขต คือ

- เขตอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก (Export Processing Zone) ทั้งหมด โดยไม่ต้องผ่านพิธีการศุลกากร ทั้งในกรณีนำวัตถุดิบเข้าและเมื่อส่งออกสินค้าสำเร็จรูป

- เขตอุตสาหกรรมหนัก ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่มีความเชื่อมโยงไปข้างหน้าสูง เช่น อุตสาหกรรมพลาสติก เป็นต้น

- เขตอุตสาหกรรมเบา เป็นอุตสาหกรรมที่มีความเชื่อมโยงไปข้างหน้าและข้างหลัง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมผลิตสินค้าอุปโภคบริโภค เช่น อาหารทะเลกระป๋อง เป็นต้น

นอกจากนี้ ยังมีเขตอุตสาหกรรมสนับสนุนและต่อเนื่องกับท่าเรือ ได้แก่ อู่ซ่อมเรือหรืออู่ต่อเรือ อุตสาหกรรมซ่อมและล้างตู้ขนส่งสินค้า เขตนี้อยู่ติดหรือใกล้กับท่าเรือน้ำลึกปากบารา

รูปภาพที่ ๑๗ ยุทธศาสตร์การพัฒนามนพื้นที่สะพานเศรษฐกิจพลังงาน สตูล-สงขลา

ส่วนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาพื้นที่อุตสาหกรรม นับได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญของการพัฒนานิคมอุตสาหกรรมปากบารา โดยมีการแบ่งประเภทอุตสาหกรรมที่คาดว่าจะมีการพัฒนา ดังนี้ อุตสาหกรรมเกษตร อุตสาหกรรมเวชกรรมและเภสัชกรรม (สามารถซื้อสารเคมีจากอินเดียและยุโรป) อุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้า โรงไฟฟ้าเทคโนโลยีสะอาด (ถ่านหิน) โรงงานผลิตภัณฑ์พลาสติก รวมถึงสถานีรวบรวมและขนส่งสินค้าทั่วไปควบคู่กับการขนส่งสินค้าเหลว ทั้งน้ำมัน ก๊าซธรรมชาติ สารเคมี รวมถึงปิโตรเคมี

หากพิจารณาจากข้อมูลการศึกษาของหน่วยงานรัฐดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ชัดว่าการพัฒนาสะพานเศรษฐกิจสงขลา-สตูลนี้ เป็นการพัฒนาระบบโครงข่ายคมนาคมที่ควบคู่ไปกับการขนส่งสินค้าพลังงานทางท่อ รวมถึงการพัฒนาอุตสาหกรรมหนักในพื้นที่ ทั้งปิโตรเคมี เหล็กกล้า โรงไฟฟ้า ผลิตภัณฑ์พลาสติก และอื่น ๆ

๕.๔.๒ สถานการณ์การร้องเรียนและโครงการพัฒนาคาใต้ในจังหวัดสตูล

๑) โครงการทำเรื่อน้ำลึกปากบารา

เนื่องจากความต้องการในการขยายอุตสาหกรรมปิโตรเคมีลงสู่พื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคใต้ อีกทั้งปัจจุบันพื้นที่ในแผนการพัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันออก การให้บริการเริ่มหนาแน่นและไม่เพียงพอที่จะตอบสนองต่อความต้องการของกลุ่มทุนอุตสาหกรรม รัฐบาลจึงมีความต้องการและจำเป็นต้องขยายการพัฒนาการร่้างท่าเรื่อน้ำลึกไปพื้นที่ภาคใต้มากขึ้น ผลการศึกษาเปรียบเทียบการร่้างท่าเรื่อน้ำลึกในพื้นที่ต่าง ๆ ของคณะอนุกรรมการโลจิสติกส์ สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ที่มีนายณิต โสรัตน์ เป็นประธาน ได้ข้อสรุปว่า ท่าเรื่อปากบาราฝั่งตะวันตกเป็นพื้นที่เหมาะสมที่สุด เนื่องจากเป็นท่าเรื่อที่สามารถเชื่อมโยงเส้นทางถนน

เป็น “แลนด์บริดจ์” กับท่าเรือจะนะ จังหวัดสงขลา ทางฝั่งตะวันออกได้ โดยระยะทางเชื่อม ๒ ฝั่ง ประมาณ ๑๐๐ กว่ากิโลเมตรเท่านั้น และใกล้ศูนย์กลางภาคใต้ ส่วนเส้นทางรถไฟโดยการศึกษาของ บริษัท เอทีที คอนซัลแตนท์ จำกัด บริษัทที่ปรึกษาที่ศึกษาโครงการท่าเรือน้ำลึกในภาคใต้ ระบุว่า หากรัฐบาลเห็นสมควรให้มีการก่อสร้างท่าเรือปากบารา จะใช้งบประมาณในการก่อสร้างประมาณ ๒๖,๐๐๐ ล้านบาท แบ่งการก่อสร้างออกเป็น ๓ ระยะ ระยะแรก ใช้เงินลงทุน ๑๐,๖๐๐ ล้านบาท รองรับตู้คอนเทนเนอร์ ขนาด ๒๐ ฟุต ได้ ๘.๒๕ แสนตู้ กำหนดการก่อสร้างในปี พ.ศ. ๒๕๕๒-๒๕๕๖ ส่วนระยะที่ ๒ กำหนดการก่อสร้างในปี พ.ศ. ๒๕๕๗-๒๕๖๓ ใช้เงินลงทุน ๕,๑๐๐ ล้านบาท รองรับตู้คอนเทนเนอร์ได้ ๑.๓ ล้านตู้ ส่วนในขณะที่ยังระยะที่ ๓ จะก่อสร้างในปี พ.ศ. ๒๕๕๔-๒๕๖๗ ใช้เงินลงทุน ๑๐,๓๐๐ ล้านบาท รองรับตู้คอนเทนเนอร์ได้ ๒.๔ ล้านตู้

ท่าเทียบเรือน้ำลึกปากบาราและลานกองสินค้า เป็นพื้นที่ถมทะเล อยู่ใกล้แนวน้ำลึก ๔.๒ กิโลเมตร โดยแบ่งการพัฒนาพื้นที่โครงการออกเป็น ๓ ระยะ ดังนี้

- การพัฒนาระยะที่ ๑ พื้นที่ท่าเทียบเรือจะตั้งอยู่บนพื้นที่ถมทะเลซึ่งมีขนาด ๔๓๐ x ๑,๐๘๖ เมตร รวมเนื้อที่ประมาณ ๒๙๒ ไร่ มีขนาดความยาวหน้าท่า ๗๕๐ เมตร และเชื่อมต่อกับพื้นที่บนฝั่งด้วยสะพานคอนกรีต ๔ ช่องจราจร และทางรถไฟเป็นเส้นทางขนส่งความยาวประมาณ ๔.๕ กิโลเมตร จากฝั่งด้านนอกของท่าเทียบเรือจะมีการสร้างเขื่อนหินทิ้งเพื่อกันคลื่น ยาว ๑,๗๐๐ เมตร และขุดร่องน้ำเดินเรือกว้าง ๑๘๐ เมตร ยาว ๑๐ กิโลเมตร ด้วยความลึก ๑๔ เมตร พื้นที่ด้านหน้าเป็นท่าเทียบเรือสินค้าตู้คอนเทนเนอร์ ด้านข้างเป็นท่าเทียบเรือบริการ และด้านหลังเป็นลานกองตู้สินค้าและรางรถไฟ โดยแบ่งการพัฒนาโครงการเป็น ๒ ส่วน คือ (๑) ส่วนที่ ๑ ประกอบด้วย การก่อสร้างท่าเทียบเรือสินค้าคอนเทนเนอร์ ๒ ท่า ความยาวหน้าท่า ๗๕๐ เมตร และท่าเทียบเรือบริการ ความยาว ๒๑๒ เมตร ลานกองสินค้าตู้ ขนาดกว้าง ๒๘๐ เมตร ยาว ๓๕๐ เมตร อาคารต่าง ๆ รวม ๒๖ อาคาร ถนนภายในท่าเทียบเรือ และลานจอดรถบรรทุกสินค้า ระบบสาธารณูปโภค สะพาน และถนนเข้าสู่ท่าเทียบเรือ การขุดลอกร่องน้ำ แอ่งกลับเรือและที่จอดเรือบริเวณหน้าท่า ทางรถไฟเข้าท่าเทียบเรือ และลานขนส่งตู้สินค้าจากรถไฟ (๒) สำหรับส่วนที่ ๒ เป็นลานกองเก็บตู้สินค้าพื้นที่ กว้าง ๒๘๐ เมตร ยาว ๓๕ เมตร และระบบสาธารณูปโภคเพิ่มเติม

- การพัฒนาระยะที่ ๒ จะเกิดขึ้นหลังจากท่าเรือระยะที่ ๑ เปิดใช้งานไปแล้ว ๖ ปี ต้องก่อสร้างเพิ่มด้วยการถมทะเลส่วนปลายด้านที่อยู่ใกล้ชายฝั่งเพิ่ม ๒๔๐ ไร่ เป็นรูปตัว L เพื่อทำเป็นท่าเทียบเรือความยาวหน้าท่า ๕๐๐ เมตร พร้อมลานกองตู้สินค้าและอาคารประกอบ

- การพัฒนาระยะที่ ๓ ทำต่อจากการพัฒนาระยะที่ ๒ โดยก่อสร้างท่าเทียบเรือด้านทิศตะวันออกของท่าเรือเดิมหลังเปิดใช้งานแล้ว ๑๒ ปี โดยให้มีความยาวหน้าท่า ๑,๐๐๐ เมตร และจะมีการถมทะเลเพิ่มเติมอีก ๔๕๐ ไร่ รวมทั้งมีการขยายร่องน้ำและแอ่งกลับลำเรือจาก ๑๘๐ เมตร เป็น ๓๐๐ เมตร และความลึกร่องน้ำเป็น ๑๕ เมตร

ทั้งนี้ การจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการไม่ได้มีการจัดทำทั้งหมด ๓ ระยะ ที่มีการถมทะเลรวมกว่า ๙๘๒ ไร่ แต่เป็นการจัดทำเฉพาะการพัฒนาโครงการในระยะที่ ๑ ที่มีการถมทะเลเพียงพื้นที่ ๒๙๒ ไร่ เท่านั้น อีกทั้งยังไม่ได้มีการประเมินผลกระทบต่อกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีการเชื่อมโยงกับการพัฒนาท่าเรือน้ำลึกปากบารา เช่น แหล่งหินและทรายที่จะนำมาใช้ในการถมทะเล เป็นต้น

ปัจจุบันโครงการทำเรื่อน้ำลิกปากบารา ยังอยู่ในระหว่างการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ (EHIA) เพื่อนำเสนอต่อคณะกรรมการองค์การอิสระด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพให้ความเห็นประกอบการพิจารณา และอีกทั้งต้องนำเสนอต่อคณะกรรมการอุทยานแห่งชาติเพื่อทำการเพิกถอนพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขตร้า จำนวน ๔,๗๓๔ ไร่

๒) โครงการนิคมอุตสาหกรรมละงู ๑๕๐,๐๐๐ ไร่

จากการลงสำรวจแนวเขตพื้นที่ซึ่งมีศักยภาพที่จะพัฒนาเป็นนิคมอุตสาหกรรมละงู ๑๕๐,๐๐๐ ไร่ พบว่าพื้นที่ดังกล่าวน่าจะตั้งอยู่ฝั่งตะวันออกของถนนสายปะเหลียน-สตูล ครอบคลุมอาณาบริเวณ ๔ อำเภอ คือ อำเภอละงู เกือบเต็มพื้นที่ ยกเว้นบ้านวังสายทอง ตำบลน้ำผุด ตำบลปาล์มพัฒนา อำเภอมะนัง บางส่วน ตำบลอุเจริญ อำเภอกวนกาหลงบางส่วน และบ้านสวนเทศ อำเภอท่าแพ ปัจจุบันโครงการนี้อยู่ในขั้นการเป็นกรอบแนวคิดในรายงานการศึกษาเพื่อรองรับการพัฒนาอุตสาหกรรมจากการพัฒนาทำเรื่อน้ำลิกปากบารา

๓) โครงการทางรถไฟเชื่อมการขนส่งสินค้าระหว่างท่าเรือฝั่งอ่าวไทยและฝั่งอันดามัน

สำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร (สนข.) กระทรวงคมนาคม ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบการศึกษาความเหมาะสมและออกแบบเบื้องต้นทางรถไฟเชื่อมการขนส่งสินค้าระหว่างท่าเรือฝั่งอ่าวไทยและฝั่งอันดามัน (รถไฟรางคู่) ตามนโยบายของรัฐบาลในการที่จะพัฒนาทำเรื่อน้ำลิกบ้านปากบารา จังหวัดสตูล และพัฒนาศักยภาพท่าเรื่อน้ำลิกจะนะ ตำบลนาทับ จังหวัดสงขลา และร่วมกันทำหน้าที่เป็นสะพานเศรษฐกิจ สร้างทางเลือกใหม่ในการขนส่งผ่านประเทศไทยแทนการเดินเรือผ่านช่องแคบมะละกา โดยสำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจรได้ว่าจ้างกลุ่มบริษัทที่ปรึกษา อันประกอบด้วย บริษัท เอเซีย เอ็นจิเนียริง คอนซัลแตนท์ จำกัด บริษัท เอ็นริช คอนซัลแตนท์ จำกัด บริษัท พีซีพีเค อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด บริษัท โซติจินดา มูเซล คอนซัลแตนท์ จำกัด และบริษัท พีทีแอล คอนซัลแตนท์ จำกัด ให้ดำเนินการศึกษาความเหมาะสมและออกแบบเบื้องต้น ระยะเวลา ๑๒ เดือน ตั้งแต่วันที่ ๑๖ กันยายน ๒๕๕๒-กันยายน ๒๕๕๓ และจ้าง บริษัท เอ็นริช คอนซัลแตนท์ จำกัด เป็นบริษัทที่ปรึกษาด้านสิ่งแวดล้อม ด้านการประชาสัมพันธ์ และการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยที่คณะที่ปรึกษาได้เสนอแนวเส้นทางการก่อสร้างทางรถไฟสาย แนวเส้นทางที่ ๒ เอ จากทั้งหมดที่มีการนำเสนอ ๔ แนวเส้นทาง โดยให้เหตุผลว่ามีความเหมาะสมมากที่สุดทั้งทางวิศวกรรม เศรษฐกิจ สังคมและด้านสิ่งแวดล้อม รวมทั้งมีความเหมาะสมในหลายปัจจัย เช่น ลักษณะรูปแบบของแนวเส้นทางรถไฟ การก่อสร้าง ความปลอดภัย ประสิทธิภาพ การขนส่ง การเดินรถและระยะเวลา คุณภาพการให้บริการ ค่าก่อสร้าง ค่าเวนคืนที่ดิน การพัฒนาพื้นที่ย่านชุมชน และเป็นแนวทางเลือกที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด

แนวเส้นทางที่ ๒ เอ (รูปภาพที่ ๑๘) นี้ จะต้องมีการตัดผ่านพื้นที่ตำบลต่าง ๆ จากท่าเรื่อน้ำลิกปากบาราไปยังท่าเรือสงขลาแห่งที่ ๒ ได้แก่ ตำบลปากน้ำและตำบลละงู อำเภอละงู ตำบลแปะ อำเภอท่าแพ ตำบลควนกาหลง และตำบลทุ่งนุ้ย อำเภอกวนกาหลง จังหวัดสตูล ตำบลเขาพระ ตำบลท่าชะมวง และตำบลกำแพงเพชร อำเภอรัตนบุรี ตำบลฉลุง ตำบลทุ่งตำเสา ตำบลบ้านพรุ ตำบลคองหงส์และตำบลทุ่งใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ ตำบลพิจิตร อำเภอนาหม่อม ตำบลจะโหนด ตำบลลิ้นจี่ และตำบลนาทับ อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ทั้งหมดเป็นเขตแนวใหม่ตลอดสายตัดผ่านทางรถไฟสายหาดใหญ่-ปาดังเบซาร์ บริเวณตำบลบ้านพรุ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา และตัดผ่านเส้นทางรถไฟสายหาดใหญ่-สุไหงโกกลก บริเวณตำบลคองหงส์

อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ไปยังท่าเทียบเรือน้ำลึกสงขลาแห่งที่ ๒ รวมระยะทาง ๑๔๒ กิโลเมตร ซึ่งเบื้องต้นได้นำเสนอรูปแบบการลงทุนระหว่างรัฐกับเอกชนหรือบริษัทลูกของการรถไฟแห่งประเทศไทย

แนวเส้นทางที่เลือกนี้ ประกอบด้วย แนวเขตทางกว้าง ๔๐ เมตร มีสถานีรับส่งผู้โดยสาร ๒ แห่ง คือ สถานีละงู และสถานีควนกาหลง อำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล โดยแนวเขตทางบริเวณย่านสถานีจะมีความกว้าง ๘๐ เมตร ในเบื้องต้นกำหนดให้มีศูนย์ซ่อมบำรุง (Depot) ๒ แห่ง คือ ศูนย์ซ่อมบำรุงควนกาหลง และศูนย์ซ่อมบำรุงบ้านคลองทิง อำเภอจะนะ และสถานีบรรจุและแยกสินค้า (Inland Container Depot : ICD) ๑ แห่ง บริเวณบ้านนายสี อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ซึ่งจะทำให้การพิจารณาความเหมาะสมในขั้นต่อไป และได้จัดแบ่งการพัฒนาระบบรถไฟเพื่อสะพานเศรษฐกิจสงขลา-สตูล ออกเป็น ๔ ระยะ คือ

- ระยะที่ ๑ ก่อสร้างท่าเรือน้ำลึกปากบารา และระบบรถไฟเพื่อการส่งออกและนำเข้า โดยพัฒนาเป็นระบบรถไฟรางเดี่ยวแบบ Meter Gauge เพื่อเชื่อมต่อกับโครงข่ายเส้นทางรถไฟของการรถไฟแห่งประเทศไทย บริเวณตำบลบ้านพรุ อำเภอหาดใหญ่

- ระยะที่ ๒ ขยายทางรถไฟจากระยะที่ ๑ ไปเชื่อมต่อกับท่าเรือสงขลาแห่งที่ ๒

- ระยะที่ ๓ ขยายขีดความสามารถของระยะที่ ๑ โดยก่อสร้างเพิ่มเติมเป็นรถไฟรางคู่

ระบบ Meter Gauge ตลอดแนว

- ระยะที่ ๔ อาจจะมีการก่อสร้างแบบ Meter Gauge หรือ Standard เป็นเส้นทางอิสระ โดยไม่เชื่อมโยงกับโครงข่ายเส้นทางรถไฟเดิมของการรถไฟแห่งประเทศไทย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพสูงสุด ในการเป็นสะพานเศรษฐกิจ

รูปภาพที่ ๑๔ โครงการทางรถไฟเชื่อมโยงการขนส่งสินค้าระหว่างท่าเรืออันดามันและอ่าวไทย

ที่มา: สำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร

๔) โครงการท่อพลังงาน

ปี พ.ศ. ๒๕๕๑ กระทรวงพลังงานได้ศึกษาเบื้องต้นเกี่ยวกับโครงการท่อส่งน้ำมันดิบและสิ่งอำนวยความสะดวกที่เกี่ยวข้องเชื่อมฝั่งทะเลอันดามันและอ่าวไทย อันเป็นส่วนหนึ่งของสะพานเศรษฐกิจ หรือแลนด์บริดจ์สงขลา-สตูล ผลการศึกษาพบว่า แนวเส้นทางเชื่อมระหว่างสงขลา-สตูล ที่เหมาะสมกับการวางท่อส่งน้ำมัน จะเริ่มจากท่อนขนถ่ายน้ำมันกลางทะเลฝั่งอันดามัน ห่างจากชายฝั่งอำเภอละงู ประมาณ ๓๗ กิโลเมตร ที่ระดับร่องน้ำลึก ๒๕ เมตร ขนถ่ายน้ำมันจากเรือบรรทุกน้ำมันขนาด ๓๐๐,๐๐๐ ตัน และจะมีการก่อสร้างคลังเก็บน้ำมันที่บริเวณบ้านปากบาง อำเภอละงู จังหวัดสตูล โดยออกแบบเป็นคลังขนาดกลาง ใช้พื้นที่ประมาณ ๕,๐๐๐ ไร่ ส่วนฝั่งอ่าวไทยจะมีการวางท่อนขนถ่ายน้ำมันกลางทะเลห่างฝั่งออกไปในระยะพอ ๆ กับด้านฝั่งทะเลอันดามัน แต่การก่อสร้างคลังเก็บน้ำมัน ออกแบบให้มีขนาดใหญ่กว่า โดยจะใช้พื้นที่ประมาณ ๑๐,๐๐๐ ไร่ ตรงบริเวณติดกับบ้านวัดขนุน อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

ปัจจุบันกระทรวงพลังงานอยู่ระหว่างการศึกษาเพื่อทบทวนแนวท่อพลังงาน (Energy Bridge) ระหว่างฝั่งอันดามันและอ่าวไทย

๕) อุโมงค์เชื่อมทางหลวงสตูล-เปอร์ลิส

เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๕ กระทรวงมหาดไทยได้มีการนำเสนอโครงการก่อสร้างถนนสตูล-เปอร์ลิส โดยให้กรมทางหลวงไปศึกษารายละเอียดความเหมาะสมเสนอต่อคณะรัฐมนตรี ต่อมา เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๘ โครงการถนนสตูล-เปอร์ลิส ได้ถูกบรรจุเข้าในโครงการความร่วมมือเศรษฐกิจ ๓ ฝ่าย อินโดนีเซีย-มาเลเซีย-ไทย ในที่ประชุม IMT-GT ที่อำเภอสุโขทัย จังหวัดนครราชสีมา ในปี พ.ศ. ๒๕๓๙ กรมทางหลวงจึงได้ว่าจ้าง บริษัท เทสโก้ จำกัด เป็นผู้ทำการศึกษาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโครงการแล้วเสร็จในเดือนกันยายน ๒๕๔๐ และได้เลือกเส้นทางผ่านตำบลปุย ระยะทางประมาณ ๓๕ กิโลเมตร แต่เนื่องจากเส้นทางดังกล่าวจะผ่าพื้นที่ป่าชายเลนในประเทศไทย ส่งผลให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ปี พ.ศ. ๒๕๔๐ ประเทศไทยจึงเสนอให้มีการปรับเปลี่ยนเส้นทางไปพัฒนามาเป็นสาย สตูล-วังประจัน-วังเกลียน-เปอร์ลิส แทน ในขณะที่มาเลเซียยังต้องการให้สร้างถนนในแนวเดิม จึงทำให้ไม่สามารถตกลงกันได้

จนปี พ.ศ. ๒๕๕๒ รัฐบาลไทยได้อนุมัติงบประมาณในการก่อสร้างทางเลี่ยงเมือง ถนนหมายเลข ๔๑๔๘ ควนสตะอ-วังประจัน ขนาด ๒ ช่องจราจร วงเงินงบประมาณ ๒๔๐ ล้านบาท และเมื่อวันที่ ๑๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๒ จังหวัดสตูลได้นำเสนอโครงการเจาะอุโมงค์สตูล-เปอร์ลิส ต่อมุขมนตรีประเทศมาเลเซีย โดยเสนอเส้นทางเจาะผ่านภูเขาสันกาลาศิริที่เชื่อมระหว่างไทย-มาเลเซีย เป็นระยะทาง ๔ กิโลเมตร ทั้งนี้ หอการค้าจังหวัดสตูลได้ออกมาสนับสนุนและช่วยผลักดันโครงการ

จนกระทั่งในการประชุมหารือประจำปี ครั้งที่ ๔ ระหว่างนายกรัฐมนตรีไทยกับนายกรัฐมนตรีมาเลเซีย เมื่อวันที่ ๘ ธันวาคม ๒๕๕๒ นายกรัฐมนตรีของทั้ง ๒ ประเทศ ได้แสดงความสนใจต่อโครงการก่อสร้างอุโมงค์ดังกล่าว เนื่องจากจะช่วยอำนวยความสะดวก ส่งเสริมการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวระหว่างไทยกับมาเลเซีย อีกทั้งสนับสนุนการเชื่อมโยงระดับภูมิภาค และเมื่อวันที่ ๕ มกราคม ๒๕๕๓ คณะรัฐมนตรีจึงได้เห็นชอบในหลักการให้ศึกษาความเหมาะสมโครงการอุโมงค์เชื่อมทางหลวงระหว่างจังหวัดสตูล-เปอร์ลิส ประเทศมาเลเซีย งบประมาณ ๓๕ ล้านบาท โดยมอบหมายให้จังหวัดสตูลร่วมกับกรมทางหลวง และสำนักงาน

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พิจารณาความเชื่อมโยงกับโครงการพัฒนาสะพานเศรษฐกิจ สงขลา-สตูล ทั้งนี้ ปัจจุบันโครงการอยู่ในระหว่างการศึกษาลผลกระทบสิ่งแวดล้อม โดยใช้งบประมาณของสำนักงาน จังหวัดสตูล และโครงการจะต้องมีการเจาะระเบิดภูเขาสันกาลาคีรีเป็นระยะทางประมาณ ๒-๔ กิโลเมตร

๖) โครงการอ่างเก็บน้ำคลองช้าง อำเภอกวนกาหลง

โครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำคลองช้างของกรมชลประทาน ตั้งอยู่ในบริเวณหมู่ที่ ๒ บ้านทุ่งนุ้ย ตำบลทุ่งนุ้ย อำเภอกวนกาหลง จังหวัดสตูล พื้นที่โครงการ ๑,๗๐๐ ไร่ สามารถกักเก็บน้ำได้ ๓.๖ ล้านลูกบาศก์เมตร เพื่อเป็นแหล่งเก็บกักน้ำให้แก่พื้นที่พืชเกษตรกรรม และอุปโภคบริโภคให้แก่ อำเภอมืองสตูล และอำเภอกวนโดน รวมทั้งเป็นการแก้ปัญหาบรรเทาอุทกภัยในเขตอำเภอกวนกาหลงอีกด้วย ที่ผ่านมามีโครงการได้รับอนุมัติงบการศึกษาออกแบบไปแล้ว ๑๘ ล้านบาท และอยู่ในระหว่างการจัดทำรายงาน การวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมของบริษัทที่ปรึกษา และโครงการได้ถูกชาวบ้านร่วมกันคัดค้าน เพราะจะทำให้ ชาวบ้านสูญเสียพื้นที่ทำกินและต้องอพยพโยกย้ายออกจากชุมชน อีกทั้งชาวบ้านคาดว่าน้ำจากเขื่อนคลองช้างนี้ จะสร้างขึ้นเพื่อรองรับการพัฒนาอุตสาหกรรมในอนาคตของจังหวัดสตูล

๕.๔.๓ ประเด็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนจากกรณีศึกษาจังหวัดสตูล

๑) สิทธิในการกำหนดอนาคตและเจตจำนงของตนเองและสิทธิในการพัฒนา

โครงการพัฒนาท่าเรือน้ำลึกปากบารา จังหวัดสตูล เป็นโครงการท่าเรือพ่วงด้วยการพัฒนา อุตสาหกรรมที่ถูกริเริ่มและผลักดันโดยภาครัฐ ซึ่งปัจจุบันหน่วยงานที่รับผิดชอบหลักในการดำเนินการและ พัฒนาโครงการ คือ กรมเจ้าท่า และภายใต้โครงการศึกษาความเหมาะสมของสะพานเศรษฐกิจพลังงานสงขลา- สตูล โดยการศึกษาในครั้งหลังสุดได้รับทุนสนับสนุนจากประเทศญี่ปุ่น ทั้งนี้ แนวคิดเรื่องสะพานเศรษฐกิจพลังงาน ได้มีมาตั้งแต่การทำการศึกษาค้นคว้าแผนพัฒนาชายฝั่งทะเลภาคใต้ขององค์การความร่วมมือระหว่างประเทศของ ญี่ปุ่น แต่โครงการได้หยุดชะงักไปในช่วงที่ประเทศมีสถานะเศรษฐกิจตกต่ำ หลังจากที่มีการก่อตั้งกระทรวงพลังงาน ขึ้นมาใหม่ในปี พ.ศ. ๒๕๔๒ รัฐบาลจึงได้ริเริ่มโครงการขึ้นมาใหม่ แต่เปลี่ยนแนวเส้นทางสะพานเศรษฐกิจมาเป็น สตูล-สงขลาแทน โดยที่ชาวบ้านและชุมชนไม่ได้มีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนาของตนเองเลย

๒) สิทธิในมาตรฐานการครองชีพ

พื้นที่ริมชายฝั่งบ้านบ่อเจ็ดลูก ตำบลปากน้ำ อำเภอละกู จังหวัดสตูล เป็นแหล่งเศรษฐกิจ ชุมชนของชาวประมง ๙ หมู่บ้าน กว่า ๑,๒๐๐ ครัวเรือน และสร้างรายได้จากการจับสัตว์น้ำชายฝั่งทะเล ในอ่าวปากบารา ในช่วงฤดูมรสุมชาวประมงจะไปจับสัตว์น้ำในอ่าวปากบารา เพราะมีเกาะช่วยบังคลื่นลมแรงให้ พอนอกฤดูมรสุมชาวบ้านจะมาจับสัตว์น้ำที่ชายฝั่งบ้านบ่อเจ็ดลูก การจับสัตว์น้ำที่นี้จึงทำได้เพียงปีละ ๖ เดือนเท่านั้น ชาวบ้านที่มีเรือประมง จะมีรายได้จากการจับสัตว์น้ำเฉลี่ยมากที่สุดประมาณ ๕,๐๐๐-๖,๐๐๐ บาทต่อวันต่อลำ ต่ำสุดประมาณ ๔๐๐-๕๐๐ บาทต่อวันต่อลำ โดยยังไม่หักค่าน้ำมันและค่าใช้จ่ายอื่น ๆ

นอกจากนี้ ในพื้นที่ชายฝั่งชุมชนบ่อเจ็ดลูกยังมีหอยตะเภา ซึ่งเป็นสัตว์น้ำเศรษฐกิจ ที่สำคัญ เนื่องจากในชายฝั่งทะเลอันดามันจะมีแหล่งหอยตะเภาอยู่เพียง ๒ แห่งเท่านั้น คือ บ้านบ่อเจ็ดลูก จังหวัด สตูล และบริเวณชายหาดปากเมง จังหวัดตรัง ชาวบ้านจับหอยโดยใช้วิธีการและภูมิปัญญาพื้นบ้าน ทั้งนี้ ในชุมชน มีชาวประมงกว่า ๔๐๐ คน ที่จับหอยตะเภาขาย และจับได้เพียง ๖ เดือนต่อปี เฉลี่ยคนละ ๕-๑๐ กิโลกรัมต่อวัน

รวมประมาณ ๒,๐๐๐ กิโลกรัม ราคาขายกิโลกรัมละ ๒๐๐ บาท รวมรายได้ทั้งหมด ๔๐๐,๐๐๐ บาทต่อวัน
ระยะเวลาการจับ ๑๘๐ วันต่อปี หรือ ๖ เดือน ขายได้รวมประมาณ ๗๒,๐๐๐,๐๐๐ บาท นอกจากนั้น ชาวบ้านยังมีการ
ทำไซเพื่อใช้ในการจับปู หากินได้ตลอดทั้งปี มีเรือประมงไซปู จำนวน ๒๐๐ ลำ รายได้เฉลี่ยวันละ ๒๐๐ บาทต่อลำ
รวมรายได้ทั้งหมดต่อวันประมาณ ๘๐,๐๐๐ บาท รวมทั้งปีประมาณ ๒๙,๒๐๐,๐๐๐ บาท อวนกุ้งจับได้เพียง
๔ เดือนต่อปี มีเรืออวนกุ้งจำนวน ๓๐๐ ลำ มาจาก ๓ ตำบลในอำเภอละงู จับกุ้งได้เฉลี่ยวันละ ๕๐๐ บาทต่อลำ
รวมรายได้ทั้งหมดต่อวันประมาณ ๑๕๐,๐๐๐ บาท รวมรายได้ทั้งหมด ๔ เดือน ประมาณ ๑๘,๐๐๐,๐๐๐ บาท
อวนปลาทรายมีเรือประมงจับปลาชนิดนี้ ๒๐๐ ลำ จับได้ตลอดทั้งปี มีรายได้วันละประมาณ ๕๐๐ บาท
รวมรายได้ทั้งหมด ๑๐๐,๐๐๐ บาท รวมทั้งปีประมาณ ๓๖,๕๐๐,๐๐๐ บาท สำหรับอวนปู มีเรือประมงใช้อวนปู
๕๐ ลำ จับได้ตลอดทั้งปี รายได้เฉลี่ยวันละ ๔๐๐ บาทต่อลำ รวมวันละ ๒๐,๐๐๐ บาท รวมทั้งปีประมาณ
๗,๒๐๐,๐๐๐ บาท โป๊ะน้ำตื้นเป็นเครื่องมือดักจับปลาประจำที่ชนิดหนึ่ง มีทั้งหมด ๒๐๐ ลูก จับได้ ๕ เดือนต่อปี
รายได้เฉลี่ยวันละ ๘๐๐ บาทต่อลูก รวมทั้ง ๒๐๐ ลูก รายได้วันละ ๑๖๐,๐๐๐ บาท รวม ๕ เดือนรวมรายได้ประมาณ
๒๔,๐๐๐,๐๐๐ บาท รวมรายได้ทั้งหมดของชาวประมงที่จับสัตว์น้ำได้ในแถบชายฝั่งบ้านบ่อเจ็ดลูกสูงถึงประมาณ
๑๘๖ ล้านบาทต่อปี นอกจากนี้ ชาวบ้านบ่อเจ็ดลูกยังมีรายได้จากกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยมีกลุ่มเรือประมงที่นำ
นักท่องเที่ยวมาชมวิถีชีวิตชาวบ้าน เช่น ดูการจับปู โดยร่วมมือกับรีสอร์ทต่าง ๆ ทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นรวม
ประมาณ ๒ ล้านบาทต่อปี การก่อสร้างท่าเรือปากบาราจะมีการขุดทรายในบริเวณชายฝั่งบ้านบ่อเจ็ดลูก
ไปถมที่ทำท่าเรือน้ำลึกปากบารา รวมทั้งมีการขุดลอกร่องน้ำลึก ซึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อมาตรฐานการดำรงชีพและ
เศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่นดังกล่าวข้างต้น

๕.๔.๔ ข้อเสนอของคนสตูล แผนพัฒนาประชาชนบนฐานศักยภาพของจังหวัดสตูล

สตูลเป็นจังหวัดที่มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์หลากหลาย แหล่งท่องเที่ยว ทั้งทางทะเล
นิเวศป่าเขา และศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม และมีศักยภาพสูงในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ผลผลิตทางการเกษตร
พืชเศรษฐกิจ ไม้ผล การประมงของจังหวัดมีความหลากหลายทั้งประมงน้ำลึก ฟาร์มสัตว์น้ำสามารถสร้างรายได้
ให้กับจังหวัด และสร้างงาน สร้างอาชีพได้อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ จังหวัดสตูลมีความหลากหลายด้านประเพณี ศาสนา
วัฒนธรรม มีภูมิปัญญาที่สร้างงาน สร้างรายได้แก่จังหวัด มีความสงบประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างสันติ มีความปลอดภัย
ในชีวิตสูงเมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดชายแดนในภาคใต้

สตูลยังเป็นจังหวัดติดชายฝั่งทะเลอันดามันและติดชายแดนประเทศมาเลเซีย ซึ่งพื้นที่
ใกล้เคียงมีศักยภาพทางการท่องเที่ยว ที่สามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวของจังหวัดสู่ตอนบนของฝั่งทะเลอันดามัน
เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวจากจังหวัดตรัง ภูเก็ต กระบี่ และเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านจากลังกาวิ รัฐเคดาห์
มาที่จังหวัดสตูลได้ แนวโน้มการท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยวตะวันตก นิยมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เชิงวัฒนธรรม
และการให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวสีเขียว นอกจากนี้ ยังมีพื้นที่ใกล้เคียงเป็นศูนย์กลางการค้า การลงทุน
ศูนย์การท่องเที่ยวสำคัญของภาคใต้ คือ อำเภอหาดใหญ่ และเกาะลังกาวิ ซึ่งเป็นแหล่งรองรับผลผลิต และ
การกระจายสินค้าของจังหวัด

จังหวัดสตูลอยู่ในเขตพัฒนาพื้นที่พิเศษจังหวัดชายแดนภาคใต้ และเป็นพื้นที่ในโครงการพัฒนา
เศรษฐกิจสามฝ่าย ทำให้เอื้อต่อการประสานเชื่อมโยงเชิงนโยบายการพัฒนากับภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง การรวมกลุ่ม

ประชาคมอาเซียนทำให้เอื้อต่อการนำส่งผลผลิตโดยเฉพาะผลผลิตฮาลาลสู่ตลาด รัฐบาลมีนโยบายพัฒนาพื้นที่ฝั่งทะเลอันดามันไปยังฝั่งทะเลอ่าวไทย และมีนโยบายพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวให้เป็นรายได้หลักของประเทศ ปัจจุบันความต้องการทางอาหารของโลกมีสูง วิถีทางธรรมชาติทำให้ผลผลิตทางการเกษตรออกสู่ตลาดน้อยลง

โครงการได้ร่วมกับเครือข่ายและกลุ่มต่าง ๆ ในจังหวัดสตูล จัดสมัชชาเครือข่ายคนสตูลในหัวข้อ “แผนพัฒนาประชาชนจังหวัดสตูล การปฏิรูปบนฐานการพัฒนาศักยภาพจังหวัดสตูล” เมื่อวันที่ ๒๙ สิงหาคม ๒๕๕๕ ณ ศูนย์ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการท่องเที่ยว องค์การบริหารส่วนจังหวัดสตูล เพื่อร่วมกันกำหนดยุทธศาสตร์และประเด็นการปฏิรูปบนฐานการพัฒนาศักยภาพจังหวัดสตูล ซึ่งสามารถสรุปข้อเสนอต่อการปฏิรูปบนฐานการพัฒนาศักยภาพจังหวัดได้ ดังนี้

๑) รัฐต้องทบทวนแผนพัฒนาชายฝั่งทะเลภาคใต้และโครงการขนาดใหญ่ที่กำลังจะเกิดขึ้นที่จังหวัดสตูล เช่น โครงการสะพานเศรษฐกิจสงขลา-สตูล โครงการท่าเรือน้ำลึกปากบารา และโครงการอื่น ๆ เนื่องจากเป็นโครงการที่คาดว่าจะทำให้เกิดความสูญเสียทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แหล่งท่องเที่ยว แหล่งอาหาร และส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรงต่อชุมชนการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมและวิถีวัฒนธรรมของภาคใต้อย่างมหาศาล

๒) รัฐต้องสนับสนุนการพัฒนาพื้นที่จังหวัดสตูลบนฐานต้นทุนทางสังคมทรัพยากรธรรมชาติและศักยภาพของพื้นที่ โดยการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนอย่างแท้จริง เช่น การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การเกษตรแบบสมดุล และการประมงอย่างรับผิดชอบ เป็นต้น

๓) ต้องจัดให้มีการสำรวจ และศึกษาพื้นที่คุ้มครองเฉพาะ เพื่อประกาศให้เป็นเขตอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งในระดับภูมินิเวศ โดยเฉพาะพื้นที่วางไข่ของปลา พื้นที่สัตว์น้ำหายาก แหล่งปะการัง แหล่งหญ้าทะเล พื้นที่ที่มีความหลากหลายของทรัพยากร ซึ่งถือเป็นแหล่งผลิตอาหารทางทะเลที่มีความสำคัญของจังหวัดสตูล เช่น พื้นที่เกาะสาหร่าย อ่าวปากบารา อ่าวขนคลาน อ่าวแหลมสน อ่าวตันหยงโป ฯลฯ

๔) ส่งเสริมให้มีการจัดตั้งเครือข่ายองค์กรชุมชนประมงพื้นบ้าน และสนับสนุนกลุ่มเหล่านั้นให้ดูแล รักษา และฟื้นฟูทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง เช่น การทำธนาคารปูไข่ ธนาคารกั้ง แหล่งเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ บ้านปลา และส่งเสริมอาชีพที่เหมาะสม เพื่อเสริมสร้างรายได้ให้แก่กลุ่มองค์กรชาวประมงพื้นบ้าน

๕) สนับสนุนการท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดต้องส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเรียนรู้รูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนผ่านกระบวนการลงพื้นที่จริง ร่วมกิจกรรม และนำรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนมาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชน พัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวภายใต้ศักยภาพเชิงธรรมชาติที่มีอยู่ และพัฒนาศักยภาพชุมชนสู่การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างต่อเนื่อง จริงจัง มิใช่ชุมชนเป็นเพียงแหล่งถูกท่องเที่ยวเช่นในปัจจุบัน

๖) ส่งเสริมการเกษตรอย่างยั่งยืน โดยมีข้อเสนอที่สำคัญ คือ ให้ทบทวนยุทธศาสตร์ และเพิ่มเติมยุทธศาสตร์ของจังหวัด โดยเฉพาะยุทธศาสตร์เกษตรกรรมยั่งยืน และการจัด แบ่งเขตพื้นที่ (Zoning) พื้นที่ด้านการเกษตร และกำหนดพื้นที่คุ้มครองที่เป็นฐานอาหาร ตามบทบัญญัติการปกครองท้องถิ่น กฎหมายต่าง ๆ และพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ โดยกำหนดให้มีมาตรการทั้งระยะสั้นและระยะยาว ดังนี้

มาตรการระยะสั้น ได้แก่

- ประกาศวาระจังหวัดสตูล เป็นเมือง “เกษตรสุขภาพและความมั่นคงทางอาหาร” (Healthy Green Clean and Food Security City)
- ออกนโยบายสนับสนุน “เกษตรสุขภาพ” ซึ่งปลอดภัยทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค
- ส่งเสริมกิจกรรมเกษตรชุมชน (Community Support Agriculture : CSA) ตลาดสีเขียวในระดับชุมชน และจังหวัด
- จัดตั้งกองทุนสนับสนุน “เกษตรกรรมเพื่อคลังยาคลังอาหาร” จังหวัดสตูล เพื่อส่งเสริมให้ชุมชน หรือองค์กรเกษตรตระหนัก และมีส่วนร่วมในการจัดการด้านความมั่นคงทางอาหารและยา

มาตรการระยะยาว ได้แก่

- ต้องมีการจัดสรรสิทธิทำกินและที่ดินทำกิน เพื่อให้มีการใช้ประโยชน์ในการเกษตรอย่างเป็นธรรม
- สนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัย และจัดทำฐานข้อมูลพันธกรรมพืชพื้นบ้าน และภูมิปัญญาการเกษตรจังหวัดสตูล (ตามภูมินิเวศ เขา-นา-เล)
- ออกนโยบาย “พฤษชาอาเซียน” อุทยานการเรียนรู้ที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการที่ดินหรือพื้นที่เพื่อการอนุรักษ์พันธุกรรมจังหวัดสตูล
- ออกนโยบายให้มีการแก้ไขปัญหาหนี้สินของเกษตรกรที่เกิดขึ้นจากภาคเกษตรกรรมอย่างเป็นระบบ และรักษาที่ดินทำกินของเกษตรกรจากการถูกขายทอดตลาด

๗) **ส่งเสริมการศึกษาทางเลือก** โดยจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการวิจัย ซึ่งโรงเรียนต้องปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนรู้ จากการสอนหนังสือมาเป็นการสอนคน โดยเน้นการเรียนรู้ด้วยตนเอง นักเรียนเป็นศูนย์กลางอย่างแท้จริง โดยทางจังหวัดต้องส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทสังคม และสิ่งแวดล้อมของผู้เรียน ผ่านการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ของชุมชน รวมทั้งส่งเสริมการเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนภายในจังหวัดสตูล เพื่อเรียนรู้อัตลักษณ์ บริบท ศาสนา วัฒนธรรม ภายใต้แนวคิด “โรงเรียนรากัน (เกลอ) สโทย” นอกจากนี้ ทางจังหวัดต้องส่งเสริมระบบโรงเรียนคู่แฝดระหว่างประเทศ เพื่อสร้างการเรียนรู้แก่นักเรียน และส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อเตรียมรับมือภัยพิบัติ

๘) **วางแผนจัดการทรัพยากรทะเล และชายฝั่ง** เพื่อให้จังหวัดสตูลมีการพัฒนาที่เป็นไปอย่างมีศักยภาพ โดยให้ดำเนินการ ดังนี้

- ต้องมีมาตรการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง รวมถึงการปรับปรุงระบบกฎหมายเพื่อให้มีความเหมาะสมกับการทำประมงตามสภาพพื้นที่ เพื่อลดความขัดแย้งระหว่างชาวประมงด้วยกัน และต้องมีการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานเพื่อพัฒนาระบบเฝ้าระวังที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของเครือข่ายองค์กรชุมชนที่มีอยู่แล้ว
- ต้องมีมาตรการบริหารจัดการ หรือควบคุม ดูแล การปล่อยน้ำเสียที่เกิดจากภาคอุตสาหกรรม การเพาะเลี้ยงชายฝั่ง การเกษตรกรรม และน้ำทิ้งจากชุมชน รวมทั้งการควบคุมสิ่งปลูกสร้างที่รุกรานพื้นที่ทางทะเลและชายฝั่ง โดยเฉพาะที่เกิดจากการขยายตัวของแหล่งท่องเที่ยว รีสอร์ท โฮมสเตย์ รวมถึง

การขยายตัวของชุมชนที่คาดว่าจะเสี่ยงต่อการทำลายทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ระบบนิเวศ ตลอดจนวิถีชีวิต และวัฒนธรรม จารีตประเพณีของคนในพื้นที่

๕.๕ ข้อเสนอแนะนโยบายการพัฒนาภาคใต้

โครงการได้ดำเนินการจัดเวทีการประชุมเชิงปฏิบัติการรวมพื้นที่ ๔ จังหวัด กรณีศึกษา คือ จังหวัด ประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดสงขลา และจังหวัดสตูล ขึ้น ณ ปากน้ำรีสอร์ท อำเภอละงู จังหวัด สตูล ระหว่างวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน-๑ ธันวาคม ๒๕๕๕ สามารถสรุปข้อเสนอต่อการพัฒนาภาคใต้ได้ ดังนี้

๑) **สร้างทางเลือกของนโยบายและแผนของแต่ละจังหวัดในเชิงรุก** โดยการสร้างนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนพัฒนาระดับจังหวัดที่ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการกำหนดอนาคตของตนเองบนฐานทรัพยากร ตามแต่ละภูมินิเวศของท้องถิ่น เช่น จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ไม่ต้องการอุตสาหกรรมเหล็กที่เป็นนโยบายมาจาก ภายนอก แต่ต้องการพัฒนาอุตสาหกรรมเกษตรที่ต่อเนื่องกับฐานผลผลิตของพื้นที่ จังหวัดสงขลาไม่ต้องการ อุตสาหกรรมปิโตรเคมี และสร้างทางเลือกของจังหวัดที่เป็นวาระของประชาชน เช่น สงขลาจัดการตนเอง และ เศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดสตูลไม่ต้องการทำเรื่อน้ำลึกปากบาราและอุตสาหกรรมหนัก แต่ต้องการปฏิรูปการพัฒนา ไปด้วยแผนบนฐานทรัพยากรของคนจังหวัดสตูล ส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราชไม่ต้องการอุตสาหกรรมปิโตรเคมี แต่ต้องการเป็นพื้นที่แหล่งอาหารของประเทศ

๒) **ผลักดันให้มีการประกาศเขตคุ้มครองพื้นที่แหล่งผลิตอาหารภาคใต้** ทั้งนี้ จังหวัดที่เป็นพื้นที่เป้าหมาย ในการพัฒนาอุตสาหกรรมหนักในภาคใต้ล้วนแล้วแต่ตั้งอยู่ในพื้นที่ชายฝั่งทะเลทั้งสิ้น เนื่องด้วยทำเลที่ตั้งของ อุตสาหกรรมหนักต้องการพื้นที่สำหรับท่าเรือน้ำลึก ซึ่งเป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์ของสัตว์ทะเลและเป็นแหล่งอาศัย ของประมงพื้นบ้านและพาณิชย์ รวมทั้งเป็นแหล่งอาหารทะเลที่สำคัญของประเทศจนถึงส่งออกต่างประเทศ ไม่ว่าจะ เป็นแหล่งปลาที่อ่าวแม่รำพึง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ กังในดอนต่าง ๆ ที่อ่าวทองคำ จังหวัดนครศรีธรรมราช หอยท้ายเกาะที่อ่าวปากบารา จังหวัดสตูล รวมทั้งปลาและกุ้งต่าง ๆ ที่อ่าวจะนะ จังหวัดสงขลา ปัจจุบันสหประชาชาติ เป็นห่วงเรื่องวิกฤตอาหารโลกว่าจะเอาอะไรเป็นอาหารป้อนโลกในปี ๒๐๕๐ เพราะโลกจะเกิดวิกฤตเรื่องอาหาร เนื่องจากวิกฤตของสิ่งแวดล้อมและสภาพอากาศ วิกฤตอาหารจะเป็นภัยคุกคามของมนุษยชาติในอนาคต ภาคใต้ มีทรัพยากรอาหารทั้งทะเลและพื้นดินอย่างอุดมสมบูรณ์ พื้นที่ภาคใต้จึงควรเป็นแหล่งผลิตอาหาร และควรประกาศ ให้เป็นเขตคุ้มครองพื้นที่ผลิตอาหารของประเทศ

๓) **จัดทำการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพโดยชุมชน** ชุมชนที่เป็นพื้นที่เป้าหมายของ โครงการภายใต้แผนพัฒนาภาคใต้ จะต้องทำกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพโดยชุมชน เพื่อที่จะได้เห็นถึงคุณค่าของทรัพยากรในท้องถิ่นตนเอง และนำเสนอแนวทางและทิศทางในอนาคตที่ชุมชน ต้องการ

๔) **ควรมีการทบทวนการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) และรายงานการ วิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ (EHIA) ของโครงการในภาคใต้** เนื่องจากชุมชนพบว่าการทำรายงาน การวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ที่ผ่านมานั้น ไม่ทำจริง ไม่ศึกษาจริง และไม่มีการมีส่วนร่วมของประชาชน ที่เป็นจริง ซึ่งทำให้รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ไม่ครอบคลุมข้อเท็จจริงของชุมชนและผลกระทบ ดังนั้น โครงการในภาคใต้

- ที่มีการอนุมัติรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมไปแล้วขอให้ยกเลิก
- หากอยู่ระหว่างการดำเนินการ ก็ขอให้ประชาชนมีส่วนร่วม
- หากยังไม่ได้เริ่มจัดทำ ก็ขอให้ดำเนินการให้ถูกต้อง โดยคำนึงถึงสิทธิชุมชนตามรัฐธรรมนูญแห่ง

ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

๕) **ควรมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงกลไกการพิจารณาอนุมัติรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม** เนื่องจากทั้งโครงสร้างและกลไกในการพิจารณาอนุมัติรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมไม่ชอบธรรม และมีผลประโยชน์ทับซ้อนของกลไกและกระบวนการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ซึ่งปัจจุบันเจ้าของโครงการจะเป็นผู้ว่าจ้างบริษัทที่ปรึกษาให้เป็นผู้จัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ทำให้ศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อมผ่านทุกโครงการ เพียงแค่มีข้อเสนอว่าสามารถแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อมได้ ทั้งนี้หากโครงการที่จะเกิดขึ้นสร้างผลกระทบสิ่งแวดล้อมมากก็ไม่ควรดำเนินโครงการ นอกจากนี้ คณะกรรมการผู้ชำนาญการ (คชก.) ซึ่งแต่งตั้งมาจากคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติที่มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน ทั้งองค์ประกอบและที่มาของบุคคลที่เป็นคณะกรรมการขาดการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน การทำงานของคณะกรรมการไม่มีกลไกและกระบวนการตรวจสอบจากภายนอก เช่น กรณีโครงการท่าเรือของ บริษัท เซพรอนฯ จังหวัดนครศรีธรรมราช คณะกรรมการผู้ชำนาญการได้ทำการพิจารณา ๗ ครั้ง และไม่ผ่านรายงาน แต่หลังจากที่มีการเปลี่ยนคณะกรรมการผู้ชำนาญการรายงานก็อนุมัติผ่าน ทั้งนี้จึงควรมีการปรับปรุงกลไกของการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ดังนี้

- ควรมีองค์กรอิสระในการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม
- ควรมีกองทุนให้ชาวบ้านศึกษาผลกระทบคู่ขนาน

และในประเด็นเรื่องการปรับปรุงระบบและกลไกของการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมนี้ ที่ประชุมร่วมกันของชาวบ้านทั้งสี่จังหวัดในพื้นที่กรณีศึกษา ยังได้มีข้อเสนอต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ดังนี้

๑) ให้จัดเวทีเรื่องสิทธิชุมชนและรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการในภาคใต้ที่ได้รับผลกระทบจากการอนุมัติรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๒) ให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติประสานเครือข่ายนักวิชาการเพื่อสะสมรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม โดยอาจจะเริ่มจากพื้นที่ภาคใต้ และให้นักวิชาการตอบโต้ในกรณีที่ชาวบ้านเคลื่อนไหวเรื่องรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม

๓) ให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ใช้เงื่อนไขการร้องเรียนเรื่องรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม สร้างพื้นที่สื่อเพื่อสร้างความชอบธรรม รวมถึงการฟ้องร้องต่อคณะกรรมการผู้ชำนาญการในการพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม

บทที่ ๖

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาของโครงการ ทั้งจากการจัดเวทีสนทนากลุ่ม การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการระดับจังหวัด ตลอดจนการจัดเวทีร่วมกันของชาวบ้านจากกรณีโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับแผนพัฒนาภาคใต้ สามารถสังเคราะห์สรุปประเด็นการละเมิดสิทธิของโครงการพัฒนาคascade รวมถึงข้อเสนอแนะเชิงนโยบายทั้งระดับจังหวัดและระดับชาติเพื่อให้เกิดการพัฒนาภาคใต้ที่คุ้มครองสิทธิของชุมชน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๖.๑ บทสรุป

แผนพัฒนาชายฝั่งทะเลภาคใต้มีลักษณะเป็นชุดโครงการขนาดใหญ่ ซึ่งอยู่ภายใต้การศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งการศึกษาและจัดทำแผนแล้วแต่ได้รับการสนับสนุนและศึกษาโดยต่างชาติ ดังนี้ แผนพัฒนาภาคใต้ตอนบนมีองค์การความร่วมมือระหว่างประเทศของญี่ปุ่น (Japan International Cooperation Agency : JICA) และธนาคารพัฒนาเอเชีย (Asian Development Bank : ADB) เป็นผู้ทำการศึกษาในระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๒๘-๒๕๓๐ ส่วนแผนแม่บทโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคใต้ ได้จัดทำการศึกษาในระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๓๔-๒๕๓๕ ซึ่งเป็นความร่วมมือของกลุ่มบริษัทที่ปรึกษา จำนวน ๔ บริษัท คือ บริษัท Bechtel สหรัฐอเมริกา บริษัท Nippon Koei ญี่ปุ่น และบริษัทไทยอีก ๒ บริษัท คือ บริษัท เอเชียน เอ็นจิเนียริง คอนซัลแต้นท์ จำกัด (AEC) และบริษัท เซาท์อีสต์เอเชียเทคโนโลยี จำกัด (SEATEC) หลังจากนั้น สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้ผลักดันชุดโครงการแผนพัฒนาภาคใต้เข้าสู่นโยบายระดับชาติ ซึ่งถึงแม้ว่าที่ผ่านมาจะมีการชะลอและทบทวนการดำเนินการแผนพัฒนาภาคใต้หลายครั้ง แต่ยังคงเป้าหมายเดิมที่จะพัฒนาภาคใต้ให้เป็นศูนย์กลางด้านอุตสาหกรรมปิโตรเคมีและพลังงานของภูมิภาค

การดำเนินงานในระยะแรกของแผนพัฒนาภาคใต้ มุ่งเน้นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณูปโภคต่าง ๆ เพื่อรองรับการพัฒนาอุตสาหกรรม โดยใช้วิธีการแยกย่อยแผนงานโครงการไปตามภาระหน้าที่และความรับผิดชอบของหน่วยงาน เช่น การจัดทำแผนพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อรองรับการพัฒนาอุตสาหกรรม โดยกรมชลประทาน การพัฒนาระบบถนน การขนส่งทางราง และท่าเรือน้ำลึก โดยกระทรวงคมนาคม การจัดเตรียมพลังงานไฟฟ้าโดยการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย การพัฒนาท่อพลังงานและอุตสาหกรรมต่อเนื่องโดยกระทรวงพลังงาน การศึกษาความเป็นไปได้ของพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมภาคใต้โดยการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ฯลฯ ทั้งนี้ หน่วยงานดังกล่าวไม่ได้มีการชี้แจงข้อมูลว่าโครงการมีความเชื่อมโยงกับแผนพัฒนาภาคใต้ ทำให้ชุมชนไม่เห็นภาพรวมของชุดโครงการพัฒนาใหญ่ ซึ่งอีกนัยหนึ่งก็คือ การปิดบังข้อมูลและเปิดเผยข้อมูลไม่หมดทั้งภาพใหญ่

ชุมชนต่าง ๆ ที่ได้รับผลกระทบภายใต้การดำเนินการโครงการที่เกี่ยวข้องกับแผนพัฒนาภาคใต้ ในพื้นที่ ๔ จังหวัด คือ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดสงขลา และจังหวัดสตูล ที่ได้รับเรียนต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติทุกกรณีศึกษา แล้วแต่ประสบกับปัญหาการถูกละเมิดสิทธิจากหน่วยงานของรัฐและเอกชน ทั้งสิทธิในการกำหนดอนาคตและเจตจำนงของตนเอง สิทธิในการพัฒนา สิทธิในมาตรฐาน

การครองชีพ สิทธิในข้อมูลข่าวสาร สิทธิชุมชนในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และสิทธิของชุมชนในการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น

กระบวนการตรวจสอบเรื่องร้องเรียนของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ทั้งการลงพื้นที่ตรวจสอบข้อเท็จจริง การประชุมหรือการจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นจากชุมชน ตลอดจนการเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมประชุมตรวจสอบเรื่องร้องเรียน ทำให้ชุมชนได้เรียนรู้เข้าใจและตระหนักถึงสิทธิชุมชนและสิทธิมนุษยชนของตนเองมากขึ้น และส่งผลให้ชุมชนมีการใช้สิทธิของชุมชนภายใต้รัฐธรรมนูญมากขึ้น ตั้งแต่การปกป้องสิทธิของตนเอง การเรียกร้องให้หน่วยงานรัฐดำเนินการกับผู้ละเมิดสิทธิของชุมชน ตลอดจนการฟ้องร้องหน่วยงานรัฐในบางกรณี เช่น กรณีร้องเรียนของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการทำเหมืองหินเขาควหา และกรณีร้องเรียนโครงการท่อก๊าซไทย-มาเลเซีย จนถึงการใช้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเป็นกลไกหนุนเสริมกระบวนการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานรัฐ เช่น การจัดทำแผนพัฒนาของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ที่มีส่วนร่วมของภาคประชาชน โดยให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเป็นผู้ประสานหน่วยงานรัฐ ทั้งระดับจังหวัดและส่วนกลาง

นอกจากนี้ การจัดทำเวทีของโครงการวิจัย ทั้งการสนทนากลุ่ม เวทีระดับจังหวัด และเวทีรวมของกรณีศึกษา ๔ จังหวัด ได้มีส่วนในการช่วยหนุนเสริมและประสานชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการพัฒนาภาคใต้ให้มาประสานแลกเปลี่ยนกัน เช่น ชุมชนจากกรณีโครงการเขื่อนและอ่างเก็บน้ำต่าง ๆ ได้มาเจอกับชุมชนประมงชายฝั่งจากกรณีโรงไฟฟ้าถ่านหิน ท่าเทียบเรือและนิคมอุตสาหกรรมในจังหวัดนครศรีธรรมราช ชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการที่ได้ดำเนินการไปแล้วในจังหวัดสงขลา ได้มาแลกเปลี่ยนทุกข์และผลกระทบจากโครงการพัฒนาที่เกิดขึ้นแล้ว รวมถึงชุมชนที่ได้รับผลกระทบใน ๔ จังหวัด โดยได้มีเวทีแลกเปลี่ยนร่วมกันเป็นครั้งแรกทำให้เกิดการประสานความร่วมมือกันเพื่อที่จะผลักดันการพัฒนาภาคใต้ให้เป็นไปในทิศทางพัฒนาที่ตั้งอยู่บนฐานทรัพยากรธรรมชาติและเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น ตลอดจนการพัฒนาที่คุ้มครองสิทธิชุมชน

การศึกษาประเมินสถานการณ์ปัญหาและการละเมิดสิทธิจากกรณีร้องเรียนในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับโครงการพัฒนาภาคใต้ที่มีต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พบว่ามีการละเมิดและละเลยความสำคัญของสิทธิของชุมชนในด้านต่าง ๆ ดังนี้

๑) สิทธิในการกำหนดอนาคตและเจตจำนงของตนเองและสิทธิในการพัฒนา

จากกรณีศึกษาทั้ง ๔ จังหวัด ชาวบ้านจากกรณีร้องเรียนมีข้อสรุปร่วมกันชัดเจนว่า โครงการพัฒนาภาคใต้เป็นชุดโครงการขนาดใหญ่ที่ถูกกำหนดมาจากองค์กรหรือหน่วยงานระหว่างประเทศ และหรือรัฐและหน่วยงานของรัฐในระดับชาติ ซึ่งได้กำหนดออกมาเป็นนโยบายรัฐส่วนกลางที่นำมากำหนดยุทธศาสตร์แผนพัฒนาและแผนงานทั้งในระดับชาติ ระดับภาคและระดับจังหวัด โดยมีแผนระดับชาติ ได้แก่ แผนพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคใต้ แผนพัฒนากำลังการผลิตไฟฟ้าของประเทศ แนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมต่อเนื่องจากพลังงานโครงการท่อพลังงานของกระทรวงพลังงาน แผนพัฒนาระบบโลจิสติกส์ และโครงการสะพานเศรษฐกิจ สงขลา-สตูลของกระทรวงคมนาคม โครงการก่อสร้างเขื่อนและอ่างเก็บน้ำของกรมชลประทาน ฯลฯ ทั้งนี้ ถึงแม้ว่าแผนดังกล่าวจะเป็นชุดโครงการขนาดใหญ่ แต่เมื่อโครงการเหล่านั้นได้ลงมาถึงชุมชนท้องถิ่นจะดำเนินการแยกส่วนตามหน่วยงานเจ้าของโครงการ รวมทั้งมีการจัดวางวัตถุประสงค์ให้สอดคล้องกับภาระรับผิดชอบของหน่วยงานนั้น ๆ ทำให้ชุมชนท้องถิ่นไม่เห็นความสัมพันธ์เชื่อมโยงของโครงการเหล่านั้น นอกจากนี้ แผนงาน ยุทธศาสตร์ ในระดับชาติ

เหล่านี้ยังส่งผลต่อการกำหนดแผนพัฒนาในระดับจังหวัด อาทิเช่น ยุทธศาสตร์การส่งเสริมอุตสาหกรรมหลักในแผนพัฒนาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ยุทธศาสตร์การส่งเสริมอุตสาหกรรมปิโตรเคมีในแผนพัฒนาจังหวัดสงขลา และจังหวัดนครศรีธรรมราช ฯลฯ นโยบายแผนงาน และโครงการพัฒนาภาคใต้ดังกล่าวข้างต้น ถูกกำหนดขึ้นจากรัฐส่วนกลางโดยที่ไม่มีประชาชน ชุมชนท้องถิ่นที่ได้รับผลกระทบโดยตรงเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดและจัดทำ จังหวะและสิทธิของชาวบ้านและชุมชนในการกำหนดอนาคตและเจตจำนงของตนเองและสิทธิในการพัฒนา ส่งผลให้ชะตากรรมและชีวิตของท้องถิ่นถูกกำหนดมาจากองค์กรภายนอก ทั้งจากต่างประเทศและในประเทศ

แต่จากการตื่นตัวในเรื่องสิทธิและพัฒนาการการต่อสู้ที่สั่งสมมาเป็นระยะเวลายาวนานของชุมชน โดยมีรัฐธรรมนูญเป็นกลไกและเครื่องมือในการเรียกร้องสิทธิของชุมชน ทำให้ชาวบ้านในทุกพื้นที่จากทุกกรณีศึกษาในการศึกษาครั้งนี้ลุกขึ้นมาทวงสิทธิการกำหนดอนาคตแผ่นดินเกิดของตนเอง ซึ่งเป็นสิทธิที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิด และมีมาก่อนรัฐธรรมนูญจะบัญญัติเรื่องสิทธิชุมชน รวมถึงยืนยันสิทธิบนแผ่นดินที่อยู่ตั้งแต่เกิดจนตาย คนอื่นหน่วยงานราชการที่มาชั่วคราวจะมากำหนดอนาคตแทนชาวบ้านไม่ได้ และแสดงเจตจำนงอย่างชัดเจนที่จะขอมีส่วนร่วมกำหนดอนาคตของตนเองและชุมชนท้องถิ่นตนเอง รวมทั้งเรียกร้องสิทธิในการร่วมตรวจสอบเพื่อกำกับให้ชุมชนมีส่วนร่วมกำหนดทิศทางแผนพัฒนาทั้งในจังหวัดและการพัฒนาในภาพรวมของภาคใต้ตลอดถึงการมีส่วนร่วมกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศ

๒) สิทธิในมาตรฐานการครองชีพ

การวางแผนสิทธิในมาตรฐานการครองชีพของชุมชนที่ประกอบอาชีพโดยอิงอาศัยอยู่บนฐานทรัพยากรธรรมชาติของท้องถิ่นที่หลากหลายและอุดมสมบูรณ์ และเป็นฐานเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่นที่มีการจ้างงานและการกระจายรายได้อย่างทั่วถึง เป็นอีกเหตุผลสำคัญที่ชาวบ้านและชุมชนในทุกจังหวัดไม่ยอมรับและไม่เอาด้วยกับโครงการพัฒนาภาคใต้ เพราะเห็นว่าทิศทางการพัฒนาภาคใต้ด้วยอุตสาหกรรมหนักจะเป็นตัวการสำคัญที่จะทำลายแหล่งทำมาหากินและอาชีพของชาวบ้าน อันจะส่งผลต่อการดำรงชีวิตและความผาสุกของครอบครัวและชุมชน ทั้งนี้ การเลือกที่ตั้งของโครงการพัฒนาภาคใต้ไม่ว่าจะเป็นท่าเรือน้ำลึก โรงไฟฟ้าถ่านหิน โรงถลุงเหล็ก อุตสาหกรรมปิโตรเคมี ล้วนแล้วแต่ซ้อนทับกับพื้นที่ประมงชายฝั่ง ทั้งแหล่งวางไข่ปลาหูในพื้นที่ยาไข่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ อ่าวทองคำ อ่าวท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่เป็นแหล่งประมงพื้นบ้านซึ่งสร้างเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่นและอาชีพต่อเนื่องมูลค่ามหาศาลด้วยการส่งสินค้าสัตว์น้ำทะเลไปขายต่างประเทศ อ่าวปากบารา อ่าวละงู จังหวัดสตูล และอ่าวสวนกง อ่าวจะนะ จังหวัดสงขลา ที่ยังมีทรัพยากรทางทะเลที่อุดมสมบูรณ์ ดังนั้น หากว่าฐานทรัพยากรทางทะเลและประมงที่มีความอุดมสมบูรณ์ของชุมชนท้องถิ่นต้องเสื่อมโทรมลง ระบบและวิถีชีวิตของชุมชนประมงทั้งหมดก็จะต้องเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ย่ำแย่ลงด้วย

นอกจากนี้ การได้รับรู้ประสบการณ์เชิงประจักษ์ของการพัฒนาอุตสาหกรรมหนักในพื้นที่อื่นทั้งในพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมปิโตรเคมีมาบตาพุด อ่าวเมือ จังหวัดระยอง โรงไฟฟ้าถ่านหินแม่เมาะ อ่าวแม่เมาะ จังหวัดลำปาง ผลกระทบจากอุตสาหกรรมหลักต้นน้ำของญี่ปุ่น ตลอดจนถึงผลกระทบจากโครงการอื่น ๆ ภายใต้แผนพัฒนาภาคใต้ที่เปิดดำเนินการแล้วในพื้นที่จังหวัดสงขลา ทั้งโครงการวางท่อก๊าซและโรงแยกก๊าซธรรมชาติ ไทย-มาเลเซีย โรงไฟฟ้าสงขลา ๑ ท่าเรือน้ำลึกสงขลา ๑ การสำรวจและขุดเจาะปิโตรเลียม ที่ล้วนแล้วแต่ทำลายฐานทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนท้องถิ่น มลพิษสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลต่อสุขภาพของคนในชุมชนที่ป่วยเรื้อรัง

ไร้คนเหลียวแล คุณภาพชีวิตที่แย่ลง รวมถึงผลกระทบทางสังคมที่ทำให้ลายวิถีชีวิตวัฒนธรรมของชุมชน และก่อให้เกิดความแตกแยกด้านความสัมพันธ์ของคนชุมชน ทำให้ชาวบ้านกังวลว่าโครงการต่าง ๆ ภายใต้แผนพัฒนาภาคใต้ จะเข้ามาทำลายถิ่นอาศัยและแหล่งทำมาหากินประกอบอาชีพของตนเอง ก่อให้เกิดขบวนการต่อสู้ของชุมชน เพื่อคัดค้านโครงการแผนพัฒนาภาคใต้ในทุกกรณีศึกษา

๓) สิทธิในข้อมูลข่าวสาร

สิทธิในมิติข้อมูลข่าวสารเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญที่จะส่งผลกระทบต่อสิทธิในด้านอื่น ๆ โครงการพัฒนาภาคใต้เป็นชุดแผนงานโครงการขนาดใหญ่ ซึ่งได้มีการวางแผนกำหนดไว้เรียบร้อยแล้ว และเจ้าของโครงการจะรู้ดีว่ามีผลกระทบ แต่ไม่ให้ประชาชนรับรู้ข้อมูล และไม่ยอมเปิดเผยรายละเอียดการดำเนินโครงการต่อสาธารณะ แม้กระทั่งนักวิชาการในมหาวิทยาลัยภาคใต้ยังไม่รู้ข้อมูลเลยว่าจะเกิดโครงการต่าง ๆ ในพื้นที่ไหนบ้างอย่างไร หากว่าต้องการรู้ต้องไปตามค้นหาด้วยตนเองจากเอกสาร จากนโยบาย จากแผนงานต่าง ๆ หรือที่ไปปรากฏอยู่ในรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และแม้แต่โครงการที่มีการดำเนินการในพื้นที่แล้ว จะไม่มีการบอกรายละเอียดโครงการกับประชาชนในพื้นที่ นอกจากนี้ การดำเนินโครงการก็เป็นแบบแยกส่วนในแต่ละหน่วยงาน เพื่อไม่ให้เห็นความเชื่อมโยงว่าเป็นอภิมหาโครงการขนาดใหญ่ ที่ทำเช่นนี้เพื่อไม่ให้ประชาชนมองเห็นภาพรวม การประชาสัมพันธ์ชี้แจงโครงการ ซึ่งจะพูดเฉพาะแต่ประโยชน์และข้อดีด้านเดียว แต่ไม่พูดถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อชุมชน สังคม และสิ่งแวดล้อม สรุปได้ว่า การดำเนินการโครงการต่าง ๆ รวมทั้งการวางแผนพัฒนาของรัฐที่ผ่านมาเกือบทั้งหมดไม่ได้มีการชี้แจงให้ข้อมูลข่าวสาร ถึงรายละเอียด เหตุผลของโครงการ ตลอดจนผลกระทบทั้งทางด้านดีและด้านเสียของโครงการ เวทีที่หน่วยงานเข้ามาจัดมักจะเป็นเวทีการให้ข้อมูลด้านเทคนิคและนำเสนอเฉพาะผลประโยชน์และข้อดีของโครงการด้านเดียว

นอกจากนี้ การยื่นร้องขอเอกสารรายละเอียดโครงการ รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม รายงานการประชุมของชาวบ้านและชุมชน มักจะไม่ได้รับการเปิดเผยจากหน่วยงานรัฐ ทั้งนี้ในกระบวนการพิจารณาตัดสินใจจากทุกกรณี เช่น การพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม การประกาศเขตนิคมอุตสาหกรรม ซึ่งไม่ได้ให้ชุมชนที่ได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมเข้าไปมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น สะท้อนให้เห็นว่าชาวบ้านและชุมชนยังไม่ได้รับการปฏิบัติจากหน่วยงานราชการในเรื่องสิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ตามมาตรา ๕๖ ที่ระบุไว้ว่า บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับทราบและเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น และมาตรา ๕๗ ที่ระบุไว้ว่า บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูล ชี้แจง และเหตุผลจากหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ก่อนการอนุญาตหรือดำเนินโครงการกิจกรรมใดที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใดที่เกี่ยวกับตนและชุมชนท้องถิ่น และมีสิทธิแสดงความคิดเห็นของตนต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปประกอบการพิจารณาในเรื่องดังกล่าว

๔) สิทธิชุมชนในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ

พื้นที่เหมาะสมในการพัฒนาอุตสาหกรรมชายฝั่ง มักจะเป็นพื้นที่ร่อนน้ำลึก ซึ่งมีลักษณะภูมิศาสตร์กายภาพเหมือนกับพื้นที่ที่มีทรัพยากรทางทะเลที่อุดมสมบูรณ์ รวมถึงพื้นที่ในการสร้างเขื่อนหรืออ่างเก็บน้ำก็มักจะเป็นพื้นที่ป่าอุดมสมบูรณ์หรือพื้นที่เกษตรกรรมที่ชุมชนได้มีการเข้าไปใช้ประโยชน์ร่วมกันต่อเนื่องมาเป็นเวลานาน ผูกพันเป็นวิถีชีวิตของชุมชน การดำเนินโครงการภายใต้แผนพัฒนาภาคใต้ในทุกกรณีศึกษา

ล้วนจะคุกคามพื้นที่ซึ่งชุมชนได้อาศัยใช้ประโยชน์ความอุดมสมบูรณ์และความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติที่เอื้อต่อวิถีชีวิตและการดำรงชีพ เช่น พื้นที่ป่าพรุแม่รำพึง อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ อ่าวทองคำ อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช อ่าวปากบารา อำเภอละงู จังหวัดสตูล เป็นต้น การเข้าไปใช้พื้นที่ดังกล่าวของอุตสาหกรรม ท่าเรือน้ำลึก และโรงไฟฟ้า ย่อมมีผลต่อการคุกคามสิทธิของชุมชนในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืนที่เคยมีมาแต่ดั้งเดิม ตามบทบัญญัติในมาตรา ๖๖ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

๕) สิทธิของชุมชนในการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้บัญญัติไว้ในมาตรา ๕๗ ว่า ให้รัฐต้องจัดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนอย่างทั่วถึงก่อนดำเนินการวางแผนพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและวัฒนธรรม การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ การวางผังเมือง การกำหนดเขตการใช้ประโยชน์ในที่ดิน และการออกกฎที่อาจมีผลกระทบต่อส่วนได้เสียสำคัญของประชาชน รวมถึงการจัดทำโครงการหรือกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่ออย่างรุนแรง ต้องจัดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียก่อนตามบทบัญญัติมาตรา ๖๗

การจัดทำแผนงานโครงการพัฒนาภาคใต้ ตั้งแต่ระดับชาติ ระดับภาค จนถึงระดับท้องถิ่น เป็นลักษณะการคิดแบบรวมศูนย์และกำหนดมาจากหน่วยงานส่วนกลาง ไม่ได้เป็นการจัดทำแผนที่มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนอย่างทั่วถึงก่อน แต่หน่วยงานที่รับผิดชอบจะปฏิบัติตามกระบวนการและขั้นตอนทางกฎหมายของหน่วยงานตนเองที่ยังมิได้มีการปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ เช่น พระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรม พ.ศ. ๒๕๒๒ พระราชบัญญัติโรงงานอุตสาหกรรม พ.ศ. ๒๕๓๕ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ เป็นต้น นอกจากนี้ การรับฟังความคิดเห็นของโครงการหรือกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนอย่างรุนแรงทั้งทางด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติและสุขภาพ ก็ยังเน้นกระบวนการทางเทคนิคที่ให้แต่ข้อมูลประโยชน์และด้านดีของโครงการ ซึ่งยังไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ในการรับฟังความคิดเห็นภายใต้รัฐธรรมนูญ

๖.๒ ข้อเสนอแนะ

๖.๒.๑ ข้อเสนอแนะจากเวทีวิจัย

๑) ข้อเสนอแนะต่อนโยบายและแผนงานระดับชาติ

ผลจากเวทีเชิงปฏิบัติการของกรณีร่องเรียนต่อโครงการพัฒนาภาคใต้ทั้ง ๔ จังหวัดกรณีศึกษา ได้แก่ ประจวบคีรีขันธ์ นครศรีธรรมราช สงขลาและสตูล มีข้อเสนอสรุปได้ดังนี้

(๑) ควรให้มีการทบทวนแผนพัฒนาภาคใต้ หากว่าจะต้องจัดทำใหม่จะต้องทำให้เป็นแผนพัฒนาที่คุ้มครองสิทธิชุมชน รวมทั้งประชาชนและชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนตั้งแต่แรกเริ่ม และในการจัดทำแผนต้องคำนึงถึงสิทธิในการกำหนดอนาคตและเจตจำนงของตนเอง สิทธิในการพัฒนา สิทธิในมาตรฐานการครองชีพ สิทธิในข้อมูลข่าวสาร สิทธิชุมชนในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิทธิของชุมชนในการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น

(๒) ให้มีการประกาศเขตพื้นที่ภาคใต้เป็นเขตคุ้มครองแหล่งผลิตอาหารของประเทศ

วิกฤตอาหารจะเป็นภัยคุกคามของมนุษยชาติในอนาคต ภาคใต้มีทรัพยากรอาหารทั้งทะเลและพื้นดินอย่างอุดมสมบูรณ์ พื้นที่ภาคใต้ควรเป็นแหล่งผลิตอาหาร และควรประกาศให้เป็นเขตคุ้มครองพื้นที่ผลิตอาหารของประเทศ

(๓) จัดทำทางเลือกของนโยบายและแผนของแต่ละจังหวัดในเชิงรุก โดยการสร้าง

นโยบาย ยุทธศาสตร์และแผนพัฒนาระดับจังหวัดที่ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการกำหนดอนาคตของตนเองบนฐานทรัพยากรตามแต่ละภูมิโนเวศของท้องถิ่น

(๔) จัดทำการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพโดยชุมชน ชุมชนที่เป็นพื้นที่

เป้าหมายของโครงการภายใต้แผนพัฒนาภาคใต้ จะต้องจัดทำกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพโดยชุมชน เพื่อที่จะได้เห็นชาวบ้านตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรในท้องถิ่นตนเอง และร่วมกันนำเสนอแนวทางและทิศทางในอนาคตที่ชุมชนต้องการ

(๕) ควรมีการทบทวนรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) และรายงาน

การวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ (EHIA) ของโครงการในภาคใต้ เนื่องจากชุมชนพบว่าการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพที่ผ่านมา นั้น มักจะใช้ข้อมูลทุติยภูมิจากหน่วยงานต่าง ๆ ขาดการลงพื้นที่ศึกษาจริง และไม่มีการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เป็นจริง จึงทำให้รายงานเหล่านั้นไม่ครอบคลุมข้อเท็จจริงของชุมชนและผลกระทบที่เกิดขึ้น ดังนั้น จึงขอให้ยกเลิกรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของโครงการในภาคใต้ที่ได้มีการอนุมัติไปแล้ว และหากโครงการใดอยู่ระหว่างการดำเนินการ จะต้องให้มีการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างเป็นจริง ส่วนโครงการที่ยังไม่ได้เริ่มจัดทำขอให้ดำเนินการให้ถูกต้องในเรื่องการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจโดยคำนึงถึงสิทธิชุมชนตามรัฐธรรมนูญ

(๖) ควรมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงกลไกในการพิจารณาอนุมัติรายงานการวิเคราะห์

ผลกระทบสิ่งแวดล้อมและรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ เนื่องจากโครงสร้างและกลไกในการพิจารณาอนุมัติรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมและรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพไม่ชอบธรรม และมีผลประโยชน์ทับซ้อนของกระบวนการจัดทำรายงาน โดยเฉพาะการที่เจ้าของโครงการเป็นผู้จัดจ้างบริษัทที่ปรึกษาในการจัดทำรายงานโดยตรง จึงควรมีการปรับปรุงระบบโดยให้มืองค์กรอิสระในการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ และควรจัดให้มีกองทุนให้ชาวบ้านศึกษาผลกระทบสุขภาพและสิ่งแวดล้อมคู่ขนานกับการศึกษาของบริษัทที่ปรึกษา

๒) ข้อเสนอแนะต่อนโยบายและแผนงานโครงการระดับจังหวัด

ผลจากการจัดทำเวทีระดับจังหวัดในพื้นที่ ๔ กรณีศึกษา สรุปข้อเสนอต่อนโยบายและแผนงานในแต่ละจังหวัดได้ดังต่อไปนี้

(๑) กรณีศึกษาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์**(๑.๑) ทบทวนนโยบายการส่งเสริมอุตสาหกรรมเหล็กต้นน้ำ ชาวประจวบคีรีขันธ์**

ต้องการให้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน

ทบทวนนโยบายการส่งเสริมอุตสาหกรรมเหล็กต้นน้ำของประเทศ เพราะเป็นอุตสาหกรรมที่ต้องนำเข้าวัตถุดิบและเทคโนโลยีจากภายนอก อีกทั้งเป็นอุตสาหกรรมที่มีความต้องการไฟฟ้าและน้ำสูง และก่อให้เกิดมลพิษสูง

(๑.๒) พัฒนารอบยุทธศาสตร์จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ตามกรอบแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๑ ที่ให้ความสำคัญกับการอยู่ร่วมกันอย่างเป็นสุขและเป็นธรรม รวมทั้งให้มีการกระจายรายได้ และการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ความมั่นคงทางอาหารและพลังงาน และเป็นแผนการส่งเสริมการลงทุนอย่างยั่งยืนเพื่อสังคมมิตรไมตรี รับผิดชอบต่อกันรุ่นต่อไป และเป็นการพัฒนาที่เป็นธรรม

(๑.๓) ประสานความร่วมมือระหว่างจังหวัดและประชาชนในการวางยุทธศาสตร์และแผนพัฒนาจังหวัดร่วมกัน ด้วยทิศทางการพัฒนาจากศักยภาพและฐานทรัพยากรของชุมชนท้องถิ่น เศรษฐกิจและวิถีชีวิตของชุมชน กำหนดขึ้นมาเป็นแผนพัฒนาจังหวัด

(๑.๔) ขยายยุทธศาสตร์จังหวัดเรื่องประมงและประมงพื้นบ้าน ซึ่งเป็นประมงขนาดเล็กที่ทำมาหากินแถบชายฝั่ง ที่ใช้เรือขนาดเล็ก และเครื่องมือประมงง่าย ๆ ที่ไม่ทำลายล้าง ไม่ทำลายระบบนิเวศ โดยศึกษาเพิ่มเติมให้ครอบคลุมเรื่องเศรษฐกิจชุมชนประมงชายฝั่งทั้ง ๔๘ หมู่บ้าน ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ รวมทั้งเศรษฐกิจของชาวประมงจากจังหวัดอื่น ๆ ที่มาหากินจับสัตว์ทะเลในน่านน้ำพื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

(๑.๕) สร้างการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการจัดการและดูแลทรัพยากรธรรมชาติ โดยร่วมกันยึดแนวทางการพัฒนาบนหลักการสิทธิชุมชนและการบริหารจัดการจัดการสังคมที่มีการกระจายอำนาจและถ่ายโอนลงสู่ชุมชนท้องถิ่น โดยเฉพาะในเรื่องของประมงพื้นบ้านและการดูแลรักษาชายฝั่งทะเล และการพัฒนาพื้นที่ของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ในอำเภอทับสะแก ที่ต้องให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการวางแผนการใช้พื้นที่

(๒) กรณีศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช

(๒.๑) ประชาชนต้องมีสิทธิและมีส่วนร่วมในการกำหนดอนาคตของตนเอง ชาวนครศรีธรรมราชต้องการที่จะจัดทำแผนของชุมชน จังหวัด และกำหนดอนาคตของตนเองบนฐานทรัพยากรจารีต ประเพณี และวิถีชีวิตของตนเอง

(๒.๒) ประกาศเขตคุ้มครองพื้นที่ผลิตอาหารชายฝั่งทะเลนครศรีธรรมราช โดยให้กรมประมงประกาศพื้นที่คุ้มครองสัตว์น้ำช่วงฤดูวางไข่ให้ครอบคลุมถึงอ่าวท่าศาลาด้วย และให้สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมใช้กลไกการประกาศพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อมตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ ประกาศให้พื้นที่อ่าวทองคำ อำเภอท่าศาลาเป็น “พื้นที่คุ้มครองแหล่งผลิตอาหาร” นอกจากนี้ ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องร่วมกันผลักดันที่จะให้มีการใช้สิทธิชุมชนตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญมาตรา ๖๖ และมาตรา ๒๕๐ ด้วยการร่วมกันจัดทำธรรมนูญชุมชนและประกาศพื้นที่คุ้มครองแหล่งอาหารของชุมชน โดยใช้กลไกขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการออกข้อบัญญัติท้องถิ่น ธรรมนูญชุมชน และกติกาชุมชนเรื่องเขตอนุบาลสัตว์น้ำชายฝั่ง ในการประกาศเขตและมาตรการในการคุ้มครองพื้นที่แหล่งผลิตอาหารของชุมชน

(๒.๓) เมืองที่พึ่งตนเองและยั่งยืน บนฐานเศรษฐกิจหลากหลายประเภท การพัฒนาเมืองนครศรีธรรมราชต้องยั่งยืนและเป็นธรรม โดยอยู่บนฐานของเศรษฐกิจหลากหลายประเภท ได้แก่ เกษตร อุตสาหกรรมเหมืองแร่ การขนส่งและการขายปลีก การบริหารราชการ และอื่น ๆ

(๒.๔) การพัฒนาพลังงานหมุนเวียนเพื่อการพึ่งตนเองของเมือง จังหวัด นครศรีธรรมราชมีศักยภาพในพลังงานหมุนเวียนในหลายด้าน เช่น พลังงานลม พลังงานจากชีวมวลขนาดเล็ก ซึ่งควรได้รับการพัฒนาเป็นพลังงานทางเลือกที่พึ่งตนเองได้ของเมือง

(๓) กรณีศึกษาจังหวัดสงขลา

(๓.๑) ศึกษาผลกระทบของโครงการที่ได้สร้างเสร็จและเปิดดำเนินการแล้ว ควรมี การศึกษาผลกระทบของโครงการที่ได้เปิดดำเนินการไปแล้วให้ครอบคลุมทุกมิติ เพื่อที่จะได้นำข้อมูลผลกระทบ ไปเผยแพร่ออกสู่สาธารณะ รวมทั้งให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาตินำเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

(๓.๒) ศึกษาเรื่องกลุ่มผลประโยชน์ในแผนพัฒนาภาคใต้ แผนพัฒนาภาคใต้เป็นการ ใจใจออกแบบเพื่อให้ได้ประโยชน์แก่กลุ่มคนบางส่วน การกำหนดในลักษณะนี้มีกลไกในการทำงาน และกลไก ในการแบ่งปันผลประโยชน์ ตั้งแต่ส่วนกลางกรุงเทพมหานครลงมาจนถึงสงขลา จึงควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อให้เห็นถึง กลุ่มผลประโยชน์ทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการผลักดันแผนและโครงการต่าง ๆ ภายใต้แผนพัฒนาภาคใต้

(๓.๓) จัดทำประเด็นร่วมเรื่องอาหาร ที่ดิน ประมง และหยุดอุตสาหกรรม โดยเฉพาะเรื่องพื้นที่แหล่งผลิตอาหารที่อ่าวสวนกง อำเภोजะนะ ให้เป็นแหล่งผลิตอาหารให้กับชาวสงขลา และรวมตัวกันเป็นเครือข่ายรักษาสงขลา เพื่อนำปัญหาทั้งหมดไปนำเสนอต่อผู้ว่าราชการจังหวัด

(๓.๔) การมีส่วนร่วมในการจัดทำและกำหนดทิศทางการพัฒนาและแผนพัฒนา ของชุมชนตนเองจังหวัดสงขลา ต้องให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดทำและกำหนดทิศทางแผนพัฒนาของจังหวัด ให้เป็นแหล่งผลิตอาหารของประเทศและโลก เป็นเมืองการศึกษาและวัฒนธรรม เมืองที่มีผังเมืองชัดเจน

(๔) กรณีศึกษาจังหวัดสตูล

(๔.๑) รัฐต้องทบทวนแผนพัฒนาชายฝั่งทะเลภาคใต้และโครงการขนาดใหญ่ ที่กำลังจะเกิดขึ้นในจังหวัดสตูล เพราะโครงการดังกล่าวทำให้เกิดความสูญเสียทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม แหล่งท่องเที่ยว แหล่งอาหาร และส่งผลกระทบต่อชุมชน การเปลี่ยนแปลงของ สภาพแวดล้อม และวิถีวัฒนธรรมของภาคใต้อย่างมหาศาล

(๔.๒) รัฐต้องสนับสนุนการพัฒนาพื้นที่จังหวัดสตูลบนฐานต้นทุนทางสังคม ทรัพยากรธรรมชาติและศักยภาพของพื้นที่ โดยการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนอย่างแท้จริง เช่น การพัฒนา การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การเกษตรแบบสมดุล และการประมงอย่างรับผิดชอบ เป็นต้น

(๔.๓) ต้องจัดให้มีการสำรวจ และศึกษาพื้นที่คุ้มครองเฉพาะ เพื่อประกาศให้เป็น เขตอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งในระดับภูมิวิเศ โดยเฉพาะพื้นที่ปลาวางไข่ พื้นที่สัตว์น้ำหายาก แหล่งปะการัง แหล่งหญ้าทะเล พื้นที่ที่มีความหลากหลายของทรัพยากร ซึ่งถือเป็นแหล่งผลิตอาหารทางทะเล ที่สำคัญของจังหวัดสตูล

(๔.๔) ส่งเสริมให้มีการการจัดตั้งเครือข่ายองค์กรชุมชนประมงพื้นบ้าน และ สนับสนุนกลุ่มเหล่านั้นให้ดูแล รักษา และฟื้นฟูทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง เช่น การทำธนาคารปูไข่ ธนาคารกั้ง แหล่งเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ บ้านปลา และส่งเสริมอาชีพที่เหมาะสม เพื่อเสริมสร้างรายได้ให้แก่ กลุ่มองค์กรชาวประมงพื้นบ้าน

(๔.๕) สนับสนุนการท่องเที่ยวโดยชุมชน นำรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนมาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชน พัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวภายใต้ศักยภาพเชิงธรรมชาติที่มีอยู่ และพัฒนาศักยภาพชุมชนสู่การจัดการท่องเที่ยว โดยชุมชนอย่างต่อเนื่อง

(๖) ส่งเสริมการศึกษาทางเลือก โดยจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการวิจัย และเน้นการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยมีนักเรียนเป็นศูนย์กลางอย่างแท้จริง

๖.๒.๒ ข้อเสนอแนะของผู้วิจัย

๑) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

(๑) ควรผลักดันให้มีการทบทวนแผนพัฒนาภาคใต้ จากผลการศึกษาพบว่า โครงการต่าง ๆ ของแผนพัฒนาภาคใต้ยังถูกขับเคลื่อนและผลักดันจากทั้งหน่วยงานรัฐและเอกชนอยู่ตลอดเวลา แต่การชี้แจงโครงการต่อชุมชนไม่ชัดเจน การจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมและการจัดรับฟังความคิดเห็นเพื่อพิจารณาโครงการแทบจะไม่ได้ปฏิบัติตามบทบัญญัติเรื่องสิทธิชุมชนและบทบัญญัติอื่น ๆ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ชุมชนและภาคประชาสังคมมีความกังวลว่าแผนพัฒนาภาคใต้จะมีแนวโน้มก่อให้เกิดการละเมิดสิทธิชุมชนและสร้างความขัดแย้งในภาคใต้ที่รุนแรงมากขึ้น จึงควรมีการทบทวนยุทธศาสตร์และทิศทางของแผนพัฒนาภาคใต้ โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพิจารณากำหนดอย่างแท้จริง

(๒) ควรผลักดันให้เกิดการปฏิรูประบบในการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) และรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ (EHIA) จากกรณีศึกษาของงานวิจัย พบว่า ในหลายกรณีการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ มักจะใช้ข้อมูลทุติยภูมิ และไม่ได้ทำการศึกษาจริง การจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นจึงมักจะทำให้ข้อมูลเฉพาะด้านดีและประโยชน์ของโครงการ กระบวนการจัดทำเวทีก็มักจะขาดการมีส่วนร่วมของชุมชน รวมทั้งกลไก และกระบวนการพิจารณารายงานในปัจจุบันที่ใช้ระบบการแต่งตั้งคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญ (คชก.) ประชาชนและชุมชนที่ได้รับผลกระทบแทบจะเข้าไม่ถึงข้อมูลในระหว่างการพิจารณารายงาน จึงควรริบเร่งผลักดันให้มีการปฏิรูประบบการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ ให้เป็นเครื่องมือที่เป็นกลไกการป้องกันผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ ตลอดจนถึงการคุ้มครองสิทธิในการดำเนินโครงการอย่างแท้จริง

(๓) ควรริบเร่งผลักดันพระราชบัญญัติสิทธิชุมชน การจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ (EHIA) เป็นเครื่องมือที่เกิดขึ้นภายใต้บทบัญญัติเรื่องสิทธิชุมชนของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ในมาตรา ๖๗ วรรค ๒ แต่ในปัจจุบันการดำเนินการกลับอยู่ภายใต้กลไกการดำเนินงานของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ ซึ่งไม่มีความถนัดและองค์ความรู้ด้านสิทธิชุมชน จึงควรริบเร่งผลักดันให้มีการออกกฎหมายพระราชบัญญัติสิทธิชุมชน

(๔) ควรผลักดันให้มีการปรับปรุงกฎหมายและกฎกระทรวง และระเบียบของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำยุทธศาสตร์และแผนพัฒนา การพัฒนาสาธารณูปโภค การจัดตั้งพื้นที่อุตสาหกรรม

และอื่น ๆ ให้อนุวัตรและสอดคล้องกับหลักการสิทธิชุมชนและสิทธิมนุษยชน ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ตามบทบัญญัติของมาตรา ๖๗ วรรค ๒ ดังนี้

(๔.๑) การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ควรปรับปรุงกฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรม พ.ศ. ๒๕๔๘ ออกความตามพระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรม พ.ศ. ๒๕๒๒ โดยควรเพิ่มเติมเงื่อนไขการพิจารณาการที่จะประกาศเขตพื้นที่ใดเป็นนิคมอุตสาหกรรม ในประเด็นต่อไปนี้

- การมีส่วนร่วมและการรับฟังความคิดเห็นของชุมชนตามบทบัญญัติเรื่องสิทธิชุมชนในมาตรา ๖๖ และ ๖๗ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐
- รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมที่ได้รับการอนุมัติจากสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินของพื้นที่จัดทำผังเมืองรวมเมือง ผังเมืองรวมชุมชน ที่ได้ผ่านการพิจารณาหลักความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีแล้ว แต่อยู่ระหว่างการดำเนินการเพื่อประกาศเขตพื้นที่

(๔.๒) กรมโรงงานอุตสาหกรรม ควรมีการปรับปรุง

- กฎกระทรวงอุตสาหกรรมฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๓๕) ออกตามความในพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. ๒๕๓๕ หมวด ๑ ว่าด้วย ที่ตั้ง สภาพแวดล้อม ลักษณะอาคารและลักษณะภายในของโรงงาน การห้ามตั้งโรงงานจำพวกที่ ๑ และโรงงานจำพวกที่ ๒ ในข้อ ๑ (๑) และห้ามตั้งโรงงานจำพวกที่ ๓ ข้อ ๒ (๑) นอกจากบ้านจัดสรรเพื่อการพักอาศัย อาคารชุดพักอาศัย และบ้านแถวเพื่อการพักอาศัย ควรมีการเพิ่มเติม “ชุมชน” เข้าไปในพื้นที่ห้ามตั้งโรงงานด้วย
- ระเบียบกระทรวงอุตสาหกรรมว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในการพิจารณาออกใบรับแจ้งการประกอบกิจการโรงงาน ใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงานและใบอนุญาตขยายโรงงาน ตามกฎหมายว่าด้วยโรงงาน พ.ศ. ๒๕๕๕ ให้คำนึงถึงสิทธิของชุมชนในการมีส่วนร่วมและแสดงความคิดเห็นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

๒) ข้อเสนอแนะต่อการดำเนินการเชิงรุกต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

(๑) การผลักดันให้เกิดการปรับปรุงระบบ กระบวนการ และกลไก ในการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมให้อนุวัตรตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ การปฏิรูประบอบดังกล่าวทั้งระบบต้องใช้ระยะเวลานาน จึงควรดำเนินการเชิงรุกต่อกรณีศึกษาในโครงการพัฒนาคาใต้ ดังนี้

(๑.๑) การจัดเวทีให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องสิทธิชุมชนและระบบการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม โดยจัดเวทีให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องสิทธิชุมชนและระบบการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการในภาคใต้ที่ได้รับผลกระทบจากการอนุมัติ หรืออยู่ในระหว่างการศึกษาเพื่อจัดทำรายงาน

(๑.๒) การประสานเครือข่ายนักวิชาการเพื่อปฏิรูประบบการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม โดยประสานเครือข่ายนักวิชาการเพื่อศึกษาระบบและกลไกในการจัดทำ

รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ โดยอาจจะเริ่มจากเครือข่ายนักวิชาการในภาคใต้ก่อน

(๑.๓) การทำให้เรื่องสิทธิชุมชนมีการสื่อสารต่อสาธารณะในวงกว้าง โดยใช้เงื่อนไขการร้องเรียนเรื่องรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ทำให้เรื่องสิทธิชุมชนมีการสื่อสารต่อสาธารณะในวงกว้าง เพื่อสร้างความชอบธรรมในการคุ้มครองและปกป้องสิทธิของชุมชน

(๑.๔) การใช้กระบวนการยุติธรรม โดยการฟ้องร้องในกรณีที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมต่อคณะกรรมการผู้ชำนาญการหรือหน่วยงานรัฐ ให้ปฏิบัติตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ

(๒) การขยายรูปแบบการประสานการมีส่วนร่วมกับหน่วยงานรัฐในการจัดทำยุทธศาสตร์และแผนพัฒนาจังหวัดโดยประชาชนมีส่วนร่วม จากกรณีศึกษาของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งชุมชนได้มีการใช้กลไกการทำงานของคณะอนุกรรมการสิทธิชุมชนในคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ในการประชุมตรวจสอบเรื่องร้องเรียนและโครงการวิจัย ในการประสานความร่วมมือกับผู้ว่าราชการจังหวัด และสำนักงานจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ในการจัดทำยุทธศาสตร์และแผนพัฒนาจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ที่ภาคประชาชนมีส่วนร่วม จึงควรมีการขยายรูปแบบการทำงานนี้ไปยังพื้นที่อื่น ๆ

(๓) การผลักดันให้เกิดการประกาศพื้นที่คุ้มครองแหล่งผลิตอาหารในภาคใต้โดยใช้กลไกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการประกาศข้อบัญญัติตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ จากกรณีศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าศาลา อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราชที่ได้จัดทำข้อบัญญัติท้องถิ่นทางทะเล เรื่องการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ทรัพยากรชายฝั่งอย่างยั่งยืน จึงควรมีการขยายแนวคิดเรื่องดังกล่าวไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ ในพื้นที่ภาคใต้ ในการที่จะร่วมกันใช้รัฐธรรมนูญผ่านกลไกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อออกข้อกำหนดที่จะปกป้องและคุ้มครองสิทธิชุมชนในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพ

บรรณานุกรม

กระทรวงคมนาคม. แผนยุทธศาสตร์กระทรวงคมนาคมเพื่อสนับสนุนการพัฒนาโลจิสติกส์ของประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙, ๒๕๕๔.

การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย. รายงานการศึกษาความเป็นไปได้โครงการก่อสร้างโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ ประเทศไทย จัดทำโดย บริษัท Burns and Roe Asia, Ltd., ๒๕๕๕.

กิตติศักดิ์ ปรกติ. สิทธิของบุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชน กรุงเทพฯ : สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, ๒๕๕๐.

ยศ สันตสมบัติ. ความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน เชียงใหม่ : นพบุรีการพิมพ์, ๒๕๔๒

เพ็ญโฉม แซ่ตั้ง, สุพจน์ จริจจิตร และแก้วตา เพชรรัตน์. เอกสารสังเคราะห์ แผนภูมิภาค-ภาคใต้ เสนอต่อเครือข่ายสาขานโยบายพลังงานและอุตสาหกรรม แผนงานวิจัยและพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพและระบบการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข, ๒๕๔๘.

ทรงวุฒิ ศรีวิไล. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ขอนแก่น : ขอนแก่นการพิมพ์, ๒๕๕๐.

บริษัท เซาท์อีสต์เอเชียเทคโนโลยี จำกัด. รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการศึกษาแผนแม่บทเพื่อการพัฒนาพื้นที่ ๕ จังหวัดชายแดนภาคใต้ เสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๔๐.

บริษัท ทีม คอนซัลติ้ง เอนจิเนียริ่ง แอนด์ แมเนจเม้นท์. รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการศึกษาความเหมาะสม การจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมเพื่อรองรับการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคใต้ เสนอต่อการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๑.

วีระ สมบูรณ์. ข้อเสนอแนะทั่วไปที่รับรองโดยคณะกรรมการว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติ สำนักรับรองใหญ่เพื่อสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพฯ : สำนักงานสิทธิมนุษยชนศึกษาและการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๕.

เสน่ห์ จามริก. สิทธิมนุษยชนในกระแสโลก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย และสถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา, ๒๕๔๙.

สำนักงานคณะกรรมการประสานงานการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. แผนแม่บทและแผนปฏิบัติการพัฒนาเขตเศรษฐกิจปิ่น-สงขลา โดยใช้ประโยชน์จากก๊าซธรรมชาติ, ๒๕๔๒.

สำนักพัฒนาพื้นที่เฉพาะ สำนักพัฒนาพื้นที่เชื่อมโยงทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้านและพื้นที่ชายแดน สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. การพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจเฉพาะและพื้นที่เชื่อมโยงทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน, ๒๕๔๔

สวรินทร์ เบ็ญเต็มอะหลี. พลวัตสิทธิชุมชนคลองนาทับ ตำบลนาทับ อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์,
๒๕๕๔.

โสภารัตน์ จารุสมบัติ. นโยบายและการจัดการสิ่งแวดล้อม กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๑.

อคิน รพีพัฒน์. ชาวบ้านชาวเมืองเรื่องความยุติธรรมในสังคมไทย : เชียงใหม่ : วนิดาการพิมพ์, ๒๕๕๒.

อานันท์ กาญจนพันธุ์. พลวัตของชุมชนในการจัดการทรัพยากร สถานการณ์ในประเทศไทย กรุงเทพฯ : สำนักงาน
กองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๔๓.

อาภา หวังเกียรติ. การพัฒนาพลังงานกับความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในภาคใต้ วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย
วลัยลักษณ์ ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๕๕ ตีพิมพ์ : พี พี พรินท์ติ้ง, ๒๕๕๕.

Many Voices, One World, (1980) อ้างใน อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ สิทธิในการสื่อสารของประชาชนกับสิทธิมนุษยชน :
วาทกรรมการต่อสู้ในเวทีสากล วิถีสังคมไทย สรรนิพนธ์ทางวิชาการเนื่องในวาระหนึ่งศตวรรษ ปรีดี พนมยงค์
ชุดที่ ๖ : กฎหมายและสิทธิมนุษยชน. กรุงเทพฯ : เรือนแก้วการพิมพ์, ๒๕๔๔

Website

ธนิต โสรัตน์ โลจิสติกส์ไทย ก้าวไกล สู่อาเซียน นำเสนอที่วิทยาลัยเซาธอีสต์บางกอก จ.ชลบุรี : <http://www.tanitsorat.com/v2/showcontent.php?id=612>

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ รายงานการศึกษา เรื่อง การพัฒนาพื้นที่
ชายฝั่งทะเลภาคใต้ : <http://www.nesdb.go.th>

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙) : <http://www.nesdb.go.th>

United NationThe Universal Declaration of Human Rights :

<http://www.un.org/en/documents/udhr/index.shtml#a25>

ภาคผนวก

ประกาศ

แต่งตั้งประธานกรรมการและกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

[Handwritten signature]

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า โดยที่วุฒิสภาได้ลงมติเมื่อวันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๕๒ ให้ความเห็นชอบผู้ซึ่งมีความรู้ หรือประสบการณ์ด้านการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนเป็นที่ประจักษ์ ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของผู้แทนจากองค์การเอกชนด้านสิทธิมนุษยชนด้วย จำนวนเจ็ดคน ให้เป็นกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและบุคคลทั้งเจ็ดคนได้ประชุมเลือกกันเองให้คนหนึ่งเป็นประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติแล้ว

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๒๕๖ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งประธานกรรมการและกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ตามคำแนะนำของวุฒิสภา ดังต่อไปนี้

๑. นางอมรา พงศาพิชญ์	เป็นประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๒. นายแท้จริง ศิริพานิช	เป็นกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๓. นายนิรันดร์ พิทักษ์วัชระ	เป็นกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๔. นายปริญญ์ ศิริสารการ	เป็นกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๕. นายไพฑูรย์ วราหะไพฑูรย์	เป็นกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๖. พลตำรวจเอก...

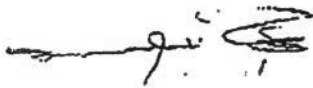
๖. พลตำรวจเอก วันชัย ศรีนวลนัต	เป็นกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๗. นางวิสา เบ็ญจะมโน	เป็นกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๒๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๒

เป็นปีที่ ๖๔ ในรัชกาลปัจจุบัน

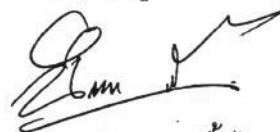
ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

(นายประสพสุข บุญเดช)

ประธานวุฒิสภา

สำเนาถูกต้อง

(นางสาวนิรมน เชื้อไทย)

ผู้อำนวยการกลุ่มงานประเมินและรายงานสถานการณ์สิทธิมนุษยชน

รูปทรงดอกบัว

คือ ความมีคุณธรรม ความเอื้ออาทรระหว่างเพื่อนมนุษย์
อันเป็นจริยวัตรอันดีงามของคนไทย

รูปคนล้อมเป็นวงกลม

คือ การสร้างพลังความร่วมมือกับทุกภาคส่วนของสังคม
เพื่อเสริมสร้างวัฒนธรรมสิทธิมนุษยชนให้เป็นส่วนสำคัญ
ในกระบวนการพัฒนาประเทศ

รูปมือ

คือ การร่วมมือกับทุกภาคส่วนของสังคมทั้งในระดับประเทศและระหว่างประเทศ
ในการโอบอุ้มคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพ
ด้วยหลักแห่งความเสมอภาค และภราดรภาพ

สีน้ำเงิน

คือ สีของความเชื่อมั่นของประชาชนและทุกภาคส่วนของสังคม
คือ ความมุ่งมั่น อดทนในการทำงานเพื่อประชาชน
คือ ความสามัคคี และการประสานพลังอย่างหนักแน่นจากทุกภาคส่วนของสังคม
เพื่อเสริมสร้างวัฒนธรรมสิทธิมนุษยชนในสังคมไทย

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) เป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญที่จัดตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๕๖ และมาตรา ๒๕๗ และพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๒ ประกอบด้วย ประธานกรรมการคนหนึ่งและกรรมการอื่นอีกหกคน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา จากผู้ซึ่งมีความรู้หรือประสบการณ์ด้านการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนเป็นที่ประจักษ์ มีวาระการดำรงตำแหน่งหกปี และดำรงตำแหน่งได้วาระเดียว

อำนาจหน้าที่

๑. ตรวจสอบและรายงานการกระทำหรือการละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน หรืออันไม่เป็นไปตามพันธกรณีระหว่างประเทศเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคี และเสนอมาตรการการแก้ไขที่เหมาะสมต่อบุคคลหรือหน่วยงานที่กระทำหรือละเลยการกระทำดังกล่าว เพื่อดำเนินการในกรณีที่น่าสงสัยว่าไม่มีการดำเนินการตามที่เสนอ ให้รายงานต่อรัฐสภาเพื่อดำเนินการต่อไป
๒. เสนอเรื่องพร้อมด้วยความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่เห็นชอบตามที่ผู้ร้องเรียนว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายใดกระทบต่อสิทธิมนุษยชนและมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ
๓. เสนอเรื่องพร้อมด้วยความเห็นต่อศาลปกครอง ในกรณีที่เห็นชอบตามที่ผู้ร้องเรียนว่า กฎ คำสั่ง หรือการกระทำอื่นใดในทางปกครองกระทบต่อสิทธิมนุษยชนและมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง
๔. ฟ้องคดีต่อศาลยุติธรรมแทนผู้เสียหาย เมื่อได้รับการร้องขอจากผู้เสียหายและเป็นกรณีที่เห็นสมควรเพื่อแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนเป็นส่วนรวม ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ
๕. เสนอแนะนโยบายและข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย และกฎ ต่อรัฐสภาหรือคณะรัฐมนตรี เพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน
๖. ส่งเสริมการเคารพและปฏิบัติตามหลักสิทธิมนุษยชนทั้งในระดับประเทศและระหว่างประเทศ
๗. ส่งเสริมการศึกษา การวิจัย และการเผยแพร่ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชน

๘. ส่งเสริมความร่วมมือและการประสานงานระหว่างหน่วยราชการ องค์กรเอกชน และองค์กรอื่นใน
ด้านสิทธิมนุษยชน

๙. จัดทำรายงานประจำปีเพื่อประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนภายในประเทศ และเสนอต่อ
รัฐสภา

๑๐. ประเมินผลและจัดทำรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีเสนอต่อรัฐสภา

๑๑. เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีและรัฐสภา ในกรณีที่ประเทศไทยจะเข้าเป็นภาคีสันติสัญญาเกี่ยวกับ
การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

๑๒. อำนาจหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

